

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΠΜΣ: «Επιστήμες της Αγωγής με Νέες Τεχνολογίες»

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «Ανθρωπιστικές Σπουδές με Νέες
Τεχνολογίες»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Δεν είσαι διαφορετικός, είσαιξεχωριστός!»

**Ένα πρόγραμμα διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης για παιδιά πρώιμης παιδικής
ηλικίας**

Επόπτρια Καθηγήτρια: Γρίβα Ελένη

Α΄ Βαθμολογητής: Καμαρούδης Σταύρος

Β΄ Βαθμολογητής: Γαλαντόμος Ιωάννης

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Μελιοπούλου Μαρία

Φλώρινα, Ιούνιος 2022

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που συνέβαλαν στην διεκπεραίωσή της.

Πρώτα πρώτα θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας μου, κ. Έλενα Γρίβα για τη στήριξη, την καθοδήγηση, τις στοχευμένες παρατηρήσεις της και τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Καμαρούδη Σταύρο και τον κ. Γαλαντόμο Ιωάννη για τα σχόλια και τις επισημάνσεις τους.

Ιδιαίτερα, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στα 16 μικρά μου ζουζουνάκια, τους μικρούς μου μαθητές/τριες, που με το κέφι, τη ζωντάνια τους και την ξενοιασιά τους έλαβαν μέρος στις παιγνιώδεις δράσεις μας και που χωρίς τη δική τους συμμετοχή και συμβολή δεν θα είχε ολοκληρωθεί η παρούσα πειραματική εφαρμογή.

Τέλος, δεν μπορώ να μην ευχαριστήσω τον σύζυγό μου και τους δύο μου γιους, για την απεριόριστη υπομονή και συμπαράσταση τους, καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Φύλλο Εξέτασης

1. Επόπτης: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

2. Δεύτερος Βαθμολογητής: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

3. Τρίτος Βαθμολογητής: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Γενικός Βαθμός: _____

Η συγγραφέας Μελιοπούλου Μαρία του Νικολάου βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στις εργασίες τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Υπογραφή:

Ημερομηνία: 30-06-2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	4
Περίληψη.....	6
Abstract.....	7
Εισαγωγή.....	8
1. Κεφάλαιο 1 ^ο	12
1.1 Η αξία της προσχολικής αγωγής.....	12
1.2 Η προσχολική ηλικία κρίσιμη περίοδος για τη δημιουργία του εαυτού.....	16
1.3 Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στον χώρο της προσχολικής τάξης.....	17
1.4 Αναγκαιότητα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία και ο ρόλος του παιδικού σταθμού.....	20
2. Κεφάλαιο 2 ^ο	23
2.1 Διαπολιτισμική κατανόηση/επίγνωση/επικοινωνία.....	23
2.2 Η διαφορετικότητα στα πλαίσια της διαπολιτισμικής προσέγγισης.....	27
2.3 Η σημασία της διαφορετικότητας για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.....	28
2.4 Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού στη δημιουργία τάξεων πολιτισμικά ευαισθητοποιημένων.....	30
2.5 Τεχνικές και μέσα ενίσχυσης της διαπολιτισμικής κατανόησης και ευαισθητοποίησης.....	35
3. Κεφάλαιο 3 ^ο	40
3.1 Βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση.....	40
4. Κεφάλαιο 4 ^ο Η πειραματική εφαρμογή.....	44
4.1 Σκοπός και στόχοι του πειραματικού προγράμματος.....	44
4.2 Το πλαίσιο εφαρμογής της πειραματικής διαδικασίας.....	44
4.3 Συμμετέχοντες.....	45
4.4 Η διαδικασία της πειραματικής παρέμβασης.....	45
4.4.1 Πρώτη Φάση: Διερεύνηση και καταγραφή προϋπαρχουσών αντιλή- ψεων και γνώσεων των νηπίων.....	45
4.4.2 Δεύτερη Φάση: Σχεδιασμός πειραματικής παρέμβασης.....	46
4.4.2.1 Θεματικοί άξονες.....	47
4.4.2.2 Δραστηριότητες-Υλικά και μέσα.....	48
4.4.3 Τρίτη Φάση: Εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας.....	51
4.4.3.1 Στάδια υλοποίησης των διδακτικών ενοτήτων.....	52
4.5 Αναλυτική παρουσίαση του κάθε θεματικού άξονα.....	53

4.5.1 Θεματικός άξονας: «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου».....	53
4.5.2 Θεματικός άξονας: : «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία... Απλώς άνθρωποι!!».....	66
4.5.3 Θεματικός άξονας: : «Κάτω από τον ίδιο ουρανό».....	84
4.5.4 Θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!».....	92
4.5.5 Θεματικός άξονας: « Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!».....	104
4.6 Κλείσιμο του προγράμματος – Αποχαιρετισμός των κουκλών.....	112
5. Κεφάλαιο 5ο Αποτίμηση της πειραματικής διαδικασίας.....	113
5.1 Εργαλεία.....	113
5.2 Αποτελέσματα της πειραματικής εφαρμογής.....	116
5.2.1 Αποτελέσματα συνεντεύξεων των νηπίων ανά θεματικό άξονα.....	116
5.2.2 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας.....	125
5.2.3 Αποτελέσματα συνέντευξης ικανοποίησης των νηπίων.....	136
6. Συζήτηση.....	137
Επιλογικός σχολιασμός.....	141
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	143
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	153
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	164

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στη διαδικασία εισαγωγής και υλοποίησης μίας πειραματικής εφαρμογής σε παιδιά πρώιμης παιδικής ηλικίας με στόχο την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα διαφορετικότητας μέσα σε ένα παιγνιώδες υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης. Το πρόγραμμα διεξήχθη σε δύο φάσεις. Στην πρώτη και κύρια φάση, για τις ανάγκες του πειραματικού προγράμματος, υλοποιήθηκαν είκοσι (20) διδακτικές παρεμβάσεις σε δείγμα δεκαέξι (16) νηπίων που φιλοξενούνταν στον Β΄ Παιδικό Σταθμό του Δήμου Βέροιας, από τον Μάρτιο έως τον Μάιο του σχολικού έτους 2021-2022. Στη δεύτερη φάση πραγματοποιήθηκε η αξιολόγηση της παρέμβασης, η οποία ανέδειξε τις θετικές επιδράσεις της εφαρμογής της στη διαπολιτισμική επίγνωση και ευαισθητοποίηση των νηπίων μέσω παιγνιωδών και βιωματικού τύπου δράσεων.

Λέξεις κλειδιά: παιδιά πρώιμης παιδικής ηλικίας, διαφορετικότητα, διαπολιτισμική επίγνωση και ευαισθητοποίηση, θετικές επιδράσεις

Abstract

This study focuses on the process of introducing and implementing an experimental application to early childhood children with the aim of raising their awareness of diversity issues in a playful supportive learning environment. The program was conducted in two phases. In the first and main phase, for the needs of the experimental program, twenty (20) didactic interventions were implemented in a sample of sixteen (16) infants who were hosted at the Kindergarten of the Municipality of Veria, from March to May of the school year 2021-2022. The second phase was the evaluation of the intervention, which highlighted the positive effects of its application on intercultural awareness and consciousness of infants through playful and experiential actions.

Key words: early childhood, diversity, intercultural awareness and consciousness, positive effects

Εισαγωγή

Η διαφορετικότητα στη σημερινή εποχή αποτελεί έναν όρο ιδιαίτερα γνωστό και οικείο σε όλους μας και υπάρχει γύρω μας σε πολλές και διαφορετικές μορφές. Αυτή η ποικιλομορφία είναι που κάνει όμορφη τη ζωή μας και μοναδική. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα καλείται να ανταποκριθεί σ' αυτή τη διαφορετικότητα, να διαχειριστεί την κατάσταση έτσι ώστε το άτομο να μην βιώνει μόνο του την ιδιαιτερότητά του σαν κάτι που το ξεχωρίζει, δημιουργώντας του το αίσθημα της απομόνωσης, αλλά να το βοηθήσει να την αντιληφθεί, να την αποδεχτεί, να την αγαπήσει και να την καλλιεργήσει στο έπακρο.

Πώς θα μπορούσε η προσχολική αγωγή να απέχει από όλο αυτό;

Η σημασία της, όπως όλοι γνωρίζουμε είναι τεράστια. Τα βιώματα και οι εμπειρίες που αποκτά ο άνθρωπος στην παιδική του ηλικία διαμορφώνουν τον χαρακτήρα του και την προσωπικότητά του και τον συνοδεύουν σε όλη την υπόλοιπη ζωή του. Η σημασία λοιπόν της αναγνώρισης της μοναδικότητας του κάθε παιδιού και της κατανόησης των προσωπικών του εμπειριών και συναισθημάτων αποτελεί, μεταξύ όλων των άλλων, μέλημα των εκάστοτε παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας γιατί όλα όσα πρέπει να ξέρουμε για το πως να ζούμε, τι να κάνουμε και πώς να είμαστε, τα έχουμε μάθει ήδη από μικρή ηλικία στον παιδικό σταθμό και στο νηπιαγωγείο (Fulghum, 1992).

Επειδή η αποδοχή του «διαφορετικού» είναι ένα θέμα λεπτό και ευαίσθητο γι' αυτό και θα πρέπει να προσεγγίζεται από την πρώιμη ακόμα παιδική ηλικία, προκειμένου να επιτευχθεί η εξοικείωση των παιδιών με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που απαρτίζουν το καθένα τους.

Η διαπολιτισμική αγωγή, ως σύγχρονη παιδαγωγική πρακτική, αποτελεί ανάγκη της εποχής μας κατά την οποία έθνος και πολιτισμοί βρίσκονται σε μια διαδικασία αλληλοπροσέγγισης.

Χρησιμοποιώντας την έννοια του διαπολιτισμικού δεν αναφερόμαστε μόνο στην αλληλεπίδραση των πολιτισμών αλλά και στη συνάντηση της προσωπικής κουλτούρας του καθενός με εκείνη των «άλλων», των ατόμων που συναναστρέφεται, που μοιράζεται μαζί τους πράγματα, σεβόμενος αφενός την ατομική του διαφορετικότητα και πολυπλοκότητα και αφετέρου, καταφεύγοντας σε συνειδητή και αμοιβαία αλληλεπίδραση σύμφωνα με την Ανδρούτσου (όπως αναφέρεται στο Μπαξεβανίδου, 2018).

Αν λοιπόν ο καθένας μας δεν μάθει πρώτα καλά τον εαυτό του, δεν αναγνωρίσει την αξία του, δεν αποκτήσει υψηλή αυτοεκτίμηση και θετική αυτοαντίληψη, δεν θα μπορέσει να

κατανοήσει τους άλλους που ίσως να έχουν διαφορετική κοινωνικοοικονομική προέλευση, να ανήκουν σε διαφορετικό φύλο, να μιλούν διαφορετικά ελληνικά (πχ. τοπικές διαλέκτους) ή διαφορετική γλώσσα, να έχουν διαφορετικές ικανότητες και ατομικούς ρυθμούς μάθησης, διαφορετικές συνήθειες αλλά ταυτόχρονα και πολλά κοινά στοιχεία και κοινές ανάγκες κατά την Ανδρούτσου (όπως αναφέρεται στο Μπαξεβανίδου, 2018).

Το κάθε παιδί που έρχεται στον παιδικό σταθμό έχει ήδη εσωτερικεύσει βασικές αξίες και τρόπους συμπεριφοράς της δικής του κουλτούρας από την οικογένειά του. Μέσα λοιπόν στην πρώτη αυτή ομάδα του παιδικού σταθμού, που το παιδί καλείται να συμβιώσει, αυτές οι ομοιότητες και οι διαφορές εύκολα μπορούν να παρατηρηθούν, να μελετηθούν και να εξερευνηθούν από τα νήπια και στη συνέχεια μέσα από την ενίσχυση και των εκπαιδευτικών, να γίνουν σεβαστές, να κατανοηθούν και να αγαπηθούν, ώστε να καταστήσουν τα παιδιά ικανά να ανταποκριθούν στον πλουραλιστικό και διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο που τους περιβάλλει, να μπορέσουν να δράσουν και να ζήσουν αρμονικά σε έναν κόσμο «χωρίς σύνορα» (Morris & Mims, 1999).

Έτσι λοιπόν προέκυψε το ενδιαφέρον της ερευνήτριας, η οποία εργάζεται σε παιδικό σταθμό εδώ και είκοσι πέντε έτη, να δημιουργήσει ένα πρόγραμμα αποδοχής της διαφορετικότητας για παιδιά πρώιμης παιδικής ηλικίας, ώστε τα νήπια απ' τη μικρή τους αυτή ηλικία μέσω παιγνιδιών, σύγχρονων και ευχάριστων βιωματικών μεθόδων διδασκαλίας, να μπορέσουν να αλλάξουν τα συναισθήματα, τις αντιλήψεις και κατά συνέπεια τη στάση τους για το «ξένο» και το «διαφορετικό», να θωρακίσουν τον εαυτό τους και να βάλουν τις πρώτες βάσεις χτίζοντας γερά τα θεμέλια της προσωπικότητάς τους.

Η παρούσα μελέτη χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην προσχολική ηλικία ως μια κρίσιμη περίοδος για τη δημιουργία του εαυτού, της ατομικής ταυτότητας και των αντίστοιχων στερεότυπων και προκαταλήψεων και στον σημαντικό ρόλο της προσχολικής αγωγής στη φάση αυτή του παιδιού. Προκειμένου να υποστηριχτούν οι ιδιότητες της προσχολικής αγωγής και να ενισχυθούν οι θετικές επιδράσεις της στην ανάπτυξη των παιδιών, είναι πολύ σημαντικό να ενσωματωθούν νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις στην προσχολική εκπαίδευση. Τα τελευταία χρόνια υποστηρίζεται πολύ η αξία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και στον χώρο της προσχολικής τάξης, καθώς και η αναγκαιότητά της στην πρώιμη παιδική ηλικία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι όροι διαπολιτισμική κατανόηση/επίγνωση και διαπολιτισμική επικοινωνία, σημαντικές συνιστώσες για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα σέβεται την ατομικότητα, τη μοναδικότητα και τη διαφορετικότητα του καθενός, δημιουργώντας όλες εκείνες τις ευνοϊκές συνθήκες ώστε να

μπορέσει ο καθένας να ανταπεξέλθει με επιτυχία στις ανάγκες και τις απαιτήσεις ενός ανομοιογενούς και μεταβαλλόμενου κόσμου. Γίνεται αναφορά στη σημασία της διαφορετικότητας για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και στον ρόλο του εκπαιδευτικού στη δημιουργία τάξεων πολιτισμικά ευαισθητοποιημένων, μέσα από την υιοθέτηση μίας πολυμεθοδικής προσέγγισης με ποικίλες τεχνικές, συνοδευόμενη από την κατάλληλη χρήση εποπτικών μέσων.

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μία βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση πάνω σε μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί στην προσχολική αγωγή στα πλαίσια της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης των παιδιών αυτής της ηλικίας, από Έλληνες και ξένους ερευνητές.

Ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο όπου γίνεται μία εκτενής προσπάθεια παρουσίασης των σταδίων που ακολούθησε ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του πειραματικού προγράμματος. Αρχικά παρουσιάζεται ο σκοπός και οι στόχοι του προγράμματος, το πλαίσιο εφαρμογής και το προφίλ των συμμετεχόντων. Στη συνέχεια περιγράφεται η διαδικασία της πειραματικής εφαρμογής, μέσα από τρεις φάσεις: της διερεύνησης και καταγραφής των προϋπαρχουσών αντιλήψεων και γνώσεων των νηπίων, του σχεδιασμού της, με αναφορά στους θεματικούς άξονες πάνω στους οποίους είναι διαρθρωμένη και στην περιγραφή των δραστηριοτήτων, υλικών και μέσων που σχεδιάστηκαν για τη διεκπεραίωσή της και της εφαρμογής της, με αναφορές στα στάδια υλοποίησης της κάθε διδακτικής ενότητας και αναλυτική παρουσίαση όλων των θεματικών αξόνων με τις διδακτικές ενότητες που τους πλαισιώνουν.

Στη συνέχεια το πέμπτο κεφάλαιο αφορά την αποτίμηση της πειραματικής διαδικασίας. Αρχικά γίνεται η παρουσίαση των ερευνητικών εργαλείων και στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων προελέγχου και μετελέγχου των νηπίων ανά θεματικό άξονα και συγκριτικά, τα αποτελέσματα των ημερολογιακών καταγραφών της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας καθώς και τα αποτελέσματα της συνέντευξης ικανοποίησης των νηπίων μετά το τέλος του προγράμματος.

Ακολουθεί η συζήτηση, με τον αναστοχασμό της εκπαιδευτικού/ ερευνήτριας για την αποτίμηση του προγράμματος, ενώ παράλληλα επισημαίνονται, αφενός οι περιορισμοί και αφετέρου κατατίθενται προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Στη συνέχεια παρατίθενται αναλυτικά η βιβλιογραφία και έπεται το παράρτημα χωρισμένο σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος περιγράφονται αναλυτικά οι εισαγωγικές δραστηριότητες για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων προελέγχου καθώς και οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων προελέγχου και μετελέγχου του κάθε θεματικού άξονα με τις απαντήσεις των νηπίων όπως και οι απαντήσεις από τη συνέντευξη ικανοποίησης των νηπίων. Στο δεύτερο

μέρος του παραρτήματος παρατίθεται η αναλυτική καταγραφή του ημερολογίου για κάθε διδακτική ενότητα των πέντε θεματικών αξόνων. Πλούσιο φωτογραφικό υλικό από τις δράσεις μπορεί να δει ο/η αναγνώστης/ρια στο τρίτο μέρος του παραρτήματος και στο τέταρτο και τελευταίο τμήμα παρατίθενται τα φύλλα εργασίας που χρησιμοποιήθηκαν.

1. Κεφάλαιο 1^ο

1.1. Η αξία της προσχολικής αγωγής

Η πρώτη παιδική ηλικία αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία οικοδομείται η ανθρώπινη κοινωνία. Η διασφάλιση της υγείας του παιδιού, η ανάπτυξη και η διαμόρφωση του χαρακτήρα του, εξαρτώνται από τον τρόπο με τον οποίο αποκτά τις πρώτες εμπειρίες της ζωής του στην προσχολική ηλικία.

Η φροντίδα για την υγεία, την αγωγή και την εκπαίδευση του παιδιού είναι χρέος της πολιτείας, από την πρώτη στιγμή που αυτό έρχεται στον κόσμο. Για το σκοπό αυτό, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών και των προνοιακών του παροχών, κάθε κράτος φροντίζει να διαθέτει μεγάλα κεφάλαια έχοντας επίγνωση ότι μελλοντικά θα του αποδώσουν. Όταν το παιδί μεγαλώνει μέσα στις κατάλληλες συνθήκες, όταν του δίνουν τις ευκαιρίες να παίζει, να χαίρεται, να αναπτύσσει τις ικανότητές του, σωματικές, συναισθηματικές, πνευματικές, εξελίσσεται σ' ένα άτομο υγιές, δημιουργικό και ευτυχισμένο. Ένα τέτοιο άτομο θα μπορούσε να είναι πολύ αποδοτικό σαν πολίτης μιας αυριανής κοινωνίας (Δαράκη & Χατζηκωνσταντίνου, 1981).

Αν μελετήσουμε την ιστορία της προσχολικής αγωγής μέσα από τους αιώνες θα διαπιστώσουμε ότι η ιδέα της αναγκαιότητας της προσχολικής φροντίδας και αγωγής στην ανάπτυξη του μικρού παιδιού ξεκινά από πολύ νωρίς, από τους αρχαίους Έλληνες. Τόσο ο Πλάτωνας στην «Πολιτεία» του όσο και ο Αριστοτέλης στα «Πολιτικά» του, επισημαίνουν την αξία της πρώιμης αυτής αγωγής στην εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου. Και οι δύο τονίζουν την τεράστια σημασία του παιχνιδιού, τη βαθιά επίδραση του περιβάλλοντος καθώς και ότι από πολύ νωρίς πρέπει να ξεκινάει η ηθική και αισθητική μόρφωση του ατόμου. Αυτοί οι δύο σπουδαίοι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι έχουν πολλά να διδάξουν στους σημερινούς παιδαγωγούς και ερευνητές της προσχολικής αγωγής. Μετά από τους δύο αυτούς φιλοσόφους όλες οι εποχές που ακολούθησαν έδειξαν ενδιαφέρον για τη σημασία και αξία της αγωγής κατά την προσχολική ηλικία (Δαράκη & Χατζηκωνσταντίνου, 1981).

Το 18ο αιώνα η προσοχή στρέφεται στην αξία και στην αξιοπρέπεια του ατόμου και στο σημαντικό ρόλο του καθήκοντος του εκπαιδευτικού. Ο αιώνας αυτός σηματοδεύτηκε από την εμφάνιση δύο μεγάλων παιδαγωγών: Του Ρουσσώ και του Πεσταλότσι.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα η ανάπτυξη της ψυχολογίας, της παιδαγωγικής και άλλων συναφών επιστημών συμβάλλουν στην αλλαγή της αντίληψης για την παιδική ηλικία δίνοντας

έμφαση στην περίοδο αυτή της ανάπτυξης και στο πόσο σημαντική είναι η σωστή αγωγή στην ηλικία αυτή για την περαιτέρω εξέλιξη του ατόμου.

Μέχρι το 1895 και στο πλαίσιο του ελληνικού κράτους, σε κανένα νομοθέτημα δεν γίνεται αναφορά για την προσχολική αγωγή. Για πρώτη φορά με το νόμο ΒΤΜΘ΄ του 1895 προβλέφθηκε η ίδρυση νηπιαγωγείων για νήπια τριών έως έξι ετών από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Ένα έτος αργότερα το 1896 εκδόθηκε Βασιλικό Διάταγμα το οποίο αποτέλεσε το πρώτο νομοθέτημα αφιερωμένο αποκλειστικά στην προσχολική αγωγή. Έτσι λοιπόν νομιμοποιήθηκε η αγωγή της προσχολικής ηλικίας και καθιερώθηκε ο όρος νηπιαγωγείο (Κιτσαράς, 2001).

Στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα δεν υπήρξαν σημαντικές εξελίξεις όσον αφορά την προσχολική αγωγή. Σταθμός στην εξέλιξή της για τη χώρα μας αποτελεί το έτος 1929, όπου με το νόμο «Περί στοιχειώδους εκπαίδευσης» καθορίστηκε το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των νηπιαγωγείων (Κιτσαράς, 2001).

Εκτός από την ίδρυση νηπιαγωγείων την περίοδο αυτή ιδρύονται και παιδικοί σταθμοί κυρίως με πρωτοβουλία ιδιωτών, φιλανθρωπικών σωματείων και διαφόρων οργανισμών.

Οι πρώτοι εθνικοί παιδικοί σταθμοί ιδρύθηκαν κατά την περίοδο 1926 έως 1940, αφού τότε αναγνωρίστηκε από την πλευρά της πολιτείας η ανάγκη του παιδιού για φροντίδα και μόρφωση. Η εξάπλωσή τους προχώρησε με αργά βήματα. Έτσι την περίοδο αυτή σύμφωνα με τα προεδρικά διατάγματα ιδρύονται 46 εθνικοί παιδικοί σταθμοί. Το 1942 ιδρύονται τα «Εθνικά Αγροτικά Νηπιοτροφεία». Από το 1960 έως το 1987 παρατηρείται μια στροφή προς την προσχολική εκπαίδευση με αποτέλεσμα την ίδρυση περισσότερων παιδικών σταθμών (Δαράκη & Χατζηκωνσταντίνου, 1981).

Η προσχολική αγωγή υπήρξε παγκόσμια παραμελημένη από την αρχαιότητα μέχρι το 19^ο αιώνα οπότε και άρχισε να δημιουργείται το νομοθετικό πλαίσιο για τη θεσμοθέτησή της. Ουσιαστικός παράγοντας στην αγωγή των μικρών παιδιών, ανά τον κόσμο, υπήρξε πάντοτε η οικογένεια (κυρίως η μητέρα), ενώ η θεσμοθετημένη μορφή αυτού του είδους της αγωγής αποτελεί επίτευγμα των δύο τελευταίων αιώνων (Ντολιοπούλου, 2005).

Τα τελευταία χρόνια λοιπόν υπάρχει αυξανόμενο παγκόσμιο ενδιαφέρον για την προσχολική αγωγή, το οποίο αποτελεί απόρροια: α) του αυξανόμενου αριθμού των εργαζόμενων μητέρων, β) της ανικανότητας της τυρηνικής οικογένειας να προσφέρει επαρκή κοινωνικά ερεθίσματα στα παιδιά, γ) της έλλειψης ευκαιριών των παιδιών για παιχνίδι και δ) των πορισμάτων της ψυχολογίας σχετικά με την επιρροή του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του (Ντολιοπούλου, 2005).

Ως προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η «*πρόνοια για τα παιδιά από τη γέννηση έως την υποχρεωτική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση που εμπίπτει σε ένα εθνικό ρυθμιστικό πλαίσιο, δηλαδή πρέπει να συμμορφώνεται με ένα σύνολο κανόνων, ελάχιστων προτύπων ή/και να υποβληθεί σε διαπίστευση με κάποιες διαδικασίες*» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, EACEA, Ευρυδίκη και Eurostat, 2014, σ.13).

Ο όρος «προσχολική αγωγή» είναι ένας από τους όρους που έχουν να μας πουν πολλά για την πρώτη παιδική ηλικία και την αγωγή της στο πέρασμα του χρόνου.

Η προσχολική αγωγή, κατά τον Κυπριανό (2007), συνιστά ένα σύνθετο οικοδόμημα. Μπορεί να προσεγγιστεί ως δίκτυο σχέσεων συντιθέμενο από έξι αλληλεξαρτώμενα στοιχεία.

Πρώτο στοιχείο είναι οι παιδαγωγούμενοι (παιδιά πρώτης ηλικίας). Προσχολική αγωγή δεν νοείται χωρίς υποκείμενα αγωγής, χωρίς δηλαδή τα παιδιά μιας δεδομένης ηλικίας η οποία αρχίζει νωρίς από τους πρώτους έξι μήνες και κλείνει συνήθως στα έξι χρόνια.

Δεύτερος πόλος της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι οι παιδαγωγοί οι οποίοι είναι φορείς μετάδοσης, παραγωγής και αναπαραγωγής της γνώσης.

Τρίτο στοιχείο είναι ο χώρος εκτύλιξης του παιδαγωγικού έργου. Τόσο η χωρική επιλογή όσο και η οργάνωσή της είναι καίριας σημασίας για την παιδαγωγική διαδικασία.

Τέταρτος πόλος είναι οι φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής. Σήμερα σε όλες τις κοινωνίες οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες χαράσσουν την εκπαιδευτική πολιτική, σε συνεργασία, η μη, με τους γονείς, τα παιδιά και τους παιδαγωγούς.

Πέμπτο στοιχείο είναι οι παιδαγωγικές αντιλήψεις, οι οποίες είτε με την παραδοσιακή μορφή των γενικών συστημάτων είτε με αυτήν των επιμέρους διδακτικών, έχουν λόγο για τα του «σχολείου» και κυρίως για τη σχέση παιδαγωγών-παιδαγωγούμενων.

Οι εξελίξεις οι οποίες συντελούνται κατά τη βρεφική και νηπιακή ηλικία των παιδιών στη βιοσωματική, την κοινωνικοσυναισθηματική και τη γνωστική πλευρά της προσωπικότητάς τους είναι καθοριστικές για τη μετέπειτα ανάπτυξη και ολοκλήρωση του ατόμου (Κιτσαράς, 2001).

Έτσι, η εκπαίδευση που προσφέρεται κατά την περίοδο αυτή πρέπει να έχει την ικανότητα να υποστηρίξει την κοινωνικο-συναισθηματική, γνωστική, σωματική και γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς έχει μεγάλη σημασία για τα παιδιά να ζουν θετικά την ανάπτυξή τους. Προκειμένου να υποστηριχθούν οι ιδιότητες της προσχολικής αγωγής και να ενισχυθούν οι θετικές επιδράσεις της στην ανάπτυξη των παιδιών, είναι πολύ σημαντικό να ενσωματωθούν νέες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις στην προσχολική εκπαίδευση (Sarıkaya & Coşkun, 2015).

Σύμφωνα με τον Barnett (2008), πολλά διαφορετικά προγράμματα προσχολικής ηλικίας έχουν αποδειχθεί ότι έχουν θετική επίδραση στη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών, ωστόσο ποικίλλουν σε μέγεθος και διάρκεια ανάλογα με τον τύπο του προγράμματος

Ωστόσο η αξία και τα οφέλη της προσχολικής εκπαίδευσης φαίνονται σε πολλές μετέπειτα έρευνες στις οποίες αναφέρεται ότι τα παιδιά τα οποία είχαν πρόσβαση στην προσχολική αγωγή παρουσίαζαν μεγαλύτερο ποσοστό σχολικής, κοινωνικής και μετέπειτα επαγγελματικής επιτυχίας (Schweinhart, 1994· Temple & Reynolds, 2007· Melhuish, 2011).

Βλέπουμε ότι η προσχολική αγωγή έχει πολλά θετικά αποτελέσματα στη μετέπειτα εξέλιξη του παιδιού. Αποτελεί λοιπόν έτσι ζήτημα της κοινωνικής εκπαιδευτικής πολιτικής ενός κράτους αλλά και της αναπτυξιακής του πολιτικής (Νικολαΐδης, 2017).

Βιοποριστικοί λόγοι αναγκάζουν τη σύγχρονη μητέρα να απασχοληθεί μέσα και έξω από το σπίτι με αποτέλεσμα να μειωθεί ο χρόνος που διαθέτει για τη φροντίδα των παιδιών και για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Οι γονείς ακόμα και στις καλύτερες περιπτώσεις δεν μπορούν να διαθέσουν, παρά κάποια υλικά μέσα και ίσως λίγες θεωρητικές γνώσεις. Από την άλλη πλευρά δεν μπορούν να προσφέρουν στο παιδί τον κατάλληλο χώρο, τη λειτουργία μέσα στην ομάδα, τα σωστά παιχνίδια. Τους λείπει ακόμη ο χρόνος και ίσως η αντοχή και το κέφι (Δαράκη & Χατζηκωνσταντίνου, 1981).

Η ευθύνη έχει περάσει στα προσχολικά ιδρύματα, στους παιδικούς σταθμούς και στα νηπιαγωγεία. Βέβαια αυτά πρωτοϊδρύθηκαν για να εξυπηρετήσουν διαφορετικές λειτουργίες: τα ορφανά κι εγκαταλειμμένα παιδιά, την πολιτική κοινωνικοποίηση των νηπίων και την εργαζόμενη μητέρα. Σήμερα όμως ο ρόλος τους έχει διαφοροποιηθεί. Έγινε πιο πολύμορφος, η λειτουργία τους πιο πολύπλοκη και η δουλειά τους περισσότερο υπεύθυνη.

Στα ιδρύματα αυτά, δε στέλνουν σήμερα οι γονείς τα παιδιά τους μόνο και μόνο γιατί δεν μπορούν να τα κρατήσουν στο σπίτι. Τα στέλνουν γιατί ξέρουν ότι εκεί τα παιδιά γίνονται πιο υπεύθυνα περισσότερο κοινωνικά και συνεργάσιμα και πιο σωστά άτομα. Πέρα απ' αυτό, τα ιδρύματα αυτά νοιάζονται και για την ενημέρωση, για την πληροφόρηση και για την προσέγγιση των γονιών, έτσι ώστε να χαράξουν παράλληλους δρόμους για το καλό των παιδιών (Δαράκη & Χατζηκωνσταντίνου, 1981).

Οι παιδικοί σταθμοί αρχικά αποτέλεσαν μία λύση ανάγκης που έδινε τη δυνατότητα στη μητέρα να εμπιστευτεί τα παιδιά της σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από ασφάλεια ώστε να μπορέσει να εργαστεί και να συμβάλει έτσι στη συντήρηση του σπιτιού και της οικογένειας. Παρόλο, όμως που ο παιδικός σταθμός ταυτίζεται στη συνείδηση όλων μας με ένα χώρο ομαδικής φύλαξης παιδιών, δεν είναι απλά κάτι τέτοιο αλλά είναι ένας θεσμός που μέσω αυτού το παιδί μπορεί να λάβει ερεθίσματα, ν' αποκτήσει εμπειρίες, να καλλιεργήσει και

να αναπτύξει τις ικανότητές του και ένας θεσμός που θα του δώσει τα εφόδια εκείνα που θα το βοηθήσουν να ενταχθεί ομαλά στο κοινωνικό σύνολο (Ζάφειρα, 2009).

Αυτό που δεν πρέπει να ξεχνάμε είναι ότι το παιδί πηγαίνοντας στις δομές προσχολικής αγωγής, βρίσκεται για πρώτη φορά σ' ένα άγνωστο γι' αυτό περιβάλλον, σε μια νέα τάξη πραγμάτων στην οποία καλείται να προσαρμοστεί. Εγκαταλείπει λοιπόν για πρώτη φορά το οικείο και ασφαλές οικογενειακό πλαίσιο, έρχεται αντιμέτωπο με αισθήματα ανασφάλειας, άγχους και φόβου του αποχωρισμού καθώς και αισθήματα εγκατάλειψης και πρέπει να μάθει να προσαρμόζεται στην ομάδα, να μοιράζεται, να εξερευνά τον άγνωστο κόσμο που ανοίγεται μπροστά του, να διεκδικεί την αγάπη και το θαυμασμό των άλλων, να διεκδικεί το δικαίωμα του «ανήκειν» (Ζάφειρα, 2009).

Έρχεται λοιπόν εδώ η προσχολική αγωγή με επιστημονικά καταρτισμένους παιδαγωγούς, να συμβάλει στην ικανοποίηση των ψυχικών, σωματικών, πνευματικών και κοινωνικών αναγκών των παιδιών, σύμφωνα με Δαράκη & Χατζηκωνσταντίνου (όπως αναφέρεται σε Καπαράκη & Καρατζόγλου, 2008).

1.2 Η προσχολική ηλικία κρίσιμη περίοδος για τη δημιουργία του εαυτού

Η προσχολική ηλικία είναι από τις πιο σημαντικές περιόδους στη ζωή των παιδιών καθώς αποτελεί το σκαλοπάτι της μετάβασης του από τη βρεφική ηλικία και το οικείο οικογενειακό περιβάλλον, στο χώρο του παιδικού σταθμού και του νηπιαγωγείου. Η συναισθηματική ωριμότητα και ο βαθμός προσκόλλησης του βρέφους στη μητέρα του και γενικά στα άτομα που το φροντίζουν σε αυτή την πρώτη φάση της ζωής του, ικανοποιώντας τις βασικές του ανάγκες, είναι σημαντικοί παράγοντες για την ομαλή προσαρμογή του ως νήπιο στη νέα κατάσταση που καλείται να βιώσει. Σταδιακά το ενδιαφέρον του δε μένει μόνο στα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος με τα οποία έχει προηγηθεί μια ασφαλής προσκόλληση, αλλά μετατοπίζεται και στους σημαντικούς «άλλους» όπως είναι οι συνομήλικοι και οι εκπαιδευτικοί. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας μαθαίνουν κυρίως μέσα από τη μίμηση και για αυτό είναι σημαντικό να αρχίσουν να αντιλαμβάνονται και να υιοθετούν τους κανόνες συμπεριφοράς και να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα (Χατζηχρήστου, 2011).

Η ηλικία αυτή αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο για τη δημιουργία του εαυτού, της ατομικής ταυτότητας και των αντίστοιχων στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Έτσι, τα νήπια μετά τα τρία τους χρόνια έχουν ήδη εδραιώσει μία αίσθηση του εαυτού και έχουν ήδη εσωτερικεύσει πρότυπα και κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς που τους παρέχονται από τα πρόσωπα πρωταρχικής φροντίδας και έχουν αρχίσει να σχηματίζουν τις πρώτες

προγενικεύσεις που οδηγούν αργότερα σε στερεότυπα και προκαταλήψεις, εάν δεν τους δοθούν ευκαιρίες να συναντηθούν και να αλληλοεπιδράσουν με άτομα που μιλούν διαφορετική γλώσσα και έχουν διαφορετικό χρώμα και διαφορετική κουλτούρα (Vandenbroeck, 2010).

Μέσα στην προσχολική ηλικία λοιπόν το παιδί αναπτύσσεται κοινωνικοσυναισθηματικά και αποκτά εμπειρίες που διαμορφώνουν τη συμπεριφορά του και την αποτελεσματικότητα της αλληλεπίδρασής του με το κοινωνικό περιβάλλον. Μαθαίνει να σέβεται τους άλλους, να μοιράζεται τις εμπειρίες του και αποκτά νέα ενδιαφέροντα. Τα ενδιαφέροντα αυτά αποτελούν και την αρχή για τη μαθησιακή διαδικασία και κάνουν τα παιδιά ανεξάρτητα και με αυτοπεποίθηση για να μπορούν να ανταπεξέρχονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες και να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους ανάλογα με τις περιστάσεις και τις ανάγκες των άλλων ξεφεύγοντας σιγά σιγά από τον εγωκεντρισμό που χαρακτηρίζει αυτή την περίοδο της ζωής τους.

Σε αυτήν την ηλικία τα παιδιά ικανοποιούν την περιέργειά τους η οποία είναι πολύ έντονη και εκφράζεται με συνεχείς και έντονες ερωτήσεις και μαθαίνουν ότι ανήκουν σε ένα περιβάλλον (αίσθημα του ανήκειν) (Βруниώτη, Κυρίδης, Σιβροπούλου – Θεοδοσιάδου & Χρυσυφίδης, 2008). Επίσης, εξαιτίας του ότι το σχολείο μεταβιβάζει αξίες και πρότυπα και λόγω του ότι τα τελευταία χρόνια υποστηρίζεται πολύ η συμπεριληπτική και διαπολιτισμική αξία της εκπαίδευσης, καλό είναι να δούμε και να αναλύσουμε το πώς όλα αυτά τα οποία αναφέρθηκαν μπορούν να εφαρμοστούν και στην προσχολική αγωγή, δίνοντας έμφαση στην εφαρμογή του πλαισίου της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

1.3 Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στον χώρο της προσχολικής τάξης

Η διαπολιτισμικότητα αναφέρεται στο φαινόμενο της αλληλεπίδρασης και της ισότιμης επικοινωνίας μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμών, εθνικοτήτων, θρησκειών, ατόμων που μιλούν διαφορετική γλώσσα, με απώτερο στόχο την αρμονική κοινωνική συνύπαρξή τους.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, μέσω των αρχών και των παραδοχών της, επιδιώκει μεταξύ άλλων, την καλλιέργεια συμπεριφοράς και νοοτροπίας, που θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής του ανθρώπου, διασφαλίζοντας την ισότητα, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη, την ενσυναίσθηση, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ετερότητας, την ενεργή συμμετοχή, την κοινωνική ευθύνη, την αξιοκρατία, το διαπολιτισμικό σεβασμό αλλά και την εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού και παραδοσιακού τρόπου σκέψης (Γκότοβος, 2002· Νικολάου, 2005). Αυτός ο τύπος εκπαίδευσης είναι θεμελιώδης για την αντιμετώπιση

πολιτισμικών διαφορών (αρχές, αξίες, παραδόσεις κ.λπ.) καθώς και άλλων διαφορών (φύλο, κοινωνικές, οικονομικές διαφορές κλπ.).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί μια παιδαγωγική προσέγγιση η οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις πολιτισμικές διαφορές, μια στρατηγική στην οποία λαμβάνονται υπόψη οι πνευματικές ιδιαιτερότητες ή άλλες διαφορές όπως πχ. οι φυλετικές, οι κοινωνικές ή οικονομικές κλπ., αποφεύγοντας όσο το δυνατόν περισσότερο τους κινδύνους που προκύπτουν από τις άνισες ανταλλαγές μεταξύ των πολιτισμών (Γεωργογιάννης, 2008).

Σύμφωνα με τον Thomson (2016), ο ρατσισμός στην Ευρώπη τείνει να είναι υψηλότερος σε σύγκριση με τους υπόλοιπους του κόσμου. Οι Csepeli & Örkény (2021, σ. 125) αναφέρουν ότι: *«Αν και η Ευρώπη έχει θέσει ως στόχο μία πρωτοφανής ευρεία πολιτισμική ενσωμάτωση... στην καθημερινή μας ζωή τα πολιτισμικά ρήγματα δεν έχουν εξαλειφθεί, αλλά επιτρέπουν να ξεσπούν όλο και περισσότερες συγκρούσεις»*. Ο ρατσισμός, η ξενοφοβία καθώς και άλλες μορφές μισαλλοδοξίας συνεχίζουν να στοχεύουν ανθρώπους σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, απλώς λόγω της διαφορετικής θρησκείας, της φυλής, του χρωματικού τόνου του δέρματος, της καταγωγής ή της εθνικής καταγωγής, του φύλου τους, της ταυτότητας ή του σεξουαλικού προσανατολισμού, της κοινωνική τάξης, της αναπηρίας ή άλλων χαρακτηριστικών (Μητσέλου, 2021). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη μείωση αυτού του φαινομένου (Gundara, 2000).

Οι αρχές της διαπολιτισμικότητας και του πολυπολιτισμού που διέπουν την εποχή μας έχουν αλλάξει κατά πολύ τη σύγχρονη σχολική τάξη και στην προσχολική αγωγή και ο εκπαιδευτικός καθώς και οι εκπαιδευτικές πρακτικές έχουν μετασηματιστεί ακολουθώντας αυτό το πλαίσιο. Ο στόχος αυτού του πλαισίου είναι να προωθήσει το σεβασμό και την αποδοχή όλων των πολιτισμικών ομάδων, των θρησκειών των φυλετικών ταυτοτήτων, των εθνοτήτων και των κοινωνικών τάξεων (Silva, 2012).

Ωστόσο, για την απόκτηση μιας εκπαίδευσης με παγκόσμιο χαρακτήρα είναι απαραίτητο το «σχολικό» περιβάλλον, οι στάσεις των δασκάλων, το πρόγραμμα σπουδών, οι διδακτικές στρατηγικές και το υλικό να συνδυάζονται έτσι ώστε τα παιδιά να μπορούν να αναπτύξουν στάσεις και συμπεριφορές που θα τους βοηθήσουν να συμμετάσχουν αποτελεσματικά σε μια εξαιρετικά αλληλέγγυα και διεθνή κοινωνία (Walton, Priest & Paradies, 2013). Αυτή η πρόκληση της αποδοχής της πολιτισμικά ποικιλόμορφης κοινότητας πρέπει να υπάρχει όχι μόνο στα σχολεία ή στις τάξεις με παιδιά από διαφορετικούς πολιτισμούς, διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο και παραδόσεις αλλά και μέσα σε κάθε «μη διαφορετικό σχολείο» (Walton et al., 2013). Η διαπολιτισμικότητα αφορά πλέον όλο το εκπαιδευτικό σύστημα, ασχέτως εάν έχουμε ή δεν έχουμε πολιτισμικά διαφορετικούς μαθητές.

Το «σχολείο» είναι χώρος που ενώνει, χώρος που ευνοεί την αλληλόδραση και την επικοινωνία, που εντάσσει και δεν διαχωρίζει και δεν χωρούν διακρίσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις, είναι το «σχολείο» που μας μαθαίνει να ζούμε μαζί με τους «διαφορετικούς άλλους» (Νικολάου, 2007·Νικολάου, 2011).

Έτσι και η προσχολική εκπαίδευση καλείται να δημιουργήσει τα στεγανά για την περαιτέρω εκπαιδευτική πορεία των «διαπολιτισμικά» έτοιμων νηπίων. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας όταν εισαχθούν σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον είναι ευκολότερο για αυτά, σύμφωνα με τον Boles (2006, σ. 4) «να αποδεχτούν άλλες προοπτικές και τρόπους δράσης, πράγματα που είναι εξίσου πολύτιμα με τα δικά τους». Με άλλα λόγια, είναι στα χέρια των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής να δημιουργήσουν ένα τέτοιο περιβάλλον αποδοχής. Τα παιδιά ξοδεύουν ένα σημαντικό μέρος του χρόνου τους στο σχολείο και επομένως είναι κρίσιμο οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να μεταδώσουν αξίες που θα προετοιμάσουν αυτά τα παιδιά για το μέλλον τους.

Σύμφωνα με τη Δρουμούζη (2021), αυτό που συμβαίνει στην κοινωνία, γίνεται και σε μια σχολική τάξη. Στις σημερινές τάξεις της προσχολικής αγωγής παρατηρείται μια ανομοιογένεια σε σχέση με τη γλώσσα, τη θρησκεία και το πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών. Έτσι, η διαπολιτισμική εκπαίδευση συμβάλλει στη λύση των νέων προβλημάτων της πολιτισμικής πολυμορφίας που προκύπτουν.

Σύμφωνα με τον οργανισμό National Association for Multicultural Education (NAME), (2016), ένας οργανισμός που ιδρύθηκε το 1990 και δεσμεύεται σε θέματα δικαιοσύνης, ένταξης και διαφορετικότητας, κάθε σχολείο πρέπει να υπερασπίζεται έξι στόχους σε σχέση με την Πολυπολιτισμική/Διαπολιτισμική Εκπαίδευση:

1. Να μαθαίνει στους μαθητές/τριες να σέβονται και να εκτιμούν την πολιτισμική πολυμορφία.
2. Να προωθεί την κατανόηση μοναδικών πολιτισμικών και εθνοτικών κληρονομιών.
3. Να προωθεί την ανάπτυξη πολιτισμικά υπεύθυνων ατόμων και να δημιουργεί κατάλληλα ανταποκρινόμενα προγράμματα σπουδών.
4. Να διευκολύνει την απόκτηση στάσεων, δεξιοτήτων και γνώσεων των μαθητών/τριών έτσι ώστε να λειτουργούν σε διάφορους πολιτισμούς.
5. Να προωθεί την εξάλειψη του ρατσισμού και των διακρίσεων στην κοινωνία.
6. Να επιτυγχάνει κοινωνική, πολιτική, οικονομική και εκπαιδευτική ισότητα.

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα γίνονται πολλές προσπάθειες να ενταχθούν τα παιδιά τα οποία παρουσιάζουν διαφόρων τύπων διαφορετικότητα στα προσχολικά ιδρύματα και να φοιτήσουν μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά κάτω από την ίδια εκπαιδευτική φιλοσοφία.

1.4 Αναγκαιότητα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία και ο ρόλος του παιδικού σταθμού

Κάθε νήπιο έρχεται στην πρώτη βαθμίδα της προσχολικής εκπαίδευσης, στον βρεφονηπιακό σταθμό, με τη δική του ξεχωριστή πολιτισμική ταυτότητα. Υπάρχουν ωστόσο συνήθως διαστρεβλωμένες αντιλήψεις και κάποιες στερεοτυπικές απόψεις και προκαταλήψεις οι οποίες ήδη συνοδεύουν τα παιδιά από την οικογένειά τους. Η παρέμβαση του εκπαιδευτικού συστήματος οφείλει να είναι καταλυτική σε αυτό το σημείο και να προβάλλει την διαπολιτισμική εκπαίδευση ως αναγκαία για το μετασχηματισμό της προσωπικότητας του παιδιού, το οποίο από την προσχολική ηλικία πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένο σε σχέση με το πολυπολιτισμικό περιβάλλον το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει.

Ο παιδικός σταθμός είναι το πρώτο οργανωμένο περιβάλλον με το οποίο έρχεται σε επαφή ένα παιδί μετά τον αποχωρισμό από την οικογένεια και από τα άτομα της πρωταρχικής του φροντίδας και είναι φυσικό να βιώνει αντιφάσεις στην προσπάθεια προσαρμογής του στα καινούρια δεδομένα. Ο τρόπος που θα διαχειριστεί η προσχολική εκπαίδευση αυτή τη σύγκρουση είναι σημαντικός και καθοριστικός, καθώς μέσα από αυτήν τα νήπια χτίζουν την προσωπική τους ταυτότητά και κυρίως την κοινωνική τους υπόσταση.

Στόχος της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της ευαισθησίας των παιδιών για τις διαφορετικές ανάγκες του καθενός, της ενσυναίσθησής των προβλημάτων του άλλου, βλέποντάς τα μέσα από το δικό τους πρίσμα, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας και της απαλλαγής από στερεότυπα και προκαταλήψεις που εμποδίζουν τη μεταξύ τους επικοινωνία, ώστε να επιτευχθεί μία ριζική μεταβολή της στάσης τους (Ζιώγου & Μπέση, 2010).

Οι απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών αναδεικνύουν ότι η διαπολιτισμική επάρκεια του ατόμου αποτελεί την πέμπτη διάσταση (κοινωνικοσυναισθηματικές τεχνικές, γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες, στρατηγικές εκμάθησης, διαχείριση διαπροσωπικών σχέσεων) και ζητούμενο στη μόρφωση των παιδιών, προκειμένου να προσαρμοστούν και να επικοινωνούν αποτελεσματικά σε πολυπολιτισμικές συνθήκες (Papadopoulos & Griva, 2017).

Η προσχολική εκπαίδευση, το πρώτο σκαλοπάτι αγωγής, αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο ανάπτυξης των σύγχρονων κρατών, αλλά και λειτουργεί προστατευτικά για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για καταστάσεις εξαιρετικά δύσκολες εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης (Πεχτελίδης, 2015).

Σύμφωνα με τον Hawkins (2014) επισημαίνεται ότι στην ηλικία αυτή, τα νήπια μπορούν να κατανοήσουν τη θέση του άλλου, να δείξουν ενσυναίσθηση και να ασκήσουν κριτική, ενώ ο Murray (2012) επισημαίνει ότι τα παιδιά μικρής ηλικίας έχουν επίγνωση ότι οι

διαφορές στο χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα και την εμφάνιση συνδέονται με οικονομικές και ταξικές διαφορές. Τα βρέφη από την ηλικία των 18 μηνών, μπορούν να διακρίνουν τις φυλετικές διαφορές και, έως τα τρία με τέσσερα έτη, διαμορφώνουν στάσεις και ευαισθητοποιούνται σχετικά με τη διαφορετικότητα αλλά και υιοθετούν φυλετικά στερεότυπα (Μανιάτης, 2014 · Hawkins, 2014 · Murray, 2012). Έτσι, γίνεται πιο κατανοητός ο ρόλος των δομών πρώιμης αγωγής και φροντίδας στη σημερινή πολυπολιτισμική κοινωνία. Οι παιδικοί σταθμοί μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά, με άλλη εθνοπολιτισμική ταυτότητα, να κοινωνικοποιηθούν και να τα ενδυναμώσουν σε σχέση με την ένταξή τους στην κοινωνία. Τέλος, τα βοηθούν σημαντικά στην ομαλή μετάβαση στο σχολικό περιβάλλον (Kirona & Adams, 2006·Peleman, Vandebroek & Van Avermaet, 2019).

Σύγχρονες έρευνες, αναδεικνύουν και έναν επιπλέον ρόλο της προσχολικής αγωγής, αυτόν της συμμετοχής παιδιών που ανήκουν στον προσφυγικό πληθυσμό, έτσι ώστε να εξομαλύνουν τα συναισθήματά τους αλλά και να ξεπεράσουν την τραυματική εμπειρία της εμπόλεμης κατάστασης της χώρας προέλευσης αλλά και το αίσθημα της βίαιης απομάκρυνσης και μετακίνησης, όπως και να μειώσει τους κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού των οικογενειών τους (Vandekerckhove & Aarsen, 2020).

Η διαπολιτισμική παιδαγωγική προσφέρει τα απαραίτητα εργαλεία για να προωθήσει την κοινωνική αλληλεπίδραση, το σεβασμό στην διαφορετικότητα, αλλά και την πρόληψη της ξеноφοβίας και την καλλιέργεια δημοκρατικών αξιών (Βαρνάβα-Σκούρα, 2009).

Επιπλέον, ο προσανατολισμός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η συμμετοχή όλων των παιδιών στην εκπαίδευση, τονίζει την ανάγκη της συμπερίληψης, προοπτική που χαρακτηρίζει και την αποστολή των παιδικών σταθμών (Schoyerer & Santen, 2016). Οι παιδικοί σταθμοί παρέχουν τη δυνατότητα πραγματοποίησης διαπολιτισμικών πρακτικών καθώς στο σχεδιασμό του παιδαγωγικού προγράμματος, «...λαμβάνεται υπόψη η μοναδικότητα, οι ανάγκες, τα ενδιαφέροντα κάθε παιδιού, αλλά και τα χαρακτηριστικά κάθε ηλικίας. Βασίζεται στην παιδοκεντρική προσέγγιση και ο παιδαγωγός οφείλει να σέβεται τις ατομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές των παιδιών και των οικογενειών τους.» (Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών, άρθρο 10, σημείο 4).

Είναι κρίσιμο να προσέξουμε ότι ο σεβασμός προς το διαφορετικό σε καμία περίπτωση δεν θα αποτελεί πρόσχημα για να παρατηρούνται φαινόμενα διαχωρισμού των μαθητών/τριών ούτε και φαινόμενα υποτίμησης και υποβάθμισης των προσόντων και των προσδοκιών τους. Η εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης χρειάζεται τα περιθώρια ώστε να

προσαρμόζονται ανάλογα οι μεθοδολογικές τεχνικές, χωρίς ποτέ ωστόσο να απεμπολείται ο κοινός στόχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Ζάχος, 2017).

Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί αποτελούν έναν πολύ σημαντικό πυλώνα της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα.. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Programme for International Student Assessment [PISA], 2018) μεταξύ άλλων αναφέρεται στη συμμετοχή των παιδιών, κάτω των 3 ετών, στις ελληνικές δομές προσχολικής αγωγής και επισημαίνει ότι είναι χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ε.Ε. Έτσι παροτρύνει τη χώρα μας, αφενός να ενισχύσει την δημιουργία Βρεφονηπιακών Σταθμών και αφετέρου, να στηρίζει τους γονείς με κρατικές επιχορηγήσεις (ΕΣΠΑ, κλπ.) για να μπορούν να συμμετέχουν τα παιδιά σε αυτούς.

Η αναγκαιότητα δημιουργίας τέτοιων δομών για τη φροντίδα και την εκπαίδευση των παιδιών, γίνεται επιτακτικότερη για ολοένα και μικρότερες ηλικίες και πηγάζει από τις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης και τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου (Ραζή, 2018).

Η ένταξη του παιδιού στην προσχολική αγωγή επιδρά καταλυτικά στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων καθώς εξαφανίζει, στα πρώιμα στάδια της πνευματικής ωρίμανσης του παιδιού, τις κοινωνικοοικονομικοπολιτικές και πολιτισμικές διαφορές μεταξύ τους. Είναι κατανοητό ότι οι μικροί μαθητές έχουν διαφορετικό και πολυποίκιλο κοινωνικό υπόβαθρο, το οποίο στα νηπιαγωγεία και τους βρεφονηπιακούς σταθμούς παύει να παίζει τον διαχωριστικό του ρόλο, αλλά δημιουργεί ένα ασφαλές περιβάλλον κατανόησης και σεβασμού στο οποίο μπορεί και αναπτύσσεται το παιδί.

Μέλημα και στρατηγικός στόχος της προσχολικής αγωγής πρέπει να είναι η διασφάλιση ίσων ευκαιριών κατά την έναρξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας των παιδιών, και να συμβάλλει στην εξισορρόπηση και τον εμπλουτισμό συνολικών δεξιοτήτων σε επίπεδο γνωστικό και κοινωνικό, δημιουργώντας ολοκληρωμένες προσωπικότητες από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής των παιδιών.

2. Κεφάλαιο 2^ο

2.1. Διαπολιτισμική κατανόηση/επίγνωση/επικοινωνία

Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη σημερινή εποχή έχει αλλάξει καθώς σκοπός της είναι να δημιουργήσει εκείνες τις προϋποθέσεις για την αποδοχή του διαφορετικού και την ομαλή ένταξη όλων στα πλαίσια της κατεστημένης σχολικής ζωής. Η διαπολιτισμική επίγνωση και κατανόηση αποτελεί μία σημαντική συνιστώσα για την αποδοχή της διαφορετικότητας. Ήδη από την ηλικία των τριών ετών, τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίζουν διαφορές ανάμεσα στους πολιτισμούς, να διαμορφώνουν στάσεις απέναντι σε μέλη άλλων πολιτισμικών ομάδων και να αποδέχονται στερεότυπα και προκαταλήψεις. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο όταν οι μαθητές είναι σε θέση να ερμηνεύουν και να διερευνούν τον κόσμο μέσα από ένα άλλο πρίσμα αυτό της πολυδιάστατης παρουσίας του (Banks, 2004).

Έτσι, η πολυπολιτισμική επίγνωση, που αφορά περισσότερο μια κοινωνική κατάσταση που ήδη υφίσταται, οδηγεί στην επίγνωση της αξίας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η οποία μειώνει τις συγκρούσεις που αναπτύσσονται, όταν ομάδες με διαφορετικές κουλτούρες αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και συμβάλλει στη μείωση των διακρίσεων εναντίον εθνοτικών ομάδων.

Ο όρος πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται «στο πλέγμα των πρακτικών προβλημάτων και των δικαιοπολιτικών διλημμάτων τα οποία θέτει ενώπιόν μας το πραγματικό δεδομένο της πολυπολιτισμικότητας, όταν αυτή εκδηλώνεται στο πλαίσιο ενός και του αυτού κράτους ή, πάντως, στο πλαίσιο ενός οργανωτικά ενιαίου πολιτικού μορφώματος, εντός του οποίου το προνόμιο του καταναγκασμού ασκείται από μια ομάδα που εκφράζει μία και μόνη πολιτισμική εκδοχή, συνήθως υπό δημοκρατικές συνθήκες, την εκδοχή της πλειοψηφίας» (Παπαρηγόπουλος, 1999, σ.2).

Σε ό,τι αφορά τις έννοιες πολυπολιτισμικότητα-διαπολιτισμικότητα δεν επικρατεί πάντα ομοφωνία. Στην ελληνόγλωσση αλλά και στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία, πολλοί ερευνητές συμφωνούν ότι η διαπολιτισμικότητα πηγάζει από τη συνειδητοποίηση της πολυπολιτισμικότητας των σύγχρονων κοινωνιών, οι οποίες έχουν διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά και σημαντικές διαφορές από τις προηγούμενες, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό και στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής (Βακαλιός, 1997). Σε έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1997 αναφέρεται ότι το νόημα του όρου «πολυπολιτισμικός» αφορά περισσότερο στη διαπίστωση της συνύπαρξης πολλών πολιτισμών

στον ίδιο χώρο, ενώ η έννοια του «διαπολιτισμικού» προϋποθέτει τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτισμών (Ραζή, 2018). Η πολυπολιτισμικότητα επίσης ορίζεται ως μια κατάσταση που ήδη υπάρχει, «το τι είναι», ενώ η διαπολιτισμικότητα ως «το τι θα έπρεπε να είναι», τι θα έπρεπε να υπάρχει (Ραζή, 2018).

Συμπερασματικά, από την εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων «Πολυπολιτισμικότητα» και «Διαπολιτισμικότητα» προκύπτει ότι ο πρώτος χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει την πολυπολιτισμικότητα που επικρατεί στις σύγχρονες κοινωνίες (αναλυτική διάσταση του όρου) και με βάση την οποία διατυπώνονται όλοι οι στόχοι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (κανονιστική διάσταση) (Δαμανάκης, 1997). Επίσης, η πολυπολιτισμικότητα είναι κάτι δεδομένο, ενώ η διαπολιτισμικότητα αποτελεί το ζητούμενο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την πολυπολιτισμικότητα, αλλά δεν απορρέει αυτόματα απ' αυτή (Κεσίδου, 2008).

Οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικότητας είναι μεταξύ άλλων η αναγνώριση της διαφορετικότητας, η κοινωνική συνοχή, η ισότητα, η ανοχή και η δικαιοσύνη (Νικολάου, 2011). Επίσης, έχει στόχο τη διαμόρφωση θετικών αντιλήψεων για τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών, την αλληλεγγύη, το σεβασμό των άλλων ατόμων ως ισότιμων αλλά και την ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των ανθρώπων (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 2003).

Από τα παραπάνω κατανοούμε ότι η επίγνωση των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική για την εκπαιδευτική διαδικασία. Τα παιδιά για να ζήσουν αρμονικά σ' αυτόν τον κόσμο, θα πρέπει να αποκτήσουν μια θετική εικόνα για τον εαυτό τους και σεβασμό για τους άλλους. Αυτό προϋποθέτει αποδοχή των διαφορών με τους άλλους, και κυρίως μια αμερόληπτη συμπεριφορά απέναντι σε όλους. Μια προσέγγιση διαπολιτισμικής εκπαίδευσης βοηθάει τα παιδιά να κατανοούν και να δέχονται τις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων και να μάχονται για τη μείωση, ή ακόμα καλύτερα την εξάλειψη των προκαταλήψεων. Η προσέγγιση αυτή ενθαρρύνει τα παιδιά να καταλάβουν ότι δεν είναι μόνον οι διαφορές μας με τους άλλους που δημιουργούν τα προβλήματα στην κοινωνία, αλλά και ο τρόπος που αντιμετωπίζουμε αυτές τις διαφορές.

Η διαπολιτισμική επίγνωση έτσι, έρχεται ως συνέπεια της εφαρμογής της διαπολιτισμικής προσέγγισης στην εκπαίδευση. Αυτή αφορά στην βαθιά κατανόηση του ρόλου που παίζει το πολιτισμικό μας πλαίσιο και στον τρόπο που οικοδομούμε την πραγματικότητα. Αφορά επίσης και στην ικανότητα να εφαρμόζουμε τη γνώση αυτή ώστε να είμαστε ευέλικτοι και ανεκτικοί σε συνθήκες πραγματικής διαπολιτισμικής επικοινωνίας (Baker, 2012). Η διαπολιτισμική κατανόηση αποτελεί μία άλλη διάσταση της προσέγγισης διότι αναφέρεται στο γνωστικό κομμάτι της διαπολιτισμικής ετοιμότητας και αφορά στη γνώση τόσο για τον δικό

μας πολιτισμό, όσο και στη γνώση για τους άλλους πολιτισμούς και τα συστήματα των αξιών τους (Hill, 2006). Ωστόσο η γνώση αυτή, αν και αποτελεί σημαντικό στοιχείο, δεν αρκεί για την επίτευξη της διαπολιτισμικής κατανόησης. Απαραίτητα στοιχεία είναι οι θετικές στάσεις απέναντι σε άλλες κουλτούρες αλλά και ο σεβασμός, η ανεκτικότητα και η ενσυναίσθηση (Arasaratnam & Doerfel, 2005).

Η κατανόηση αποτελεί το πρώτο σκαλοπάτι προς την αποδοχή. Στην πορεία της ζωής τους, οι άνθρωποι απ' όλο τον κόσμο έχουν συλλέξει πλούσιο απόθεμα πολιτισμικών παραδόσεων και εθίμων, χωρίς να κατανοούν αρχικά τους πολιτισμικούς κανόνες που διέπουν τη συμπεριφορά τους, έως ότου έρθουν σε επαφή με καταστάσεις και τρόπους συμπεριφοράς διαφορετικών από τους δικούς τους. Για να καταλάβουμε το πολιτισμικό υπόβαθρο μιας κοινωνικής ομάδας, είναι απαραίτητο να επικοινωνήσουμε με τα μέλη της και να προσπαθήσουμε να εμβαθύνουμε στις αξίες, στα πιστεύω τους, στις κοσμοθεωρίες, στα έθιμα και στις πρακτικές τους, αντιλαμβανόμενοι των κινήτρων των πράξεών τους και διευρύνοντας έτσι τη ματιά μας, ώστε ν' αρχίσει η αμφισβήτηση και για τη δική μας στάση σε θέματα που άλλοτε τα θεωρούσαμε απόλυτα και δεδομένα (Liu, Volčič, & Gallois, 2018).

Η διαπολιτισμική επίγνωση αποτελεί το βασικό θεμέλιο της επικοινωνίας και περιέχει ως έννοια, από τη μια την επίγνωση και κατανόηση των δικών μας πολιτισμικών χαρακτηριστικών και από την άλλη την κατανόηση πολιτισμικών αξιών, θεωριών και αντιλήψεων ενός άλλου πολιτισμού χωρίς να υποτιμάται η έννοια της ενσυναίσθησης μέσω της οποίας θα καταστεί εφικτή η παραπάνω επίγνωση (Liu et al., 2018). Προϋποθέτει την ευαισθητοποίηση του ατόμου για στοιχεία του δικού του πολιτισμού αλλά και για τον πολιτισμό-στόχο, την κατανόηση ότι η δική του πολιτισμική ματιά για τη θεώρηση των πραγμάτων δεν είναι η καλύτερη ή η μοναδική οπτική καθώς και την αναγνώριση, τη σύγκριση και την αποδοχή σημαντικών στοιχείων τόσο στο δικό του πολιτισμό όσο και του πολιτισμού-στόχο (Praxmarer, 2015).

Η συμβίωση διαφορετικών πολιτισμών στην ίδια γεωγραφική περιοχή δεν είναι κάτι νέο και πρωτόγνωρο, αλλά εκείνο που μας ωθεί να εστιάζουμε στο συγκεκριμένο φαινόμενο, είναι τα ζητήματα που ανέκυψαν μέσα από την παραπάνω αλληλεπίδραση. Γι' αυτό λοιπόν και τα τελευταία χρόνια δίνεται μεγάλη βαρύτητα στη σημασία της επικοινωνίας μεταξύ ατόμων από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα (Νικολάου, 2011).

Ο όρος «Διαπολιτισμική επικοινωνία» χρησιμοποιείται και στην αγγλική βιβλιογραφία με τον όρο «cross cultural», και σημαίνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτισμών δίνοντας ο κάθε ένας από αυτούς στοιχεία σχετικά με τις πολιτισμικές αξίες, το θρήσκευμα, την

συμπεριφορά του «άλλου», δημιουργώντας μια νέα κοινωνία απελευθερωμένη από τα στερεότυπα και από τις προκαταλήψεις (Asante, Miike & Yin, 2014).

Η διαπολιτισμική επικοινωνία είναι η πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση ατόμων από διαφορετικούς πολιτισμούς (Fantini & Tirmizi, 2006), μια ιδιαίτερη μορφή επικοινωνίας, κατά τη διάρκεια της οποίας, ποικίλες γλωσσικές (λεκτικές και εξωλεκτικές) στρατηγικές χρησιμοποιούνται από άτομα διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών, στοχεύοντας στην άμεση και ικανοποιητική επικοινωνία (Müller-Jacquier, 2000) και μία διαδικασία κατά την οποία οι άνθρωποι από διαφορετικούς πολιτισμούς δημιουργούν κοινά μηνύματα και σύμβολα προκειμένου να ερμηνεύσουν ζητήματα και καταστάσεις και παράλληλα να καταφέρουν να διευκολυνθούν στα πλαίσια μιας συναλλακτικής επαφής (Lustig & Koester, 2006).

Για το συμβούλιο της Ευρώπης, διαπολιτισμική επικοινωνία *«είναι η διαδικασία επικοινωνίας ανάμεσα σε άτομα, αλλά και σε κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς θεσμούς διαφορετικών πολιτισμών, όπως οι κυβερνητικές υπηρεσίες, οι επιχειρήσεις, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Περιλαμβάνει λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία μέσω διαφόρων κωδίκων»* (Νικολάου, 2011, σ. 217).

Η διαπολιτισμική επικοινωνία είναι μία από τις οκτώ βασικές ικανότητες για τη διαβίου μάθηση (επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, ικανότητα επικοινωνίας σε ξένη γλώσσα, μαθηματική ικανότητα και ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία, ψηφιακή ικανότητα, μεταγνωστικές ικανότητες, κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα, διαπολιτισμική επίγνωση και επικοινωνία) που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2012).

Ένας από τους στόχους της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η προώθηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Η εκπαιδευτική διαδικασία μεταλαμπαδεύει γνώσεις, αξίες και δεξιότητες στους εκπαιδευόμενους, σημαντικά εφόδια για τη μελλοντική τους ζωή ως ενεργοί πολίτες μίας χώρας. Η διαπολιτισμική επικοινωνία αφορά όλες εκείνες τις δεξιότητες, που θα φανούν ιδιαίτερα χρήσιμες για την πορεία της ζωής του και θα τον βοηθήσουν να καταφέρει να ανταπεξέλθει με επιτυχία στις ανάγκες και τις απαιτήσεις ενός ανομοιογενούς και μεταβαλλόμενου κόσμου (Νικολάου, 2011).

Η επικοινωνία αποτελεί διάσταση της ίδιας μας της ζωής. Είναι μία δυναμική διαδικασία καθώς τα νοήματα μεταβάλλονται διαρκώς ως συνάρτηση προηγούμενων χρήσεων τους, αλλά και αλλαγών όσον αφορά τον τρόπο που τα αντιλαμβάνεται κανείς. Είναι διαδραστική, αφού προϋποθέτει την ενεργή συμμετοχή τουλάχιστον δύο προσώπων, είναι συμβολική με λεκτικά και μη λεκτικά σύμβολα, που αποτελούν τα ερεθίσματα που έχουν

επιλεγεί για να μεταδώσουν ένα μήνυμα και τέλος έχει να κάνει με το πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα και το οποίο, μόνο αν γίνει αντιληπτό και κατανοητό, τότε μόνο θα είναι αποτελεσματική. Περιλαμβάνει λοιπόν μία γλωσσική, λεκτική, εξωλεκτική, παραγλωσσική αλλά και πολιτισμική διάσταση, που είναι εξίσου σημαντική. Μέσα από την κατανόηση του τρόπου που μπορεί ο πολιτισμός να επηρεάσει τη συμπεριφορά μας θα επέλθει, ίσως και η ενίσχυση της ικανότητά μας στη διαπολιτισμική επικοινωνία (Liu et al., 2018).

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι αυτή η οποία αναζητεί, αναδεικνύει και προωθεί όλα εκείνα τα πολιτισμικά στοιχεία που προσδιορίζουν τις διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες που ζουν σε μια πολιτισμική κοινωνία και επιζητεί την αποδέσμευση των μελών τους από τις μονοπολιτισμικές τους πεποιθήσεις και αντιλήψεις, προωθώντας την αμοιβαία αλληλοαποδοχή και επικοινωνία και τονίζοντας την ενότητα, μέσα από τη διαφορετικότητα. Αυτή η διαπολιτισμική επικοινωνία δεν περιορίζεται μόνο στις γνώσεις που θα πρέπει να κατέχουν τα άτομα γύρω από άλλους λαούς και άλλους πολιτισμούς, αλλά βασικός της στόχος είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων, οι οποίες θα συμβάλουν στην αλληλοκατανόηση, στην συνεργασία, επικοινωνία και στο μεταξύ τους σεβασμό, δημιουργώντας ένα περιβάλλον που σέβεται την ατομικότητα, τη μοναδικότητα και τη διαφορετικότητα του καθενός, δημιουργώντας όλες εκείνες τις ευνοϊκές συνθήκες για την πολιτισμική τους εξέλιξη (Παπαχρήστος, 2011).

2.2. Η διαφορετικότητα στα πλαίσια της διαπολιτισμικής προσέγγισης

Οι σχολικές τάξεις αποτελούν ετερόκλητα σύνολα ατόμων με συνολικά δομικές διαφορές που αφορούν εξωτερικές (οικονομικές διαφορές, κοινωνική τάξη, φύλο) όσο και εσωτερικές (επικοινωνία, μάθηση, συναισθηματικές ανάγκες) πτυχές της προσωπικότητάς τους. Σε αυτό το «πολύχρωμο», ποικιλόμορφο, ετερογενές περιβάλλον η διαφορετικότητα δεν αποτελεί τροχοπέδη για την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά κινητήριο δύναμη για ουσιαστικότερα και βαθύτερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Η διαφορετικότητα δεν αφορά μόνο τη συνάντηση των πολιτισμών αλλά και συνάντηση της προσωπικής κουλτούρας του καθενός με εκείνη του διπλανού του που θα τον κάνει να μετασχηματίσει την εικόνα του για τον κόσμο. Δεν είναι μόνο οι διαφορές μας με τους άλλους που δημιουργούν τα προβλήματα στην κοινωνία, αλλά και ο τρόπος που αντιμετωπίζουμε αυτές τις διαφορές. Όπως αναφέρει ο Cummins (2005), η διαπολιτισμική εκπαίδευση σχετίζεται και με τη δημιουργία ενός κλίματος σεβασμού, εμπιστοσύνης και αποδοχής που απαιτείται ώστε οι μαθητές να σκεφτούν κριτικά πάνω στις εμπειρίες τους και στις ταυτότητές τους. Επίσης, τονίζει τη σημασία που έχει για την ταυτότητα των πολιτισμικά

διαφορετικών μαθητών η αποδοχή της αξίας της πρώτης γλώσσας τους και η ενθάρρυνση ώστε να νιώθουν περήφανοι για το πολιτισμικό τους υπόβαθρο.

Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ετοιμότητας, λοιπόν, μπορεί να μετατρέψει ένα άτομο μονοπολιτισμικό σε πολυπολιτισμικό. Αυτή η μετάβαση επιτρέπει στα άτομα να επιδεικνύουν σεβασμό και ανοχή στη διαφορετικότητα για όλους τους πολιτισμούς και τις κουλτούρες και αποτελεί ένδειξη αυτού που ονομάζουμε “global citizenship”/πολίτης του κόσμου (Chen, Hsu & Caropreso, 2005). Τα άτομα που διαθέτουν αυξημένη διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα μπορούν να διαπραγματεύονται νοήματα, αξίες, και σύμβολα στα πλαίσια της πολιτισμικής πλουραλιστικής διαφοροποίησης. Όσον αφορά τα μικρά παιδιά από πολύ νωρίς επηρεάζονται από τα κοινωνικά δεδομένα και είναι αρκετά πιθανό να αναπτύξουν προκαταλήψεις απέναντι σε άτομα που είναι διαφορετικά από αυτά. Αν αυτές οι προκαταλήψεις δεν αντιμετωπιστούν εγκαίρως, ενδέχεται να οδηγήσουν σε ρατσιστικές συμπεριφορές. Οι προκαταλήψεις, όπως αναφέραμε, μπορεί να διαμορφωθούν από τα πρώτα χρόνια της ζωής των παιδιών, εφόσον είναι αποτέλεσμα της συναναστροφής τους με τους σημαντικούς ενήλικους της ζωής τους. Κατά τον Goleman (1996), αν και οι προκαταλήψεις αυτές είναι εξαιρετικά δύσκολο να ξεριζωθούν, επειδή αποτελούν μια εκδοχή της συναισθηματικής μάθησης, όμως παρόλα αυτά είναι δυνατή η επανεκμάθησή τους.

Οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση γνωρίζουν νέους πολιτισμούς. Η γνωριμία αυτή επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την υλοποίηση σχεδίων εργασίας που προσεγγίζουν διαφορετικούς πολιτισμικούς φορείς όπως τα ήθη, τα έθιμα, τη μουσική, τους χορούς, τις γιορτές, τα φαγητά, τις ενδυμασίες κ.α. Η διαφορετικότητα έτσι προσεγγίζεται από τα σχολικά χρόνια κάνοντας τα παιδιά προσωπικότητες ευαισθητοποιημένες και ανοιχτές σε νέους πολιτισμούς και συνήθειες. Η προσέγγιση αυτή είναι σημαντικό να προσφέρεται στο παιδί από την προσχολική του ηλικία και ιδιαίτερα από τις δομές πριν το νηπιαγωγείο, δηλαδή τους βρεφονηπιακούς σταθμούς στους οποίους πλέον γίνεται πολύ σημαντική δουλειά σε σχέση με την προσαρμογή του ατόμου στο σχολικό περιβάλλον.

2.3. Η σημασία της διαφορετικότητας για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας

Η εννοιολογική προσέγγιση της διαφορετικότητας γίνεται συνήθως μέσα από την πολυπολιτισμική εκπαίδευση και την μεγάλη ποικιλομορφία την οποία έχει επιφέρει στην κοινωνία. Ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία καταλαβαίνουμε ότι μέσα από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις οι οποίες προϋπήρχαν για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, αλλά και τα άτομα με αναπηρία, οι άνθρωποι αλλά και τα παιδιά μικρής ηλικίας είχαν αναπτύξει ρατσιστικές και επιθετικές συμπεριφορές, αφού είχαν σχηματίσει την άποψη ότι οι άνθρωποι αυτοί έχουν

εγκληματική και παραβατική συμπεριφορά (Bellini, 2016). Ένα μέρος της ευθύνης για την ανάπτυξη τέτοιων στερεοτυπικών συμπεριφορών στα παιδιά έχει η οικογένεια και το σχολείο, το οποίο λειτουργεί ως η πρώτη μικρή κοινότητα μέσα στην οποία τα παιδιά μπορούν να αλληλεπιδράσουν και να μάθουν πώς να συμπεριφέρονται.

Η εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιείται σε συγκεκριμένο πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο. Η ανάπτυξη και η μάθηση των παιδιών διαμορφώνονται από πολιτισμικές αξίες ή πεποιθήσεις και κανόνες και συνδέονται άρρηκτα με τη δομή της κοινωνίας (Acar-Ciftci, 2016). Οι αλλαγές στην κοινωνία επηρεάζουν τους νόμους και τις πολιτικές και κατά συνέπεια επηρεάζουν και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Η φυλετική διαφορετικότητα είναι η διάκριση και η κατηγοριοποίηση των ανθρώπων σε φυλές αν και αυτό δεν μπορεί να στηριχθεί επιστημονικά από τη βιολογία (Garcia, 2018). Τα παιδιά από βρέφη έχουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά πρόσωπα και τις διαφορετικές φυλές των ανθρώπων (Monesson, 2009). Όμως αυτή η ικανότητα του παιδιού από τη βρεφική ηλικία μπορεί να το εκθέσει και σε κινδύνους σχετικούς με τη διαμόρφωση ρατσιστικών αντιλήψεων σε σχέση με τους ανθρώπους γύρω του. Αν ένα παιδί δε μάθει να συναναστρέφεται και να αλληλοεπιδρά με παιδιά διαφορετικών εθνοτήτων, τότε κινδυνεύει να διαμορφώσει λανθασμένη εικόνα για το τι είναι η πολυπολιτισμική κουλτούρα και η συμπερίληψη όλων των ατόμων στην κοινωνία.

Σύμφωνα με μια μελέτη η οποία εκπονήθηκε σε βρέφη, (Gaither, Pauker & Johnson, 2012), διερευνήθηκε η κίνηση των ματιών των βρεφών και οι αντιδράσεις τους σε εικόνες γυναικών από διαφορετικές φυλές. Στην έρευνα αυτή οδηγήθηκαν οι μελετητές για να κατανοήσουν τις αντιλήψεις των βρεφών σε σχέση με τα στερεότυπα και τις φυλετικές διακρίσεις οι οποίες, υποστήριξαν ότι διαμορφώνονται από τη βρεφική ηλικία. Οι εικόνες απεικόνιζαν τόσο Ασιάτισσες όσο και λευκές γυναίκες και οι ερευνητές κατέγραψαν την εστίαση του βλέμματος των βρεφών το οποίο φαινόταν να εστιάζει περισσότερη ώρα στην καταγωγή του γονέα τους (Garcia, 2018).

Οι παιδαγωγοί και οι ερευνητές έχουν εντοπίσει ότι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις γίνονται έντονα εμφανείς κατά τη διάρκεια και του παιχνιδιού στην παιδική ηλικία (Wohlwend, 2011). Τα αγόρια φαίνεται να είναι περισσότερο διεκδικητικά και ενεργά και να καταλαμβάνουν περισσότερο χώρο στα δημοφιλή παιχνίδια όπως είναι το ποδόσφαιρο, ενώ τα κορίτσια καταλαμβάνουν μικρότερο χώρο (Harten, Olds, & Dollman, 2008). Σύμφωνα με τα παραπάνω φαίνεται έντονα ότι οι στερεοτυπικές αντιλήψεις υπάρχουν και ανάμεσα στα δυο φύλα, καθώς πιστεύεται ότι τα αγόρια είναι περισσότερο ανταγωνιστικά και προτιμούν να

παίζουν σε μεγάλες ομάδες, ενώ τα κορίτσια είναι περισσότερο μοναχικά και παίζουν σε μικρότερες (Chapman, 2015).

Η γλωσσική διαφορετικότητα είναι και αυτή ικανή να δημιουργήσει στερεοτυπικές αντιλήψεις και παρατηρείται από την βρεφική ακόμα ηλικία. Οι ερευνητές μέσα από την παρατήρηση του κλάματος των παιδιών αντιλήφθηκαν ότι αποτελεί έκφραση συναισθήματος αλλά και τρόπος που δείχνει ότι τα παιδιά ενοχλούνται από κάτι (Garcia, 2018). Όπως επισημαίνεται, μέσα από την γλωσσική έκθεση του παιδιού στη μητρική του γλώσσα, ήδη από την στιγμή που αυτό βρίσκεται στην κοιλιά της μητέρας του, ακόμη και αυτό είναι κάτι το οποίο δημιουργεί στερεότυπα, συνδέεται με τον πολιτισμό και την κουλτούρα και είναι ένα ζήτημα που απασχολεί την ανθρωπότητα από την αρχή της δημιουργίας της (Mürner-Lavanchy et al., 2014). Μολονότι τα παιδιά είναι σε θέση να αντιληφθούν και να αναγνωρίσουν τη μητρική τους γλώσσα μέσα από μια διαδικασία η οποία ονομάζεται «συμφόρηση αντίληψης» (Byers-Heinlein, Fennell & Werker, 2013), ωστόσο καθώς μεγαλώνουν όλο και πιο δύσκολο γίνεται το ζήτημα της αντίληψης των αντιθέσεων με τις άλλες γλώσσες, γεγονός που αποδεικνύει τη σημαντικότητα της έκθεσης τους σε άλλες γλώσσες όσο το δυνατό νωρίτερα.

Η εκπαίδευση στις πολιτισμικές και γλωσσικές ικανότητες αποτελεί το μέσο για την πολιτισμική επίγνωση και κατανόηση. Η εφαρμογή προγραμμάτων γλωσσικής και πολιτισμικής ετερότητας στα παιδιά προσχολικής ηλικίας δημιουργούν άτομα με ισχυρή κριτική και δημοκρατική σκέψη. Αυτή η σύγκλιση η οποία δημιουργείται από τα διαπολιτισμικά προγράμματα επιτρέπει *«στους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους συνεργάτες να επωφεληθούν από την ετερογλωσσία της βιωμένης εμπειρίας, παρά από την μοναδική αφηγηματική φωνή του δασκάλου στην τάξη»* (Coughlin & Kirch, 2010, σ. 919). Με λίγα λόγια, είναι απαραίτητο να έχουμε *«αμοιβαία συν-εποικοδομητικές δραστηριότητες που διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από την κοινότητά μας»* (Coughlin & Kirch, 2010, σ. 920).

2.4. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού στη δημιουργία τάξεων πολιτισμικά ευαισθητοποιημένων

Στην παγκόσμια κοινότητα οι πληθυσμοί βρίσκονται σε μια συνεχή κινητικότητα, δημιουργώντας έτσι πολυπολιτισμικές κοινωνίες και συνεπώς εθνοτική και πολιτισμική ποικιλομορφία σε πολλά έθνη του κόσμου (Arber, 2005). Ο καθένας/μία λοιπόν μεταφέρει το δικό του πολιτισμικό πλαίσιο, διαμορφωμένο με τις προσωπικές αντιλήψεις, αξίες και ιδέες του (Gonzalez-Mena, 2004). Ο Over (2016) σημειώνει ότι για να μπορέσει κάποιος να βιώσει

την προσωπική του ανάπτυξη και ευημερία, είναι απαραίτητες οι θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και οι μακροχρόνιες σχέσεις.

Η μαζική μετακίνηση του πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο, ως ένας σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης «πολυπολιτισμικών» κοινωνιών, άλλαξε με γρήγορους ρυθμούς και δυναμικά τη δημογραφική σύνθεση των σχολικών τάξεων, ασκώντας σημαντική επίδραση στον χώρο της εκπαίδευσης, η οποία καλείται να αναπροσαρμόσει στόχους, προγράμματα και μεθόδους (Γκόβαρης, 2004· Παρθένης & Φραγκούλης, 2015).

Είναι πολύ σημαντικό για τους εκπαιδευτικούς να συνειδητοποιήσουν τον ρόλο τους στην εκπαίδευση και να κατανοήσουν ότι η βελτίωση του έργου τους έγκειται στη συνεχή αναγνώριση, ανίχνευση και συνειδητοποίηση της εκπαιδευτικής τους προσέγγισης (Vogkaric & Pelosa, 2017). Αρα, είναι πολύ σημαντικό οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας να σκεφτούν στοχαστικά και να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, να μάθουν τι πρέπει να είναι και τι θέλουν πραγματικά να είναι. Η εργασία των νηπιαγωγών και των βρεφονηπιοκόμων με παιδιά προσχολικής ηλικίας απαιτεί σημαντικό όγκο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αποκτούνται μέσω της επίσημης εκπαίδευσης που πρέπει να λαμβάνουν.

Ωστόσο, συχνά ακούγεται από γονείς, παιδιά ή άλλους/ες εκπαιδευτικούς ότι κάποιοι παιδαγωγοί «έχουν κάτι το ιδιαίτερο», «κάτι το ξεχωριστό», απαραίτητο χαρακτηριστικό για ποιοτική εργασία στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σε αυτές τις καταστάσεις είναι που πολύ συχνά ένα παιδί θυμάται εκείνες τις ιδιαίτερες δασκάλες προσχολικής ηλικίας για όλη του τη ζωή και τις θυμάται με χαρά, λόγω της ισχυρής συναισθηματικής σύνδεσης που δημιουργήθηκε μεταξύ τους (Bauer, 2008).

Οι παιδαγωγοί προσχολικής αγωγής, όπως και οι εκπαιδευτικοί οποιασδήποτε βαθμίδας, οφείλουν, εκτός της παροχής γνώσεων, να συμβάλουν στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των παιδιών, έτσι ώστε να τα βοηθήσουν να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να εξελιχθούν σε δημιουργικά άτομα μέσα στην κοινωνία (Κιτσαράς, 2001).

Η προετοιμασία του/της εκπαιδευτικού είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Όμως, τα προγράμματα σπάνια παρέχουν επαρκείς ευκαιρίες για μάθηση και εξάσκηση σε τέτοιου είδους δεξιότητες (Aguado, Ballesteros & Malik, 2003). Παλιότερες έρευνες έδειξαν ότι οι παιδαγωγοί συχνά αναφέρουν ότι δεν νιώθουν αρκετά έτοιμοι να συνεργαστούν με διαφορετικούς πληθυσμούς και ούτε αρκετά ικανοποιημένοι από την εκπαίδευσή τους (Au & Blake, 2003· Ukrodkodu, 2004) και το 80% των εκπαιδευτικών σύμφωνα με άλλη έρευνα, δεν ένιωθαν προετοιμασμένοι για τις

διάφορες προκλήσεις που παρουσιάζονται στο εσωτερικό της αίθουσας διδασκαλίας (Parsad, Lewis & Farris, 2001). Μολονότι, οι παιδαγωγοί αισθάνονται άβολα να συζητούν ζητήματα διαφορετικότητας (Van Hook, 2002), ωστόσο η περαιτέρω συζήτηση για αυτά τα θέματα είναι απαραίτητη (Sobel & Taylor, 2005· Turner-Vorbeck, 2005).

Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν πολλοί όροι με τους οποίους περιγράφεται η διαπολιτισμική ευαισθησία των εκπαιδευτικών, όροι όπως «intercultural sensitivity», «global awareness» και «intercultural competence» (Bennett & Bennett, 2004· Davis & Cho, 2005). Μέσα από την έννοια των όρων αυτών περιγράφεται η ικανότητα του/της εκπαιδευτικού να προχωρήσει και να εφαρμόσει διδακτικές πρακτικές για την συμπερίληψη, πολιτισμικά και γλωσσικά, διαφορετικών μαθητών (Καρανικόλα, 2015).

Η διαπολιτισμική ικανότητα, που αποκαλείται συχνά και ως «διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα», αφορά θεμιτούς τρόπους συμπεριφοράς στην αλληλεπίδραση με άτομα από άλλες κουλτούρες. Περιλαμβάνει διάφορα χαρακτηριστικά όπως την ενσυναίσθηση και την αλληλοκατανόηση, την θετική αλληλεπίδραση απέναντι στους άλλους και την ενδιάθετη επιθυμία για απόκτηση νέων εμπειριών (Arasaratnam, 2014).

Οι διαπολιτισμικά έτοιμοι παιδαγωγοί, έχουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν ρατσιστικές εκδηλώσεις και να παρεμβαίνουν καίρια προς την αντιμετώπιση τους (Gay, 2002), καθώς και να αξιοποιούν τις καταλληλότερες διδακτικές μεθόδους για την αποτελεσματικότερη εκπαιδευτική διαδικασία (Hajisoteriou, 2012).

Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής θα πρέπει να επικεντρώνονται στην προώθηση της μη στερεοτυπικής και ρατσιστικής συμπεριφοράς, αναπτύσσοντας δεξιότητες και στάσεις για μια τέτοια ευθύνη. Ο/η εκπαιδευτικός σήμερα, θα πρέπει να διαχειρίζεται με μεγάλη ευχέρεια ζητήματα που αφορούν τη διαφορετικότητα, καθώς και προβληματικές καταστάσεις που μπορεί να προκύπτουν μέσα από τη συνύπαρξη και αλληλεπίδραση των μαθητών, στο πλαίσιο της νέας κοινωνικής και εκπαιδευτικής πραγματικότητας που διαμορφώθηκε στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, με την είσοδο μαθητών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο (Παπαχρήστος, 2011).

Στα πλαίσια της διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να μπορούν να αντιμάχονται σε κάθε είδους διακρίσεις και αποκλεισμούς, έχοντας οι ίδιοι ξεκάθαρες δημοκρατικές στάσεις και αξίες (Παπαχρήστος, 2011). Πάνω απ' όλα ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς σε θέματα που αφορούν την επιστημονική και επαγγελματική του ιδιότητα, καθώς και για τα νέα ερευνητικά δεδομένα της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής, ώστε να είναι σε θέση να σχεδιάζει και να υλοποιεί προγράμματα σύμφωνα

με τις νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις, ξεφεύγοντας από τη διεκπεραίωση των συμβατικών του μόνο υποχρεώσεων (Ζάχος, 2017).

Βασικές ικανότητες ενός διαπολιτισμικά καλά εκπαιδευμένου παιδαγωγού είναι η κριτική του στάση απέναντι στα ενδεχόμενα φαινόμενα προκαταλήψεων που θα κληθεί να αντιμετωπίσει προς μειονοτικές ομάδες και η εφαρμογή κατάλληλων διδακτικών πρακτικών που θα υπερβαίνουν τις κοινωνικές διαφορές και τα κατεστημένα προσεγγίζοντας στην πράξη τους αλλοδαπούς μαθητές (Cummins, 2005).

Ο κριτικός εκπαιδευτικός εναντιώνεται σε κάθε είδους διακρίσεις, ρατσιστικές θέσεις και αποκλεισμούς και καταβάλλει προσπάθεια ενίσχυσης των παιδιών που περιθωριοποιούνται λόγω της κοινωνικής και πολιτισμικής τους προέλευσης, δημιουργώντας ένα κλίμα συνεργασίας, όπου να προάγεται το ομαδικό πνεύμα, ο διάλογος, η επικοινωνία και ο αλληλοσεβασμός μεταξύ των παιδιών. Σημαντικό είναι να χρησιμοποιεί σύγχρονες, κατάλληλες, βιωματικές, παιδαγωγικές μεθόδους ώστε να αναπτύσσουν τα παιδιά την ενσυναίσθηση και την αποδοχή των συμμαθητών τους, υλοποιώντας προγράμματα διατήρησης της μητρικής γλώσσας και της πολιτισμικής κληρονομιάς των «άλλων» μαθητών (Ζάχος, 2017), καθώς και να εφευρίσκει τρόπους και δράσεις ενίσχυσης της αυτοεικόνας και αυτοεκτίμησης όλων των παιδιών και ιδιαίτερα εκείνων που περιθωριοποιούνται εξ αιτίας της προέλευσης ή των ιδιαιτεροτήτων τους (Κολιάδης, 1997).

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, ότι η διαπολιτισμική ικανότητα βρίσκεται σε συνάρτηση με το θεωρητικό και γνωστικό υπόβαθρο του/της εκπαιδευτικού αλλά και με την ευχέρεια του στην αξιοποίηση αυτών, με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαχείριση καταστάσεων που θα συναντήσει στην πολυπολιτισμική τάξη, συμβάλλοντας στην αναπροσαρμογή της διδασκαλίας, την αποτροπή των προκαταλήψεων, την δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος ένταξης και αποδοχής (Banks, 2004).

Επίσης, ένα άλλο σημείο στο οποίο ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή είναι στον τρόπο της εργασίας του κατά τον οποίο θα πρέπει να είναι ταυτόχρονα παιδαγωγός και μαθητής/τρια ώστε η όλη διαδικασία να είναι αποτέλεσμα ομαδικής προσπάθειας παιδαγωγών και μαθητών/τριών και όχι μία μετάδοση αποσπασματικών γνώσεων, οι οποίες πιθανότατα να αποτελούν κάτι ξένο και αδιάφορο για την πλειοψηφία των παιδιών (Ζάχος, 2017).

Επιπρόσθετα, η επαρκής θεωρητική κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαπολιτισμικότητας φαίνεται πως αυξάνει το επίπεδο διαπολιτισμικής ευαισθησίας μεταξύ των παιδαγωγών (Spinthourakis, Karatzia-Stavlioti & Roussakis, 2009).

Η προσχολική περίοδος, όπως είναι παραδεκτό απ' όλους, χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη σημαντικών κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων. Τα προγράμματα πρόληψης που στοχεύουν σε αυτές τις δεξιότητες μπορούν να τις ενισχύσουν κατά πολύ στην κρίσιμη αυτή αναπτυξιακή περίοδο. Επίσης, η παροχή τέτοιων προγραμμάτων κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας είναι περισσότερο αποτελεσματική και περιορίζει τις πιθανότητες να υπάρξει σημαντική συσσώρευση προβληματικών συμπεριφορών ή γνωστικών ελλειμμάτων στις μετέπειτα ηλικιακές περιόδους (Khalfaoui, García-Carrión & Villardón-Gallego, 2021). Υπάρχουν μελέτες και δράσεις οι οποίες έχουν δείξει σημαντικά αποτελέσματα σε σχέση με την διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση των παιδιών από τον παιδικό σταθμό ακόμη (Καλογεράκη, 2016· Κολοβός, 2019· Σούνογλου και Μιχαλοπούλου, 2019· Σκαρτσιούνη, 2002).

Η συνεισφορά της προσχολικής αγωγής στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των παιδιών είναι αδιαμφισβήτητη. Τα παιδιά μέσα από τη διαπολιτισμικότητα θα οδηγηθούν στην κατάκτηση της συμπερίληψης, η οποία αποτελεί τα τελευταία χρόνια το ζητούμενο στην σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική και διαδικασία. Με άλλα λόγια, είναι στα χέρια των παιδαγωγών να δημιουργήσουν ένα τέτοιο περιβάλλον αποδοχής. Τα παιδιά ξοδεύουν ένα σημαντικό μέρος του χρόνου τους στο σχολείο και επομένως είναι κρίσιμο οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να μεταδώσουν αξίες που θα τα προετοιμάσουν για το μέλλον τους.

Έτσι λοιπόν οι παιδαγωγοί καλούνται και αυτοί να βάλουν το λιθαράκι τους για να οικοδομηθεί ένας κόσμος όπου θα επικρατεί μεταξύ των ανθρώπων ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, η αλληλεγγύη και η ευθύνη, το πόσο δηλαδή υπευθυνότητα επιδεικνύει κανείς στην καθημερινότητά του, με τις πράξεις και τις παραλείψεις του, έναν κόσμο όπου θα περιφρουρούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα εξαλειφθούν οι διακρίσεις, ο ρατσισμός και οι προκαταλήψεις, ένα κόσμο που δεν θα επιτρέπει παιδιά να πεθαίνουν από την πείνα ή να μην έχουν το δικαίωμα στη μόρφωση και σε μια φυσιολογική και ευτυχισμένη ζωή (Κατσώνης, 2013). Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν αυτά να επιτευχθούν, μέσα από δραστηριότητες που το περιεχόμενό τους στοχεύει στην αμοιβαία γνωριμία και ανταλλαγή στοιχείων της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας των παιδιών, είναι κάτι το οποίο θα μας απασχολήσει στην επόμενη ενότητα.

2.5. Τεχνικές και μέσα ενίσχυσης της διαπολιτισμικής κατανόησης και ευαισθητοποίησης

Το εκπαιδευτικό έργο στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές και πολύγλωσσες κοινωνίες οφείλει να προετοιμάσει τους εκπαιδευόμενους για μια ισορροπημένη ένταξή τους στην κοινωνία, μέσα από την ανάπτυξη στάσεων, αποδοχής και σεβασμού της πολυπολιτισμικής ποικιλομορφίας, με πρόθεση την κατανόησή της. Από την αναγνώριση της αναγκαιότητας παροχής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης απορρέει και η αποδοχή ορισμένων προϋποθέσεων, κάτω από τις οποίες αυτή υφίσταται, όπως είναι η γνώση του εαυτού μας και του πολιτισμού μας με κριτική πάντα αυτοανάλυση, η ερμηνεία και αποδοχή των διαφορών με αποστασιοποίηση από προσωπικές κρίσεις, μέσα σε ένα κλίμα διαλόγου και συνεργασίας αναγνωρίζοντας τις έννοιες άνθρωπος και ανθρωπότητα σε κάθε πρόσωπο (Μπάρος, Στεργίου & Χατζηδήμου 2014).

Για την επίτευξη των στόχων μιας εκπαίδευσης με βάση τη διαπολιτισμική προσέγγιση, υιοθετείται μία πολυμεθοδική προσέγγιση με ποικίλες τεχνικές συνοδευόμενη από την κατάλληλη χρήση των εποπτικών μέσων τα οποία διακρίνονται κατά των Richards & Rodgers (1986) σε αυτά που βασίζονται σε εκπαιδευτικά εγχειρίδια, σ' αυτά που βασίζονται σε δραστηριότητες (task-based material) και σε κείνα τα αντικείμενα που προέρχονται από την καθημερινότητά μας και έχουν αυθεντική χρήση (realia).

Μια από τις πιο διαδεδομένες και ενεργητικές διδακτικές προσεγγίσεις αποτελεί η διδακτική μέθοδος του Project (Project Based Learning). Πρόκειται για μια μαθητοκεντρική διδακτική μέθοδο με την οποία οι μαθητές/τριες μαθαίνουν μέσα από την ενεργή εμπλοκή τους σε ενδιαφέροντα για αυτούς θέματα. Βασίζεται στις αρχές του επικοδομητισμού και στην άποψη ότι οι ίδιοι οι μαθητές/τριες κατασκευάζουν με ενεργητικό τρόπο τη γνώση (Condliffe, Visher, Bangser, Drohojowska & Saco, 2016). Μέσα από τη συγκεκριμένη διδακτική τεχνική οι μαθητές/τριες οδηγούνται στην κριτική σκέψη, στην κοινωνικοποίηση και τη συλλογική δράση, δημιουργούνται ευκαιρίες αλληλεπίδρασης μεταξύ τους αλλά και με άλλα άτομα στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, έξω από τον χώρο του εκπαιδευτικού ιδρύματος και επίσης ευκαιρίες για ενεργή συμμετοχή στην εξερεύνηση, στην ανάλυση, στη σύγκριση και στην παρουσίαση των ευρημάτων και των απόψεών του δημόσια (Παπαχρήστος, 2011).

Μέσω αυτών των σχεδίων δράσης καλλιεργείται η διερευνητική μάθηση (Inquiry-based learning), η οποία βασίζεται κυρίως στις ερωτήσεις και στις αναζητήσεις των μαθητών/τριών και στόχο της αποτελεί η μετατόπιση του βάρους της διδασκαλίας από το δάσκαλο στην αυτενέργεια των μαθητών/τριών (Dewey, 1986) με κύριο στοιχείο τη χρήση

πληροφοριών και γνώσεων που ήδη κατέχουν και οι οποίες θα τους οδηγήσουν στην επίλυση των προβλημάτων (Bruner, 1997). Βασική θέση του Bruner είναι ότι ο/η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να παρέχει έτοιμες γνώσεις στους/στις μαθητές/τριες, αλλά να δημιουργεί καταστάσεις προβληματισμού, που θα τους/τις ωθούν στην ανακάλυψη της γνώσης και με τη χρήση της φθίνουσας καθοδήγησης να τους δίνει ολοένα και περισσότερη ελευθερία και έλεγχο.

Η ενεργή εμπλοκή των παιδιών στη μαθησιακή διαδικασία απαιτεί την ύπαρξη ενός πλαισίου το οποίο θα τα υποστηρίζει και θα δημιουργεί κλίμα αποδοχής και ενδιαφέροντος έτσι ώστε τα παιδιά να εκφράζονται ελεύθερα και να αναλαμβάνουν και πρωτοβουλίες (Δεδούλη, 2001). Η βιωματική μάθηση η οποία αποτελεί και αυτή μια εξαιρετική διδακτική τεχνική για το περιβάλλον της προσχολικής αγωγής μπορεί να προσφερθεί με μια σειρά από δραστηριότητες κατά τις οποίες τα παιδιά έρχονται σε επαφή με θησαυρούς του πολιτισμού και της ιστορίας, όχι μόνο της χώρας τους αλλά και άλλων χωρών.

Η διαθεματικότητα αποτελεί και αυτή μια διδακτική προσέγγιση η οποία συνδέει πολλά αντικείμενα μεταξύ τους για την επίτευξη της μαθησιακής διαδικασίας (Ματσαγγούρας, 2003·Θεοφιλίδης, 2010). Η διαθεματικότητα έχει και αυτή πλήθος εφαρμογών σε όλα τα μαθήματα και μπορεί να επιτύχει τη σύνδεση της μάθησης με πολλούς γνωστικούς τομείς.

Μια ειδική προσέγγιση μάθησης και διδασκαλίας που συμβάλλει σημαντικά στην προώθηση της ανάπτυξης της διαπολιτισμικής ικανότητας είναι η συνεργατική μάθηση. Ως συνεργατική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε εκπαιδευτική διαδικασία, που οργανώνει τους μαθητές/τις μαθήτριες, ώστε *«να εργάζονται μαζί σε ομάδες για ένα κοινό σκοπό ή να μοιράζονται ένα κοινό πρόβλημα ή θέμα με τέτοιο τρόπο που μπορούν να τον ολοκληρώσουν αποτελεσματικά μέσα από συμπεριφορές αλληλεξάρτησης, διατηρώντας ταυτόχρονα την ατομική συνεισφορά και ευθύνη της προσπάθειας»* (Sharan, 2015, σ. 87).

Η συνεργατική μάθηση δίνει την ευκαιρία σε κάθε μέλος να συνεισφέρει τα δυνατά του σημεία στη διεκπεραίωση του στόχου, εξασφαλίζοντας έτσι την αλληλεπίδραση χωρίς αποκλεισμούς, προωθώντας την εργασία σύμφωνα με τον ατομικό του ρυθμό, τα προσωπικά ενδιαφέροντα και το γνωστικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, ενισχύοντας το κλίμα της αλληλόδρασης. Οι εκπαιδευόμενοι απελευθερώνονται από τον φόβο της αποτυχίας, αισθάνονται ασφαλείς και χαλαροί και καλλιεργείται πνεύμα αμοιβαιότητας και ευγενούς άμιλλας (Alina & Lavinia, 2014). Επίσης, στο επίπεδο της ατομικής ανάπτυξης, η συνεργασία, η επαφή και η επικοινωνία με τους συμμαθητές/τριες επιτρέπουν στο παιδί τη διαμόρφωση μιας πιο αντικειμενικής εικόνας και παράλληλα την εσωτερίκευση κοινωνικών ρόλων (Long & Porter, 1985·Νικολάου, 2011) Δεδομένου ότι οι τεχνικές συνεργατικής μάθησης περιστρέφονται γύρω από τη δράση σε ομάδες λίγων μαθητών/τριών, μπορούν να

χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά σε κάθε άλλη εκπαιδευτική προσέγγιση, στρατηγική ή τεχνική και μπορούν να αναπτύξουν πολλά από τα στοιχεία της διαπολιτισμικής ικανότητας (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Έτσι λοιπόν δράσεις και τεχνικές που μπορούν να αφυπνίσουν, να ενισχύσουν και να προάγουν τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών, θα πρέπει να είναι το κύριο μέλημα των παιδαγωγών όλων των βαθμίδων, και πόσο περισσότερο των παιδαγωγών προσχολικής αγωγής.

Η αφήγηση ιστοριών διαπολιτισμικού περιεχομένου αποτελεί σημαντικό εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών και καλλιεργεί την ευαισθησία, την κατανόηση και τις γνώσεις των νηπίων για τον «άλλο» πολιτισμό και ένα μέσο που θα συμβάλει στην κατάλληλη προετοιμασία τους για τη ζωή μέσα σ' ένα ετερογενή κόσμο όπως είναι ο κόσμος του σήμερα (Τοτικίδου, 2020).

Η λειτουργία της γλώσσας επίσης, αποσαφηνίζεται με την διήγηση κειμένων περισσότερο από κάθε άλλο τρόπο, καθώς με ολιστικό τρόπο προβάλλονται οι πληροφορίες ενός κειμένου και όχι αποσπασματικά, όπως οι παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας. Όλη αυτή διαδικασία γίνεται με διασκεδαστικό τρόπο, καθώς τα περισσότερα αφηγηματικά κείμενα που προορίζονται για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας κυρίως, έχουν απλή πλοκή με ευχάριστα νοήματα. Η ανάγνωση γίνεται ευχάριστη, η πρόσληψη των νοημάτων ευκολότερη (Σιβροπούλου, 2003). Η διήγηση ιστοριών πέρα από τους διδακτικούς σκοπούς, αποτελεί ένα «μονοπάτι» και έναν μαγικό τρόπο με τον οποίο τα παιδιά, όσο μικρά κι αν είναι, θα καταφέρουν να ανακαλύψουν πλευρές που μέχρι τότε δεν είχαν φανταστεί ότι υπάρχουν, μέσα από την ταύτιση τους με πρόσωπα των ιστοριών ή με την σύγκριση των χαρακτήρων και των συμπεριφορών που διαγράφονται στις ιστορίες. Το συμπέρασμα είναι πως το παιδί οδηγείται στην αυτοανακάλυψη και στην αυτοδιερεύνηση (Galda & Cullinan, 2002).

Η λογοτεχνία από τα αρχαία ακόμα χρόνια λειτουργούσε ως ένα μέσο γνωριμίας, επικοινωνίας και ανταλλαγής ιδεών μεταξύ των ανθρώπων, γεγονός που συνέβαλε στην αλληλογνωριμία και συμφιλίωση των λαών και των πολιτισμών τους και στην προαγωγή όλων εκείνων των ιδεών, αρχών και αξιών που υπηρετεί ο διαπολιτισμικός διάλογος και που οδηγεί στην καλύτερη κατανόηση των ανθρώπινων σχέσεων (Κατσώνης, 2013).

Πολλά διηγήματα ή ποιήματα προσφέρονται για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας, επιτρέποντας στα παιδιά να γνωρίσουν ανθρώπους που δεν θα είχαν συναντήσει ποτέ και να μάθουν για τις συνήθειες της καθημερινότητάς τους, προβαίνοντας σε αμφισβητήσεις για ότι συνήθως θεωρείται δεδομένο, καθώς και για τις στερεοτυπικές απόψεις και προκαταλήψεις, τις οποίες είχαν διαμορφώσει μέχρι τότε (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Επιπρόσθετα, η δίγλωσση αφήγηση ή τραγούδια και ρυθμικά μοτίβα σε διάφορες γλώσσες συμβάλλουν σημαντικά στην προσέγγιση διαφορετικών ακουσμάτων και στην καλλιέργεια της γλωσσικής συναίσθησης του «διαφορετικού» στην επικοινωνία (Fowler & Mumford, 1995).

Σύγχρονες διαδραστικές τεχνικές, όπως ο διάλογος και οι διαπολιτισμικές συζητήσεις σε καθημερινούς ή εξειδικευμένους προβληματισμούς, παρέχουν τη δυνατότητα άντλησης βιωμάτων που συνδέονται με συνήθειες που επικρατούν στο σπίτι ή στην κοινωνία, συμβάλλουν στην οικοδόμηση της διαπολιτισμικής συνείδησης, στο σεβασμό στη διαφορετικότητα, στην εξάλειψη των στερεοτυπικών απόψεων και προκαταλήψεων προωθώντας τη συνεργασία και τις φιλικές σχέσεις και προάγουν παράλληλα την παραγωγή και κατανόηση του προφορικού λόγου και τις δεξιότητες επικοινωνίας (Hajisoteriou, 2012· Gromova, Khairutdinova, Birman & Kalimullin, 2019)

Για να διατηρηθεί το ενδιαφέρον της συζήτησης και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή συνιστάται η χρήση συμπληρωματικών τεχνικών όπως είναι η στρατηγική ερωτήσεων (questioning strategies), «ανοιχτού τύπου», κυρίως υποθετικές, διερευνητικές, κατανόησης, ενθαρρυντικές/υποστηρικτικές, ερωτήσεις αναζήτησης γνώμης και διευκρίνισης/συνόψισης μιας άποψης (Παπαχρήστος, 2011).

Δραστηριότητες με παιχνίδια ρόλων σε αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας μπορούν να συμβάλουν, επίσης σημαντικά στην προώθηση της διαπολιτισμικής ικανότητας των παιδιών, βοηθώντας τα να κατανοήσουν καλύτερα μία συνθήκη και να ενθαρρυνθούν στην ενσυναίσθηση προς τα πρόσωπα που βιώνουν τη συγκεκριμένη εμπειρία και κατάσταση (Παπαχρήστος, 2011).

Η συζήτηση στο τέλος από κάθε παιχνίδι ρόλων έχει ιδιαίτερη σημασία γιατί θα βοηθήσει τα νήπια να προβληματιστούν πάνω στην εμπειρία, να ανακαλύψουν τι ήταν εύκολο ή δύσκολο και πώς τους φάνηκε η νέα τους «ταυτότητα», αναπτύσσοντας έτσι στάσεις εξωτερίκευσης καθώς και ευκαιρίες να συναισθανθούν και να περιορίσουν τις αρνητικές τους σκέψεις (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Στα ίδια οφέλη οδηγούμαστε και με το θεατρικό παιχνίδι, τη δραματοποίηση, τον αυτοσχεδιασμό, καθώς και εδώ τα νήπια αποφορτίζονται από συναισθήματα έντασης, βελτιώνεται η αυτοεκτίμηση και η αυτοαντίληψή τους, καταργούνται οι προκαταλήψεις και οι στερεοτυπικές απόψεις, αντιλαμβάνονται τη διαφορετικότητά τους, αλλά και την αποδοχή από τους γύρω τους. Η αναβίωση γεγονότων, εθίμων, γιορτών, συνηθειών ανθρώπων που ζουν σε διαφορετικές χώρες, η ανεύρεση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα στους πολιτισμούς που

φέρουν οι μαθητές συμβάλλουν στην εσωτερίκευση των νέων πολιτισμικών στοιχείων των διάφορων εθνοπολιτισμικών ομάδων και στον σεβασμό απέναντί τους (Παπαχρήστος, 2011).

Επίσης, η κάθε μορφή παιχνιδιού, κοινωνικό, σιωπηλό, κινητικό, παιχνίδι με κανόνες, πνευματικής ικανότητας, γλωσσικό κτλ. αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία στα χέρια των εκπαιδευτικών και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα στάδια της εκπαιδευτικής διαδικασίας με ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο (Γρίβα & Σέμογλου, 2013).

Ακόμα, οι καλλιτεχνικές χειροτεχνικές δημιουργίες δίνουν στοιχεία της αισθητικής πλευράς των πολιτισμών καθώς και επισκέψεις σε μέρη έξω από την τάξη, όπου θα διαπιστώσουν πως ζουν οι άνθρωποι σε μια ορισμένη γειτονιά, μέσα από συνεντεύξεις, αφηγήσεις προφορικών ιστοριών κτλ. δίνουν τη δυνατότητα της ανάπτυξης στα παιδιά, της αντίληψης ενός ευρύτερου κόσμου και είναι μία πολύ καλή ευκαιρία για να γίνουν συγκρίσεις και καλύτερη συνειδητοποίηση των δικών τους νομών και πρακτικών (Παπαχρήστος, 2011).

Και φυσικά η χρήση βίντεο, εικόνων και φωτογραφιών, όπου τα παιδιά επεξεργάζονται πληροφορίες με διαδραστικό τρόπο και αντιλαμβάνονται αν και οι εικόνες ή οι φωτογραφίες φαίνονται ίδιες σε όλους, στην πραγματικότητα μπορούν να ερμηνευτούν από τον καθένα με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Η εφαρμογή STEM και νέων τεχνολογιών στην προσχολική αγωγή διευκολύνουν και αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα των παιδιών προσχολικής ηλικίας (Πεγκλίδου, 2014), αλλά και η ηλεκτρονική επικοινωνία μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και άλλα διαδικτυακά εργαλεία επιτρέπει την ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και θέσεων μεταξύ ατόμων που δύσκολα θα μπορούσαν να συναντηθούν και να αλληλοεπιδράσουν (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Και τέλος ο εκπαιδευτικός είναι αυτός ο οποίος μέσα από τον πολύπλευρο ρόλο του θα ενισχύσει την επικοινωνιακή διαδικασία όλων των διδασκομένων με τη συνεχή ενθάρρυνσή τους και παράλληλα θα συμμετέχει στην όλη μαθησιακή διαδικασία ως μέλος της ομάδας και σύμβουλος και θα φροντίσει να επιλέξει τις κατάλληλες διδακτικές τεχνικές και μεθόδους, λαμβάνοντας υπόψη πάντα τις ανάγκες των μαθητών του (Richards & Rodgers, 1986).

3. Κεφάλαιο 3^ο

3.1. Βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση

Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε σε έρευνες οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί στην προσχολική αγωγή στα πλαίσια της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης των παιδιών αυτής της ηλικίας από Έλληνες και ξένους ερευνητές.

Υπάρχουν έρευνες οι οποίες επικεντρώνονται στη φυλετική διαφορετικότητα και στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών για δράσεις μέσα από γλωσσικές και πολιτισμικές δραστηριότητες οι οποίες θα γεφυρώσουν το κοινωνικό χάσμα που δημιουργείται. Έτσι σε μια έρευνα του Becera-Lubies (2021), για την διαπολιτισμική εκπαίδευση στη Χιλή, διερευνήθηκε η εφαρμογή προγραμμάτων για την κατάλληλη ενσωμάτωση των ιθαγενών μαθητών της φυλής Maruche εντάσσοντας στη διαδικασία αυτή και την κοινότητα των ιθαγενών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί βελτίωσαν τις εκπαιδευτικές πρακτικές τους και μπόρεσαν να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο η φυλή αυτή θα ενσωματωθεί στην προσχολική τάξη του σχολείου.

Σε άλλη έρευνα, η οποία εκπονήθηκε σε σχολεία προσχολικής αγωγής στην Πολωνία διερευνήθηκε η ένταξη της διαπολιτισμικής προσέγγισης στα Πολωνικά μαθήματα επιμόρφωσης δασκάλων ξένων γλωσσών νηπιαγωγείου και στα προγράμματα διδασκαλίας του νηπιαγωγείου για τη διδασκαλία της αγγλικής ως ξένης γλώσσας. Υπήρχαν έξι προγράμματα διδασκαλίας νηπιαγωγείων και πέντε προγράμματα διδασκαλίας αγγλικών τα οποία αναλύθηκαν για να αξιολογηθεί το διαπολιτισμικό περιεχόμενο που προσφέρεται σε πολύ μικρούς μαθητές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα προγράμματα διδασκαλίας των αγγλικών στην προσχολική αγωγή μέσα από τη διαπολιτισμική εκπαιδευτική προσέγγιση είναι πολύ μεγάλης σημασίας (Róg, 2015).

Στη Σουηδία, σύμφωνα με την έρευνα της Anderstaf, Lecusay & Nilsson (2021), η οποία διεξήχθη για την συγκέντρωση των απόψεων των δασκάλων της προσχολικής αγωγής σε σχέση με τα μέσα που χρησιμοποιούν για τη διατήρηση του ειρηνικού κλίματος στην πολυπολιτισμική τάξη, οι απόψεις των εκπαιδευτικών έδιναν μεγάλη σημασία στην προώθηση της ισότητας και της συμπερίληψης μέσα από την προσχολική αγωγή.

Σύμφωνα με το πλαίσιο «Teaching Through Interactions» (Hamre et al. 2013), όταν ένας δάσκαλος είναι ζεστός και υποστηρικτικός και παρέχει συμπεριφορική και εκπαιδευτική υποστήριξη συμβάλλει σε ένα θετικό κλίμα στην τάξη. Στο πλαίσιο αυτό, τα παιδιά δείχνουν όχι μόνο καλύτερη γλωσσική ανάπτυξη (Pianta, La Paro & Hamre, 2008) αλλά και καλύτερες

μαθηματικές δεξιότητες (Curby, Rimm-Kaufman & Ponitz, 2009· Horan and Carr 2018) καθώς και καλύτερη συμπεριφορική ανάπτυξη (Luckner & Pianta 2011· Mashburn et al. 2008).

Οι Hamre και Pianta (2007) βρήκαν ότι οι μαθητές που έχουν μεγαλύτερους συναισθηματικούς δεσμούς με τους παιδαγωγούς τους είναι και πιο αφοσιωμένοι στη μάθηση. Πρόσφατη έρευνα στο πεδίο έχει επισημάνει τη σημασία της ενθάρρυνσης ενός συνεχούς διαλόγου μεταξύ των οικογενειών και των δασκάλων, για τη συμφωνία σχετικά με τα μηνύματα και τις απαντήσεις που πρέπει να παρέχονται στα παιδιά, προκειμένου να οικοδομηθεί ένα θετικό κλίμα στην τάξη (Rios-Gonzalez, Puigvert Mallart, Sanvicén Tomé & Aubert Simón, 2019).

Διάφορες έρευνες παγκοσμίως αναδεικνύουν ότι οι ρατσιστικές αντιλήψεις και αισθήματα ξενοφοβίας που φέρουν παιδιά διαφόρων ηλικιακών ομάδων, δεν έχουν βαθιές ρίζες μέσα τους, αφού προσφέροντας τους τα κατάλληλα ερεθίσματα μπορούν να τροποποιηθούν και να μετατραπούν σε αισθήματα σεβασμού και αποδοχής απέναντι στους «άλλους» συμμαθητές/τριες τους (Abril, 2006· d'Ambrosio, 2001· Rudman, Ashmore & Gary, 2001· Ho, 2000· Marchis, Ciascai & Saial, 2008· Munandar & Ulwiyah, 2012· Straffon, 2003·).

Ωστόσο, σημαντικό είναι να επισημανθεί ότι για να έχουμε καλύτερα και μόνιμα αποτελέσματα, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να εντάξουν στην καθημερινή τους διδασκαλία τη φιλοσοφία της πολυπολιτισμικής/διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και δεν αρκεί μόνο να εφαρμόζουν αποσπασματικά διαπολιτισμικά προγράμματα (Μάγος, 2013).

Η υλοποίηση μιας πειραματικής εφαρμογής, με αξιοποίηση του παιχνιδιού ως εργαλείο διαπολιτισμικής επίγνωσης σε μαθητές προσχολικής ηλικίας, μέσα σε ένα παιγνιώδες και υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, ανέδειξε τα θετικά της οφέλη στην διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση των παιδιών (Μπαξεβανίδου, 2018).

Η έρευνα των Markaki, Kyridis και Ziontaki (2016) αναδεικνύει τον σημαντικό ρόλο που έχει η διαπολιτισμική συμβουλευτική των γονέων για τη διαχείριση της διαφορετικότητας μέσα στην τάξη καθώς και για τη συμπεριφορά των νηπίων μεταξύ τους, ανεξάρτητα της καταγωγής τους και του πολιτισμικού τους υπόβαθρου.

Σε μια έρευνα των Μάγος & Τριανταφυλλίδη (2014), εξετάζεται η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης απέναντι σε παιδιά από την Αφρική. Στην έρευνα προωθείται η άποψη της σημασίας της συμμετοχής της οικογένειας στις διάφορες εκπαιδευτικές πρακτικές. Μέσα από ένα πρόγραμμα όπου αξιοποιήθηκε η εκπαιδευτική βαλίτσα «Μία γη», τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με εκπαιδευτικό υλικό για τα παιδιά της Αφρικής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά συμμετείχαν ενεργά και υπήρχε έντονο ενδιαφέρον και προβληματισμός. Η ανάπτυξη προσωπικής σχέσης μέσω της καθημερινής

επαφής καλλιέργησε την αμοιβαία αποδοχή και τον σεβασμό και δημιούργησε αποτελεσματικότερες δυναμικές για την ανάπτυξη στοιχείων της διαπολιτισμικής ικανότητας στα μικρά παιδιά.

Η Λαζαρίδου (2014) σε έρευνά της διαπίστωσε ότι η χρήση παραμυθιών με αναφορές σε άλλους λαούς και πολιτισμούς έχει θετική επίδραση στην κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου και προωθεί τη διαπολιτισμική επίγνωση των νηπίων. Αλλά και οι Ζιώγου & Μπέση (2010) μετά από την εφαρμογή ενός διαθεματικού σχεδίου εργασίας σε τάξη νηπιαγωγείου που στηρίχθηκε στο βιβλίο «Το ξενολούλουδο», τόνισαν της αξία της παιδικής λογοτεχνίας, η οποία έχει τη δύναμη να επηρεάσει τις ιδέες των παιδιών μέσα από τα ζητήματα που διαπραγματεύεται και ανέδειξαν τη συμβολή της στη διαμόρφωση θετικών στάσεων και απόψεων των νηπίων προς τη διαφορετικότητα. Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξαν και οι μελέτες της Αγγουροδήμου (2019), Ευαγγέλου (2010) και Τσιλιμένη (2013).

Σύμφωνα με έρευνες (Νικολούδη, 2014· Τσιούμης & Κατσινάκη, 2000), τα προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης επιδρούν θετικά για τα νήπια με πολιτισμικές διαφορές, για τους γονείς τους, τους άλλους συμμαθητές τους, αλλά και τον ίδιο τον παιδαγωγό. Παρατηρήθηκε αύξηση της συμμετοχής στις δράσεις του σχολείου όλων των παιδιών, ανεξαρτήτως της χώρας καταγωγής τους, βελτιώθηκε η αυτοεκτίμηση και η αυτοεικόνα του ποικιλόμορφου μαθητικού κοινού και οι γονείς ικανοποιήθηκαν από την αναγνώριση της αξίας του δικού τους πολιτισμού. Οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι συμμετείχαν σε προγράμματα επιμόρφωσης σε σχέση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση αντιμετωπίζουν με άλλο τρόπο την διαφορετικότητα θεωρητικά και πρακτικά (Sakellariou, Mitsi & Strati, 2019).

Μια ξεχωριστή πειραματική παρέμβαση των Παπαδόπουλο & Γρίβα (2016) που εφαρμόστηκε σε παιδιά με μεταναστευτικό προφίλ (Αλβανικής καταγωγής) σε νηπιαγωγεία του νομού Λάρισας, υλοποιώντας δημιουργικές δραστηριότητες, με κινητικά και επιτραπέζια παιχνίδια βασισμένα στο παραμύθι, κατέδειξε σημαντική ανάπτυξη των δεξιοτήτων κατανόησης στοιχείων του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού, εκμάθηση στοιχείων γεωγραφίας της Ελλάδας και ανάπτυξη της Ελληνικής γλώσσας.

Αλλά και σε άλλες έρευνες (Στεργίου & Γούλα 2015· Κεσίδου 2007), μετά από την εφαρμογή παιδαγωγικών δράσεων διαπολιτισμικού προσανατολισμού σε νηπιαγωγείο με ποικιλόμορφο μαθητικό κοινό, ανέδειξε ότι η αναγνώριση ισότητας του πολιτισμικού του κεφαλαίου καθώς και η ενδυνάμωση της πολιτισμικής ταυτότητας των ξένων παιδιών είναι απαραίτητα για την ισότιμη ένταξη τους στο σχολείο και παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξή τους. Επιπλέον, στην πειραματική εφαρμογή που πραγματοποίησε ο Χρηστάκος (2010), σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον ανέδειξε ότι, η αξιοποίηση του πολιτισμικού

κεφαλαίου των μαθητών μέσα από την παρουσίαση των πολιτισμικών στοιχείων της χώρας τους, ενίσχυσε την αυτοεικόνα και αυτοεκτίμησή τους.

Η έρευνα των Παλαιολόγου, Πάντσιου & Μουλέλη (2010), αφορούσε μία διαφορετική περίπτωση διαπολιτισμικής παρέμβασης σε δίγλωσσο ελληνοαλβανικό νηπιαγωγείο στην Κορυτσά, όπου αναδείχτηκε ότι οι διαπολιτισμικά κατάλληλες πρακτικές με αξιοποίηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας των μαθητών, είχαν θετικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών αξιών, οδήγησαν στην εξάλειψη των προκαταλήψεων και ρατσιστικών θέσεων και συνέβαλαν στην αρμονική συνύπαρξη των δύο πολιτισμών.

Εδώ λοιπόν ολοκληρώνεται η παρουσίαση των βασικών σημείων εστίασης της παρούσας έρευνας, προκειμένου να ακολουθήσει η αναλυτική περιγραφή του πειραματικού προγράμματος, με τους στόχους του, τη διαδικασία εφαρμογής του και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του, σε σύγκριση με όσα έχουν προηγηθεί και προαναφερθεί.

4. Κεφάλαιο 4^ο Η πειραματική εφαρμογή

4.1. Σκοπός και στόχοι του πειραματικού προγράμματος

Σκοπός του πειραματικού προγράμματος είναι η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επίγνωσης και της ευαισθητοποίησης παιδιών πρώιμης παιδικής ηλικίας σε θέματα διαφορετικότητας.

Ειδικότερα η πειραματική εφαρμογή έχει τους εξής στόχους:

- α. Να καλλιεργηθεί η επίγνωση των παιδιών για τη μοναδικότητα της ύπαρξής τους.
- β. Να προκληθεί το ενδιαφέρον των παιδιών για επικοινωνία μεταξύ ατόμων από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα και να εκτιμηθεί η πολιτισμική κληρονομιά άλλων χωρών, μέσω της επαφής τους με τα σημαντικότερα στοιχεία της κουλτούρας τους.
- γ. Να καλλιεργηθεί στα παιδιά το αίσθημα αποδοχής της διαφορετικότητας μέσω της γνωριμίας τους και της εξοικείωσής τους με το «διαφορετικό».
- δ. Να καλλιεργηθεί ένα ομαδικό πνεύμα και ένα πνεύμα συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και αλληλοσεβασμού μεταξύ των νηπίων.
- ε. Να ενισχυθούν γλωσσικές, γνωστικές, κινητικές και κοινωνικές δεξιότητες μέσα από τη συμμετοχή των νηπίων σε παιγνιώδεις δραστηριότητες.

4.2. Το πλαίσιο εφαρμογής της πειραματικής διαδικασίας

Η πειραματική παρέμβαση εφαρμόστηκε σε παιδιά πρώιμης παιδικής ηλικίας 3,5 έως 4 ετών τα οποία φιλοξενούνται στο Β΄ Παιδικό Σταθμό του Δήμου Βέροιας στον οποίο και εργάζεται, ως παιδαγωγός, η ερευνήτρια με σκοπό μέσα από ένα πλήθος συνεργατικών, και όχι μόνο, δραστηριοτήτων να αντιληφθούν τα νήπια τη διαφορετικότητά τους, να την αποδεχτούν, να την αγαπήσουν και να την καλλιεργήσουν στο μέγιστο βαθμό.

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε ένα από τα δύο τμήματα του παιδικού σταθμού κατά τους μήνες Μάρτιο έως Μάιο 2022. Υλοποιήθηκαν είκοσι (20) πειραματικές «διδασκαλίες» βασισμένες στους πέντε θεματικούς άξονες η κάθε μία.

Η διεξαγωγή των πειραματικών «διδασκαλιών» εφαρμόστηκε σε εβδομαδιαία βάση, δύο με τρεις φορές την εβδομάδα. Ο χώρος υλοποίησης των δραστηριοτήτων κάθε θεματικού άξονα ήταν βασικά η αίθουσα του τμήματος του παιδικού σταθμού, κατάλληλα διαμορφωμένη, ώστε να εξασφαλίζεται η επιτυχής διεξαγωγή της πειραματικής διαδικασίας καθώς και ο υπαίθριος εξωτερικός χώρος (αυλή) όταν οι καιρικές συνθήκες το επέτρεπαν.

4.3. Συμμετέχοντες

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα συμμετείχαν συνολικά 16 νήπια ηλικίας 3,5 έως 4 ετών. Συγκεκριμένα, από το σύνολο των συμμετεχόντων, 9 ήταν κορίτσια και 7 αγόρια. Επίσης, 4 από τους 16 συμμετέχοντες έχουν αλβανική καταγωγή (1 κορίτσι, 3 αγόρια). Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η κατανομή των συμμετεχόντων κατά φύλο.

Πίνακας 1: Κατανομή των νηπίων κατά φύλο

ΦΥΛΟ	
ΑΓΟΡΙΑ	7
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	9
ΣΥΝΟΛΟ	16

4.4. Η διαδικασία της πειραματικής παρέμβασης

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται τα στάδια που ακολουθήθηκαν για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της πειραματικής εφαρμογής, καθώς και τα εργαλεία για την αξιολόγησή της.

Πριν από τον σχεδιασμό της πειραματικής παρέμβασης διερευνήθηκαν και καταγράφηκαν οι προϋπάρχουσες γνώσεις και αντιλήψεις των νηπίων σχετικά με την έννοια του «διαφορετικού» και αυτό αποτέλεσε την 1^η φάση της διαδικασίας. Στη 2^η φάση περιγράφεται ο σχεδιασμός των διδακτικών παρεμβάσεων αιτιολογώντας την επιλογή των δραστηριοτήτων και του υλικού που θα χρησιμοποιηθεί για την υλοποίησή τους. Στην 3^η φάση περιγράφονται τα στάδια υλοποίησης της πειραματικής παρέμβασης.

4.4.1. Πρώτη Φάση: Διερεύνηση και καταγραφή προϋπαρχουσών αντιλήψεων και γνώσεων των νηπίων

Αν ανιχνεύσει κάποιος τις πρότερες γνώσεις των νηπίων πάνω στις έννοιες «διαφορετικός», «άλλος», «ξένος» θα διαπιστώσει, όχι τόσο γνωστικές δυσκολίες, αλλά παρανοήσεις και λάθη λόγω στερεοτυπικών αντιλήψεων από βιωμένες εμπειρίες στην προσωπική τους ζωή, από ακούσματα και από οπτικές αναπαραστάσεις. Οι απόψεις αυτές πολλές φορές γίνονται γνώσεις που δύσκολα ανατρέπονται και συναισθήματα που δύσκολα αλλάζουν.

Πριν από τον σχεδιασμό της πειραματικής παρέμβασης η παιδαγωγός/ερευνήτρια, κατά το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου–Δεκεμβρίου του σχολικού έτους, μέσα από την καθημερινή επαφή με τα παιδιά, τις συζητήσεις τους, τις παρατηρήσεις της συμπεριφοράς τους

από το δομημένο και μη δομημένο παιχνίδι, τις δράσεις τους, όντως διαπίστωσε ότι ο σχεδιασμός ενός προγράμματος ευαισθητοποίησης στην αποδοχή της διαφορετικότητας θα ήταν χρήσιμο, ώστε τα παιδιά να ξεκαθαρίσουν τις έννοιες, να αποκτήσουν δεξιότητες ενσυναίσθησης, αλτρουισμού, αποδοχής και σεβασμού της διαφορετικότητας, ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας όλων των ανθρώπων ανεξάρτητα από την κοινωνική/εθνική προέλευση, τη γλώσσα, τη θρησκεία, το φύλο, την εμφάνιση ή τις δυνατότητές τους.

Με τις συνεντεύξεις προελέγχου των γνώσεων των νηπίων που διεξήχθησαν πριν από την εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας και περιγράφονται παρακάτω, αντλήθηκαν στοιχεία για τις παραστάσεις και τις αντιλήψεις τους σε σχέση με τους θεματικούς άξονες πάνω στους οποίους δομήθηκε το πρόγραμμα.

4.4.2. Δεύτερη Φάση: Σχεδιασμός πειραματικής παρέμβασης

Λαμβάνοντας υπόψη τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις, γνώσεις και ανάγκες των νηπίων καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, έγινε ο σχεδιασμός της διδακτικής παρέμβασης όπως περιγράφεται παρακάτω.

Έχοντας λοιπόν υπόψη ότι τα μικρά παιδιά διακρίνονται για την έμφυτη περιέργειά τους να εξερευνήσουν τον κόσμο που τα περιβάλλει, ανακαλύπτοντας καθετί καινούριο, καθώς επίσης και την ανάγκη τους για κίνηση, η οποία θεωρείται κυρίαρχο στοιχείο για κάθε τους δραστηριότητα, την τάση τους για μίμηση και δημιουργική έκφραση και την προσέγκυσή τους σε ερεθίσματα που περιέχουν εικόνα και ήχο, σχεδιάστηκε η πειραματική εφαρμογή βάσει μιας διαθεματικής, πολυαισθητηριακής και πολυγνωστικής προσέγγισης (Γρίβα & Σέμογλου, 2013) με στόχο τη δημιουργία ευκαιριών για μάθηση, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη γλωσσικών, γνωστικών, κινητικών και κοινωνικοσυναισθηματικών /διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των νηπίων μέσα από μια πολυπολιτισμική διάσταση.

Παράλληλα ο σχεδιασμός βασίστηκε στην δραστηριοκεντρική προσέγγιση (Γρίβα & Σέμογλου, 2013) με συγκεκριμένες παιγνιώδεις δραστηριότητες, όπου τα παιδιά μέσα σε ένα ευχάριστο και ασφαλές περιβάλλον μάθησης συμμετέχουν ενεργά, πειραματίζονται, αλληλεπιδρούν, χωρίς ενδοιασμούς και ανασφάλειες, μέσα από βιωματικές και επικοινωνιακές διαδικασίες (Χρυσ αφίδης, 2005), στοχεύοντας στην προαγωγή της αυτενέργειας και της αυτόνομης δράσης τους, καθώς και στη διεύρυνση των ικανοτήτων τους για δράση και επικοινωνία μέσα από ομαδικές εμπειρίες (Zimmer, 2007).

4.4.2.1. Θεματικοί άξονες

Το πρόγραμμα είναι διαρθρωμένο σε πέντε θεματικούς άξονες. Ο κάθε άξονας αποτελείται από επιμέρους διδακτικές ενότητες όπως παρατίθενται παρακάτω:

1^{ος} Θεματικός άξονας : «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου»

1^η διδακτική ενότητα: «Ένας ξεχωριστός άνθρωπος»

2^η διδακτική ενότητα: «Το βότσαλό μου, το βότσαλό σου, το βότσαλό μας»

3^η διδακτική ενότητα: «Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο»

4^η διδακτική ενότητα: «Η δική μου οικογένειά »

5^η διδακτική ενότητα: «Τα δαχτυλάκια»

2^{ος} θεματικός άξονας: «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία... Απλώς άνθρωποι!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Οι φυλές του κόσμου»

2^η διδακτική ενότητα: «Πάμε Ευρώπη;»

3^η διδακτική ενότητα: «Πάμε Αφρική;»

4^η διδακτική ενότητα: «Ταξίδι στην Κίνα»

5^η διδακτική ενότητα: «Γνωρίζοντας τους Ινδιάνους»

6^η διδακτική ενότητα: «Αγαπημένοι μου φίλοι»

3^{ος} θεματικός άξονας: «Κάτω από τον ίδιο ουρανό»

1^η διδακτική ενότητα: «Γάλα και κακάο»

2^η διδακτική ενότητα: «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα»

3^η διδακτική ενότητα: «Το μαγικό γάντι»

4^{ος} θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Ρόζα το τερατάκι»

2^η διδακτική ενότητα: «Το κάτι άλλο»

3^η διδακτική ενότητα: «Ένα χαρούμενο λιβάδι»

5^{ος} θεματικός άξονας: « Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Τα μαγικά γυαλιά»

2^η διδακτική ενότητα: «Φίλοι στον λόφο»

3^η διδακτική ενότητα: «Φιλία...λέξη μαγική»

4.4.2.2. Δραστηριότητες- Υλικά και μέσα

Για την υλοποίηση της κάθε διδακτικής ενότητας σχεδιάστηκαν δραστηριότητες όπως:

- **Αξιοποίηση της αφήγησης ιστοριών**(Abbatello, 2018·Cave, 2013· De Dios, 2017·Linda, 2016· Λουκιανού, 2005· McLaren, 2004· Νικολούδη, 2000 · Νικολούδη, 2005· Νικολαντωνάκη|, 2019· Σακελλαρίδης, 2000), αναπτύσσοντας τη φαντασία του παιδιού, καλλιεργώντας την ακρόαση, την ομιλία και την επικοινωνία μέσα από τις άπειρες εκφράσεις της ερμηνευτικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των παιδαγωγών, των νηπίων και του περιεχομένου του αφηγήματος [υποθετικά σενάρια, αναδιήγηση ιστορίας, διαδραστική-συμμετοχική ανάγνωση βιβλίου, εμπλουτισμός με νέα στοιχεία-ιδέες των παιδιών, εναλλακτικό τέλος , δραστηριότητες συνδυασμού εικόνων-λέξεων, συνεντεύξεις, αλληλογραφία, δημιουργία αφίσας, φύλλα εργασίας κλπ. (Δημάση, 2000·Τσιλιμένη, 2011)].
- **Μουσικοκινητικές δραστηριότητες- παιχνίδια** (ομαδικά και ατομικά). Παρέχουν την ευκαιρία στα παιδιά να οξύνουν τις αισθήσεις τους, να ανακαλύψουν τις εκφραστικές και δημιουργικές τους ικανότητες σε μία ηλικία που το παιδί παρουσιάζει μία ακόρεστη δίψα για κίνηση η οποία μπορεί μεθοδευμένα να εξελιχθεί σε κινητική δεξιότητα, καθιστώντας το ακόμα πιο ικανό να προσαρμοστεί στο περιβάλλον του (Τσαπακίδου, 1997).
- **Θεατρικό παιχνίδι - παιχνίδια ρόλων – δραματοποίηση - κουκλοθέατρο- αυτοσχεδιασμοί - παντομίμα**. Προσφέρουν ευκαιρίες στα παιδιά να παράγουν ιδέες, να επινοούν σύνθετες καταστάσεις καλλιεργώντας τη δημιουργική και κριτική τους σκέψη. Πρόκειται για ευχάριστες διαδικασίες ανακάλυψης και γνώσης μέσα από την καλλιέργεια της δημιουργικής τους έκφρασης καθώς συνυπάρχουν, αλληλεπιδρούν, ανακαλύπτουν, μέσα σε μια διαδικασία που ξεκινάει από διάφορα ερεθίσματα όπως μια ιστορία, ένα βίντεο, μια φωτογραφία-εικόνα κλπ. (Γραμματάς, 1998· Γραμματάς, 1999).

- **Εικαστικές δημιουργίες** (Ζωγραφική, κολλάζ, κατασκευές, χειροτεχνίες). Δραστηριότητες σημαντικές για την ανάπτυξη-εξέλιξη του νηπίου, καθώς μέσω αυτών το παιδί αφήνει ελεύθερη τη φαντασία του να εκφραστεί, αναπτύσσει τις λεπτές δεξιότητές του, μαθαίνει να χειρίζεται δημιουργικά τα διάφορα αντικείμενα ανακαλύπτοντας τις διαφορετικές υφές τους, γίνεται ανεξάρτητο και τονώνεται η αυτοπεποίθησή του όταν καταφέρνει να δημιουργήσει κάτι μόνο του. Επιπλέον με τις ομαδικές καλλιτεχνικές δημιουργίες αναπτύσσει επικοινωνιακές δεξιότητες και συνειδητοποιεί τη σημασία της συνεργασίας του με τα άλλα παιδιά για τη επίτευξη ομαδικών και συλλογικών έργων (Γκανά και συν., 2004).
- **Μουσικές δραστηριότητες.** Η μουσική, προκαλώντας διαφορετικά είδη διάθεσης κάθε φορά, μαθαίνει στα παιδιά τρόπους να εκφράζουν και να ανακαλύπτουν τα συναισθήματα και τις ευαισθησίες τους, εκτονώνοντας την έντασή τους. Αναπτύσσει τη δημιουργικότητά τους καθώς πολλές φορές ένα κουτί μπορεί να γίνει τύμπανο, ένα ξύλο όργανο μουσικής κλπ. και πάνω απ' όλα, το συναίσθημα της χαράς και της ευχαρίστησης που του δημιουργεί, το παιδί δεν θα το κρατήσει για τον εαυτό του αλλά θα το μεταδώσει και στο περιβάλλον του, με τη μετέπειτα συμπεριφορά του. (Volchegorskaya & Nogima, 2014).
- **Παρακολούθηση βίντεο** στον Η/Υ/τηλεόραση-αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο.
- **Άλλες δραστηριότητες** όπως μαγειρική – εκτέλεση συνταγών με προέκταση στις φυσικές επιστήμες (μίγματα – διαλύματα).

Σημαντικό ρόλο για τη διαδικασία της μάθησης παίζουν τα αντικείμενα και τα άλλα υλικά που χρησιμοποιούνται κατά την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων.

Για τη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων κάθε διδακτικής ενότητας της παρέμβασής μας, σχεδιάστηκε κατάλληλο μαθησιακό υλικό, σύμφωνα με τις βασικές αρχές για την επιλογή του διδακτικού υλικού (Γρίβα & Σέμογλου, 2013) το οποίο οφείλει να:

- είναι ελκυστικό διασκεδαστικό και εύχρηστο
- ενεργοποιεί τα κίνητρα των μαθητών για επικοινωνία
- περιέχει οπτικοακουστικά μέσα ώστε να προκαλεί το ενδιαφέρον των νηπίων
- είναι κατάλληλα για την ηλικιακή ομάδα που απευθύνεται
- ενεργοποιεί και να αξιοποιεί την προϋπάρχουσα γνώση
- λαμβάνει υπόψη, την εύκολη απόσπαση της προσοχής των παιδιών σ' αυτή την ηλικία

Συγκεκριμένα αξιοποιήθηκαν πίνακες ζωγραφικής, βιβλία – παραμύθια με πλούσια εικονογράφηση (Ghosh, 2002), κατάλληλα για την ηλικία τους και ανάλογα με το περιεχόμενο του κάθε θεματικού άξονα, με έννοιες γνωστές και οικείες που μπορούν να κατανοήσουν και να διαπραγματευτούν (Smallwood, 1988), μέσα από τα οποία γεννήθηκαν πολλές δραστηριότητες που παισιώθηκαν με μία πληθώρα υλικών όπου τα παιδιά δημιουργούν, είτε με άχρηστο υλικό (κεσεδάκια γιαουρτιού, ρολά χαρτιού υγείας, ρολά κουζίνας, χαρτόκουτα κλπ.), είτε με άλλα αντικείμενα (βότσαλα, γλάστρες πλαστικές, οδοντογλυφίδες, σπάγκο, γλωσσοπίεστρα κλπ.), στα οποία δίνουν ανθρώπινη υπόσταση και τους προσφέρουν ευκαιρίες να ταυτιστούν μαζί τους, να συνομιλήσουν, να παίξουν (Ellis & Brewster όπως αναφέρεται στη Λαζαρίδου, 2014), να αντιληφθούν την ύπαρξη λαών και πολιτισμών εκτός από τον δικό τους, να αναπτύξουν αλληλοσεβασμό και αλληλοκατανόηση, ενσυναίσθηση και πολιτισμική γνώση.

Σχετικά με τα κινητικά, μουσικοκινητικά παιχνίδια και μουσικές δραστηριότητες επιλέχθηκαν υλικά που είναι γνώριμα και ευχάριστα στα μικρά παιδιά, όπως στεφάνια, μπάλες, μουσικά όργανα, υφάσματα, γλάστρες πλαστικές και ξυλάκια για την κατασκευή αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων, cd με τραγούδια ανάλογα με το περιεχόμενο του θεματικού άξονα κλπ. και κατάλληλα να ενεργοποιήσουν το ενδιαφέρον τους αναπτύσσοντας τις αδρές δεξιότητες τους καθώς τους δίνεται η ευκαιρία να περδούν, να τρέχουν να ισορροπούν.

Επίσης, με μια πληθώρα υλικών όπως χάρτινα πιάτα, νήματα, μπογιές, διάφορα χαρτόνια, χαρτί του μέτρου, πινέλα, διακοσμητικά υλικά κλπ. τα παιδιά θα δημιουργήσουν καλλιτεχνικές κατασκευές και παζλ, πάντα σχετικά με το θέμα, μέσα από διαδικασίες κοπής, σχεδιασμού και ζωγραφικής.

Και φυσικά από τον σχεδιασμό της πειραματικής εφαρμογής δεν θα μπορούσαν να λείψουν κούκλες κουκλοθεάτρου, δαχτυλόκουκλες, αυτοσχέδιες κούκλες από τα παιδιά, υφάσματα, υλικά μεταμφίεσης, καθρέφτες κλπ., υλικά που θα παισιώσουν τα παιχνίδια ρόλων των παιδιών, τις δραματοποιήσεις τους, τους αυτοσχεδιασμούς τους και τα θεατρικά παιχνίδια, καθώς υλικά και σκεύη μαγειρικής για τις συνταγές.

Όπως γνωρίζουμε οι νέες τεχνολογίες έχουν μπει για τα καλά στην καθημερινότητά μας και φυσικά δεν θα μπορούσαν να λείψουν και από τον σχεδιασμό της παρέμβασής. Ο Η/Υ, το tablet, λογισμικά και εργαλεία κατάλληλα για την ηλικία των παιδιών, χρήση του youtube για την προβολή σχετικών βίντεο με το θέμα, χρήση διαδικτύου για συλλογή πληροφοριακού υλικού- εικόνες που θα παισιώνουν τις δραστηριότητές μας κλπ. είναι κάποια από τα μέσα που βοήθάνε στην υλοποίηση της όλης διαδικασίας και την καταστούν περισσότερο ελκυστική στα πλαίσια μιας πολυαισθητηριακής προσέγγισης.

4.4.3. Τρίτη Φάση: Εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας

Το πρόγραμμα ξεκίνησε με την επίσκεψη στην τάξη δύο κουκλών, του Χαμογελαστούλη και της Χαμογελαστούλας, οι οποίες και έμειναν καθόλη τη διάρκειά του.

Πρόκειται για δύο κούκλες οι οποίες ζούσαν στη Χαμογελαστοχώρα και πριν από λίγο καιρό αποφάσισαν με το μαγικό τους χαλί να ταξιδέψουν σε όλο τον κόσμο γνωρίζοντας άλλες χώρες, άλλους πολιτισμούς και άλλους ανθρώπους. Βρήκαν λοιπόν πολύ ωραία την ιδέα να έρθουν και στην πόλη μας και να μείνουν λίγο καιρό μαζί μας. Μέσα από την ιστορία ορίστηκαν οι κανόνες της ομάδας (π.χ. θα καθόμαστε όλοι πάνω σ' αυτό το μαγικό χαλί σε κύκλο, θα μιλάει μόνο αυτός που θα κρατάει την κόκκινη καρδιά που οι κούκλες έχουν φέρει μαζί τους, θα σεβόμαστε ο ένας τον άλλο, θα συζητάμε, θα παίζουμε κλπ.). Τα παιδιά κρατώντας την κόκκινη καρδιά εξέφρασαν τις απόψεις τους για το τι άλλο επιθυμούν να έχει αυτός ο μαγικός κύκλος και έθεσαν τους κανόνες συμπεριφοράς που πρέπει όλοι να τηρούν, ώστε να κυλούν τα πράγματα ομαλά. Όλες οι απαντήσεις των παιδιών καταγράφηκαν σε χαρτόνι κάνσον και ονομάστηκαν «οι χρυσοί κανόνες της ομάδας μας».

Οι κούκλες παρουσίαζαν τις ιστορίες τους, κουβαλώντας στην τάξη βιβλία, διάφορα αντικείμενα, υλικά από το περιβάλλον κλπ. μέσα στο μαγικό βαλιτσάκι που πάντα είχαν μαζί τους και το οποίο έκρυβε και μία έκπληξη κάθε φορά, προσπαθώντας να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των παιδιών, καλώντας τους να λάβουν μέρος σε διάφορες δραστηριότητες που είχαν δημιουργήσει γι' αυτά, να τους ακολουθήσουν σε εξερευνήσεις σε χώρες μακρινές και να τους παρακινήσουν σε μια διαδικασία επίλυσης προβλήματος, ενεργοποιώντας την περιέργειά τους, προτρέποντάς τα σε εξερευνήσεις, μέσα σ' ένα πλαίσιο στο οποίο συνυπάρχουν η εργασία με το παιχνίδι, η επιστήμη με τη φαντασία, το λογικό με το ανατρεπτικό και το παράδοξο.

Στην παρούσα εργασία σχεδιάστηκαν είκοσι (20) διδακτικές ενότητες οι οποίες ανήκουν ως προς το περιεχόμενό τους στους πέντε (5) θεματικούς άξονες του προγράμματος όπως περιγράφεται περιληπτικά παραπάνω στο κεφάλαιο 4.4.2.1.

4.4.3.1. Στάδια υλοποίησης των διδακτικών εννοιών

Όλες οι διδακτικές ενότητες συγκροτήθηκαν γύρω από τρία (3) βασικά μέρη: Το προστάδιο, το κυρίως στάδιο και το μεταστάδιο, σύμφωνα με το πρότυπο της Γρίβα και Σέμογλου (2013).

Προστάδιο

Σκοπός του σταδίου αυτού είναι η προετοιμασία των νηπίων για τη θεματολογία της κάθε ενότητας. Μέσα από λέξεις κλειδιά ή φράσεις, προβολή οπτικοακουστικού υλικού στον Η/Υ ή στην τηλεόραση, χρήση εικόνων, εξώφυλλα βιβλίων – υποθετικά σενάρια, κουτιά με κρυμμένα αντικείμενα για εξερεύνηση κλπ. γίνεται προσπάθεια να προκληθεί το ενδιαφέρον και τα κίνητρα των παιδιών για τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν με ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης τους. Τα ερεθίσματα, που οι δύο κύκλοι δίνουν συνήθως στα παιδιά, είναι οικεία, ευχάριστα και ενδιαφέροντα προκειμένου να προσελκύσουν την προσοχή τους, να εξάψουν τη φαντασία τους και να διεγείρουν την έμφυτη περιέργειά τους για τις περαιτέρω δράσεις.

Κυρίως στάδιο

Στο στάδιο αυτό υλοποιούνται δραστηριότητες κατανόησης σχετικές με το θέμα του άξονα που ανήκει η κάθε διδακτική ενότητα (αναγνώριση της μοναδικότητας του ατόμου, εντοπισμός ομοιοτήτων – διαφορών, γνωριμία με άλλους τόπους και άλλους πολιτισμούς - εντοπισμός πολιτισμικών ομοιοτήτων και διαφορών, αναγκαιότητα συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων και ανθρώπων, ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μέσα από την αποδοχή της διαφορετικότητας) μέσα από γλωσσικά παιχνίδια, παιχνίδια μνήμης, συνεργατικές δραστηριότητες, παιχνίδια ρόλων, κατασκευές, μουσική – τραγούδια κλπ., δίνοντας έμφαση στην καλλιέργεια της έκφρασής τους, στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους και στην οργάνωση των σκέψεών τους.

Μεταστάδιο

Κύριος στόχος είναι η ολοκλήρωση της ενότητας με τη μεταφορά της νεοαποκτηθείσας γνώσης σ' ένα νέο πλαίσιο. Τα παιδιά καλούνται να εκφραστούν, να παίξουν σ' ένα πολυτροπικό πλαίσιο. Σ' αυτή τη φάση είναι οι πιο δημιουργικές και ευχάριστες δραστηριότητες, ώστε να δοθεί η δυνατότητα να ολοκληρωθεί το «μάθημα» με διασκεδαστικό τρόπο σ' ένα χαλαρό περιβάλλον με σκοπό τα παιδιά να επιζητούν την επανάληψή του (Γρίβα & Σέμογλου, 2013). Τα νήπια συμμετέχουν σε παιγνιώδεις δραστηριότητες όπως παιχνίδια ρόλων, δραματοποίηση, κίνηση – χορός, κουκλοθέατρο, δημιουργικές κατασκευές, παραγωγή διαφορετικών κειμενικών ειδών όπως γράμματα και προσκλήσεις, παραγωγή προϊόντων κλπ.

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι πέντε (5) θεματικοί άξονες με τις διδακτικές τους ενότητες, που θα διεξαχθούν στα πλαίσια της πειραματικής παρέμβασης με τους στόχους, τα στάδια διεξαγωγής τους, τα υλικά και τις δραστηριότητες που θα λάβουν μέρος σε κάθε μία από αυτές.

4.5. Αναλυτική παρουσίαση του κάθε θεματικού άξονα

4.5.1. Θεματικός άξονας: «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου»

Γενικός Σκοπός: Ανάδειξη της «μοναδικότητας» και αναγνώριση ομοιοτήτων-διαφορών.

1^η διδακτική ενότητα: «Ένας ξεχωριστός άνθρωπος»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να περιγράφουν τον εαυτό τους
- να καλλιεργούν τη γλωσσική ικανότητα μέσα από τη δημιουργική έκφραση
- να περιγράφουν ένα δικό τους έργο χρησιμοποιώντας τον προφορικό λόγο
- να επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να κατανοούν και να εφαρμόζουν απλές οδηγίες
- να χρησιμοποιούν με πολλούς τρόπους διάφορα υλικά και να κάνουν μικροκατασκευές
- να εντοπίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές και να τις σέβονται

- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ανακαλύψουν την ποικιλομορφία των παιδιών της τάξης τους
- να αναγνωρίσουν ότι ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες και ότι σε κάθε ομάδα μπορεί να της αποδίδεται ένα διαφορετικό χαρακτηριστικό
- να διατηρούν τη σειρά τους στην παρουσίαση του εαυτού τους
- να αναπτύξουν θετική αυτοαντίληψη και αυτοπεποίθηση-ενδυνάμωση ταυτότητας

- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν τη λεπτή τους κινητικότητα
- να ανταποκρίνονται σε ηχητικά και οπτικά ερεθίσματα

Εποπτικά μέσα: Κουτί, καθρέφτης, χάρτινα πιάτα, μαρκαδόροι, νήματα, χαρτόνια,

ψαλίδια, κόλλες, μουσική

Εκπαιδευτικό υλικό: Το βιβλίο «Οι άνθρωποι του κόσμου»

Λίγα λόγια για το βιβλίο:

«Ένα βιβλίο με παραθυράκια που θα βοηθήσει το παιδί να κατανοήσει με πρωτότυπο και χιουμοριστικό τρόπο τη διαφορετικότητα των ανθρώπων και να συνειδητοποιήσει την αξία του να είναι κανείς μοναδικός!» (Λουκιανού, 2005).

Τραγούδια:

1. «Εγώ είμαι εγώ και...μου αρέσω»

<https://www.youtube.com/watch?v=OpEAiaJViy0>

2. «Οι διαφορές μας δεν έχουν σημασία»

<https://www.youtube.com/watch?v=rXnsZIZdiR8>

3. «Εγώ είμαι εγώ / Το σώμα μου/ Τραγούδι για γνωριμία με το σώμα»

<https://www.youtube.com/watch?v=FVWX-u-LTYk>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα κουβαλάνε στα χέρια τους ένα κουτί μέσα στο οποίο υπάρχει ένας καθρέφτης. Τι να κρύβεται άραγε μέσα στο κουτί; Λένε στα παιδιά ότι μέσα στο κουτί κρύβεται ένας πολύ ξεχωριστός άνθρωπος. Δίνουν στα παιδιά το κουτί να το κρατήσουν, να το κουνήσουν, να προσπαθήσουν να μαντέψουν ποιος κρύβεται εκεί μέσα. Στη συνέχεια τους αφήνουν να κοιτάξουν μέσα στο κουτί χωρίς να αποκαλύψουν τι είδαν (Κάντζου, Δαμηλάκη, & Λαμπρινέα, 2009).

Κυρίως στάδιο

- Αν σας ζητούσαμε να ζωγραφίσετε αυτόν τον ξεχωριστό άνθρωπο πώς θα τον φτιάχνατε; Οι κούκλες δίνουν στα παιδιά από ένα χάρτινο πιάτο, νήματα, μπογιές και τους παροτρύνουν να κατασκευάσουν τον ξεχωριστό άνθρωπο που είδαν στο κουτί.
- Πώς τον ζωγράφισε ο καθένας μας;

Τους παροτρύνουν να κρατήσουν το πιάτο μπροστά στο πρόσωπό τους και να φωνάξουν δυνατά το όνομα του ξεχωριστού ανθρώπου που είδαν, του εαυτού τους. Με χαρτοταινία τοποθετούμε τα πιάτα σε μια πλευρά του τοίχου της τάξης μας την οποία και ονομάζουμε «Η διαφορετική παρεούλα μας» .

Στη συνέχεια παρατηρούμε τις εικόνες από το βιβλίο «Οι άνθρωποι του κόσμου» από τη σειρά «Όλη η Γη ένα χωριό» που οι κούκλες έχουν φέρει μαζί τους.

Προσπαθούμε να βρούμε ομοιότητες και διαφορές με τη δική μας παρεούλα-Συζήτηση. Ακούμε τραγούδια σχετικά με το θέμα και προσπαθούμε να τα μάθουμε.

Μεταστάδιο:

Μουσικοκινητικό παιχνίδι: «Αλλάζω θέση»

Οι κούκλες δίνουν εντολές (Να σηκωθούν και να αλλάξουν θέση όσοι φοράνε αθλητικά παπούτσια, όσοι έχουν κόκκινη μπλούζα κτλ. ή ανακοινώσεις που αφορούν το συναίσθημα, όλοι όσοι είναι λυπημένοι-κουρασμένοι ή όσοι είναι χαρούμενοι να χαμογελάσουν στο διπλανό τους κτλ.- με συνοδεία μουσικής).

2^η διδακτική ενότητα: « <i>Το βότσαλό μου, το βότσαλό σου, το βότσαλό μας</i> »

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να περιγράψουν το βότσαλό τους και να ανακαλύψουν τη μοναδικότητά του
- να περιγράψουν και να αιτιολογήσουν στους άλλους γιατί επέλεξαν τα συγκεκριμένα υλικά και πως διακόσμησαν τον καινούριο τους φίλο-βότσαλο
- να καλλιεργούν τον προφορικό τους λόγο μέσα από την αφήγηση αυτοσχέδιων ιστοριών
- να εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εντοπίσουν το ξεχωριστό χαρακτηριστικό που τους βοήθησε να αναγνωρίσουν το βότσαλό τους
- να πειραματιστούν με διάφορα υλικά (π.χ. πινέλα, μαρκαδόρους, χρώματα, κόλλες, χαρτιά λευκά και χρωματιστά κ.ά.) για να διακοσμήσουν το βότσαλό τους
- να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές στις επιλογές και προτιμήσεις τους
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να τηρούν τη σειρά τους
- να αναλαμβάνουν ρόλους και να πειραματίζονται με την κίνηση, τη φωνή, τους ήχους και τη μουσική.
- να επικοινωνούν με τους συμμαθητές/τριές τους
- να μπορούν να ερμηνεύουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εκφραστούν με τον αυτοσχεδιασμό και τη μίμηση
- να ικανοποιούν την ανάγκη τους για κίνηση
- να βελτιώνουν τις λεπτές τους δεξιότητες
- να βρίσκουν τρόπους να εκφραστούν εξωλεκτικά με σκοπό να μεταδώσουν κάποιο μήνυμα

Εποπτικά μέσα: Καλάθι, βότσαλα διαφόρων σχημάτων, μεγεθών, χρωμάτων, διάφορα υλικά (χρώματα, μαρκαδόροι, τέμπρες, χρυσόκολλες, πούλιες, χρωματιστά χαρτόνια κ.ά.), ψαλίδι, κόλλες, πινέλα, μπλε πανί για τη θάλασσα, κρουστά όργανα.

Μουσική

https://www.youtube.com/watch?v=_eSww6q4I74

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Οι κούκλες έχουν φέρει μαζί τους ένα καλάθι. Τι να περιέχει άραγε;

Ζητάνε από τα παιδιά να διαλέξουν ένα βότσαλο από το καλάθι, να το παρατηρήσουν για ένα λεπτό, προσπαθώντας να γνωρίσουν το νέο τους «φίλο».

Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία γνωριμίας όλων των βότσαλων των παιδιών (κάθε παιδί φτιάχνει μια ιστορία για το δικό του βότσαλο) ζητούν από τα παιδιά να τοποθετήσουν τα βότσαλα πάλι στο καλάθι. Με το ξεκίνημα της μουσικής τους προτείνουν να ψάξουν μέσα στο καλάθι για να βρουν το δικό τους «φίλο-βότσαλο» (Κάντζου και συν., 2009).

Κυρίως στάδιο

«Διακόσμηση του βότσαλου»

-Ποιο ξεχωριστό χαρακτηριστικό από το βότσαλό σας βοήθησε να το αναγνωρίσετε;

- Αν σας ζητούσαμε να διακοσμήσετε το βότσαλό σας πώς θα το κάνατε;

Στη συνέχεια δίνουν μια πληθώρα από υλικά στα παιδιά και τα αφήνουν να διακοσμήσουν το βότσαλό τους όπως αυτά θέλουν.

Παρουσίαση των βότσαλων στην ομάδα.

- Πώς τα φτιάξαμε; Είναι όλα ίδια; Σε τι μοιάζουν; Σε τι διαφέρουν;

Στο τέλος επισημαίνουμε ότι όπως τα βότσαλα είναι μοναδικά και διαφορετικά το ίδιο συμβαίνει και με τους ανθρώπους.

Μεταστάδιο

«Γινόμαστε όλοι βότσαλα»

Αν εμείς ήμασταν βότσαλα θα ήμασταν ίδια και θα αντιδρούσαμε το ίδιο;

Οι κούκλες αφηγούνται μια ιστορία με θεατρικό τρόπο: «Τα βότσαλα βρίσκονται σε μια παραλία. Λιάζονται στον ήλιο. Άλλο βότσαλο είναι ανάσκελα, άλλο μπρούμυτα, άλλο κουλουριασμένο, άλλο τεντωμένο. Ζεσταίνονται πολύ. Τότε ένα απαλό κύμα από τη θάλασσα πέφτει επάνω τους και τους δροσίζει. Ξανά και ξανά και ξανά.....Τώρα το κύμα δυνάμωσε και σπρώχνει τα βότσαλα πιο πέρα. Κυλιούνται σα βαρελάκια. Κάτι πρέπει να κάνουν τα βότσαλα για να μην τα παρασύρουν τα κύματα. Αποφασίζουν να ενωθούν το ένα με το άλλο ώστε τα κύματα να μην μπορέσουν να τα μετακινήσουν. Πόσο δυνατά είναι όλα μαζί τα βότσαλα! Μάταια το κύμα τα χτυπάει. Δεν μπορεί να τα μετακινήσει και αποφασίζει να φύγει. Τώρα τα βοτσαλάκια χορεύουν από τη χαρά τους. Γίνονται ζευγάρια, πιάνονται από τα χέρια τους..., ακουμπούν τα κεφάλια τους..., τις πλάτες τους..., τον πωπό τους... Κάθονται κάτω και ακουμπούν τα πόδια τους, συζητούν, λένε αστεία, τσακώνονται συμφιλιώνονται... και τώρα σηκώνονται και τρέχουν όλοι στη σπηλιά που βρίσκεται εκεί στην παρεούλα και ο καθένας ξαπλώνει στον ώμο του άλλου να ξεκουραστεί ακούγοντας απαλή μουσική». Ποια τα συναισθήματά μας;

3^η διδακτική ενότητα: «*Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο*»

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες
- να εξασκήσουν τις ακουστικές τους ικανότητες ως προς την κατανόηση ενός κειμένου
- να εκφράζουν τις εντυπώσεις και τις σκέψεις τους
- να παράγουν τους ήχους των ζώων

- να μπορούν να περιγράφουν αντικείμενα και εικόνες
- να εκφράζουν τα συναισθήματα και τις προτιμήσεις τους

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να μάθουν να αναγνωρίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ζώων
- να αναπτύσσουν τη φαντασία τους
- να κατανοούν και να αναπαριστούν τα αντικείμενα από διαφορετική οπτική γωνία
- να εστιάζουν την προσοχή τους ώστε να καταφέρουν ν' ανταπεξέλθουν στις συγκεκριμένες δράσεις
- να έρχονται σε επαφή με την αξία των νέων τεχνολογιών
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να συνεργάζονται και να επικοινωνούν με τα μέλη της ομάδας τους
- να εκφράζονται δημιουργικά μέσα από την ανάληψη ρόλων
- να καλλιεργούν την ελεύθερη έκφραση
- να αποδέχονται τον άλλο και τη διαφορετικότητά του-εξοικείωση με την διαφορετικότητα
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εκφράζονται δημιουργικά με το σώμα τους
- να εκφράζονται με την κίνηση και τη μουσική

Εποπτικά μέσα: Αυτοσχέδια χαρακτηριστικά ζώων, καθρέφτης, μουσική-ήχοι ζώων, μεγάλο χαρτόκουτο, ζωάκια-παιχνίδια, tablet, διαφημιστικές αφίσες.

Εκπαιδευτικό υλικό: Βιβλίο «Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο»

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«Όλα τα ζώα έχουν συγκεντρωθεί στο δάσος και συζητούν ποιο είναι το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο: να έχουν προβοσκίδα σαν τον ελέφαντα, αγκάθια σαν τον σκαντζόχοιρο ή μήπως μακρύ λαιμό σαν την καμηλοπάρδαλη; Κάθε ζωάκι πιστεύει πως το δικό του χαρακτηριστικό είναι το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο που όλοι πρέπει να έχουν. Μα όταν τα παιδιά ξεδιπλώσουν τις σελίδες και δουν όλα τα ζώα με αγκάθια, προβοσκίδες ή μακρύ λαιμό σαν της καμηλοπάρδαλης, θα ανακαλύψουν πως για το καθένα το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο

είναι η διαφορετικότητά του. Αυτό είναι που κάνει κάθε ζώακι μοναδικό και απαραίτητο στο δάσος! Μαζί με τα ζώακια του δάσους και τους διαφορετικούς χαρακτήρες τους, κάθε παιδί ανακαλύπτει ότι είναι μοναδικό!» (Abbatiello, 2018).

Τραγούδια:

«Ο λαγός»

<https://www.youtube.com/watch?v=fz3QDBH-Oco>

«Ο σκαντζόχοιρος»

<https://www.youtube.com/watch?v=zB7MJlIFknU>

«Η καμηλοπάρδαλη»

<https://www.youtube.com/watch?v=GN1a592eD6o>

«Ο βάτραχος»

<https://www.youtube.com/watch?v=fo22I534QYw>

«Τα βατράχια»

https://www.youtube.com/watch?v=Crks4_D7fJY

«Το πουλί»

<https://www.youtube.com/watch?v=Oh6jaowHmIY>

«Το ελεφαντάκι»

<https://www.youtube.com/watch?v=FwDoo-MzML4>

Διαφημιστικές αφίσες :

https://drive.google.com/file/d/0BxrJL8ak_X1Ta013X0RZaGo1dWs/edit?resourcekey=0-CEnFPKvTtZ1qpkHv9HcXqA

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Οι κούκλες έχουν φέρει μαζί τους το βιβλίο «*Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο*» και το δείχνουν στα παιδιά ρωτώντας τους τι πιστεύουν ότι μπορεί να λέει αυτό το βιβλίο.

Γίνεται αφήγηση του παραμυθιού με τη συμμετοχή των παιδιών ως εξής: κάθε φορά που το κάθε ζώακι μιλάει για το χαρακτηριστικό του που θεωρεί το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο τα παιδιά μεταμφιέζονται με αυτό το χαρακτηριστικό. (Η παιδαγωγός έχει φροντίσει να έχει έτοιμα τα χαρακτηριστικά των ζώων που παίρνουν μέρος στο παραμύθι).. Συγκεκριμένα:

«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι να έχεις ΜΕΓΑΛΑ ΑΦΤΙΑ», έλεγε το λαγουδάκι. (Όλα τα παιδιά φοράνε από ένα ζευγάρι μεγάλα αφτιά)

«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι να έχεις ΑΓΚΑΘΙΑ», είπε ο σκαντζόχοιρος. (Όλα τα παιδιά φοράνε αγκάθια)

«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι ΤΑ ΦΤΕΡΑ», τιτίβισε το πουλί. (Όλα τα παιδιά φοράνε ένα ζευγάρι φτερά)

Με τον ίδιο τρόπο συνεχίζεται η αφήγηση και για τα υπόλοιπα ζώα του παραμυθιού. Στο τέλος τα παιδιά λοιπόν έχουν πάνω τους όλα τα χαρακτηριστικά των ζώων. Κοιτάνε στον καθρέφτη και βλέπουν το νέο τους εαυτό. Ακολουθεί συζήτηση αν τους αρέσει αυτό που βλέπουν κλπ..

Κυρίως στάδιο

1. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα αντιπροσωπεύει ένα ζώο με το ανάλογο χαρακτηριστικό του. Γίνεται δραματοποίηση του ήχου και των κινήσεων του ζώου με τη χρήση ανάλογης μουσικής.
2. Φτιάχνουμε την κούτα με τα πολλά παράθυρα (Κουρμούση, 2013) και βάζοντας μέσα τα ζώα του παραμυθιού που έχουμε στην παιχνιδοθήκη μας τα παρατηρούμε κοιτάζοντας τα κάθε φορά από διαφορετικό παράθυρο (μπροστά, πίσω, πλάι) μόνο την μία-όψη τους και συζητάμε πόσο διαφορετικά τα βλέπουμε.

3. Οι κούκλες δείχνουν στο tablet από το διαδίκτυο διαφημιστικές αφίσες που το νόημά τους είναι δυσερμήνευτο.

Το κάθε παιδί διατυπώνει την άποψη του γι' αυτό που βλέπει. Πόσο διαφορετικά μπορεί να αντιλαμβάνεται ο καθένας μας την ίδια εικόνα; Ακολουθεί συζήτηση.

Μεταστάδιο

«Γίνομαι φωτογράφος»

Τα παιδιά με τη βοήθεια της παιδαγωγού γίνονται φωτογράφοι και με το tablet φωτογραφίζουν διάφορα αντικείμενα ή και τους εαυτούς τους από διαφορετική οπτική γωνία (μπρος, πίσω, πλάι) και συγκρίνουν τις φωτογραφίες μεταξύ τους (Ενώ φωτογραφίσαμε το ίδιο αντικείμενο, αυτό ήταν διαφορετικό στην κάθε φωτογραφία). Μπορούν να γίνουν και ζωγράφοι και να προσπαθήσουν να ζωγραφίσουν ένα αντικείμενο από διαφορετική οπτική γωνία.

Ακολουθεί συζήτηση (Τι ήταν διαφορετικό στο αντικείμενο που παρατηρούσαμε με διαφορετικούς τρόπους; Μπορεί ν' αλλάξει κάτι που ζούμε στην καθημερινότητα ανάλογα με τον τρόπο που το «βλέπουμε»;

4^η διδακτική ενότητα: «Η δική μου οικογένεια»

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να παρουσιάζουν τα μέλη της οικογένειάς τους
- να περιγράφουν απλά ότι παρατηρούν μέσα σε ένα έργο τέχνης (πίνακας)
- να μοιράζονται συναισθήματα

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εντοπίζουν κοινά στοιχεία αλλά και διαφορές ανάμεσα στις οικογένειές τους
 - να συγκρίνουν τις οικογένειές τους με αυτές των πινάκων ζωγραφικής
 - να δείχνουν ενδιαφέρον για έργα τέχνης
 - να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό τους
 - να κατανοούν και να αφομοιώνουν τις έννοιες μέσα από την κίνηση
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους
- να ανακαλύπτουν τόσο τις δικές τους κλίσεις, προτιμήσεις, χόμπι όσο και των μελών της οικογένειάς τους καθώς και των μελών των οικογενειών τους
- να ερμηνεύουν μία κατάσταση με βάση τα δικά τους πολιτισμικά πρότυπα
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ανταποκρίνονται σε οπτικά και ηχητικά ερεθίσματα
- να εκφράζονται δημιουργικά με το πρόσωπο και το σώμα τους

Εποπτικά μέσα: Οικογενειακή φωτογραφία, χαρτόκουτο, αυτοσχέδιο δέντρο, πίνακες ζωγραφικής, καρτέλες διαφόρων χρωμάτων, φύλλο εργασίας.

Τραγούδι: « Παίζουμε τα χρώματα»

<https://www.youtube.com/watch?v=dptF7va-ykY>

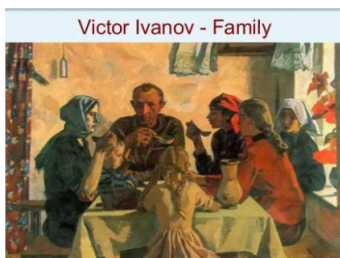
Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Από την προηγούμενη μέρα οι κούκλες ζήτησαν από τα παιδιά να φέρουν στον παιδικό σταθμό μία οικογενειακή φωτογραφία μαζί τους. Σε μία εικονική οθόνη τηλεόρασης (ένα μεγάλο χαρτόκουτο έχει μεταμορφωθεί σε οθόνη τηλεόρασης) το κάθε παιδί παρουσιάζει την οικογένειά του όπως επίσης και τον εαυτό του μέσα σ' αυτήν (προτιμήσεις, χόμπι, αγαπημένα φαγητά, κλπ.). Συζήτηση- σύγκριση των οικογενειών.

Κυρίως στάδιο

«Η οικογένεια μέσα από την τέχνη»

Τα παιδιά παρατηρούν τους πίνακες «Οικογένεια» του Victor Ivanov και «Πορτραίτο μιας οικογένειας» του Fernando Botero. Οι πίνακες εμφανίζονται σαν εικόνες- κίνητρα για σύγκριση αυτών των προτύπων με τις πραγματικές οικογένειες των παιδιών.

- Μοιάζει μ' αυτές η δική σου οικογένεια;

-Οι άνθρωποι, σου φαίνονται χαρούμενοι; Δείχνουν αγαπημένοι; Τι άλλο παρατηρείς;

Μέσα από τη συζήτηση εντοπίζουμε κοινά στοιχεία αλλά και διαφορές ανάμεσα στις οικογένειές μας.

Αποφασίζουμε με τα παιδιά να φτιάξουμε «το δέντρο της ζωής» (Στο δέντρο που υπάρχει στην τάξη μας και το οποίο ανάλογα με το project κάθε φορά αλλάζει, θα κολλήσουν τα παιδιά τις οικογενειακές τους φωτογραφίες).

Επίσης, το κάθε παιδί φτιάχνει «Το σπίτι με τα μέλη της οικογένειάς μου» (φύλλο εργασίας στο παράρτημα)

Μεταστάδιο

«Ανήκω σε ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό μου»

Μουσικοκινητικό παιχνίδι: Μοιράζουμε στα παιδιά καρτέλες διαφόρων χρωμάτων (κόκκινες, κίτρινες, μπλε, πράσινες) και ζητάμε από τα παιδιά να γίνουν ομάδες ανάλογα με το χρώμα της καρτέλας που κρατάνε στα χέρια τους (παιδιά με καρτέλα του ίδιου χρώματος κάνουν έναν κύκλο και χορεύουν με ανάλογη μουσική). Ανακατεύουμε τις κάρτες, τις ξαναμοιράζουμε και ζητάμε πάλι το ίδιο από τα παιδιά. Τώρα οι ομάδες έχουν αλλάξει. Το παιχνίδι συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο ζητώντας κάθε φορά να φτιάξουν μια ομάδα ανάλογα με κάποιο χαρακτηριστικό τους π.χ. ανάλογα με το φύλο τους (αγόρια-κορίτσια), ανάλογα με το χρώμα των μαλλιών τους (σκουρόχρωμα- ανοιχτόχρωμα), ανάλογα με χρώματα των ρούχων τους, ανάλογα με συναισθήματα (χαρούμενοι-λυπημένοι-θυμωμένοι), ανάλογα με τον τύπο της οικογένειάς τους (αριθμός παιδιών, όσοι έχουν αδελφό ή αδελφή κλπ).

5^η διδακτική ενότητα: «Τα δαχτυλάκια»

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναδιηγηθούν την ιστορία με τη χρήση δακτυλόκουκλων
- να ονομάζουν τα δάχτυλα των χεριών τους
- να καλλιεργήσουν μέσα από το τραγούδι τον προφορικό τους λόγο
- να γράφουν όπως μπορούν

- Γνωστικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να χρησιμοποιούν με φαντασία διάφορα υλικά και να κάνουν κατασκευές
- να αναπτύσσουν ικανότητες για δημιουργική έκφραση
- Κοινωνικές /διαπολιτισμικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να συνεργάζονται και να αλληλοεπιδρούν
- να αναγνωρίζουν και να εκτιμούν όσους τους προσφέρουν βοήθεια
- να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση, να αναγνωρίζουν τις τυχόν ιδιαιτερότητές τους και να τις αποδέχονται
- να συνειδητοποιήσουν ότι, ενώ είμαστε διαφορετικοί, είμαστε όλοι σημαντικοί
- Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να βελτιώσουν τη λεπτή τους κινητικότητα
- να εκφράζονται δημιουργικά με τα δάχτυλα και γενικά με το σώμα

Εποπτικά μέσα: Χαρτόνια κόνσον, μπογιές, ψαλίδια, διάφορα διακοσμητικά, χαρτοταινία, δακτυλόκουκλες

Εκπαιδευτικό υλικό: «Η ιστορία των δακτύλων»

''Μια μέρα τα δάκτυλα άρχισαν να τσακώνονται μεταξύ τους για το ποιο ήταν το καλύτερο. Πρώτος μίλησε ο Δείκτης: «Νομίζω ότι είμαι το καλύτερο και το πιο σημαντικό δάκτυλο γιατί όταν κάποιος θέλει να μάθει προς τα πού να πάει εγώ μπορώ να του δείξω το δρόμο. Χωρίς εμένα όλοι θα ήταν χαμένοι!». «Για μισό λεπτό!», είπε ο Μέσος. «Εγώ είμαι το πιο μακρύ δάκτυλο από όλα. Και, αφού είμαι το μεγαλύτερο, είμαι και το καλύτερο». «Ορίστε;», είπε ο Παράμεσος. «Αυτό που ξέρω εγώ είναι ότι εγώ είμαι το πιο σημαντικό δάκτυλο, αφού φοράω χρυσό, ασήμι και διαμάντια. Μα δεν είμαι πολύ όμορφο;». «Σσςςς... σειρά μου τώρα», είπε το Δακτυλάκι. «Μπορεί να είμαι το πιο μικρό απ' όλα, αλλά ποιο άλλο δάκτυλο μπορεί να γλείφει τη σοκολάτα από τα τοιχώματα του μπουλ, όταν ανακατεύουμε;». Τίποτα δεν ακουγόταν. Μόνο ο Αντίχειρας δεν είχε πάρει ακόμα το λόγο. «Είμαι ο Αντίχειρας και, ναι, μπορεί να είμαι μόνος μου στο πλάι της παλάμης, αλλά χωρίς εμένα πώς θα κρατούσατε το μολύβι, πώς θα ξεκουμπώνατε το παλτό σας, πώς θα ξεφλουδίζατε μια μπανάνα και πώς θα βουρτσίζατε τα δόντια σας; Θα σας ήταν πολύ δύσκολο, όπως θα ήταν και για μένα, εάν δεν είχα όλους εσάς να με βοηθάτε. Χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον. Κανένα δάκτυλο δεν είναι καλύτερο από τα υπόλοιπα. Είμαστε όλοι εξίσου σημαντικοί. Ας δώσουμε λοιπόν τα χέρια και ας θυμόμαστε ότι χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον για να γινόμαστε καλύτεροι''.

Η ιστορία αντλήθηκε από τον παρακάτω ιστότοπο:

https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2019/07/Symbiosis_project_manual_final.pdf

Τραγούδι:

«Το τραγούδι της διαφορετικότητας».

<https://www.youtube.com/watch?v=p2auIGzRMjg>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Λέμε την ιστορία των δακτύλων στα παιδιά, χρησιμοποιώντας αυτοσχέδιες δακτυλόκουκλες:

Ερωτήσεις στα παιδιά:

- Γιατί κάποια δάκτυλα πίστευαν ότι είναι πιο σημαντικά από τα άλλα;
- Πώς κατάφερε ο αντίχειρας να κάνει τα άλλα δάχτυλα να σταματήσουν να τσακώνονται;
- Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε ένα παιδί που αισθάνεται "ασήμαντο";
- Μπορείτε να θυμηθείτε μια φορά που κάποιος ή κάποια σας βοήθησε στο σπίτι ή στο σχολείο;
- Πώς νιώθουμε όταν μας βοηθά κάποιος ή όταν μπορούμε να βοηθήσουμε εμείς κάποιον άλλο;

Ακολουθεί αναδιήγηση της ιστορίας από τα ίδια τα παιδιά χρησιμοποιώντας και δακτυλόκουκλες (ώστε να προκληθεί περισσότερο το ενδιαφέρον τους). Ο καθένας φοράει την δακτυλόκουκλα στο δάχτυλο που προτιμάει και ακολουθεί διάλογος ανάμεσα τους με βάση την υπόθεση της ιστορίας.

Κυρίως στάδιο

Καθόμαστε όλοι σε κύκλο, ώστε να μπορούμε να βλέπουμε ο ένας το άλλο και σκεφτόμαστε τι άλλο θα μπορούσαν να πουν τα δακτυλάκια μεταξύ τους. Στη συνέχεια με χαρτοταινία κολλάμε και κρύβουμε ένα δακτυλάκι κάθε φορά μέσα στη χούφτα μας. Προσπαθούμε τώρα να κάνουμε διάφορες ενέργειες χωρίς τη βοήθεια αυτού του δακτύλου (π.χ. να ξεκουμπώσουμε ένα κουμπί, να χτενίσουμε τα μαλλιά μας, να χτυπήσουμε παλαμάκια, να πιάσουμε το μολύβι, να διπλώσουμε το μανίκι μας, να βγάλουμε και να βάλουμε την κάλτσα μας ή τα παπούτσια μας κτλ. ανάλογα με το ποιο δάχτυλο έχουμε κρύψει κάθε φορά).

Ήταν εύκολο για μας να κάνουμε αυτές τις κινήσεις; Πόσο μας δυσκόλεψε η απουσία του ενός δακτύλου; Τελικά το κάθε δακτυλάκι έχει το ρόλο του και την δική του αξία;

Μεταστάδιο

Στη συνέχεια κάθε παιδί σχεδιάζει και κόβει το περίγραμμα των χεριών του σε χαρτόνι κάνσον με τη βοήθεια της παιδαγωγού. Στεφανώνουμε κάθε δάχτυλο του ενός χεριού, δηλαδή κολλάμε από ένα στέμμα στην κορυφή των δακτύλων, ώστε να δείξουμε τη σημαντικότητα του καθενός και το διακοσμούμε με ότι άλλο εμείς θέλουμε. Το άλλο χέρι είναι το βοηθητικό χέρι και ζητάμε από τα παιδιά να μας πουν το όνομα ενός φίλου τους ή κάποιου που τους πρόσφερε μια βοήθεια σήμερα και το γράφουμε επάνω του. Ολοκληρώνουμε τη δραστηριότητα καλώντας τα παιδιά, καθισμένα σε κύκλο να μας πουν ποιον συμπεριέλαβαν στο βοηθητικό χέρι που έφτιαξαν και γιατί. Στην πλευρά του τοίχου της τάξης μας που βρίσκεται «Η διαφορετική παρεούλα μας», κάτω από κάθε προσωπάκι-πιάτο τοποθετούμε και τις παλάμες μας ώστε να ολοκληρωθεί η γωνιά.

Ενώνουμε όλοι μαζί τα δάχτυλά μας και φωνάζουμε δυνατά: **«Είμαι μοναδικός και σπουδαίος, γιατί είμαι ο εαυτός μου».**

Με ενωμένα όλοι τα χέρια ακούμε και μαθαίνουμε «το τραγούδι της διαφορετικότητας».

4.5.2. Θεματικός άξονας: : «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία... Απλώς άνθρωποι!!»

Γενικός σκοπός: Γνωριμία με άλλους τόπους και άλλους πολιτισμούς

1^η διδακτική ενότητα: «Οι φυλές του κόσμου»

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ονοματίζουν τις ηπείρους
- να περιγράφουν ένα έργο τέχνης (πίνακας)
- να καλλιεργήσουν μέσα από το τραγούδι τον προφορικό τους λόγο
- να μοιράζονται σκέψεις και συναισθήματα

- Γνωστικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εντοπίζουν την Ελλάδα και τις ηπείρους στην υδρόγειο σφαίρα και στον χάρτη
- να αντιστοιχίζουν τις ηπείρους με τους κατοίκους τους
- να κατανοούν και να αναπαριστούν έννοιες μέσα από ζωγραφική σε χαρτί του μέτρου
- να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες
- να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά μουσικά ακούσματα
- να αναπτύσσουν την εκτίμηση προς τα μουσικά ακούσματα «άλλων»
- *Κοινωνικές/ διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ τους για τη διεκπεραίωση ενός στόχου
- να εκφράζονται δημιουργικά μέσα από το παιχνίδι ρόλων
- να σέβονται και να αποδέχονται τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των κατοίκων άλλων χωρών
- να μπορούν να συσχετίσουν γεγονότα από τον/τους άλλο/ους πολιτισμό /ούς
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να βρίσκουν τρόπους να εκφράζονται με το σώμα τους με σκοπό να μεταδώσουν κάποιο μήνυμα
- να ανταποκρίνονται σε ακουστικά ερεθίσματα
- να βελτιώνουν τις λεπτές τους δεξιότητες

Εποπτικά μέσα: Υδρόγειος σφαίρα, αφίσα με τις ηπείρους, φιγούρες ανθρώπων των τεσσάρων (4) φυλών, ρούχα μεταμφίεσης, χαρτοταινία, πίνακας ζωγραφικής, χαρτί του μέτρου, πινέλα, τέμπερες.

Πίνακας του Picasso: «*Τα τέσσερα μέρη του κόσμου*»

Παραδοσιακή ελληνική μουσική για τη λευκή φυλή:

<https://www.youtube.com/watch?v=W939JvWxoMM>

Αφρικάνικη μουσική για τη μαύρη φυλή:

<https://www.youtube.com/watch?v=DTJLpJNm4vE&t=8s>.

Κινέζικη μουσική για την κίτρινη φυλή. :

<https://www.youtube.com/watch?v=Wae2OtmChok>

Ινδιάνικη μουσική για την κόκκινη φυλή:

<https://www.youtube.com/watch?v=PoO3yga6Ln8>.

Βίντεο «Αν όλα τα παιδιά της γης»

<https://www.youtube.com/watch?v=F4IC9jP2WFY>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

«Που ζούμε;»

Αφού είδαμε την υδρόγειο σφαίρα και εντοπίσαμε την Ελλάδα προετοιμαζόμαστε για το ταξίδι μας στις χώρες του κόσμου.

-Οι χώρες του κόσμου έχουν χωριστεί σε ομαδούλες ή για να το λέμε πιο σωστά σε ηπείρους. Πάμε να τις γνωρίσουμε;

Εντοπίζουμε και ονομάζουμε τις ηπείρους στην υδρόγειο σφαίρα και στη συνέχεια ανοίγουμε μία μεγάλη αφίσα όπου εικονίζονται οι πέντε ήπειροι σε επίπεδη μορφή και με διαφορετικό χρώμα η κάθε μία. Εντοπίζουμε και πάλι την Ελλάδα.

-Μήπως έχετε ακούσει σε ποια ήπειρο ανήκει η Ελλάδα;

-Για να δούμε ποιοι άνθρωποι μένουν τώρα εκεί.

Οι άνθρωποι χωρίζονται σε τέσσερις φυλές ανάλογα με το χρώμα της επιδερμίδας τους. Στη λευκή φυλή που κατοικεί κυρίως στην Ευρώπη, στη μαύρη φυλή που κατοικεί κυρίως στην Αφρική, στην κίτρινη κυρίως στην Ασία-Κίνα και στην κόκκινη φυλή κυρίως στην Αμερική και είναι οι γνωστοί Ινδιάνοι (Κολλάμε πάνω στην αφίσα φιγούρες ανθρώπων όλων αυτών των φυλών φτιάχνοντας έναν πίνακα αναφοράς).

Κυρίως στάδιο

«Τι μουσική ακούμε;»

Τα παιδιά χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες όσες και οι φυλές. Βαφόμαστε κόκκινοι, κίτρινοι, λευκοί και μαύροι για να μοιάσουμε στους ανθρώπους της κάθε φυλής. Με χαρτοταινία κάτω στο πάτωμα σχεδιάζουμε τις ηπείρους που κατοικούν οι τέσσερις φυλές. Η

κάθε ομάδα-φυλή μπαίνει μέσα στο δικό της πλαίσιο και όλοι κάθονται οκλαδόν. Έχουμε επιλέξει τέσσερα είδη μουσικής αντιπροσωπευτικά της κάθε φυλής

Κάθε ομάδα-φυλή ανάλογα με το ποια μουσική παίζει σηκώνεται και χορεύει αυτοσχεδιάζοντας ανάλογα με τον ρυθμό.

Μεταστάδιο

«Τα τέσσερα μέρη του κόσμου μέσα από την τέχνη»

Όπως είμαστε χωρισμένοι στις τέσσερις φυλές και καθόμαστε όλοι στο πάτωμα, παρατηρούμε τον πίνακα του Picasso *«Τα τέσσερα μέρη του κόσμου»* και εκφράζουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας. Τι συμβολίζει για μας αυτή η εικόνα; Πιανόμαστε όλοι από τους ώμους και ακούμε το τραγούδι «Αν όλα τα παιδιά της γης» βλέποντας ταυτόχρονα και το βιντεάκι.

Σε χαρτί του μέτρου το οποίο και στρώνουμε κάτω στο πάτωμα προσπαθούμε να φτιάξουμε τον πίνακα του Picasso (Τα παιδιά που αντιπροσωπεύουν την κάθε φυλή με τα πινέλα τους και με το χρώμα της φυλής τους προσπαθούν να αναπαραστήσουν τον πίνακα). Στο τέλος θα προσθέσουμε και το περιστέρι. Το έργο μας θα στολίσει την τάξη μας.

Στο τέλος όλες μαζί οι φυλές χορεύουν το τραγούδι «Αν όλα τα παιδιά της γης».

2^η διδακτική ενότητα: «Πάμε Ευρώπη;»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία ερωτήσεων για τη συνέντευξη
- να αναπτύξουν γλωσσικές και επικοινωνιακές δεξιότητες μέσα από τη συμμετοχή τους στην αφήγηση του παραμυθιού και στην επεξεργασία του

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναγνωρίσουν και να συγκρίνουν διαφορετικές γραφές και γλώσσες
- να εντοπίσουν τα κοινά στοιχεία που μπορεί να έχουν δύο διαφορετικές γλώσσες
- να μπορούν να ερμηνεύσουν και να συσχετίσουν γεγονότα από άλλο πολιτισμό
- να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τις αλλαγές που γίνονται σε κάποια υλικά όταν αναμειγνύονται, διαλύονται.

- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εκφράζονται δημιουργικά μέσα από το παιχνίδι ρόλων
- να δημιουργηθεί ένα θετικό κλίμα στην ομαλή συνύπαρξη διαφόρων πολιτισμών σε μία τάξη
- να καλλιεργηθεί το αίσθημα της αποδοχής της διαφορετικότητας
- να σέβονται και να αποδέχονται τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των κατοίκων άλλων χωρών
- να αντλούν από τις ιστορίες τα βιώματά και τις δημιουργίες άλλων πολιτισμών.
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ανταποκρίνονται σε ηχητικά ερεθίσματα
- να βελτιώνουν τις λεπτές τους δεξιότητες

Εποπτικά μέσα: Ξυλομπογιές, κόλλες Α4 , χαρτόνι κάνσον, χαρτί γκοφρέ (καφέ-λευκό), γάλα κακάο, οικιακά σκεύη.

Εκπαιδευτικό υλικό: Το βιβλίο «Καλημέρα φίλε»

«Το κακάο, βρέθηκε μαζί με το γάλα στο ίδιο μπουκάλι και συνειδητοποίησαν, ότι παρόλο, που οι δικοί τους, τους έλεγαν στο παρελθόν να μην κάνουν παρέα, αυτοί μοιάζουν σε πολλά και δεν έχουν τίποτα να μοιράσουν μεταξύ τους. Αποφάσισαν λοιπόν, να γίνουν φίλοι και να πουν ο ένας στον άλλο:

-«Καλημέρα, miku im»

-«Mirëmëngjes, φίλε μου» (Νικολούδη, 2005).

Αξιοποίηση της παρακάτω μουσικής:

Αλβανική μουσική:

<https://www.youtube.com/watch?v=Oga7C4inIdI>

Ελληνική μουσική:

<https://www.youtube.com/watch?v=n50MU6gTdKk>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

«Σταθμός μας η Αλβανία»

Στην τάξη μας έχουμε αρκετά παιδιά από την Αλβανία.

Ταξιδεύουμε με το μαγικό μας χαλί και φτάνουμε στην Ευρώπη... και πάμε στην Αλβανία. Βλέπουμε στο χάρτη που είναι αυτή η χώρα και που μένουν οι συγγενείς των συμμαθητών μας.

Οι κούκλες λένε στα παιδιά ότι θα επισκεφτεί την τάξη μας η μητέρα του ... που είναι από την Αλβανία και θα έχει μαζί της και ένα βιβλίο. Τα παιδιά ετοιμάζουν ερωτήσεις για το τι θα ήθελαν να μάθουν για τη χώρα αυτή. Επίσης ετοιμάζουν μία ζωγραφιά για να της χαρίσουν.

Κυρίως στάδιο

«Καλημέρα φίλε»

Επίσκεψη του γονέα (Λόγω της πανδημίας covid 19 έγινε διαδικτυακή επίσκεψη). Γίνεται ανάγνωση του **δίγλωσσου βιβλίου** «Καλημέρα φίλε» από την μητέρα και στις δύο γλώσσες.

Εντοπισμός κοινών λέξεων στις δύο γλώσσες. Σύγκριση ελληνικής και αλβανικής αλφαβήτας. Χρησιμότητα της γλώσσας. Μαθαίνουμε να λέμε καλημέρα φίλε στα αλβανικά.

Χαρίζουμε τη ζωγραφιά στην μητέρα που επισκέφτηκε την τάξη μας θέλοντας να την ευχαριστήσουμε για τις εμπειρίες που μας προσέφερε.

Μεταστάδιο

α) «Μουσικοκινητικό παιχνίδι: γάλα-κακάο»

Η παιδαγωγός ζητάει από τα παιδιά να χωριστούν σε ζευγάρια (γάλα-κακάο). Τους μοιράζει μεγάλα κομμάτια καφέ και λευκό γκοφρέ ή ύφασμα και τους ζητάει να εκτελέσουν τις ακόλουθες εντολές: «Το γάλα να χαιρετίσει το κακάο», «Το κακάο να χαιρετίσει το γάλα», «Το κακάο με το γάλα να αγκαλιαστούν», «Να πούνε καλημέρα φίλε και στις δύο γλώσσες» κ.ά. (Χρησιμοποιούμε και μουσική αλβανική και ελληνική κατά την διάρκεια του παιχνιδιού).

β) «Στην υγεία μας»

Αναμειγνύουμε γάλα και κακάο (**διαλύματα**). Κάνουμε υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί στα υλικά όταν διαλύονται. Κάνουμε δοκιμές. Διαπιστώνουμε αν επαληθεύονται οι υποθέσεις μας και στο τέλος το πίνουμε στην υγεία μας.

3^η διδακτική ενότητα: «Πάμε Αφρική;»

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να καλλιεργήσουν το γραπτό λόγο μέσα σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις
- να γράψουν μηνύματα για τα φτωχά παιδιά της Αφρικής
- να μπορούν να αλλάξουν την εξωλεκτική συμπεριφορά (χειρονομίες, τόνος φωνής, κ.λπ.) όταν το απαιτεί η διαπολιτισμική κατάσταση επικοινωνίας

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να χρησιμοποιούν με φαντασία τα διάφορα υλικά και να κατασκευάζουν μικροαντικείμενα
- να αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο σχετικές με το θέμα
- να εξοικειωθούν με το οπτικοακουστικό υλικό
- να αναγνωρίζουν τους ήχους διαφορετικών μουσικών οργάνων

- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τη δραματοποίηση και την ανάληψη ρόλων
- να αναπτύξουν το αίσθημα της αλληλεγγύης
- να καλλιεργήσουν μια πολιτισμική συνείδηση
- να μπορούν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα
- να προσεγγίσουν διάφορα μουσικά ακούσματα μέσα από τη μαγνητοφωνημένη μουσική και να έρθουν σε επαφή με μουσικά όργανα ποικίλων πολιτισμών

- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ανταποκρίνονται σε ακουστικά ερεθίσματα
- να δρουν δημιουργικά κατά τη διαδικασία των κατασκευών
- να αναπτύσσουν τις λεπτές τους δεξιότητες
- να κινούνται μέσα στον χώρο με ασφάλεια αναπτύσσοντας την ικανότητα προσανατολισμού τους

Εποπτικά μέσα: Χαρτιά κάνσον, χαρτιά γκοφρέ, υλικά για την κατασκευή της καλύβας (χόρτα-καλάμια κλπ.), ρολά χαρτιού υγείας, ρολά χαρτιού κουζίνας, κορδέλες, χάρτινα πιάτα, σύρμα πίπας, καρφίτσες, ρύζι ή φακές, γλάστρες, σπάγκος –σκοινιά –λάστιχο, μεμβράνη ή σκασμένο μπαλόني, χαρτί του μέτρου, πινέλα, τέμπερες, υλικά μακιγιάζ, υφάσματα, μαντιλάκια κλπ., μουσικά όργανα, ξυλάκια 10-15 εκατοστά, τραπέζι, χαρτόκουτο, πορτοκάλια, οδοντογλυφίδες, Η/Υ, διαδίκτυο.

Υoutube-Βίντεο:

«Η ζωή στην Αφρική»

<https://www.youtube.com/watch?v=AsLGR5Brk8I>

« Τα ζώα της ζούγκλας»

<https://www.youtube.com/watch?v=vuYflwMJHrs>

<https://www.youtube.com/watch?v=dP8UjVe3HYo>

Μουσική για τη δραματοποίηση:

<https://www.youtube.com/watch?v=U6B24ZJ0AC4>

<https://www.youtube.com/watch?v=uW0F2TN1snQ>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Ζητάμε από τα παιδιά να βρουν στο διαδίκτυο εικόνες (Αφρικανούς, καλύβες, μουσικά όργανα, ζώα της Αφρικής, ζούγκλα, σπόρους, ρίζες, φαγητά, μάσκες, καμήλες, έρημοι, παιδιά που πεινάνε κλπ.) που να έχουν σχέση με τη ζωή στην Αφρική (Δίνουμε σημείωμα από την προηγούμενη μέρα στους γονείς για το τι ακριβώς χρειαζόμαστε).

Συζητάμε για το υλικό που έχουν βρει τα παιδιά και αφού δείξουμε και εικόνες στον Η/Υ, αποφασίζουμε να φτιάξουμε ένα αφρικανικό χωριό σε χαρτί του μέτρου χρησιμοποιώντας κάποιες από τις εικόνες που έφεραν τα παιδιά. Στολίζουμε με αυτό την τάξη μας (πίνακας αναφοράς).

Κυρίως στάδιο

α) Η ζωή στην Αφρική

Παρακολουθούμε το βίντεο με εικόνες από τη ζωή στην Αφρική-Σχολιασμός

Καλυβόσπιτο: Φτιάχνουμε μια καλύβα με καλάμια και χόρτα σε μια γωνιά της αυλής του παιδικού σταθμού.

Ενδυμασία: Κατασκευή καπέλου κυνηγού για σαφάρι με χαρτιά κάνσον και κιάλια με τη χρήση ρολών χαρτιού υγείας που βάφουν τα παιδιά και μια κορδέλα για να μπορεί να στηρίζεται στον λαιμό τους. Κατασκευή κολιέ από χάρτινα πιάτα, στολισμένα με κομμένα συρματάκια πίπας

Όχημα: Κατασκευή αυτοκινήτου για σαφάρι, με τη χρήση ενός τραπέζιου το οποίο ρίχνουμε στο πλάι. Στερεώνουμε ένα χαρτόκουτο στο μπροστινό μέρος, βάζουμε διάφορα σημεία, βάζουμε ρόδες, τιμόνι, φώτα κτλ., αφήνουμε ένα άνοιγμα το οποίο θα αποτελέσει το μπροστινό τζάμι μας και είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε τη βόλτα μας.

β) «Κατασκευή μουσικών οργάνων»

Τα παιδιά με τη βοήθεια της παιδαγωγού κατασκευάζουν αυτοσχέδια μουσικά όργανα με άχρηστο υλικό.

Ξυλάκια: Χρησιμοποιώντας κυλινδρικά ξυλάκια 10-15 εκατοστών περίπου τα οποία προμηθευόμαστε από ξυλουργείο (όσο πιο ξερά τόσο πιο έντονο ήχο παράγουν) και αφού τα παιδιά τα βάψουν με τα πινέλα τους ώστε να τους δώσουν πιο έντονο χαρακτήρα κατασκευάζουμε αυτό το αυτοσχέδιο μουσικό όργανο.

Μπαστούνι της βροχής: Χρησιμοποιώντας μακρόστενα ρολά από χαρτόνι, καρφίτσες και ρύζι ή φακές φτιάχνουμε το μπαστούνι της βροχής. Τα παιδιά βάφουν τα ρολά, κλείνουμε τα δύο ανοίγματα και μπήγουμε πολλές καρφίτσες (Η εκπαιδευτικός) στο ρολό. Αναστρέφοντας αργά το ρολό, το ρύζι ή οι φακές που πέφτουν χτυπώντας τις καρφίτσες παράγουν έναν ήχο σαν βροχή.

Τυμπανάκια: Κατασκευάζονται με μικρές γλάστρες, πλαστικές κυρίως, βαμμένες από τα παιδιά, στις οποίες τεντώνουμε ένα ελαστικό υλικό πχ. ένα κομμένο μπαλόνι και το στηρίζουμε σφίγγοντάς το στην περιφέρεια της γλάστρας με ένα σπάγκο ή λάστιχο. Παίζουμε χτυπώντας το με τα χέρια.

γ) «Τα ζώα της ζούγκλας»

Παρακολουθούμε τα δύο βιντεάκια με τα ζώα της ζούγκλας.

Βρίσκουμε στο παιχνιδόκουτό μας τα συγκεκριμένα ζώα και αποφασίζουμε να τους φτιάξουμε τη δική τους ζούγκλα.

Κατασκευή ζούγκλας (μακέτα): Χρήση ρολών χαρτιού υγείας για κορμούς δέντρων, χαρτιά γκοφρέγια πλούσια βλάστηση, σχοινιά κλπ. Τοποθέτηση των ζώων τα οποία είναι πολύ χαρούμενα που επιτέλους βρήκαν το φυσικό τους περιβάλλον.

Μεταστάδιο

α) «*Τα τα ταμ μες στη ζούγκλα ηχούνε*»

Χρησιμοποιώντας όλες τις παραπάνω κατασκευές μας, ήρθε η ώρα για δραματοποίηση στην αυλή του παιδικού σταθμού.

Μεταμφίηση των παιδιών σε Αφρικανούς (μακιγιάζ, διάφορα μαντίλια στο κεφάλι, φούστες από ξερά χόρτα, κολιέ κλπ.). Με την χρήση αφρικάνικης μουσικής τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν χοροπηδώντας, χτυπώντας παλαμάκια, βγάζοντας κραυγές, χορεύοντας μέσα έξω στον κύκλο. Χρησιμοποιώντας τα μουσικά όργανα που κατασκευάσαμε, καθώς και άλλα που έχουμε στη μουσική μας γωνιά (ξυλάκια, τύμπανα, μαράκες, τουμπερλέκι) περπατάνε σε όλο το χώρο εκτελώντας διάφορα παραγγέλματα (Ασκήσεις αντίληψης της έννοιας του χώρου, προσανατολισμού κλπ.). Περνούν εμπόδια (τεχνητά εμπόδια με μεγάλα πλαστικά τούβλα), σκαρφαλώνουν, περνούν κάτω από γεφυράκια κλπ.

-Ετοιμοι για σαφάρι;

Επιβιβάζομαστε στο αμάξι μας και φύγαμε...

Γίνεται αξιοποίηση μουσικής

β) «*Είμαστε κοντά σας*»

Με αφορμή τις εικόνες για παιδιά που πεινάνε χωρίζουμε σε φέτες πορτοκάλια και τα φτιάχνουμε βαρκούλες με οδοντογλυφίδα και χαρτονάκι για πανί. Στο χαρτάκι γράφουμε (ζωγραφίζουμε) δυο τρεις λέξεις σαν ευχή για να σταματήσουν τα παιδιά της γης να πεινάνε και να αρρωσταίνουν. Οι βαρκούλες θα ταξιδέψουν και θα φτάσουν στα παιδιά που ίσως ποτέ τους να μην έχουν δει φρούτα και λαχανικά (Τζαβάρα, 2011). Αποφασίζουμε να μαζέψουμε τρόφιμα και παιχνίδια για να στείλουμε στα φτωχά παιδάκια της Αφρικής.

4^η διδακτική ενότητα: «Ταξίδι στην Κίνα»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου
- να καλλιεργήσουν μέσα από το τραγούδι τον προφορικό τους λόγο

- Γνωστικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναγνωρίζουν τα στοιχεία του κινέζικου πολιτισμού και να μπορούν να τα ονομάζουν
- να μπορούν να ερμηνεύσουν γεγονότα από άλλο πολιτισμό
- να συνδέουν τις εικόνες που είδαν στο βίντεο με το υλικό
- να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες με μαθηματικές έννοιες (ρυζάκι-κουταλιές)
- να έρθουν σε επαφή με τον Η/Υ και να εξασκηθούν στη λειτουργία του
- να εξοικειωθούν με το ρυθμό και τη μουσική της κινέζικης μελωδίας
- *Κοινωνικές/ διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τη δραματοποίηση και την ανάληψη ρόλων
- να καλλιεργήσουν μια πολιτισμική συνείδηση
- να μπορούν να αλλάξουν την εξωλεκτική συμπεριφορά όταν το απαιτεί η διαπολιτισμική περίσταση επικοινωνίας
- να μπορούν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα
- να προσεγγίσουν διάφορα μουσικά ακούσματα μέσα από τη μαγνητοφωνημένη μουσική και την επαφή με μουσικά όργανα ποικίλων πολιτισμών
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ανταποκρίνονται σε ακουστικά ερεθίσματα
- να δρουν δημιουργικά κατά τη διαδικασία των κατασκευών
- να αναπτύσσουν τις λεπτές τους δεξιότητες
- να κινούνται μέσα στον χώρο με ασφάλεια

Εποπτικά μέσα: Χαρτιά κάνσον, χαρτιά γκοφρέ, σακούλες σκουπιδιών, ρύζι, κουτάλια, πιάτα, υφάσματα, στοιχεία του κινέζικου πολιτισμού (κιμονό, βεντάλιες, καπέλα κλπ.), Η/Υ (βίντεο), κινέζικη μουσική, φωτογραφικό υλικό.

Υoutube-Βίντεο:

«Η ζωή στην Κίνα»

<https://www.youtube.com/watch?v=xbkOPHoECSg>

«Ο δράκος της Κίνας»

<https://www.youtube.com/watch?v=PX-bHNmFVku>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Παρακολουθούμε ένα βίντεο με τη ζωή στην Κίνα το οποίο σταματάμε κάθε τόσο και εξηγούμε στα παιδιά.

Δίνουμε στα παιδιά φωτογραφικό υλικό με θέμα την Κίνα και τους ζητάμε να αναγνωρίσουν αυτά που είδαμε στο βίντεο.

Κυρίως στάδιο

Επίσκεψη Κινέζας στην τάξη (Φοράει κιμονό, κρατάει βεντάλια, έχει φέρει μαζί της καπέλα, μας μιλάει για τα κινέζικα φαγητά, χορεύει χορούς της χώρας της και μαζί της χορεύουμε και 'μείς, μας δείχνει τη σημαία της Κίνας, μας μαθαίνει απλές λέξεις, μας δείχνει την κινέζικη γραφή κλπ., εκφράζουμε τις απορίες μας). Φτιάχνουμε τη γωνιά της Κίνας.

Μεταστάδιο

α) «Το καπέλο του Κινέζου»

Κατασκευάζουμε το καπέλο του Κινέζου (Με χαρτί κάνσον, γκοφρέ, μαλλάκι κλπ.). Τα παιδιά το διακοσμούν όπως επιθυμούν. Μεταμφιεζόμαστε σε Κινέζους φορώντας τα καπέλα που φτιάξαμε και σακούλες σκουπιδιών. Περπατάμε και χορεύουμε με κινέζικη μουσική. Στο τέλος καθόμαστε στην τραπέζα να φάμε το ρυζάκι μας.

Παίζουμε ένα παιχνίδι: «Είσαι Κινεζάκι, τρως πολύ ρυζάκι, πόσες κουταλιές;»

Καθόμαστε όλοι στα τραπεζάκια μας για να φάμε το ρυζάκι μας. Στο κέντρο του τραπέζιού υπάρχει μια μεγάλη γαβάθα με ρύζι. Μπροστά από κάθε παιδί υπάρχει ένα πιάτο και ένα κουτάλι. Λέμε όλοι μαζί το παραπάνω ρυθμικό τραγουδάκι (λάχνισμα) και το παιδί που θα σταματήσει η τελευταία συλλαβή, μας λέει έναν αριθμό (πόσες κουταλιές π.χ. 2). Θα πρέπει με το κουτάλι του να βάλει δύο κουταλιές ρύζι στο πιάτο του και να προσπαθήσει να το φάει με τα ξυλάκια του. Το παιχνίδι συνεχίζεται συμμετέχοντας στη διαδικασία όλα τα παιδιά.

β) «Ο δράκος της Κίνας»

Ξεχωριστή θέση στον κινέζικο πολιτισμό κατέχει ο δράκος της Κίνας. Δείχνουμε στα παιδιά το βίντεο καθώς και σχετικές εικόνες.

Τα παιδιά σχολιάζουν αυτά που βλέπουν. Αποφασίζουμε να φτιάξουμε το δικό μας δράκο και να χορέψουμε το χορό του. Τα παιδιά μπαίνουν στη σειρά, το ένα πίσω από το άλλο, ρίχνουν υφάσματα πάνω στο σώμα τους και στα κεφάλια φτιάχνοντας έτσι το σώμα του

δράκου. Με την συνεργασία τους φτιάχνουμε ένα μεγάλο στρογγυλό κεφάλι, δίνοντας έμφαση στο στόμα του και τα μάτια, το οποίο κρατάει το πρώτο παιδί στη σειρά. Όλοι μαζί χορεύουμε το χορό του δράκου.

5^η διδακτική ενότητα: «Γνωρίζοντας τους Ινδιάνους»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου
- να μπορούν να αλλάζουν την εξωλεκτική συμπεριφορά όταν το απαιτεί η διαπολιτισμική περίσταση επικοινωνίας
- να αναδιηγούνται ιστορίες τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων
- να δίνουν ένα διαφορετικό τέλος στην ιστορία
- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναγνωρίζουν τα στοιχεία του ινδιάνικου πολιτισμού
- να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες
- να μοιράζονται συναισθήματα , σκέψεις, εντυπώσεις
- να έρθουν σε επαφή με τον Η/Υ και να εξασκηθούν στη λειτουργία του
- να εξοικειωθούν με το ρυθμό και τη μουσική της ινδιάνικης μελωδίας
- να μπορούν να ερμηνεύσουν γεγονότα από άλλο πολιτισμό
- να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- να κατανοούν την ιστορία και να μπορούν να ανταποκριθούν σε ερωτήσεις κατανόησης
- να εστιάζουν την προσοχή τους ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις
- να φτιάξουν το δικό τους βιβλίο με το εργαλείο story jumper
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τη δραματοποίηση και την ανάληψη ρόλων
- να καλλιεργήσουν μια πολιτισμική συνείδηση

- να μπορούν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα
- να προσεγγίσουν διάφορα μουσικά ακούσματα μέσα από την μαγνητοφωνημένη μουσική και την επαφή με μουσικά όργανα ποικίλων πολιτισμών
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να ανταποκρίνονται σε οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα
- να δρουν δημιουργικά κατά τη διαδικασία των κατασκευών
- να καλλιεργήσουν την αδρή και τη λεπτή κινητικότητά τους
- να κινούνται μέσα στον χώρο με ασφάλεια
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από το πρόσωπο και το σώμα

Εποπτικά μέσα: Πίνακες αναφοράς, χαρτόκουτο από ψυγείο, υφάσματα, ξύλινη σκάλα, σακούλες σκουπιδιών, πινέλα-τέμπερες, υλικά μακιγιάζ, χαρτόνια κάνσον, κουρελούδες, ινδιάνικη μουσική, εικόνες του παραμυθιού, Η/Υ (βίντεο, story jumper)

Εκπαιδευτικό υλικό: «Η μικρή Ινδιάννα»

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«Ήταν κάποτε ένα μελαχρινό κορίτσι με κίτρινη φορεσιά που αγάπησε πάρα πολύ τον Ήλιο. Κάθε πρωί τον περίμενε να ανατείλει και να την καλημερίσει . Και κάθε πρωί τον παρακαλούσε για το ίδιο πράγμα, να έρθει πιο κοντά της. Ο σοφός Ήλιος όμως κάθε μέρα της έδινε την ίδια απάντηση: "Αν σε πλησιάσω περισσότερο, θα καείς". "Ας καώ, φτάνει να 'ρθω μια στιγμή κοντά σου", του απαντούσε εκείνη. Κι έτσι ο Ήλιος κάποια μέρα της έκανε το χατίρι. Την πλησίασε για ένα και μοναδικό φιλί που διήρκεσε μόνο λίγα δευτερόλεπτα. Μετά από αυτό η μικρή Ινδιάννα έγινε στάχτη. Επειδή όμως η μάνα Γη όλα τα φροντίζει, από τις στάχτες της φύτρωσε ένα κιτρινόμαυρο λουλούδι που γυρνάει πάντα το κεφάλι του και παρακολουθεί την πορεία του Ήλιου στον ουρανό...»

Η ιστορία αντλήθηκε από τον παρακάτω ιστότοπο:

<http://metaximas.org/2019/07/18/το-μελαχρινό-κορίτσι-με-την-κίτρινη-φο/>

Ytube-Βίντεο:

«Η ζωή των ινδιάνων»

<https://www.youtube.com/watch?v=TymSd6lDqAg>

Ινδιάνικη μουσική

https://www.youtube.com/watch?v=48a4K11_mgs

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Με το μαγικό μας χαλί ταξιδεύουμε στη χώρα των Ινδιάνων

Παρακολουθούμε ένα βίντεο με τη ζωή τους

Έχουμε ετοιμάσει πίνακες αναφοράς με στοιχεία της καθημερινότητάς τους τα οποία δείχνουμε στα παιδιά. Συζήτηση.

Κυρίως στάδιο:

α) «Το χωριό των Ινδιάνων»

Φτιάχνουμε τη σκηνή των Ινδιάνων χρησιμοποιώντας μια μεγάλη ξύλινη σκάλα και ένα μεγάλο χρωματιστό ύφασμα.

Φτιάχνουμε τη στολή μας (ινδιάνικα καπέλα, σακούλες σκουπιδιών, μακιγιάζ).

Φτιάχνουμε κανό με ένα μεγάλο χαρτόκουτο π.χ. από ψυγείο.

Κατασκευάζουμε ινδιάνικα τσεκούρια και στρώνουμε κάτω κουρελούδες.

Χορεύουμε με ινδιάνικη μουσική γύρω από τη σκηνή μιμούμενοι τις κινήσεις των Ινδιάνων.

Καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός: Φτιάχνουμε μια ιστορία και τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν (Ξυπνάνε, σηκώνονται αργά αργά, χασμουριούνται, παίρνουν βαθιές αναπνοές, τεντώνουν το κορμί τους, τρώνε το πρωινό τους, βγαίνουν για να βρουν την τροφή τους, ανάβουν τη φωτιά, φτιάχνουν σούπα, προσπαθούν να προφυλαχτούν από τη βροχή κ.ά.).

Δίνουμε ένα ινδιάνικο όνομα στον καθένα μας π.χ. Χλωμό Πρόσωπο, Σιδερένιο Τσεκούρι, Μαύρο Φτερό.

Παίζουμε ένα παιχνίδι με τα ονόματα π.χ. «Ο Χαμογελαστούλης λέει...το Χλωμό πρόσωπο να μπει μέσα στη σκηνή» ή «Το Μαύρο Φτερό ν' ανάψει τη φωτιά να ζεσταθούμε» κλπ. Το κάθε παιδί εκτελεί τις εντολές που το αφορούν. Στη συνέχεια κάθονται όλοι γύρω από τη μεγάλη φωτιά και εκεί η παιδαγωγός μεταμφιεσμένη σε σοφό ινδιάνο θα τους διηγηθεί μία ιστορία.

β) «Η μικρή Ινδιάννα που αγάπησε τον ήλιο»

Αφήγηση της ιστορίας

Ρωτάμε τους μικρούς μας φίλους για τα συναισθήματά τους μετά την αφήγηση της ιστορίας.

Έχουμε έτοιμες ζωγραφιές με τις σκηνές του παραμυθιού. Αναδιηγούμαστε το παραμύθι με τη συμμετοχή των νηπίων δείχνοντας κάθε φορά την ανάλογη εικόνα. Στη συνέχεια ανακατεύουμε τις εικόνες και ζητούμε από τα παιδιά να τις βάλουν σε μία σειρά.

-Τι μπορεί να λέει η Ινδιάννα;

-Τι μπορεί να λέει ο ήλιος;

Τα παιδιά λένε τις ιδέες τους και 'μεις γράφουμε κάτω από τις εικόνες. Στη συνέχεια τα σκανάρουμε και φτιάχνουμε, με το εργαλείο **story jumper**, το δικό μας βιβλίο αποτελούμενο από πέντε σελίδες (<https://www.storyjumper.com/book/read/130927152/mariameliop4#>) το οποίο στέλνουμε με e-mail στους γονείς των παιδιών και τους παρακινούμε να το ανοίξουν και να ζητήσουν από τα παιδιά να τους το αφηγηθούν. Περιμένουμε να μας πούνε τις εντυπώσεις τους.

Μεταστάδιο

-Αν η μικρή ινδιάννα ήταν μία φίλη ανάμεσά μας, τι συμβουλή θα της δίναμε;

-Θέλετε να παίξουμε το παραμύθι δίνοντας ένα διαφορετικό τέλος;

Δραματοποιούμε την ιστορία τροποποιώντας την ανάλογα με τις ιδέες των παιδιών (Μπορούμε με κάποιες ερωτήσεις να βοηθήσουμε τα παιδιά να πουν τις ιδέες τους π.χ. Τι θα γινόταν αν η μικρή ινδιάννα είχε ακούσει το ήλιο και δεν πήγαινε κοντά του; Θα μπορούσε να είχε έρθει στην παρεούλα μας και να έπαιζε μαζί μας; Αν ερχόταν στο ινδιάνικο χωριό μας, τι παιχνίδια θα παίζαμε μαζί της; Τι θα τρώγαμε; Πού θα τη βάζαμε να κοιμηθεί; Εμείς οι μικροί ινδιάνοι τι θα μπορούσαμε να της πούμε για να την παρηγορήσουμε; Θα της εξηγούσαμε πως περνάμε τη μέρα μας στο χωριό; θα χορεύαμε μαζί της; Μήπως να της προτείναμε να μείνει εδώ μαζί μας; Να της δείξουμε πόσο πολύ θέλουμε να μείνει στο χωριό μας; Να της φτιάξουμε μια ζωγραφιά που να λέμε πόσο πολύ την αγαπάμε και θέλουμε να είναι φίλη μας;)

Η ιστορία μπορεί, λοιπόν να συνεχιστεί όσο τα παιδιά έχουν ιδέες και διασκεδάζουν με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

6^η διδακτική ενότητα: «Αγαπημένοι μου φίλοι»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου
- να γράψουν με όποιο τρόπο μπορούν επιστολές

- να μπορούν να αλλάζουν τη συμπεριφορά τους για να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με άτομα από άλλες χώρες/πολιτισμούς
- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες
- να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- να εφαρμόσουν όλα αυτά που μάθανε (στοιχεία πολιτισμών άλλων λαών) μέσα από το ταξίδι τους στις διάφορες χώρες
- να μπορούν να ερμηνεύσουν και να συσχετίσουν γεγονότα από άλλο πολιτισμό
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από το παιχνίδι ρόλων
- να μπορούν να ερμηνεύουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

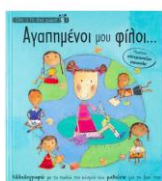
- να ανταποκρίνονται σε οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από το πρόσωπο και το σώμα

Εποπτικά μέσα: Φάκελοι αλληλογραφίας, κόλλες Α4, , μολύβια-ξύλομπογιές, εισιτήρια, χάρτες, αφίσες

Εκπαιδευτικό υλικό: Βιβλίο «Αγαπημένοι μου φίλοι»

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«*Η Κατερίνα από την Ελλάδα αλληλογραφεί με αγόρια και κορίτσια από την Ινδία, την Τανζανία, τη Νέα Ζηλανδία, το Τρινιντάντ και Τομπάγκο και την Ινδονησία.*» (McLaren, 2004).

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Οι κούκλες φέρνουν ένα βιβλίο μαζί τους το οποίο και δείχνουν στα παιδιά .

-Τι είναι άραγε όλα αυτά τα παιδιά στο εξώφυλλο του βιβλίου; Είναι φίλοι μεταξύ τους; Τι κρατάνε στα χέρια τους ; Τι κάνουν;

Δίνουν στα παιδιά το βιβλίο, το οποίο πηγαίνει από χέρι σε χέρι , για να το περιεργαστούν και να τους κεντρίσει περισσότερο το ενδιαφέρον αφού το βιβλίο περιέχει φακέλους με γράμματα τα οποία δεν μπορούν προς το παρόν να ανοίξουν σύμφωνα με τις οδηγίες των κουκλών.

Κυρίως στάδιο:

Ανάγνωση του βιβλίου *«Αγαπημένοι μου φίλοι»*

Εντοπίζουμε στην υδρόγειο σφαίρα που περίπου βρίσκονται αυτές οι χώρες.

Ανοίγουμε τους φακέλους και διαβάζουμε τα γράμματα των παιδιών, στα οποία μιλάνε για την οικογένειά τους, τα αγαπημένα τους φαγητά, τα ενδιαφέροντά τους, καθώς και τα έθιμα των χωρών τους.

Αποφασίζουμε να γράψουμε (ζωγραφίσουμε) και εμείς στην Κατερίνα. Το κάθε παιδί φτιάχνει τη ζωγραφιά του και η παιδαγωγός γράφει από κάτω τι θέλει το παιδί να πει στη Κατερίνα ή μπορεί κάποιο από τα παιδιά να επιλέξει να στείλει γράμμα σε ένα από τα παραπάνω παιδιά και όχι στην Κατερίνα. Βάζουμε σε φάκελο την κάθε ζωγραφιά των παιδιών και τη «στέλνουμε στο ταχυδρομείο».

Μεταστάδιο

«Ο ξεναγός»

- Μήπως να διοργανώναμε ένα ταξιδάκι στις χώρες που γνωρίσαμε μέχρι τώρα; Που ξέρετε, μπορεί να συναντήσουμε και τους φίλους του βιβλίου μας!!

Δημιουργούμε μια γωνιά ταξιδιωτικού γραφείου (εισιτήρια, χάρτες, αφίσες). Κάποιος από τα παιδιά είναι ο ξεναγός και τα υπόλοιπα παιδιά, το γκρουπ που θέλει να πάει εκδρομή σε κάποια από τις χώρες που γνωρίσαμε. Ο ξεναγός χρησιμοποιώντας όλο το εποπτικό υλικό που είναι αναρτημένο στην τάξη μας και αφορά τις χώρες, «ξεναγεί» το γκρουπ στην συγκεκριμένη περιοχή μιλώντας για τα αξιοθέατα, ενώ οι εκδρομείς κάνουν ερωτήσεις σχετικά με αυτά που βλέπουν. Οι ρόλοι αλλάζουν καθώς και ο προορισμός των εκδρομέων κάθε φορά.

4.5.3. Θεματικός άξονας: : «Κάτω από τον ίδιο ουρανό»

Γενικός σκοπός: Να κατανοηθεί η αναγκαία συνύπαρξη διαφορετικών πραγμάτων και ανθρώπων μέσω της ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων για την επίτευξη ενός κοινού στόχου

1^η διδακτική ενότητα: «Συνταγές με γάλα και κακάο»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου
- να ενθαρρύνονται να γράφουν όπως μπορούν
- να αντιγράφουν λέξεις που εξυπηρετούν λειτουργικές ανάγκες
- να παράγουν κείμενα σε συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας
- να μοιράζονται συναισθήματα , σκέψεις, εντυπώσεις

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να συγκρίνουν τις συνταγές μεταξύ τους και να επιλέξουν ποια θα φτιάξουν με τα υλικά που διαθέτουν
- να παρατηρήσουν και να κατανοήσουν τις αλλαγές που γίνονται σε κάποια υλικά όταν αναμειγνύονται, διαλύονται, θερμαίνονται ή κρυσταλώνουν.
- να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες
- να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- να εστιάζουν την προσοχή τους ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις

- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από το κουκλοθέατρο
- να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων μεταξύ τους (ή διαφορετικών ανθρώπων).
- να αναγνωρίσουν ότι παρόλο που είμαστε διαφορετικοί μπορεί να είμαστε φίλοι και να συνυπάρχουμε

- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- Να κατασκευάσουν κούκλες και να εξοικειωθούν με την τεχνική του κουκλοθεάτρου παίζοντας ρόλους με τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή του γλυκού.
- να δρουν δημιουργικά κατά τη διαδικασία των κατασκευών
- να καλλιεργήσουν τη λεπτή κινητικότητά τους
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από τον χειρισμό των αυτοσχεδίων κουκλών

Εποπτικά μέσα: Καλάθι με υλικά μαγειρικής-ζαχαροπλαστικής, συνταγές, οικιακά σκεύη, τραπεζομάντιλα, χαρτόνια κάνσον, γλωσσοπίεστρα, μπογιές, νήματα

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Οι κούκλες ρωτάνε τα παιδιά: Θυμόσαστε το παραμύθι με το γάλα και το κακάο; Σήμερα θα μας επισκεφτούν στην τάξη μας. Κρατάνε ένα καλάθι το οποίο περιέχει διάφορα υλικά μαγειρικής- ζαχαροπλαστικής καθώς και δύο συνταγές. Ποια άραγε από τις δύο συνταγές θα μπορούσαμε να υλοποιήσουμε με βάση τα υλικά που διαθέτουμε;

Τα παιδιά χωρίζονται σε τρεις ομάδες: Στους «*Γραφούληδες*» που θα γράψουν τα υλικά των συνταγών, στους «*Ψαξούληδες*» που θα ψάξουν στο καλάθι ποια υλικά διαθέτουμε και στους «*Βοηθούληδες*» που θα ετοιμάσουν το χώρο και τα σκεύη που θα χρειαστούμε για την παρασκευή της συνταγής που θα επιλέξουμε.

Διαβάζουν οι κούκλες μία μία τις συνταγές και παρακινούν την ομάδα των «*Γραφούληδων*» να τις «γράψουν» (χρησιμοποιώντας αριθμούς, εικόνες, γράμματα) σε μεγάλα χαρτόνια και να τις αναρτήσουν στον πίνακα.

Οι «*Ψαξούληδες*» βγάζουν μέσα από το καλάθι τα υλικά. Οι κούκλες παρακινούν τους «*Ψαξούληδες*» να συγκρίνουν τις δύο συνταγές μεταξύ τους και να επιλέξουν αυτήν που μπορούν να υλοποιήσουν με βάση τα υλικά του καλάθιού (Θα φτιάξουμε τρουφάκια).

Οι «*Βοηθούληδες*» ετοιμάζουν τα τραπέζια της κουζίνας στρώνοντας τραπεζομάντιλα και τακτοποιούν τα σκεύη που θα χρειαστούν.

Κυρίως στάδιο

«Φτιάχνουμε τρουφάκια»

Οι κούκλες διαβάζουν την εκτέλεση της συνταγής για να αρχίσει η ανάμειξη των υλικών. (Εδώ βρίσκουμε την ευκαιρία για να μιλήσουμε για τα **μίγματα-διαλύματα**)

- Αν ρίξω μια κουταλιά κακάο στο νερό τι πιστεύετε ότι θα γινόταν; Γιατί;
- Αν ρίχναμε την ίδια ποσότητα στο γάλα τι πιστεύετε ότι θα γίνει;
- Αν ρίχναμε στο νερό αντί για κακάο ζάχαρη τι πιστεύετε ότι θα γινόταν; Γιατί;
- Αν ρίχναμε μπισκοτάκια στο νερό τι πιστεύετε ότι θα γινόταν; Γιατί;

Παρακινούν τα παιδιά να κάνουν υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί σε κάποια υλικά όταν διαλύονται ή αναμιγνύονται, να κάνουν δοκιμές και να διαπιστώσουν αν επαληθεύονται οι υποθέσεις τους. Τα παιδιά μετράνε τις ποσότητες των υλικών που απαιτούνται, ανακατεύουν τα υλικά και παρασκευάζουν το γλυκό.

Διαπιστώνουμε την αναγκαία συνύπαρξη των υλικών για την παρασκευή του γλυκού. Λέμε ιδέες για την αναγκαία συνύπαρξη των ανθρώπων:

- Με τους ανθρώπους τι γίνεται; Είναι ανάγκη να συνυπάρχουν κάπου διαφορετικοί άνθρωποι; Πού; (π.χ. στην τάξη μας)

Μεταστάδιο

Τι λέτε άραγε να είπαν τα υλικά μεταξύ τους όταν βρέθηκαν μέσα στο γλυκό; Θέλετε να φτιάξουμε κούκλες-υλικά και να μιλήσουν μεταξύ τους; Πώς θα τις φτιάξουμε; Τι υλικά θα χρησιμοποιήσουμε;

Γίνεται χωρισμός των παιδιών σε ομάδες τόσων ατόμων όσα είναι και τα υλικά του γλυκού και ζητείται από τις ομάδες να φτιάξουν τις κούκλες-υλικά δίνοντάς τους διάφορα μέσα (γλωσσοπίεστρο, κομμάτια χαρτονιού, μπογιές, νήματα κλπ.) αφήνοντάς τα να αυτενεργήσουν, να σκεφτούν τι μπορεί να είπαν μεταξύ τους τα υλικά και να το παρουσιάσουν παίζοντας κουκλοθέατρο.

Τα παιδιά της κάθε ομάδας θα συζητήσουν μεταξύ τους για το σενάριο και θα παρουσιάσουν στους υπόλοιπους την ιστορία τους. Θα τους ζητηθεί να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τι θα μπορούσαν να κάνουν για να συνεργαστούν καλύτερα.

2^η διδακτική ενότητα: «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα»

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου
- να αντιγράφουν λέξεις και να τις αντιστοιχίζουν με εικόνες που εξυπηρετούν λειτουργικές ανάγκες

- να παράγουν κείμενα σε συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας
- να καλλιεργούν την επικοινωνία
- να μοιράζονται συναισθήματα , σκέψεις, εντυπώσεις
- να εκφραστούν δημιουργικά, μέσα από τους διαλόγους των λαχανικών μεταξύ τους
- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν τα υλικά και να επιλέξουν ποια θα χρησιμοποιήσουν για την παρασκευή της σαλάτας
- να κατανοήσουν την αξία της ομαδικής εργασίας και τις από κοινού ανακάλυψης
- να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- να εστιάζουν την προσοχή τους ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις
- να εξοικειωθούν με τον ρυθμό και τη μελωδία του τραγουδιού μέσα από την παρακολούθηση του βίντεο
- *Κοινωνικές / διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- Να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων μεταξύ τους (ή διαφορετικών ανθρώπων).
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εξασκήσουν τη λεπτή τους κινητικότητα φτιάχνοντας τη δική τους ξεχωριστή σαλάτα

Εποπτικά μέσα: Καλάθι με υλικά, χαρτόνια κάνσον, Η/Υ.

Εκπαιδευτικό υλικό: Το βιβλίο «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα»,

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«Να λοιπόν μπροστά μου ένα βαθύ πιάτο σαλάτα. Φόρεσα τα μαγικά γυαλιά της φαντασίας και ... τι να δω; Δυο σταγόνες ζίδι και δυο σταγόνες λάδι, αφού έκαναν την απαραίτητη γνωριμία, αντί να γίνουν λαδόξιδο, ξεκίνησαν ένα ατέλειωτο παιχνίδι»(Σακελλαρίδης, 2000).

Τραγούδι: «Η σαλάτα».

<https://www.youtube.com/watch?v=ScMHwwODRrY>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Οι κούκλες έφεραν μαζί τους ένα καλάθι με διάφορα υλικά και ανάμεσα τους το βιβλίο «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα». Προσπαθούν έτσι να κεντρίσουν την περιέργεια και το ενδιαφέρον των παιδιών κάνοντας τους να αναρωτηθούν τι είναι όλα αυτά και τι μπορεί να κρύβεται μέσα στο βιβλίο

Τα παιδιά κατονομάζουν τα υλικά που βλέπουν και λένε τις ιδέες τους για το τι μπορεί να κρύβεται μέσα στις σελίδες του βιβλίου.

Κυρίως στάδιο

Ακολουθεί αφήγηση της ιστορίας

Ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης

- Ποια υλικά συμμετείχαν στην ωραία αυτή σαλάτα;
- Πώς κατάφεραν να συνεργαστούν;
- Έγιναν όλοι φίλοι;
- Τι παιχνίδια παίζανε;

Γράφουμε τα υλικά της σαλάτας σε χαρτόνι και κολλάμε δίπλα την ανάλογη εικόνα ως πίνακας αναφοράς.

Χρησιμοποιώντας τα υλικά του καλάθιού φτιάχνουμε δικούς μας διαλόγους για το τι μπορεί να λένε μεταξύ τους . Μπορούμε να μπούμε και πίσω από το κουκλοθέατρο ώστε να το κάνουμε πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά.

Μεταστάδιο

«Φτιάχνουμε τη δική μας σαλάτα»

Βλέπουμε και ακούμε στον Η/Υ το τραγούδι «Η σαλάτα».

Αποφασίζουμε να φτιάξουμε και εμείς τη δική μας σαλάτα. Τι υλικά θα χρησιμοποιήσουμε; Εδώ οι κούκλες θα μας προσφέρουν τη βοήθειά τους.

Δοκιμάζουμε ένα ένα τα υλικά και στη συνέχεια αφού φτιάξουμε μια μεγάλη σαλάτα καθόμαστε να την απολαύσουμε.

Συζητάμε για την εμπειρία μας (Πότε νιώσαμε μεγαλύτερη απόλαυση; Όταν δοκιμάσαμε ένα ένα τα υλικά ή όταν δοκιμάσαμε την υπέροχη σαλάτα μας;)

Καταλήγουμε στην αναγκαιότητα της συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων και την συνδυάζουμε με την αναγκαιότητά μας να συνυπάρχουμε μέσα στην τάξη μας και κατ' επέκταση στην καθημερινότητά μας.

3^η διδακτική ενότητα: «Το μαγικό γάντι»

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης προφορικού λόγου
- να αναδιηγούνται ιστορίες, τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων
- να ονομάζουν τα ζώα
- να μοιράζονται συναισθήματα , σκέψεις, εντυπώσεις

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναγνωρίζουν τα ζώα και να τα ταξινομούν από το μικρότερο στο μεγαλύτερο
 - να κατανοήσουν την αξία της ομαδικής εργασίας και της από κοινού ανακάλυψης
 - να εστιάζουν την προσοχή τους ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις
 - να ενώνουν κομμάτια διαφόρων σχημάτων ώστε να δημιουργούν την τελική εικόνα
 - να συγκρατούν διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση του παραμυθιού ώστε να απαντούν στις ερωτήσεις
 - να ταξινομούν εικόνες τηρώντας τη σειρά των γεγονότων
 - να εντοπίζουν ποιο ζώο έχει αφαιρεθεί από τη σειρά
 - να χρησιμοποιούν με φαντασία διάφορα υλικά και να κάνουν κατασκευές
 - να εξοικειωθούν με την παρακολούθηση ιστορίας μέσα από ηλεκτρονικό βιβλίο
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τη μίμηση και τον αυτοσχεδιασμό
- να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων μεταξύ τους (ή διαφορετικών ανθρώπων)

- να καλλιεργήσουν το αίσθημα της αποδοχής της διαφορετικότητας
- αναπτύξουν την ενσυναίσθηση και αντικειμενικότητα απέναντι σε καταστάσεις μέσα από το βίωμα
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εξασκήσουν την αδρή και τη λεπτή τους κινητικότητα
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από το σώμα

Εποπτικά μέσα: Βίντεο, πλαστικοποιημένες εικόνες, χαρτόνια, ψαλίδια, ύφασμα, μπογιές, υλικά διακόσμησης.

Εκπαιδευτικό υλικό: Ηλεκτρονικό παραμύθι «Το γάντι».

<https://www.youtube.com/watch?v=BuK0mMIU1vQ>

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«Παγωνιά! Ένα γάντι χαμένο στο δάσος γίνεται καταφύγιο επτά διαφορετικών ζώων. Στο γάντι λοιπόν μπαίνουν μέσα και φιλοξενούνται διάφορα ζώα (ο ποντικός, ο βάτραχος, ο λαγός, η αλεπού, ο λύκος, το αγριογούρουνο, η αρκούδα) τα οποία ενώνει η ανάγκη να προστατευτούν από το κρύο του χειμώνα. Παρατηρούμε τη διαδοχή στην είσοδο των ζώων στο γάντι από το μικρότερο στο μεγαλύτερο. Κανένα ζώο, όσο δυνατό και αν είναι, δεν προσπαθεί να βγάλει το προηγούμενο μέσα από το γάντι αλλά αντιθέτως με ευγένεια ρωτάνε όλα ποιος μένει εδώ και αν μπορούν να έρθουν και αυτά μέσα για να γλιτώσουν από την παγωνιά. Κανένα ζώο από αυτά που έχουν μπει μέσα δεν απαγορεύει την είσοδο στα άλλα, καθώς κατανοούν όλα τις δυσμενείς συνθήκες του χειμώνα (το φοβερό κρύο και την παγωνιά)».

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Γίνεται παρακολούθηση του ουκρανικού παραδοσιακού παραμυθιού «το γάντι».

Ερωτήσεις στα παιδιά:

- Ποια ζώα μπήκαν μέσα στο γάντι για να ζεσταθούν;
- Πώς χώρεσαν όλοι αυτοί μέσα στο γάντι;
- Πώς ένιωσαν τα ζώακια που βρήκαν σπίτι για να μείνουν;

- Τι συνέβη εκεί μέσα;
- Πώς αντιμετώπισε το ένα ζώο το άλλο;
- Πριν συναντηθούν τα ζώα πιστεύανε άραγε ότι θα μπορούσαν να συνυπάρξουν και να βοηθάνε το ένα το άλλο;

Στη συνέχεια τα παιδιά προσπάθησαν να αφηγηθούν ξανά την ιστορία βάζοντας στη σειρά τις εικόνες (Η παιδαγωγός-ερευνήτρια έχει έτοιμες πλαστικοποιημένες τις εικόνες του παραμυθιού). Παρατηρούν πως πρώτα μπήκε το μικρότερο ζώο (ποντίκι) και τελευταίο το μεγαλύτερο (αρκούδα).

Βάζουν στη σειρά τις εικόνες με τα ζώα από το μικρότερο στο μεγαλύτερο και στη συνέχεια αφαιρούν ένα ζώο και μαντεύουν ποιο λείπει.

Κυρίως στάδιο

«Το δικό μας μαγικό γάντι»

Δραματοποίηση του παραμυθιού φτιάχνοντας στεφανάκια για το κεφάλι με τις εικόνες των ζώων που μπαίνουν μέσα στο γάντι και διαμορφώνοντας το δικό μας γάντι στην αίθουσα (ένα σπιτάκι από ύφασμα-φόδρα το οποίο θα διαμορφωθεί σε γάντι). Ανά επτά παιδιά δραματοποιούν το παραμύθι.

Στο τέλος ακολουθεί συζήτηση για την εμπειρία μας.

-Πώς νιώσατε που καταφέρατε να χωρέσετε και να ζήσετε όλοι μαζί μέσα στο γάντι-σπίτι;

Θα φανταστούμε πως η τάξη μας είναι το γάντι του παραμυθιού. Ένας μικρός χώρος, όπου συνυπάρχουμε τόσα διαφορετικά άτομα, για τόσες πολλές ώρες κάθε μέρα, τόσο πολύ καιρό. Άτομα διαφορετικού φύλου, καταγωγής, διαφορετικών προτιμήσεων και ενδιαφερόντων... οι μικροσυγκρούσεις αναπόφευκτες και αναμενόμενες και όμως παρά τις διαφορές μας, συνυπάρχουμε αρμονικά, σεβόμενοι ο ένας τον άλλο, δείχνοντας κατανόηση, αγάπη, ενδιαφέρον, αλληλεγγύη, αποδοχή.

Μεταστάδιο

«Το πάζλ της τάξης μας»

Αφού καταλήξουμε ότι όλοι είμαστε μια παρέα σ' αυτήν την τάξη, ο καθένας μας μοναδικός και ξεχωριστός που συμπληρώνει ο ένας τον άλλο θα φτιάξουμε το πάζλ της τάξης μας (ένα σπίτι) για να προσθέσει ο καθένας το δικό του μοναδικό κομμάτι σε αυτό. (Ένα μεγάλο σπίτι σε χαρτόνι χωρισμένο σε τόσα κομμάτια πάζλ όσα και τα παιδιά της τάξης μας. Το κάθε παιδί στολίζει το δικό του κομμάτι όπως του αρέσει και στο τέλος ενώνονται όλα τα κομμάτια. Το πάζλ της τάξης μας είναι έτοιμο).

4.5.4. Θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!»

Γενικός σκοπός: Να καλλιεργηθεί το αίσθημα αποδοχής της διαφορετικότητας μέσω της γνωριμίας τους και της εξοικείωσής τους με το «διαφορετικό».

1^η διδακτική ενότητα: «Ρόζα το τερατάκι»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου
- να φτιάχνουν υποθετικά σενάρια προβλέποντας τη συνέχιση της ιστορίας
- να περιγράφουν και να παρουσιάζουν το δημιούργημά τους
- να εξοικειωθούν με τη συμμετοχική/διαδραστική «ανάγνωση»|

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να συγκρατούν διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση της ιστορίας ώστε να απαντούν στις ερωτήσεις
- να εντοπίζουν τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ της πραγματικής Ρόζας και του δημιουργήματός τους
- να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες
- να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- να εστιάζουν την προσοχή τους ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις
- να χρησιμοποιούν με φαντασία διάφορα υλικά και να κάνουν κατασκευές

- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από το παιχνίδι
- να τηρούν τη σειρά τους
- να τηρούν τους κανόνες των παιχνιδιών
- να αναπτύσσουν τον σεβασμό και την επικοινωνία
- να αποδέχονται τον άλλο και τη διαφορετικότητά του
- να μπορούν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να

καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα

- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εξασκήσουν την αδρή τους και τη λεπτή τους κινητικότητα
- να ανταποκρίνονται σε ακουστικά ερεθίσματα
- να ικανοποιούν την ανάγκη τους για κίνηση

Εποπτικά μέσα: Χαρτοταινία, χαρτί A4, ξυλομπογιές, κόλλα, ψαλίδια, κεσεδάκια γιουρτιού, λωρίδες ροζ χαρτιού, cd.

Εκπαιδευτικό υλικό: Βιβλίο «Ρόζα το τερατάκι»,

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«Η Ρόζα είναι ένα τρυφερό και γελαστό τερατάκι που διαφέρει από όλα τα υπόλοιπα τέρατα του χωριού της! Της αρέσει να γελάει, να παίζει και να ανακαλύπτει καινούρια πράγματα! Μια μέρα αποφασίζει να φύγει από το μέρος που γεννήθηκε και να ξεκινήσει ένα ταξίδι εξερεύνησης. Ανεβαίνει βουνά, διασχίζει τη θάλασσα και περνά ακόμα και την έρημο μέχρι που φτάνει σε έναν τόπο πολύχρωμο με περίεργα τέρατα που όλα είναι διαφορετικά μεταξύ τους, αλλά ζουν χαρούμενα και αρμονικά! Εκεί θα φτιάξει το καινούριο της σπίτι και θα ζήσει το υπόλοιπο της ζωής της»(Dios, 2017).

Μελαγχολική μουσική:

<https://www.youtube.com/watch?v=MrSWVkmfZBY>

Χαρούμενη μουσική:

<https://www.youtube.com/watch?v=DhRsACYUl6Q>

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Η Παιδαγωγός/ερευνήτρια κρατάει στα χέρια της το βιβλίο «Ρόζα το τερατάκι» και αποφασίζει να κρύψει από τα παιδιά το εξώφυλλο και να τους περιγράψει απλά τη Ρόζα, λέγοντας ότι είναι ροζ και τριχωτή. Στη συνέχεια ζητάει από τα παιδιά να ζωγραφίσουν πως

φαντάζονται τη Ρόζα. Παρουσίαση της Ρόζας όπως τη φαντάστηκε ο καθένας. Στη συνέχεια αποκαλύπτει το εξώφυλλο του βιβλίου και όλα τα παιδιά βλέπουν το πραγματικό πρόσωπο της Ρόζας, οπότε και αρχίζει η συζήτηση παρατηρώντας τις διαφορές ανάμεσα σ' αυτά που ζωγράρισαν εκείνα και την πραγματική εικόνα της Ρόζας όπως τη φαντάστηκε η εικονογράφος.

Κυρίως στάδιο

Ακολουθεί **διαδραστική/συμμετοχική** «ανάγνωση» του βιβλίου με ερωτήσεις που απευθύνονται στα παιδιά σε σχέση με τις εικόνες. Προετοιμάζουμε τα παιδιά ότι θα διαβάσουμε μαζί την ιστορία έτσι ώστε εκείνα να ξεκινήσουν να σκέφτονται πάνω σε αυτό ακόμα και από τις λίγες πληροφορίες που δίνονται στη σελίδα των τίτλων. Σ' αυτό το σημείο μπορούμε να διακρίνουμε τις πληροφορίες που λαμβάνει το παιδί μόνο από το οπτικό ερέθισμα της εικόνας σε σχέση με αυτές που θα λάβει στη συνέχεια όταν οι εικόνα συνοδεύεται από κείμενο. Για παράδειγμα στην πρώτη σελίδα του βιβλίου εικονίζονται επτά αυγά. Εδώ μπορούμε να ρωτήσουμε τα παιδιά τι βλέπουν, πόσα αυγά υπάρχουν στην εικόνα, αν έχουν όλα το ίδιο μέγεθος, ποιο είναι διαφορετικό, ποιο είναι ροζ, ποια είναι άσπρα κ.ά. Αφού διαβάσουμε το κείμενο (Στο συγκεκριμένο βιβλίο τα κειμενάκια της κάθε σελίδας είναι μία με δύο σειρές ή και μια λέξη) μπορούμε να ρωτήσουμε τι πιστεύουν ότι θα συμβεί στη συνέχεια. Μ' αυτό τον τρόπο θα βάλουμε τα παιδιά να δουλέψουν πάνω στη δημιουργία **υποθετικών σεναρίων** και θα δημιουργήσουμε ενδιαφέρον για να γυρίσουμε τη σελίδα και να δούμε τι πραγματικά έγινε. Με αυτόν τον τρόπο θα συνεχιστεί η ανάγνωση του βιβλίου.

Ερωτήσεις στα παιδιά:

- Ποια ήταν λοιπόν η ιστορία της Ρόζας;
- Τι άλλο σας άρεσε στην ιστορία της Ρόζας;
- Τι μάθαμε από την ιστορία της Ρόζας;

Μεταστάδιο

α) *«Φτιάχνω και γω τη δική μου Ρόζα»*

Το κάθε παιδί φτιάχνει το δικό του ομοίωμα της Ρόζας χρησιμοποιώντας πλαστικές συσκευασίες γιαουρτιού. Ζωγραφίζουν διάφορες λωρίδες χαρτιού ροζ και στη συνέχεια τις κολλάνε πάνω στο κεσεδάκι. Αφού τελειώσει η κατασκευή μπορούν τα παιδιά να ζωντανέψουν τη δική τους «Ρόζα» φτιάχνοντας μια φανταστική ιστορία.

β) *«Η χώρα των λευκών και η χώρα των πολλών χρωμάτων»*

Μουσικοκινητικό παιχνίδι: Χωρίζουμε την τάξη με χαρτοταινία σε δύο μέρη, στη χώρα των λευκών και στη χώρα των χρωμάτων. Ένα παιδί είναι η Ρόζα. Τα υπόλοιπα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες σ' αυτούς που ζούνε στη χώρα των λευκών (ανάλογη μεταμφίηση) και σ' αυτούς που ζούνε στη χώρα των χρωμάτων (ανάλογη μεταμφίηση). Όταν η Ρόζα επισκέπτεται τη χώρα των λευκών είναι λυπημένη αφού υπάρχει μονοτονία και μαζί με τους κατοίκους που ζουν εκεί κάθεται σκυθρωπή στο πάτωμα. Ακούγεται μελαγχολική μουσική.

Όταν επισκέπτεται τη χώρα των χρωμάτων νιώθει ευχάριστα και πολύ χαρούμενη και μαζί με τους κατοίκους που ζουν εκεί χορεύουν σε τρελούς ρυθμούς. Ακούγεται χαρούμενη μουσική.

Το παιχνίδι μπορεί να συνεχιστεί δίνοντας παραγγέλματα όπως π.χ. όλοι στη χώρα των λευκών κλαίνε ή γκρινιάζουν ή θυμώνουν (δυσάρεστα συναισθήματα), ενώ όλοι στη χώρα των χρωμάτων γελάνε ή τραγουδάνε ή χοροπηδάνε (ευχάριστα συναισθήματα).

2^η διδακτική ενότητα: «Το Κάτι Άλλο»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου
- να φτιάχνουν υποθετικά σενάρια
- να περιγράφουν και να παρουσιάζουν το δημιούργημά τους
- να φτιάχνουν διαλόγους σχετικούς με το παραμύθι ή και άσχετους
- να αναδιηγούνται την ιστορία με τη βοήθεια ερωτήσεων
- να παρατηρούν την εικόνα και να εκφράζουν τα συναισθήματά τους ανάλογα με την κατάσταση στην οποία καλούνται να βρεθούν

- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να κάνουν προβλέψεις για το τι μπορεί να συμβεί
- να εκφράσουν τη φαντασία τους

- *Κοινωνικές /διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να μοιράζονται τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους
- να επικοινωνούν μέσα από ρόλους
- να αποδέχονται τον άλλο και τη διαφορετικότητά του

- να μπορούν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά» άτομα
- να μπορούν να μπαίνουν στη θέση του άλλου και να λένε πως μπορεί να αισθάνεται, τι να λέει ή τι να σκέφτεται.
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

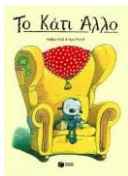
- να βελτιώνουν τις λεπτές τους δεξιότητες

Εποπτικά μέσα: Δύο (2) αυτοσχέδιες κούκλες, ξυλομπογιές, μολύβια, φύλλο εργασίας.

Εκπαιδευτικό υλικό: Βιβλίο «Το κάτι άλλο»

Η ιστορία με λίγα λόγια:

"Το Κάτι Άλλο" προσπαθεί με κάθε τρόπο να μοιάσει με τους άλλους. Αλλά, ό,τι κι αν κάνει, το μόνο που καταφέρνει είναι να δείξει πόσο διαφέρει από αυτούς. Τότε εμφανίζεται το Κατιτί και του ζητάει να γίνουν φίλοι. Αλλά "Το Κάτι Άλλο" δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι το Κατιτί τού μοιάζει σε κάτι. Όταν αποφασίσει να το πλησιάσει και να ξεπεράσει τις δικές του προκαταλήψεις γνωρίζει την ευτυχία (Cave, 2013).

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Η παιδαγωγός-ερευνήτρια κατασκευάζει δύο κούκλες με τις φιγούρες του «Κάτι Άλλο» και του «Κατιτί». Οι κούκλες τοποθετούνται κοντά στη γωνιά κουκλοθέατρου το πρωί πριν ακόμα τα παιδιά προσέλθουν στον παιδικό σταθμό. Έτσι λοιπόν τα παιδιά ερχόμενα στην τάξη και καθώς παίζουν στις γωνιές δραστηριοτήτων θα μπορούν να περιεργάζονται τις κούκλες και να αναρωτηθούν πως βρέθηκαν εκεί. Την ώρα της παρευούλας οι κούκλες συστήνονται στα παιδιά και τους ρωτάνε αν θα θέλανε να μάθουν την ιστορία τους που είναι κρυμμένη στο βιβλίο που κρατάνε.

Κυρίως στάδιο

Ακολουθεί αφήγηση της ιστορίας με θεατρικό τρόπο από τις δύο κούκλες.

Αναδιήγηση του παραμυθιού με τη βοήθεια των ερωτήσεων.

- Το «Κάτι Άλλο» ήταν ευτυχισμένο;
- Γιατί δεν το έκαναν παρέα;
- Ποιος χτύπησε την πόρτα του ένα βράδυ;
- Το «Κάτι Άλλο» δέχτηκε αμέσως το «Κατιτί» να μείνει μαζί του;
- Τι θυμήθηκε το «Κάτι Άλλο» όταν έδωσε το «Κατιτί»;

Στη συνέχεια δείχνουμε την παρακάτω εικόνα του παραμυθιού:

Τα παιδιά μπαίνουν στη θέση του «Κάτι Άλλο» και μας λένε πως μπορεί να αισθάνεται, τι να λέει ή τι να σκέφτεται. Επίσης, επειδή το πρόσωπό του δε φαίνεται μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να μας πουν την έκφραση που μπορεί να είχε πάρει. Μπαίνουν στη θέση των άλλων ζώων και μας λένε πως μπορεί και αυτά να αισθάνονται, τι άλλο να λένε και τι ίσως να σκέφτονται.

- Τι θα λέγατε στα ζώα που έδωχναν το «Κάτι Άλλο»;
- Εσείς έχετε κάνει ποτέ παρέα με κάποιον που είναι διαφορετικός από εσάς;

Στο τέλος μπορούν να εκφράσουν τις εμπειρίες σχετικά με το αν έχουν βρεθεί ποτέ σε μια ανάλογη θέση.

Μεταστάδιο

α) «Ποιος άλλος χωράει;»

Δίνουμε ένα φύλλο εργασίας στα παιδιά το οποίο εικονίζει την πολυθρόνα του εξώφυλλου του βιβλίου. Λέμε στα παιδιά:

- Ζωγραφίστε πάνω στην πολυθρόνα διαφορετικά πλάσματα που θα μπορούσαν να χωρέσουν να καθίσουν όλα μαζί.

Το παιδί εξηγεί ποια είναι τα πλάσματα που έβαλε να καθίσουν όλα μαζί στην πολυθρόνα και η παιδαγωγός/ερευνήτρια τα καταγράφει πάνω στο φύλλο εργασίας.

Στη συνέχεια τα παιδιά παρουσιάζουν αυτό που έκαναν στην ομάδα και δικαιολογούν την επιλογή τους. Ακολουθεί συζήτηση.

β) «Έχω κάτι να σου πω»

Κουκλοθέατρο: Ανά δύο όσα από τα παιδιά είναι διαθέσιμα κρατώντας τις κούκλες «Κάτι Άλλο» και «Κατιτί» φτιάχνουν διαλόγους σχετικούς με το παραμύθι ή και άσχετους.

Ενδεικτικά μπορούμε να δώσουμε κάποια βοήθεια στα παιδιά:

-Τι είπε το «Κάτι Άλλο» όταν είδε το «Κατιτί» στην πόρτα του;

-Τι ένιωθες «Κάτι Άλλο» όταν σκιζόταν η σακούλα με το κολατσιό σου, τον ρώτησε το «Κατιτί»;

-Τι μπορεί να συζητούσαν το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί» όταν κάθισαν μαζί στην πολυθρόνα;

-Τι ένιωθαν το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί» όταν έπαιζαν μαζί;

3^η διδακτική ενότητα: «Ένα χαρούμενο λιβάδι»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου
- να συμμετέχουν σε συζητήσεις
- να φτιάχνουν υποθετικά σενάρια
- Να μιλήσουν για προσωπικές τους εμπειρίες και αν βρέθηκαν σε ανάλογη δύσκολη θέση.
- να καλλιεργήσουν μέσα από το τραγούδι τον προφορικό τους λόγο και να εξοικειωθούν με τον ρυθμό και τη μελωδία του
- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να κατανοήσουν την αξία της συνεργασίας και της από κοινού ανακάλυψης
- να συγκρατούν διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση του παραμυθιού ώστε να απαντούν στις ερωτήσεις
- να αναδιηγούνται ιστορίες, τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων
- να χρησιμοποιούν με φαντασία διάφορα υλικά και να κάνουν κατασκευές
- να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες
- *Κοινωνικές /διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- να εκφράσουν συναισθήματα και απόψεις μέσα από την εικαστική δράση.

- να συνεργαστούν φτιάχνοντας το δικό τους «χαρούμενο λιβάδι» της τάξης τους (κολλάζ –ζωγραφική)
 - να εκφραστούν δημιουργικά δραματοποιώντας την ιστορία «Το χαρούμενο λιβάδι» ,
 - να βελτιώσουν την αυτοεκτίμηση και αυτοαντίληψη τους
 - να αποφορτιστούν από συναισθήματα έντασης
 - να αντιληφθούν τη διαφορετικότητα τους, αλλά και να νιώσουν την αποδοχή και από τους γύρω τους
 - να εξαλείψουν προκαταλήψεις και στερεοτυπικές απόψεις και να δημιουργήσουν πιο δυναμικά σχήματα μέσω της ομαδικότητας, της επικοινωνίας, της ενσυναίσθησης και της συνεργασίας
 - να καλλιεργήσουν το αίσθημα αποδοχής της διαφορετικότητας
 - να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις γνώσεις τους για ότι τα ίδια θεωρούν ως «άλλο», ως διαφορετικό.
 - να μπορούν να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους για να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με «διαφορετικά» άτομα.
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εξασκήσουν την αδρή και τη λεπτή τους κινητικότητα
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από το σώμα

Εποπτικά μέσα: χαρτί του μέτρου, χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες, πινέλα, τέμπερες-ξυλομπογιές-μαρκαδόροι, χαρτί γκοφρέ, ρούχα μεταμφίεσης, δύο (2) λουλούδια (μαργαρίτα-παπαρούνα.)

Εκπαιδευτικό υλικό: Βιβλίο «Το χαρούμενο λιβάδι»

Η ιστορία με λίγα λόγια :

«Είναι άνοιξη και μέσα σε ένα όμορφο λιβάδι γεμάτο μόνο μαργαρίτες, "τολμά" να φυτρώσει ένα διαφορετικό λουλούδι, μια παπαρούνα. Η κατακόκκινη παπαρούνα ήταν τόσο διαφορετική και οι μαργαρίτες αναστατώθηκαν με αυτή την ζαφνική διαφορετική παρουσία. "Είναι άσχημη" έλεγαν, "Να φύγει! Τι δουλειά έχει σε ένα λιβάδι γεμάτο μαργαρίτες;". Η παπαρούνα αφού πέρασε αρκετές στιγμές στεναχώριας και μοναξιάς είπε: "Για φανταστείτε να ήσασταν εσείς μόνες σας σε ένα λιβάδι γεμάτο παπαρούνες; πως θα νιώθατε; " και μια σοφή μαργαρίτα συμπλήρωσε: "Υπάρχουν και άλλα λιβάδια γεμάτα μαργαρίτες και παπαρούνες και όλα τα λουλούδια είναι φίλοι και ζουν αρμονικά, γιατί όχι και εμείς; Άλλωστε είναι και αυτή λουλούδι σαν και εμάς και έχει τις ίδιες ανάγκες με εμάς μοιράζεται τις ίδιες ρίζες και η φύση επέλεξε να

τη φέρει εδώ όπως και εμάς" Οι μαργαρίτες τότε κατάλαβαν και μετάνιωσαν για την συμπεριφορά τους, και όταν αργότερα το λιβάδι γέμισε με περισσότερες παπαρούνες, δεν τους πειράζε, γιατί έμαθαν να ζουν ειρηνικά μεταξύ τους και ξέρετε κάτι; Το λιβάδι τους ήταν πιο όμορφο από ποτέ!» (Νικολούδη, 2000).

Τραγούδια:

« Η παπαρούνα»

<https://www.youtube.com/watch?v=G0g14KkYaZI>

« Η μαργαρίτα»

<https://www.youtube.com/watch?v=7tdaRSpQHDo>

«Εγώ και εσύ»

<https://www.youtube.com/watch?v=6Gjh6jAMZFM>

Μουσική για τη δραματοποίηση:

<https://www.youtube.com/watch?v=Ydo71Z5NO0I>

https://www.youtube.com/watch?v=1KFd_9Ekj9I

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Οι κούκλες κρατάνε στα χέρια τους δύο λουλούδια, μία μαργαρίτα και μία παπαρούνα. Ρωτάνε τα παιδιά εάν γνωρίζουν τα συγκεκριμένα λουλούδια. Τα παιδιά λένε τις εμπειρίες τους.

Ξέρετε που τα έχουμε βρει; Σε ένα χαρούμενο λιβάδι!! Τα φέραμε στην τάξη μας να μας πουν την ιστορία τους !! Και ξέρετε; Η ιστορία τους έχει γραφτεί σε αυτό το βιβλίο! Θέλετε να το διαβάσουμε; Τι να τους συνέβη άραγε; Μπορεί να σκεφτεί κάποιος γιατί μπορεί να λέγεται χαρούμενο αυτό το λιβάδι;

Κυρίως στάδιο

Ακολουθεί αφήγηση της ιστορίας του βιβλίου «Ένα χαρούμενο λιβάδι».

Ερωτήσεις κατανόησης:

-Γιατί δεν μιλούσαν οι μαργαρίτες την παπαρούνα;

-Γιατί η γιαγιά Μαργαριταρένια έλεγε πως δεν πειράζει να μείνει μαζί τους η παπαρούνα;

- Τι μπορεί να σκεφτόταν η παπαρούνα για τη στάση των μαργαριτών απέναντί της;
- Τι έκανε τις μαργαρίτες να πάρουν την απόφαση ν' αφήσουν την παπαρούνα να μείνει έστω και προσωρινά μαζί τους;
- Τι θα γινόταν αν την έδιωχναν;
- Πώς θα ένιωθε η παπαρούνα;
- Θέλετε να ρωτήσουμε την παπαρούνα και τη μαργαρίτα να μας πουν τι πραγματικά συνέβη
- Θέλετε να παίξουμε παιχνίδια μαζί τους;

Παίζουμε το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού: Κρύβουμε τη μαργαρίτα και την παπαρούνα στην αυλή ή μέσα στην τάξη (αν ο καιρός δεν είναι καλός) και προσπαθούμε να τις βρούμε σύμφωνα με τα παραγγέλματα- οδηγίες που μας δίνουν ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα .

Σκορπάμε μαργαρίτες και παπαρούνες από χαρτόνι κάτω στην αυλή ή στο πάτωμα (τις οποίες έχουμε ετοιμάσει από πριν) και φτιάχνουμε ένα παπαρουνομαργαριτολιβάδι. Προσπαθούμε να περνάμε ανάμεσα τους χωρίς να τις πατήσουμε. Με το σύνθημα που θα μας δώσουν οι κούκλες θα πρέπει όλοι να μαζέψουμε στα χέρια μας όσες περισσότερες μαργαρίτες μπορούμε. Φροντίζουμε να είναι αρκετές ώστε όλοι να έχουν την ευκαιρία να προλάβουν κάποιες. Μετράμε πόσες κατάφερε ο καθένας να συγκεντρώσει. Σκορπάμε και πάλι τις μαργαρίτες και τώρα κάνουμε το ίδιο και για τις παπαρούνες. Μπορούμε να κάνουμε διάφορες παραλλαγές ανάλογα με το ενδιαφέρον των παιδιών. (Πχ. Προσπαθήστε να βρείτε 2 μαργαρίτες ο καθένας ή δύο μαργαρίτες και μία παπαρούνα κτλ.)

-Θέλουμε η μαργαρίτα και η παπαρούνα να είναι χαρούμενες; Τι μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό; Να τους πούμε τα τραγούδια τους;

Βάζουμε στη μέση την παπαρούνα (ή μεταμφιέζουμε ένα παιδί) και πιασμένοι σε κύκλο χορεύουμε και τραγουδάμε ακούγοντας συγχρόνως το τραγούδι « Η παπαρούνα»

Το ίδιο κάνουμε και με τη μαργαρίτα. Το τραγούδι λέγεται « Η μαργαρίτα»

Μεταστάδιο

α) «Δραματοποίηση του παραμυθιού»

Τι μπορούμε να κάνουμε για να δραματοποιήσουμε την ιστορία;

Οι κούκλες παρακινούν τα παιδιά να εντοπίσουν τα πρόσωπα της ιστορίας και το χώρο που αυτή διαδραματίζεται.

Με τη συνεργασία των παιδιών γίνεται ο χωρισμός σε σκηνές τις οποίες θα δραματοποιήσουν.

Ενδεικτικά:

A' ΣΚΗΝΗ

Ένα λιβάδι με μαργαρίτες και ξαφνικά εμφανίζεται μια παπαρούνα. Αρχίζουν οι συζητήσεις ανάμεσα στις μαργαρίτες για τον ξένο επισκέπτη (Οι μαργαρίτες χορεύουν ανέμελα μεταξύ τους ώσπου εμφανίζεται η παπαρούνα).

B' ΣΚΗΝΗ

Γκρίνια ανάμεσα στις μαργαρίτες, δεν μπορούν να δεχτούν κάποιον διαφορετικό και θέλουν να τον διώξουν.

Εμφάνιση του σκυφτού άντρα.

Παρέμβαση της γιαγιάς Μαργαριταρένιας.

Γ' ΣΚΗΝΗ

Μονόλογος παπαρούνας (Άγνωστη η γλώσσα των μαργαριτών)

Δ' ΣΚΗΝΗ

Αμφιβολία των μαργαριτών για το κατά πόσο αυτές είναι μεταξύ τους όμοιες. Παίρνουν το μέτρο και αρχίζουν να μετριούνται.

E' ΣΚΗΝΗ

Αποφασίζουν να ζήσουν όλοι μαζί ευτυχισμένοι και το λιβάδι γίνεται πολύχρωμο από παπαρούνες, μαργαρίτες και μαργαριτοπαπαρουνοπαιδάκια (Χορεύουν).

Επιλογή των ρόλων (Αν δε συμφωνήσουν τα παιδιά μεταξύ τους θα προβούμε σε κλήρωση).

-Πώς θα ντυθούμε;

-Πού θα είναι το λιβάδι;

(Τα παιδιά ανάλογα με τους ρόλους γίνονται ομάδες. Παπαρούνες, μαργαρίτες, μαργαριτοπαπαρουνοπαιδάκια και υπάρχουν και μεμονωμένοι ρόλοι η πρώτη παπαρούνα, ο σκυφτός άντρας και η γιαγιά Μαργαριταρένια).

Η κάθε ομάδα ας διαλέξει με τι θα ντυθεί από τα υλικά που έχουμε μέσα στο καλάθι ή ας φτιάξει κάτι δικό της.

-Τι μουσική θα επιλέξουμε για την κάθε σκηνή;

-Είμαστε έτοιμοι;

Τελειώνοντας τη δραματοποίηση μπαίνει μια χαλαρωτική μουσική και οι κούκλες ζητάνε από τα παιδιά να καθίσουν κάτω οκλαδόν, να κλείσουν τα μάτια τους και να φανταστούν τα χρώματα που είχε αυτό το λιβάδι.

Ας ανοίξουμε τώρα τα μάτια μας.

-Πώς αισθανόσασταν πριν αρχίσουμε και πώς αισθάνεστε τώρα;

-Τι σας έδωσε ιδιαίτερη χαρά;

-Τι σας στενοχώρησε;

-Αν ξαναπαίξαμε την ιστορία ποιο ρόλο θα επέλεγε ο καθένας και γιατί;

-Πώς ένιωσε η παπαρούνα στην αρχή και πώς στη συνέχεια;

-Γιατί δεν πρέπει να συμπεριφερόμαστε όπως οι μαργαρίτες στην παπαρούνα;

-Γιατί δεν πρέπει να απορρίπτουμε κάποιον βάσει των εξωτερικών χαρακτηριστικών του;

β) «*Το χαρούμενο λιβάδι της τάξης μας*»

Ακούμε το τραγούδι: «*Εγώ και εσύ*»

-Η τάξη μας (με τη δραματοποίηση) έγινε ένα πανέμορφο λιβάδι. Για να μην το ξεχάσουμε τι μπορούμε να κάνουμε; Θα σας άρεσε να φτιάχναμε ένα τεράστιο χαρούμενο λιβάδι σε χαρτί του μέτρου στον τοίχο μας; Πώς θα έμοιαζε αν έφτιαχνε ο καθένας μας από κάτι που θα ήθελε να υπάρχει στο λιβάδι; Τι υλικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε;

Οι κούκλες με ερωτήσεις προκαλούν τα παιδιά να πουν προτάσεις και ιδέες για την κατασκευή μας δίνοντας υλικά στα παιδιά ώστε να μπορέσουν να φτιάξουν αυτό που θέλουν.

Ακολουθεί συζήτηση στο τέλος

-Τι υπέροχο χαρούμενο λιβάδι φτιάξαμε;

-Είμαστε και εμείς χαρούμενοι;

-Πόσα διαφορετικά πράγματα έχει το χαρούμενο λιβάδι;

Όλα αυτά τα διαφορετικά (λουλούδια, ανθρωπάκια, πουλιά) δίνουν την ομορφιά και την ιδιαιτερότητα στη ζωή μας και πόσο μονότονη θα ήταν η ζωή αν όλα ήταν ίδια. Ο καθένας έφτιαξε με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο το κομμάτι που έβαλε στο χαρούμενο λιβάδι μας. Τώρα έχει γίνει ένα στολίδι για την τάξη μας.

4.5.5. Θεματικός άξονας: « Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!»

Γενικός σκοπός: Να καλλιεργηθεί πνεύμα ομαδικότητας, συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και αλληλοσεβασμού μεταξύ των νηπίων.

1^η διδακτική ενότητα: «Τα μαγικά γυαλιά»
--

Μαθησιακοί στόχοι:

- *Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου
- *Γνωστικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να μπορούν να εντοπίζουν θετικά χαρακτηριστικά στους συμμαθητές τους
- να χρησιμοποιούν με φαντασία διάφορα υλικά και να κάνουν κατασκευές
- *Κοινωνικές/διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εκφράζουν θετικά στοιχεία στους συμμαθητές/τριές τους (τόνωση αυτοσυναισθήματος)
- να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους
- να καλλιεργήσουν το αίσθημα αποδοχής της διαφορετικότητας
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εξασκήσουν τη λεπτή τους κινητικότητα
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από το σώμα

Εποπτικά μέσα: Γυαλιά εντυπωσιακά, χαρτόνια, σύρμα πίπας, σελοφάν , κόλλες, ψαλίδια.

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Η παιδαγωγός/ερευνήτρια, αφού το πρωί ολοκληρωθεί η προσέλευση των παιδιών φοράει κάτι μεγάλα γυαλιά γυαλιστερά στολισμένα με πούλιες και φτερά και περιφέρεται ανάμεσα στα παιδιά. Περιμένει τα παιδιά να τα παρατηρήσουν και να τη ρωτήσουν τι είναι αυτά.

- Αυτά τα γυαλιά είναι μαγικά και μέσα από αυτά βλέπουμε πολύ ξεχωριστά πράγματα.
- Μήπως μπορείτε να σκεφθείτε τι ξεχωριστό μπορούμε να δούμε μέσα από αυτά τα γυαλιά;
- Σήμερα η μέρα μας θα είναι «μαγική».

Κυρίως στάδιο

- Για να δω πώς σας βλέπω σήμερα;

Φορώντας τα γυαλιά η παιδαγωγός/ερευνήτρια αρχίζει να λέει για το κάθε παιδί τα θετικά του στοιχεία , θέλοντας έτσι να τονώσει το αυτοσυναισθημά τους και να περάσει θετικά μηνύματα (Κατσαρού & Μελιοπούλου, 2021).

- Άραγε πώς θα βλέπατε τους άλλους αν φορούσατε αυτά τα μαγικά γυαλιά;

Μετά δίνει τα γυαλιά στο κάθε παιδί για να πούνε και αυτά θετικά χαρακτηριστικά των συμμαθητών τους.

Μεταστάδιο

α) «Τα δικά μας μαγικά γυαλιά»

Κατασκευάζουμε όλοι από ένα ζευγάρι μαγικά γυαλιά χρησιμοποιώντας χοντρό χαρτόνι το οποίο βάφουμε και διακοσμούμε ανάλογα, σύρμα πίπας και σελοφάν, τα οποία θα φυλάμε στο συρτάρι μας και κάθε φορά που θα σκεφτόμαστε κάτι αρνητικό για τους φίλους μας ή θα μαλώνουμε μαζί τους θα τρέχουμε να τα αναζητούμε, και φορώντας τα, σίγουρα θα αλλάξουμε γνώμη. Θα μας βοηθήσει να βλέπουμε τα καλά στοιχεία του φίλου μας και θα τον συγχωρούμε ότι και αν μας έκανε.

β) «Ένα χάδι ταξιδεύει»

Αυτά τα μαγικά γυαλιά δίνουν και στο σώμα μου μαγικές ιδιότητες και μπορώ να κάνω μόνο ευχάριστα πράγματα.

Η παιδαγωγός κάθεται μαζί με τα παιδιά κάτω στο χαλί σε κύκλο και π.χ. χαϊδεύει τα μαλλάκια του παιδιού που βρίσκεται δίπλα της και αυτή η κίνηση μεταδίδεται από παιδί σε παιδί ή χαϊδεύει την πλάτη του παιδιού κτλ.

-Ποιος θέλει να στείλει κάτι σε όλη την παρέα μας;

Καταλήγουμε ότι όλοι έχουμε θετικά στοιχεία στον εαυτό μας τα οποία μπορεί να είναι διαφορετικά αλλά αυτό δε μας εμποδίζει να κάνουμε παρέα.

-Πόσο ωραία πράγματα βρήκαμε ο καθένας για τον άλλο;

2^η διδακτική ενότητα: «Φίλοι στον λόφο»

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου
- να αναδιηγούνται ιστορίες, τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων
- να συμμετέχουν σε συζητήσεις

- Γνωστικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- να ταξινομούν εικόνες τηρώντας τη σειρά των γεγονότων και το αντίθετο
- να χρησιμοποιούν με πολλούς τρόπους διάφορα άχρηστα υλικά και να δημιουργούν παιχνίδια
- Κοινωνικές / διαπολιτισμικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να συνεργάζονται και να επικοινωνούν με τους συμμαθητές/τριές τους
- να μοιράζονται συναισθήματα, σκέψεις και εντυπώσεις
- να κατανοήσουν την αξία της φιλίας και να αναπτύσσουν θετικές στάσεις για αλληλοαποδοχή και υποστήριξη
- να αναπτύξουν αξίες όπως η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, η στοργή και η κατανόηση μέσα σε ένα θετικό, ευχάριστο και δημιουργικό κλίμα
- να ενδυναμώσουν τις φιλικές τους σχέσεις ώστε να δεθεί η ομάδα με απώτερο στόχο την αποφυγή περιστατικών απόρριψης παιδιών
- Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εξασκήσουν την αδρή και τη λεπτή τους κινητικότητα
- να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από το σώμα
- να αντιλαμβάνονται τον χώρο σε σχέση με τον όγκο του σώματός τους (Μπαίνω μέσα στις κούτες)

Εποπτικά μέσα: έγχρωμες πλαστικοποιημένες εικόνες, χαρτόκουτα, πινέλα, μαρκαδόροι, δακτυλομπογιές, τέμπερες, ξυλομπογιές, Η/Υ.

Εκπαιδευτικό υλικό: Ηλεκτρονικό βιβλίο «Φίλοι στον λόφο»

<https://www.youtube.com/watch?v=TV18DrqbFTA>

Η ιστορία με λίγα λόγια:

«Ο Μπερτ και Έθο είναι φίλοι κολλητοί.. Κάθε μέρα, παίρνουν από ένα χαρτόκουτο και ανεβαίνουν στο λόφο... Παίζουν μαζί ώρες ατέλειωτες.. Και με τη φαντασία τους, μεταμορφώνονται σε πειρατές, πολεμιστές, αστροναύτες... Τι θα συμβεί όμως, όταν ένα καινούριο αγόρι με το χαρτόκουτό του θέλει να μπει στην παρέα και να παίξει μαζί τους; Τι θα συμβεί ανάμεσα τους; Θα αντέξει η φιλία τους τον ερχομό ενός καινούριου φίλου; Ή θα μαλώσουν και θα χωριστούν ;

Είναι ο Σου, που θέλει να γίνει φίλος τους... Ο Σου φέρνει μαζί του ένα ακόμη κουτί και από εκείνη την στιγμή οι δύο φίλοι αποκτούν ένα νέο σύντροφο.

Όμως ο Μπερτ νιώθει παράξενα. Ο Μπερτ σταματάει να πηγαίνει στο λόφο και αποφεύγει τους φίλους του. Όλα θα αλλάξουν την μέρα που ο Σου και ο Έθο θα χτυπήσουν την πόρτα του με ένα νέο υπερ-φανταστικό κουτί. Μα θα έρθει η στιγμή που το “οι τρεις τους” θα γίνει όσο μαγικό και το “οι δυο τους”»

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

Η παιδαγωγός πριν την προσέλευση των παιδιών έχει φέρει στη τάξη μεγάλα χαρτόκουτα τα οποία έχει τοποθετήσει στην γωνιά της παρεούλας ώστε να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών .

-Τι να θέλουν άραγε αυτά τα κουτιά στην τάξη μας;

Τα παιδιά παρακινούνται να τα περιεργαστούν και να δουν τι κρύβεται εκεί μέσα. Ανακαλύπτουν ότι μέσα είναι κρυμμένος ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα οι οποίοι κρατάνε διάφορες φωτογραφίες (Εικόνες έγχρωμες από την ιστορία την οποία πρόκειται να αφηγηθούμε) .

-Τι κάνουν άραγε εκεί μέσα και τι είναι αυτά που κρατάνε;

Τα παιδιά κάνουν προβλέψεις για το πως οι κούκλες βρέθηκαν εκεί μέσα και τι μπορεί να σημαίνουν οι φωτογραφίες.

Οι κούκλες κάνουν μία σύντομη αναφορά στη σχέση που μπορεί να έχουν με τους ήρωες του βιβλίου ώστε να προετοιμάσουν τα παιδιά για την ιστορία που πρόκειται να ακολουθήσει.

Κυρίως στάδιο

Παρακολούθηση του παραμυθιού στην τηλεόραση.

Ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης

Στη συνέχεια παρατηρούμε τις φωτογραφίες που έχουν φέρει οι κούκλες και συγκρίνουμε εάν είναι ίδιες με τις εικόνες που είδαμε στην τηλεόραση. Προσπαθούμε να τις βάλουμε στη σωστή σειρά. Προσπαθούμε να τις βάλουμε με ανάποδη σειρά (από το τέλος στην αρχή).

Μεταστάδιο

α) «Παιχνίδι με τις κούτες»

Με τη χρήση μεγάλων χαρτόκουτων ώστε να χωράνε τα παιδιά να μπουνε μέσα θ' αρχίσει ένα ατέλειωτο παιχνίδι μεταξύ των παιδιών. Οι χάρτινες κούτες αποτελούν αγαπημένο παιχνίδι των παιδιών. Μπορούν να γίνουν σπίτι, καράβι, αυτοκίνητο, φωλιά και ότι άλλο φανταστούν τα παιδιά. Οι ιδέες των παιδιών για όσα μπορείς να κάνεις με ένα χαρτόκουτο είναι άπειρες. Μερικές απ' αυτές συναντάμε και στις σελίδες του παραμυθιού.

β) «Το καταφύγιό μας»

Αφού παίζουν τα παιδιά με τις κούτες τα ατέλειωτα παιχνίδια τους, στη συνέχεια αποφασίζουμε να τις διακοσμήσουμε και να τις στολίσουμε με διάφορους τρόπους (βάφοντας με πινέλα, μαρκαδόρους, δακτυλομπογιές κλπ.). Οι κούτες θα μείνουν μέσα στην τάξη μας, σε κάποια γωνιά που εμείς θα επιλέξουμε και θα αποτελέσουν το καταφύγιό μας που όταν επιθυμούμε θα πηγαίνουμε με τους φίλους μας να κάνουμε πράγματα μαζί.

-Τι θα μπορούσατε να κάνετε με τους φίλους σας μέσα στα κουτιά;

Κουβεντιάζουμε για τις συμπεριφορές μας (φιλικές ή μη), τα συναισθήματά μας, τι είναι φιλία, τι κάνουμε με τους φίλους μας, τι θα κάναμε για έναν φίλο μας

Μαθαίνουμε ότι η αληθινή φιλία χωράει κι άλλους.. για να μεγαλώνει και να πολλαπλασιάζεται...

Άλλωστε δεν είναι πιο ωραίο να μοιράζεσαι;

3^η διδακτική ενότητα: «Φιλία.... λέξη μαγική»

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να αναπτύξουν και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου και γραπτού λόγου
 - να γράψουν όπως μπορούν τα ονόματα τα δικά τους και των φίλων τους
 - να γράψουν όπως μπορούν τα συστατικά του φίλτρου της φιλίας
 - να συντάξουν κείμενο για να προσκαλέσουν τα παιδιά της διπλανής τάξης
 - να εξασκήσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες μέσα από το τραγούδι
 - να μοιράζονται συναισθήματα, σκέψεις και εντυπώσεις
- Γνωστικές δεξιότητες

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να φτιάξουν το φίλτρο της φιλίας υπαγορεύοντας τα συστατικά της
- να εξοικειωθούν με τον ρυθμό και τη μελωδία των τραγουδιών
- να κατανοήσουν τα λόγια του τραγουδιού και να αναγνωρίσουν τα μηνύματά του
- να χρησιμοποιούν δημιουργικά τα υλικά για να κατασκευάσουν την αλυσίδα της φιλίας
- *Κοινωνικές /διαπολιτισμικές δεξιότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις εμπειρίες τους
- να συνεργάζονται και να επικοινωνούν με τους συμμαθητές/τριές τους
- να ψυχαγωγηθούν και να διασκεδάσουν
- να κατανοήσουν την αξία της φιλίας και να αναπτύσσουν θετικές στάσεις για αλληλοαποδοχή και υποστήριξη
- να δημιουργήσουν πιο δυναμικά σχήματα μέσω της ομαδικότητας, της επικοινωνίας, της ενσυναίσθησης και της συνεργασίας
- *Κινητικές δεξιότητες/ικανότητες*

Τα νήπια να είναι σε θέση :

- να βελτιώσουν τη ρυθμική τους ικανότητα
- να βελτιώσουν τις λεπτές τους δεξιότητες
- να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τον χορό

Εποπτικά μέσα: Ένα καζάνι με νερό, μια κουτάλα ξύλινη, ένα ψεκαστήριο, καρτέλες με συναισθήματα, χαρτόνια κάνσον, χρωματιστές λωρίδες χαρτονιού, μολύβια, ξυλομπογιές, συρραπτικό, φάκελος αλληλογραφίας, κόλλες A4, cd.

Τραγούδια:

«Η φιλία»

<https://www.youtube.com/watch?v=tYyXTnCDDRg>

«Ο λουλουδόκοσμος»

<https://www.youtube.com/watch?v=egR8zuI550Y>

«Όλα τα παιδιά του κόσμου»

https://www.youtube.com/watch?v=SV2T_HAHiss

Διδακτική διαδικασία

Προστάδιο

(Συνέχεια της προηγούμενης ενότητας)

Το πρωί κατά την προσέλευση των παιδιών ακούγεται το τραγούδι «η φιλία» από την παιδική χορωδία του Σπύρου Λάμπρου, το οποίο επαναλαμβάνεται πολλές φορές ώστε να προξενήσει το ενδιαφέρον των παιδιών .

-Σας αρέσει αυτό το τραγούδι; Τι λένε τα λόγια του; Για να το προσέξουμε λίγο!!

Τα παιδιά ακούνε τους στίχους και μας λένε τις εμπειρίες τους. Τα βοηθάμε με διευκρινιστικές ερωτήσεις:

-Συμφωνείτε με τα λόγια του τραγουδιού;

-Είναι σημαντικό να έχουμε φίλους;

-Τι μας προσφέρουν οι φίλοι μας ;

-Εμείς εδώ στην τάξη μας είμαστε καλοί φίλοι;

-Προσφέρουμε τη βοήθειά μας όταν μας ζητηθεί;

-Έχουμε άλλους φίλους πέρα από τα παιδιά της τάξης μας;

-Ποιοι είναι αυτοί;

Το κάθε παιδί λέει κάτι για τους δικούς του φίλους εκτός του σχολείου μας.

Κυρίως στάδιο

«Το φίλτρο της φιλίας»

Η παιδαγωγός/ερευνήτρια ζητάει από τα παιδιά να προτείνουν τρόπους για να είμαστε πάντα φίλοι και να μην μαλώνουμε.

-Τι μαγικό μπορούμε να κάνουμε για να μείνουμε όλοι φίλοι και να μην μαλώσουμε ξανά; Θέλετε να φτιάξουμε ένα μαγικό φίλτρο της φιλίας και να ραντιστούμε μετά μ' αυτό;

-Πώς θα το φτιάξουμε; Τι χρειαζόμαστε;

Εδώ υπάρχει ένα καζάνι που μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε.

-Τι θα βάλουμε μέσα;

Περιμένει από τα παιδιά να πούνε τα συστατικά που θα έχει το φίλτρο (αγάπη, αγκαλιά, χαρά, γέλιο, παιχνίδι, παρέα, μοίρασμα, σεβασμός, εμπιστοσύνη, αλήθεια, κατανόηση, αλληλοβοήθεια).

Αν τα παιδιά δυσκολεύονται βγάζει καρτέλες με αξίες, συναισθήματα θετικά και αρνητικά και ρωτάει τα παιδιά ποια από αυτά θα μπορούσε να περιέχει το φίλτρο της φιλίας.

Γράφει τις προτάσεις των παιδιών σε χαρτόνι στον τοίχο.

Μπορείτε να τα ζωγραφίσετε ή να τα γράψετε σε χαρτάκια και να τα ρίξουμε μέσα; Ο καθένας μπορεί να γράψει ή να ζωγραφίσει όποια συστατικά θέλει.

Τι θα κάνετε τώρα; Θέλετε να ρίξετε τα συστατικά μέσα στο καζάνι και να χορέψετε γύρω του λέγοντας διάφορες μαγικές λεξούλες;

Φωνάζουμε όλοι μαζί τη λέξη «φιλία».

Το φίλτρο μας είναι έτοιμο. Ραντιζόμαστε μ' αυτό ώστε να είμαστε καλοί φίλοι (Κατσαρού & Μελιοπούλου, 2021)

Μεταστάδιο

α) «*Η αλυσίδα της φιλίας*»

-Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε για να είμαστε δεμένοι και αγαπημένοι; Θέλετε να φτιάξουμε την αλυσίδα της φιλίας;

Η παιδαγωγός/ερευνήτρια δίνει από μια λωρίδα χαρτονιού σε κάθε παιδί για να τη διακοσμήσουν όπως αυτά θέλουν. Το καθένα διακοσμεί τη λωρίδα του και γράφει μέσα το όνομα το δικό του και των φίλων του (με τη βοήθεια της παιδαγωγού). Η παιδαγωγός βοηθάει τα παιδιά να ενώσουν τις λωρίδες τους και να δημιουργήσουν την αλυσίδα της φιλίας. Συμμετέχει με τα παιδιά στο κράτημα της αλυσίδας και στους ελιγμούς που θα κάνουν στο χώρο.

β) «*Πρόσκληση της διπλανής τάξης*»

Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να μεγαλώσουμε αυτή την αλυσίδα; Γραπτή πρόσκληση για τα παιδιά του διπλανού τμήματος (Να φτιάξουν όλοι από ένα κρίκο, να 'ρθουν να τον προσθέσουν στην αλυσίδα μας).

Επίσκεψη του διπλανού τμήματος στην τάξη μας με τους δικούς τους κρίκους. Οι παιδαγωγοί βοηθάνε τα παιδιά της διπλανής τάξης να ενώσουν τους δικούς τους κρίκους με την αλυσίδα μας. Κάνουν όλα μαζί έναν μεγάλο κύκλο κρατώντας τους κρίκους της αλυσίδας και φωνάζουν δυνατά το σύνθημά μας: «Εγώ και συ... μαζί και διαφορετικοί!!!». Κρεμάνε την αλυσίδα σε εμφανές σημείο στην τάξη. Τα παιδιά και των δύο τμημάτων χορεύουν σε δύο ομόκεντρους κύκλους το τραγούδι «*ο λουλουδόκοσμος*».

Στη συνέχεια κάθονται όλοι οκλαδόν πάλι σε δύο ομόκεντρους κύκλους πιασμένοι από τους ώμους, ακούνε και μαθαίνουν το τραγούδι «*Όλα του κόσμου τα παιδιά*».

4.6. Κλείσιμο του προγράμματος – Αποχαιρετισμός των κουκλών

Οι κούκλες λένε στα παιδιά ότι ήρθε η στιγμή που θα πρέπει να φύγουν. Ζητάνε από τα παιδιά να τους πούνε τις εντυπώσεις τους από τις δραστηριότητες και τις συζητήσεις τους όλο αυτόν τον καιρό. Οι κούκλες αναφέρουν κι αυτές τις δικές τους εντυπώσεις και εμπειρίες που είχαν μαζί τους. Όσα παιδιά θέλουν μπορούν να φτιάξουν μια ζωγραφιά για να χαρίσουν στον Χαμογελαστούλη και στη Χαμογελαστούλα.

5. Κεφάλαιο 5^ο Αποτίμηση της πειραματικής διαδικασίας

Σε αυτή φάση της πειραματικής διαδικασίας γίνεται η συνολική αποτίμηση της πειραματικής εφαρμογής και η παρουσίαση των ερευνητικών εργαλείων. Η αξιολόγηση είναι διαμορφωτική ή σταδιακή ως μία συνεχής διαδικασία καθόλη τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος με τη συλλογή πληροφοριών για τον τρόπο διεξαγωγής της διαδικασίας ώστε να ελέγχει όχι μόνο το τελικό αποτέλεσμα αλλά και να προσφέρει ανατροφοδότηση στη διαδικασία «διδασκαλίας-μάθησης» με στόχο την τροποποίηση του σχεδιασμού ή της διδακτικής μεθόδου, προκειμένου τα νήπια να επιτύχουν τους επιδιωκόμενους στόχους και τελική ή συνολική ως μια ανατροφοδοτική διαδικασία προκειμένου να εκτιμηθεί ο βαθμός επίτευξης των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων σε σχέση με τους προκαθορισμένους ως διδακτικούς στόχους.

Για την αξιολόγηση του προγράμματος γίνεται χρήση των παρακάτω εργαλείων:

- ❖ Προέλεγχος και μετέλεγχος των γνώσεων των νηπίων σε σχέση με το περιεχόμενο των θεματικών αξόνων: μία συνέντευξη πριν την υλοποίηση των διδακτικών ενοτήτων του κάθε θεματικού άξονα και μία τελική μετά την ολοκλήρωση.
- ❖ Συνέντευξη ικανοποίησης των νηπίων από την εφαρμογή του προγράμματος.
- ❖ Ημερολόγιο της εκπαιδευτικού – ερευνήτριας.

Σημαντικές πληροφορίες επίσης αντλούνται από το παραγόμενο υλικό των νηπίων καθώς και από το φωτογραφικό υλικό που προκύπτει κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων

5.1. Εργαλεία

Συνέντευξη προελέγχου και μετελέγχου των γνώσεων των παιδιών

Ένα από τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ως μέσο συλλογής των δεδομένων στα πλαίσια της πειραματικής εφαρμογής είναι η συνέντευξη προελέγχου των αντιλήψεων και γνώσεων των νηπίων, η οποία πραγματοποιήθηκε πριν από την εφαρμογή των διδακτικών ενοτήτων του κάθε θεματικού άξονα με στόχο τη διερεύνηση των προϋπαρχουσών γνώσεων και αντιλήψεων των παιδιών σχετικά με το θέμα, όπως επίσης και η συνέντευξη μετελέγχου, η οποία διεξήχθη στο τέλος των διδακτικών ενοτήτων του κάθε θεματικού άξονα, με στόχο να διαπιστωθεί τι νέο έχουν αποκομίσει τα νήπια και αν έχουν προβεί στην τροποποίηση των απόψεών τους.

Επιλέχθηκε να διεξαχθούν ξεχωριστές συνεντεύξεις προελέγχου και μετελέγχου σε κάθε θεματικό άξονα έτσι ώστε να εξαχθούν πιο λεπτομερή και ασφαλή συμπεράσματα.

Χρησιμοποιήθηκε η πιο ευέλικτη μορφή συνέντευξης, η ημιδομημένη συνέντευξη η οποία έχει μεν προκαθορισμένες ερωτήσεις αλλά η διάταξή τους μπορεί να τροποποιηθεί. Οι ερωτήσεις ακολουθούν την πορεία της συνέντευξης και ανάλογα με τις απαντήσεις μπορούν να ζητηθούν διευκρινίσεις και κάποιες από τις ερωτήσεις να προστεθούν ή να παραλειφθούν (Bryman, 2016). Ο/η ερευνητής/τρια μπορεί να εμβαθύνει περισσότερο, καθώς αυτού του είδους η συνέντευξη προβάλλει τις γνώσεις που το υποκείμενο κατέχει, τι του αρέσει και τι όχι, τις αξίες και τις προτιμήσεις του καθώς επίσης και του τι σκέφτεται. Φυσικά όταν πρόκειται για μικρά παιδιά θα πρέπει οι ερωτήσεις να είναι σε απλή κατανοητή γλώσσα, κατάλληλες για την ηλικία τους, με χρήση τεχνικών που να κάνουν τα παιδιά να αισθάνονται οικεία και άνετα να εκφραστούν μέσα σ' ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας σύμφωνα με τους Arksey & Knight (όπως αναφέρεται στη Λαζαρίδου, 2014).

Οι συγκεκριμένες συνεντεύξεις, με τη μορφή των pre και post test, είχαν από τη μία τη μορφή της αξιολόγησης, εφόσον από τις απαντήσεις των νηπίων που συλλέχθηκαν, φάνηκε κατά πόσο η πειραματική εφαρμογή είχε θετικά αποτελέσματα, πόσο άρεσε στα νήπια και πως τα βοήθησε καλύτερα στη νέα γνώση μέσα από ένα δημιουργικό και ευχάριστο κλίμα και από την άλλη, τη μορφή της ανατροφοδότησης, αφού μέσα από την ανάλυση των απαντήσεων των νηπίων δινόταν η δυνατότητα τροποποίησης και βελτίωσης των διαφόρων σταδίων της πειραματικής εφαρμογής

Οι εισαγωγικές δραστηριότητες για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων προελέγχου καθώς και οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων προελέγχου και μετελέγχου του κάθε θεματικού άξονα με τις απαντήσεις των νηπίων παρατίθενται στο α' μέρος του παραρτήματος της παρούσας εργασίας.

Συνέντευξη ικανοποίησης των νηπίων

Μετά την ολοκλήρωση της πειραματικής εφαρμογής τα νήπια κλήθηκαν να απαντήσουν σε τρεις ερωτήσεις ικανοποίησης σχετικά με τη διεξαγωγή της όλης διαδικασίας με στόχο την αξιολόγηση της παρέμβασης από τα ίδια τα νήπια και της διερεύνησης του βαθμού στον οποίο τα παιδιά βρήκαν διασκεδαστικές και ευχάριστες τις δραστηριότητες.

Τα ερωτήματα τα οποία τέθηκαν στα νήπια είναι τα εξής:

- Σου άρεσαν όλα αυτά που κάναμε;
- Τι σε δυσκόλεψε;
- Τι θα ήθελες να ξανακάνουμε;

Οι απαντήσεις από τη συνέντευξη ικανοποίησης των νηπίων παρουσιάζονται στο α' μέρος του παραρτήματος της παρούσας εργασίας.

Ημερολόγιο

Το ημερολόγιο αποτέλεσε το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την καταγραφή των παρατηρήσεων και των εμπειριών μετά από κάθε διδακτική ενότητα, σχετικά με την συμπεριφορά των παιδιών, τους τρόπους αλληλεπίδρασης μεταξύ τους, καθώς και των προβλημάτων-δυσκολιών που μπορεί να προέκυψαν και πώς αντιμετωπίστηκαν.

Η εκπαιδευτικός-ερευνήτρια τηρούσε ημερολόγιο μετά από κάθε διδακτική παρέμβαση, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο λεπτομερείς οι παρατηρήσεις της, καθόλη τη διάρκεια υλοποίησης του project, το οποίο ήταν δομημένο πάνω σε τρεις άξονες:

α. Αντιδράσεις- συμπεριφορά των παιδιών

β. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

γ. Συνολική αποτίμηση της κάθε διδακτικής ενότητας με τις όποιες παρεμβάσεις και αλλαγές πραγματοποιήθηκαν.

Ο κάθε άξονας περιλάμβανε βοηθητικές ερωτήσεις για την καταγραφή των παρατηρήσεων οι οποίες είναι οι εξής:

α. Αντιδράσεις- συμπεριφορά των παιδιών

1. Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων; (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)

2. Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;

3. Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;

β. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

1. Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;

2. Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;

γ. Συνολική αποτίμηση της διδακτικής ενότητας

1. Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

2. Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στους μαθητές;

Ο 1^{ος} άξονας του ημερολογίου σχετίζεται με τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των μαθητών καθόλη τη διάρκεια διεξαγωγής της κάθε διδακτικής ενότητας και αποτέλεσε σημαντικό στάδιο κατανόησης της πορείας των παρεμβάσεων και ταυτόχρονα οδηγό για τον σχεδιασμό των επόμενων, λαμβάνοντας υπόψη το ενδιαφέρον, τη συμμετοχή και την αλληλόδραση των νηπίων, αλλά και τυχόν δυσκολίες που μπορεί να προέκυψαν.

Ο επόμενος άξονας αφορά την ερευνήτρια/εκπαιδευτικό και τον αναστοχασμό της για την πορεία των παρεμβάσεων κάνοντας την αυτοαξιολόγησή της. Έτσι μ' αυτό τον τρόπο διαπιστώνει τυχόν αδυναμίες του σχεδιασμού της, παρεμβαίνοντας διορθωτικά στον αρχικό της σχεδιασμό.

Ο 3^{ος} άξονας του ημερολογίου καταγραφής, αφορά τη συνολική αποτίμηση της κάθε διδακτικής ενότητας, μέσα από την καταγραφή της αποτελεσματικότητας των τεχνικών και διδακτικών μέσων που κάθε φορά αξιοποιήθηκαν, αλλά και της καταγραφής των μαθησιακών αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων, που είναι και ο βασικός σκοπός της έρευνας.

Αναλυτική καταγραφή του ημερολογίου για κάθε διδακτική ενότητα παρατίθεται στο β' μέρος του παραρτήματος της παρούσας εργασίας

5.2. Αποτελέσματα της πειραματικής εφαρμογής

5.2.1. Αποτελέσματα συνεντεύξεων των νηπίων ανά θεματικό άξονα

Θεματικός άξονας: «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου»

Στη συνέντευξη προελέγχου, σύμφωνα με τον πίνακα 1 του α' μέρους του παραρτήματος της παρούσας εργασίας, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των νηπίων μπόρεσαν να εντοπίσουν τον εαυτό τους αλλά και τους άλλους στις ομαδικές φωτογραφίες της τάξης και να κάνουν ένα μικρό σχόλιο γι' αυτό που βλέπουν. Στις εικόνες με τις παρέες παιδιών από άλλες χώρες εντυπωσιακό ήταν ότι τα παιδιά εντόπισαν κάποια χαρακτηριστικά στην εξωτερική εμφάνιση τα οποία διέφεραν από τα δικά τους. Επίσης, το ότι κάποιο νήπιο είπε ότι «τα παιδάκια αυτά (παιδιά της Αφρικής) είναι ίδια με τον Χρήστο (ο Χρήστος έχει σκούρο δέρμα)» είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ένα άλλο νήπιο τα ονόμασε «παιδάκια της Αφρικής».

Στην ερώτηση αν έχουμε όλοι τα ίδια χαρακτηριστικά η πλειοψηφία των παιδιών απάντησε «όχι» χωρίς περαιτέρω σχόλια. Όσον αφορά τον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών παρατηρώντας τις φωτογραφίες, τα παιδιά εστίασαν την προσοχή τους στα εξωτερικά χαρακτηριστικά, κυρίως στα ρούχα, στα μαλλιά και στο χρώμα του δέρματος.

Επίσης, η πλειοψηφία των νηπίων θεωρεί ότι δεν υπάρχει άλλος/η ακριβώς σαν κι εκείνα πουθενά στον κόσμο χωρίς όμως να μπορούν να το στηρίξουν παρά μόνο ένα νήπιο έκανε ένα σχόλιο ότι ο μπαμπάς του είναι ίδιος με εκείνον.

Στην ερώτηση αν είναι ίδιοι/ες με τον/την καλύτερό/ή τους φίλο/η, τα νήπια είχαν κάτι να σχολιάσουν για τον/την φίλο/η τους, ωστόσο δεν απάντησαν συγκεκριμένα (με ένα ναι ή όχι). Στις διευκρινιστικές ερωτήσεις (κοινά-διαφορές) τα περισσότερα παιδιά δεν ήξεραν τι να απαντήσουν, ενώ μερικά από αυτά έκαναν κάποιο σχόλιο που αφορούσε κυρίως κοινά ή διαφορές στα ρούχα, στα μαλλιά και σε κάποια παιχνίδια που μπορεί να αγαπούν να παίζουν μαζί.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι τα νήπια βλέποντας τις φωτογραφίες μπορούσαν πολύ πιο εύκολα να εντοπίσουν διαφορές και ομοιότητες μεταξύ τους, ενώ όταν έγινε αναφορά αόριστα για τον καλύτερό τους φίλο/η εκεί δυσκολευόταν να δώσουν συγκεκριμένες απαντήσεις.

Στη συνέντευξη μετελέγχου, σύμφωνα με τον πίνακα 2 του α' μέρους του παραρτήματος, παρατηρούμε ότι τα νήπια έδειξαν ικανοποίηση από τις δράσεις του 1^{ου} αυτού θεματικού άξονα και χωρίς δισταγμό έδωσαν καταφατική απάντηση στην ερώτηση των κουκλών εάν ήταν διασκεδαστικά όλα αυτά που διαδραματίστηκαν.

Στην προσπάθεια των παιδιών να πούνε κάτι για τον εαυτό τους που τους κάνει να αισθάνονται όμορφα παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των νηπίων δεν εστιάζει στην εξωτερική εμφάνιση (κάτι που είχαμε παρατηρήσει αναλύοντας τη συνέντευξη προελέγχου), αλλά αναφέρουν διάφορες ενέργειες που καταφέρνουν και διεκπεραιώνουν με επιτυχία και για τις οποίες αισθάνονται περήφανα.

Χωρίς δισταγμό και προβληματισμό τα νήπια ευθέως απάντησαν ότι δεν θα τους άρεσε ο κόσμος μας ή η τάξη μας εάν δεν υπήρχε αυτή η ποικιλομορφία στα χαρακτηριστικά μας. (Δύο παιδιά μόνο δεν απάντησαν, κάτι που ήταν αναμενόμενο λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους.)

Συγκρίνοντας τις απαντήσεις τους με αυτές της συνέντευξης προελέγχου, παρατηρούμε ότι τα νήπια, από την πρώτη στιγμή, είχαν σχηματισμένη την αντίληψη της ποικιλομορφίας του κόσμου, αφού σχεδόν η πλειοψηφία απάντησε «όχι» στις ερωτήσεις εάν έχουμε όλοι τα ίδια χαρακτηριστικά και αν θεωρούν ότι υπάρχει άλλος/η ακριβώς σαν και εκείνα πουθενά στον κόσμο. Με την ολοκλήρωση των δράσεων της 1^{ης} αυτής θεματικής μπορούσαν πλέον να δηλώσουν και την προτίμησή τους, εάν τους άρεσει ή όχι αυτή η ποικιλομορφία που υπάρχει στον κόσμο. Ακόμα και τα δύο κορίτσια που είχαν δώσει καταφατική απάντηση (ότι «ναι» έχουμε όλοι τα ίδια χαρακτηριστικά και είμαστε ίδιοι με

τον/την καλύτερο/η φίλο/η) βλέπουμε ότι τώρα ισχυρίζονται ότι δεν θα τους άρεσε ο κόσμος να ήταν ομοιόμορφος.

Στη συνέντευξη προελέγχου, στις διευκρινιστικές ερωτήσεις (κοινά- διαφορές με τον/την καλύτερο/η τους φίλο/η) τα περισσότερα παιδιά δεν ήξεραν τι να απαντήσουν, ενώ μερικά από αυτά έκαναν κάποιο σχόλιο που αφορούσε κυρίως κοινά ή διαφορές στα ρούχα, στα μαλλιά και σε κάποια παιχνίδια που μπορεί να αγαπούν να παίζουν μαζί. Στο μετέλεγχο παρατηρούμε ότι στην ερώτηση για το ποιες είναι οι ομοιότητες που ανακαλύψαμε στην τάξη μας, όλα τα παιδιά είχαν να πουν κάτι (εκτός των δύο που προαναφέραμε) εστιάζοντας στα μέλη και τα όργανα του σώματός τους, στην ανάγκη τους για φαγητό, στην ανάγκη τους για παιχνίδι, στις οικογένειές τους κλπ.

Ενδιαφέρουσες ήταν οι απαντήσεις τους στην ερώτηση τι έμαθαν για τους συμμαθητές/τριές τους όπου εκεί τα νήπια είχαν κάτι να πουν για κάποιον συμμαθητή/τριά τους κάνοντας αναφορές στις προηγούμενες δράσεις και αντλώντας πολλά στοιχεία από τη δραστηριότητα παρουσίασης της οικογένειά τους μέσα από την εικονική οθόνη τηλεόρασης.

Να σημειώσουμε ότι οι κούκλες βοήθησαν πάρα πολύ στη διεξαγωγή της συνέντευξης μετελέγχου δίνοντας διευκρινιστικές πληροφορίες ώστε τα νήπια να μπορέσουν να καταλάβουν την ερώτηση και να δώσουν την ανάλογη απάντηση.

Από τις απαντήσεις των παιδιών μετά την εφαρμογή των δράσεων του 1^{ου} θεματικού άξονα γίνεται φανερό ότι η ενεργός εμπλοκή των νηπίων στις εναλλακτικού τύπου δραστηριότητες, τροποποίησε τις αρχικές τους απόψεις, καλλιέργησε την επίγνωσή τους για τη μοναδικότητα της ύπαρξής τους, τη γνώση για τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα που τα κάνουν να ξεχωρίζουν από τους άλλους και τα κατέστησε ικανά να μπορούν να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές στις επιλογές και προτιμήσεις τους.

*Θεματικός άξονας: «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία...
...απλώς άνθρωποι!!»*

Στη συνέντευξη προελέγχου, σύμφωνα με τον πίνακα 3 του α' μέρους του παραρτήματος της παρούσας εργασίας, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των νηπίων δεν γνώριζε το όνομα της χώρας που μένουμε ούτε και κάποια άλλη χώρα αλλά και ούτε ποιες αποκαλούμε ξένες χώρες. Τέσσερα από τα παιδιά απάντησαν ότι είναι η Ελλάδα, ενώ τρία από τα νήπια ανέφεραν την Αλβανία και τη Γερμανία. Όσον αφορά για το ποιες αποκαλούμε ξένες χώρες τρία από τα νήπια έδωσαν κάποια απάντηση εστιάζοντας σε εικόνες που είχαν από βιβλία που τους

χαρίσανε και τις περιέγραψαν «σαν τις χώρες που είναι μακριά», «που είναι αλλού και που υπάρχουν μαύρα παιδάκια».

Όσον αφορά για την ερώτηση για το ποιους αποκαλούμε ξένους, έξι (6) από τα νήπια δεν γνώριζαν κάτι σχετικό, δύο (2) δεν απάντησαν (πρόκειται για τα παιδιά που έχουν τις ιδιαιτερότητές τους) και από τους υπόλοιπους, τα τέσσερα (4) εστίασαν την περιγραφή τους σε φυλετικές διαφορές, ένα από τα νήπια μίλησε για τους πρόσφυγες από τη Συρία οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην τοποθεσία Φράγμα της περιοχής, ενώ τρία (3) από τα νήπια συγγέανε την έννοια του «ξένου» από διαφορετική χώρα με την έννοια του «άγνωστου στον δρόμο».

Η πλειοψηφία των νηπίων δεν αναφέρθηκε σε συναισθήματα απέναντί στους «ξένους», αφού άλλωστε τα περισσότερα παιδιά δεν ήξεραν την έννοια αυτή και μόνο το νήπιο που μίλησε για τους πρόσφυγες συμπλήρωσε ότι ένιωσε φόβο στη θέα του «ξένου-πρόσφυγα», ενώ τα δύο αδερφάκια σχολίασαν την αρέσκειά τους να παίζουν με τα έγχρωμα μωράκια της τάξης μας.

Σύμφωνα με τον πίνακα 4 του α' μέρους του παραρτήματος μια γενική παρατήρηση, μετά την ολοκλήρωση των δράσεων του 2^{ου} θεματικού άξονα και με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν τα νήπια στη συνέντευξη μετελέγχου, είναι η θεαματική αλλαγή στις εικόνες που είχαν για τον κόσμο, για τις ξένες χώρες και τον πολιτισμό τους.

Στην 1^η ερώτηση, εάν τελικά γνωρίζουν ποιες αποκαλούμε «ξένες χώρες και ποιον ξένο», παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των νηπίων πλέον εστιάζουν την προσοχή τους στις ηπείρους και τα μέρη που «ταξιδέψαμε» κατά τη διάρκεια των δράσεων αυτού του άξονα, χρησιμοποιώντας στην περιγραφή τους εικόνες από τους πίνακες αναφοράς που είναι αναρτημένοι στους τοίχους της τάξης, καθώς και από τις βιοματικές τους εικόνες από τις δράσεις που υλοποιήθηκαν. Τα δύο παιδιά μόνο, τα οποία δεν μιλάνε (λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους), δεν έδωσαν απάντηση παρόλη την προσπάθεια των κουκλών να εκμαιεύσουν έστω κάποια εξωλεκτική συμπεριφορά. Επίσης, παρατηρούμε ότι τα νήπια που συγγέανε την έννοια του «ξένου» από άλλη χώρα, με την έννοια του «ξένου-άγνωστου» κατάφεραν πλέον να το ξεδιαλύνουν και να δώσουν κατάλληλη απάντηση.

Στις ερωτήσεις προελέγχου είχαμε διαπιστώσει ότι η πλειοψηφία των νηπίων δεν γνώριζαν, ούτε είχαν επισκεφτεί κάποια ξένη χώρα (εκτός των δύο νηπίων που είχαν μιλήσει για Αλβανία και Γερμανία χωρίς κάποιες λεπτομέρειες). Τώρα με τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις μετελέγχου (2^η-3^η) παρατηρούμε ότι μπορούν να μιλήσουν για περιοχές εκτός της χώρας μας, δηλώνοντας τις προτιμήσεις τους για χώρες που θα θέλανε να επισκεφτούν και για πράγματα που θα μπορούσαν να δούνε και να κάνουν εκεί, καθώς και για τις δυσκολίες που θα αντιμετώπιζαν αν έπρεπε να ζήσουν σ' αυτές τις περιοχές.

Οι βιοματικού τύπου δραστηριότητες αυτού του άξονα καθώς και οι πίνακες αναφοράς με τα πολιτιστικά και γενικά χαρακτηριστικά των ηπείρων και των χωρών τους, που έμειναν αναρτημένα όλο αυτό το διάστημα στην τάξη ώστε να τα συμβουλευόμαστε και να τα παρατηρούμε, συνέβαλαν στην εμπέδωση των νέων γνώσεων των νηπίων πάνω στο θέμα του άξονα και έδωσαν πλούσιες εικόνες και εμπειρίες στα παιδιά, γεγονός που το επιβεβαίωσαν και οι γονείς τους οι οποίοι μας μετέφεραν καθημερινά τις εντυπώσεις των παιδιών τους από τις δράσεις μας. Ακόμα και τα δύο παιδιά που δεν είχαν μεγάλη συμμετοχή στις δράσεις και δεν έχουν τη δυνατότητα έκφρασης (λόγω των ιδιομορφιών τους) έδωσαν κάποια στοιχεία κατανόησης, μετά από την παραίνεση των κουκλών, δείχνοντας στους πίνακες αναφοράς, το ένα νήπιο τα γράμματα της αλβανικής αλφαβήτας (πιθανότατα να είχε κάποιες εικόνες από το σπίτι του και από τα μεγάλα αδέρφια του) και το άλλο νήπιο τα ζώα της ζούγκλας (πιθανότατα λόγω του ότι το παιχνίδι με τα ζώα είναι μία από τις αγαπημένες του καθημερινές ενασχολήσεις στον παιδικό σταθμό αλλά και στο σπίτι).

Όσον αφορά το εντοπισμό ομοιοτήτων ή διαφορών με τους ανθρώπους και τις χώρες που «συναντήσαμε» εκεί τα νήπια δεν μπόρεσαν να δώσουν πολύ συγκεκριμένες απαντήσεις (άλλωστε δεν ήταν αναμενόμενο για την ηλικία τους αυτό) ωστόσο όμως από τις εκφράσεις που χρησιμοποίησαν φάνηκε ότι κατανόησαν τις έννοιες ομοιότητες και διαφορές αφού έδωσαν απαντήσεις για διαφορετικές μουσικές και χορευτικά μοτίβα, για φαγητά, συνήθειες και εργαλεία που χρησιμοποιούνται καθώς και για κάποια στοιχεία εξωτερικής εμφάνισης.

Θεματικός άξονας: «Κάτω από τον ίδιο ουρανό»

Αφού τελείωσε η διήγηση της ιστορίας του χωριού των μαρκαδόρων, τα νήπια απάντησαν στις ερωτήσεις των κουκλών όπως φαίνεται στον πίνακα 5 του α' μέρους του παραρτήματος της παρούσας εργασίας.

Από τις απαντήσεις αναδείχθηκε ότι η πλειοψηφία των νηπίων προτιμάει τον συνδυασμό περισσότερων χρωμάτων για μια όμορφη ζωγραφιά και θεωρεί μονότονη τη μονοχρωμία, ενώ δύο παιδιά προτίμησαν μόνο τη χρήση του ενός αγαπημένου χρώματός τους για τη ζωγραφιά τους και δύο από τα παιδιά δε συμμετείχαν στη συνέντευξη.

Στην ερώτηση μήπως η τάξη μας μοιάζει με ένα κουτί μαρκαδόρους, δεν μπόρεσαν αυτό να το συσχετίσουν και οι απαντήσεις τους ήταν «όχι» και «δεν ξέρω». Αφού έγινε ο παραλληλισμός με τη βοήθεια των κουκλών και όλοι φαντάστηκαν την τάξη μας σαν το κουτί με τους μαρκαδόρους, στην ερώτηση αν είμαστε όλοι μία ομάδα, η πλειοψηφία έδωσε αρνητική απάντηση και μόνο τρία από τα παιδιά απάντησαν θετικά, εξηγώντας το ως

συνύπαρξη στον ίδιο χώρο και όχι με την έννοια της αρμονικής συμβίωσης και συνεργασίας, ανάλογα με τις ικανότητες και ιδιαιτερότητες του καθενός για την επίτευξη κοινών στόχων.

Όσον αφορά τώρα την προτίμηση των νηπίων για το ποιον/α θα ήθελαν δίπλα τους «στο κουτί με τους μαρκαδόρους», τα νήπια επιλέξανε εκείνους/ες που κάνουν περισσότερο παρέα στο ελεύθερο παιχνίδι. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι όλα τα παιδιά επιλέχθηκαν τουλάχιστον μία φορά από κάποιον συμμαθητή/τρια τους ακόμα και τα δύο παιδιά που τις περισσότερες φορές προτιμούν να παίζουν μόνα τους.

Από τις απαντήσεις των νηπίων στις ερωτήσεις της συνέντευξης μετελέγχου, μετά την ολοκλήρωση των διδακτικών παρεμβάσεων του τρίτου θεματικού άξονα, σύμφωνα με τον πίνακα 6 του α' μέρους του παραρτήματος, προκύπτει αλλαγή στη στάση των παιδιών όσον αφορά την εικόνα που είχαν για την έννοια της ομάδας.

Στη συνέντευξη προελέγχου και στην ερώτηση αν είμαστε όλοι μία ομάδα, η πλειοψηφία των νηπίων έδωσε αρνητική απάντηση και μόνο τρία από τα παιδιά απάντησαν θετικά, εξηγώντας το ως συνύπαρξη στον ίδιο χώρο και όχι με την έννοια της αρμονικής συμβίωσης και συνεργασίας, ανάλογα με τις ικανότητες και ιδιαιτερότητες του καθενός για την επίτευξη κοινών στόχων. Στην ίδια ερώτηση, μετά την ολοκλήρωση των διδακτικών παρεμβάσεων, παρατηρούμε ότι όλα πλέον τα νήπια(εκτός των δύο νηπίων που δεν συμμετείχαν και πάλι στη συνέντευξη μετελέγχου) θεωρούν την τάξη μας ως μια μεγάλη ομάδα, με την έννοια της αρμονικής συμβίωσης και συνεργασίας, κάνοντας συνειρμούς και φέρνοντας στο νου εικόνες από τις δράσεις αυτού του άξονα, εντοπίζοντας αφενός μεν δυσκολίες και προβλήματα που προκύπτουν στην καθημερινή τους συμβίωση και αφετέρου όμορφες στιγμές που ο/η καθένας/μία στηρίζει τον/την άλλο/η για την επίτευξη κάποιου στόχου, κάνοντας λόγο για ενέργειες που πραγματοποιούν τα ίδια για τους άλλους/ες ή κάποιιοι/ες συμμαθητές/τριές τους γι' αυτά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι επέλεξαν να αναφερθούν και σε άλλα νήπια, πέρα από τα παιδιά που κάνουν περισσότερο παρέα στο ελεύθερο παιχνίδι, κάτι που είχε παρατηρηθεί στη συνέντευξη προελέγχου και στην ερώτηση για το ποιον/α θα ήθελαν να είναι δίπλα τους «στο κουτί με τους μαρκαδόρους».

Οι απαντήσεις των νηπίων στην τελευταία ερώτηση υποστηρίζουν την προηγούμενη διαπίστωσή μας ότι κατανόησαν την έννοια της ομάδας, στο βαθμό φυσικά που τους επιτρέπει η χρονολογική τους ηλικία, ως αναγκαία συνύπαρξη διαφορετικών ανθρώπων για την επίτευξη κοινού στόχου, αφού μετέφεραν αυτή τη γνώση τους στην καθημερινότητά τους, αναφέροντας κάποιες από τις ομάδες στις οποίες συμμετέχουν όπως στη ζωγραφική, στον χώρο δημιουργικών δραστηριοτήτων (Σπίτι για γιάς Μαρίκας), στη ρυθμική-μπαλέτο, κολυμβητήριο κυρίως τα κορίτσια, ενώ τ' αγόρια το συνδύασαν με τις αθλητικές ομάδες που υποστηρίζουν,

επηρεασμένα συνήθως από τους μεγάλους. Κάποια από τα νήπια αναφέρθηκαν στις επιμέρους ομάδες της τάξης μας που δημιουργούμε στο καθημερινό μας πρόγραμμα αφού δεν συμμετέχουν κάπου αλλού και μόνο ένα από τα νήπια δήλωσε ότι δεν συμμετέχει πουθενά.

Οι βιωματικού τύπου δραστηριότητες αυτού του άξονα συνέβαλαν στην καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και αλληλοσεβασμού μεταξύ των νηπίων, μέσα από την επικοινωνία και τη διάδραση στα πλαίσια της ομάδας, δίνοντας πλούσιες εικόνες και εμπειρίες στα παιδιά.

Θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!

Αφού τελείωσε η άσκηση με τα χρωματιστά χαρτάκια, τα νήπια απάντησαν στις ερωτήσεις των κουκλών όπως φαίνεται στον πίνακα 7 του α' μέρους του παραρτήματος της παρούσας εργασίας.

Αναλύοντας τις απαντήσεις των νηπίων, παρατηρούμε ότι όλα τα νήπια μπόρεσαν να εντοπίσουν το κοινό χαρακτηριστικό της ομάδας τους (χαρτάκι ίδιου χρώματος) και να ενταχθούν σ' αυτήν. Τα δύο παιδιά που δεν μπορούν να εκφραστούν λεκτικά, λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους, κατάφεραν και αυτά να βρουν την ομάδα τους με βάση το χρωματιστό χαρτάκι που είχαν.

Όσον αφορά τις διαφορές τους, παρατηρούμε ότι τα νήπια εστιάζουν κυρίως στην εξωτερική τους εμφάνιση (μαλλιά, ρούχα, πρόσωπο), καθώς και στο φύλο (αγόρια-κορίτσια).

Το νήπιο με το λευκό χαρτάκι, που βίωσε τη συνθήκη της «απομόνωσης», εξέφρασε τα δυσάρεστα συναισθήματα που ένιωσε καθώς δεν μπόρεσε να βρει θέση σε κάποια ομάδα, ώστε να συμμετέχει κι αυτό στο παιχνίδι που θα ακολουθούσε. Τα υπόλοιπα νήπια μπαίνοντας νοερά στη θέση του (ενσυναίσθηση) εξέφρασαν επίσης δυσάρεστα συναισθήματα από μία τέτοια κατάσταση, εκτός βέβαια από ένα νήπιο που έδωσε ουδέτερη απάντηση και δύο που δεν συμμετείχαν.

Στην ερώτηση εάν θα δέχονταν το παιδί με το λευκό χαρτάκι στην ομάδα τους αν τους το ζητούσε, οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες, αφού οχτώ από τα νήπια εκφράστηκαν θετικά, ενώ έξι παιδιά έδωσαν αρνητική απάντηση, εστιάζοντας στο κοινό χαρακτηριστικό της ομάδας τους το οποίο δεν το διέθετε το παιδί με το λευκό χαρτάκι, ξεχνώντας τα δυσάρεστα συναισθήματα που εξέφρασαν νωρίτερα, όταν νοερά μπήκαν στη συγκεκριμένη συνθήκη.

Εξετάζοντας τις απαντήσεις των νηπίων στις ερωτήσεις προελέγχου διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά μπορούσαν να κατανοήσουν την έννοια της ομάδας με βάση κάποιο κοινό χαρακτηριστικό και όλα δεν θα ήθελαν να βρεθούν σε κατάσταση μοναξιάς ή απομόνωσης

(εκτός της ομάδας) όπως το παιδί με το λευκό χαρτάκι, άσχετα αν είχε ζήσει ή όχι μια τέτοια συνθήκη στην πραγματικότητα, που όπως φάνηκε και από τις απαντήσεις τους στη συνέντευξη μετελέγχου, οι οποίες παρατίθενται αναλυτικά στον πίνακα 8 του α' μέρους του παραρτήματος, τα περισσότερα δεν έζησαν κάτι ανάλογο, παρά μόνο τέσσερα νήπια είχαν να διηγηθούν κάποια περιστατικά που τους έκαναν να αισθανθούν ανεπιθύμητα.

Επίσης παρατηρούμε, αναλύοντας τις απαντήσεις της συνέντευξης μετελέγχου, ότι όλα τα νήπια (εκτός των δύο που δεν συμμετείχαν λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους) εξέφρασαν θετικές αντιδράσεις στην υποθετική κατάσταση της συνύπαρξης ενός «διαφορετικού» ατόμου δίπλα τους και όλα θα μοιράζονταν πράγματα και χρόνο μαζί του για να το κάνουν να νιώσει όμορφα. Ακόμα και τα παιδιά, τα οποία στη συνέντευξη προελέγχου έδωσαν αρνητική απάντηση στην ερώτηση εάν θα δεχόταν το παιδί με το λευκό χαρτάκι στην ομάδα τους, τώρα παρατηρούμε ότι άλλαξαν την άποψή τους και χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις προηγούμενες δράσεις μας και τις ιστορίες των ηρώων, δικαιολόγησαν την επιλογή τους.

Ως τελικό συμπέρασμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δράσεις μας συνέβαλαν στην καλλιέργεια του αισθήματος αποδοχής της διαφορετικότητας, μέσω της γνωριμίας και της εξοικείωσής των νηπίων με το «διαφορετικό», που ήταν και ένας από τους αρχικούς μας στόχους.

Θεματικός άξονας: « Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!»

Ως ερέθισμα για να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη προελέγχου χρησιμοποιήθηκε η σκηνή με το αρκουδάκι το οποίο ήταν κλεισμένο μέσα σε ένα κουτί και πολύ λυπημένο, γιατί δεν είχε κανένα φίλο να παίζει στον παιδικό σταθμό αφού είναι διαφορετικό απ' όλα τα παιδιά και στενοχωρημένο γιατί ακούει πολλές φορές τα παιδιά να καυγαδίζουν, να μαλώνουν διεκδικώντας το ίδιο παιχνίδι και να μιλάνε άσχημα.

Τα νήπια κατάφεραν να το πείσουν να βγει από το κουτί και τότε το αρκουδάκι έδειξε τις πλαστικοποιημένες εικόνες που είχε μαζί του και απεικόνιζαν παιδιά να καυγαδίζουν, να παίζουν, να αγκαλιάζονται, να χορεύουν κλπ.

Τα νήπια απάντησαν στις ερωτήσεις που έθεσε το αρκουδάκι με βάση τις εικόνες, όπως φαίνεται στον πίνακα 9 του α' μέρους του παραρτήματος της παρούσας εργασίας.

Αναλύοντας τις απαντήσεις των νηπίων στις ερωτήσεις προελέγχου διαπιστώνουμε ότι τα νήπια αναγνωρίζουν την έννοια της φιλίας και μπορούν να ξεχωρίσουν, μέσα από τις εικόνες που είδαν, πότε μιλάμε για φιλικές σχέσεις και πότε όχι, περιγράφοντας την κατάσταση που βίωναν οι πρωταγωνιστές στη συγκεκριμένη συνθήκη. Ακόμα και τα δύο παιδιά που δε

συμμετείχαν γενικά στις συνεντεύξεις (λόγω ιδιαιτεροτήτων) είχαν κάποιες αντιδράσεις στη θέαση των εικόνων, όπως φάνηκε από τις εκφράσεις του προσώπου και του σώματος (εξωλεκτικές αντιδράσεις).

Στην ερώτηση τι τους αρέσει να κάνουν με τους φίλους τους, επικεντρώθηκαν κυρίως στα παιχνίδια που παίζουν μαζί σε εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο.

Αφού πραγματοποιήθηκαν οι δράσεις μας διεξήχθη η συνέντευξη μετελέγχου, κατά την οποία τα νήπια έχοντας ως ερέθισμα τις εμπειρίες που αποκόμισαν από τη συμμετοχή τους στα δρώμενα, απάντησαν στις ερωτήσεις των κουκλών (Αναλυτικά οι απαντήσεις των νηπίων παρουσιάζονται στον πίνακα 10 του α' μέρους του παραρτήματος).

Στην 1^η ερώτηση της συνέντευξης μετελέγχου τα νήπια συμφώνησαν ότι το καθένα διακόσμησε με ξεχωριστό τρόπο τον κρίκο της «αλυσίδας της φιλίας», χωρίς αυτό να αποτελέσει εμπόδιο στο να φτάσουν στον στόχο τους, αφού διαφορετικά πράγματα μπορούν να συνυπάρχουν αρμονικά και αυτό είναι κάτι που δίνει τη γοητεία στον κόσμο. Με μεγάλη ευκολία κατάφεραν να το αντιληφθούν αυτό, αφού καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος γινόταν παρουσίαση των δημιουργημάτων τους στην ομάδα και συζήτηση για τον τρόπο υλοποίησής τους από το καθένα.

Στην επόμενη ερώτηση, τα νήπια ομόφωνα συμφώνησαν ότι τα στοιχεία της προσωπικότητάς μας που μας κάνουν ξεχωριστούς στον τρόπο που σκεφτόμαστε και ενεργούμε, δεν αποτελούν εμπόδιο στο να είμαστε καλοί φίλοι και να λειτουργούμε συνεργατικά και υποστηρικτικά ο ένας για τον άλλον.

Στην καθημερινότητα «οι καλοί φίλοι» έχουν και διαφωνίες μεταξύ τους οι οποίες πολλές φορές οδηγούν σε συγκρούσεις, γεγονός που και τα παιδιά το βιώνουν εντός και εκτός της «σχολικής ζωής», αλλά πάντα υπερτερεί η φιλία και όλα εξομαλύνονται όταν καταλάβουμε το λάθος μας και τη θέση του άλλου και έχουμε το θάρρος να ζητήσουμε συγγνώμη για να προχωρήσουμε παραπέρα, κάτι που αντιλήφθηκαν και τα νήπια όπως φάνηκε και από τις απαντήσεις τους στην τελευταία ερώτηση, καθώς όλα είχαν να προτείνουν ένα τρόπο συμφιλίωσης.

Ως τελικό συμπέρασμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι μέσα από τις δράσεις καλλιεργήθηκε ένα πνεύμα συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και αλληλοσεβασμού μεταξύ των νηπίων και επιτεύχθηκε η δημιουργία δυνατών σχέσεων μεταξύ τους, που ήταν και ένας από τους αρχικούς μας στόχους.

5.2.2 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας

Από την ποιοτική ανάλυση των είκοσι (20) ημερολογιακών καταγραφών που συγκροτήθηκαν προέκυψαν τέσσερις (4) θεματικοί άξονες, στους οποίους υπάγονται κατηγορίες και υποκατηγορίες. Στους πίνακες που ακολουθούν περιγράφεται αναλυτικά η δομή των ημερολογιακών καταγραφών και η συχνότητα εμφάνισης της κάθε υποκατηγορίας.

Πίνακας 2: Διδακτική διαδικασία

Θεματικός άξονας	Κατηγορίες	Υποκατηγορίες	Συχνότητα εμφάνισης
Διδακτική διαδικασία	1. Τεχνικές	i. πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον μάθησης (διδασκαλία με πολυμέσα, προβολή πολυτροπικού υλικού ή και βίντεο)	11
		ii. παιγνιώδεις βιωματικού/επικοινωνιακού τύπου μέθοδοι(παιχνίδια ρόλων, δραματοποίηση, παντομίμα, κουκλοθέατρο, καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός, μουσικοκινητικά παιχνίδια)	20
		iii. αφήγηση παραμυθιών-ιστοριών/ αναδιήγηση ιστορίας	11
		iv. διερευνητικού τύπου ερωτήσεις, ερωτήσεις κατανόησης/διευκρινιστικές	20
		v. κατασκευές, ζωγραφιές, σύνταξη επιστολών-προσκλήσεων	17
		vi. τραγούδια	10
		vii. επίλυση προβλημάτων	4
		viii. προϊδεασμός του θέματος	20
	2. Διδακτικά μέσα	i. πολυμέσα (H/Y, tablet, διαδίκτυο, βίντεο, εκπαιδευτικά λογισμικά)	9
		ii. βιβλία -παραμύθια-ιστορίες	10
		iii. πίνακες ζωγραφικής	2
		iv. υδρόγειος σφαίρα, χάρτες	6
		v. πίνακες αναφοράς	9
	vi. μουσική	15	
	vii. φύλλα εργασίας	2	
	viii. εποπτικό υλικό (χαρτόνια, χαρτί A4, χαρτί γκοφρέ, κόλλες, ψαλίδια, μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, δαχτυλομπογιές, πινέλα, τέμπερες, χαρτόκουτα, μουσικά	20	

	<p>όργανα, κούκλες, ανακυκλώσιμο υλικό, κουστούμια, υφάσματα, πλαστικοποιημένες εικόνες, βότσαλα, γλάστρες πλαστικές, οδοντογλυφίδες, σπάγκο, γλωσσοπίεστρα, χάρτινα πιάτα, νήματα, διακοσμητικά υλικά, καθρέφτης, καλάθια, διαφημιστικές αφίσες, κορδέλες, σύρμα πίπας, υλικά μακιγιάζ, σακούλες σκουπιδιών, μαγειρικά σκεύη, cd, δαχτυλόκουκλες κ.ά.)</p>	
3. Τρόποι εργασίας/ συνεργασίας	i. ατομική εργασία	20
	ii. εργασία σε ομάδες	10
	iii. εργασία σε ζευγάρια	5
	iv. εργασία όλων των νηπίων μαζί	20
4. Στόχοι	i. ενίσχυση γλωσσικών δεξιοτήτων	20
	ii. ενίσχυση γνωστικών δεξιοτήτων	20
	iii. ενίσχυση κινητικών δεξιοτήτων	20
	iv. ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων	20
	v. καλλιέργεια διαπολιτισμικής επίγνωσης/ευαισθητοποίησης	20

Αναλύοντας τον παραπάνω πίνακα με τα αποτελέσματα των ημερολογίων καταγραφής καταλήγουμε σε ορισμένες παρατηρήσεις όσον αφορά τη διδακτική διαδικασία.

Σ' όλες τις διδακτικές παρεμβάσεις τα νήπια προϊδεάστηκαν με στοχευμένες γι' αυτό το σκοπό δράσεις, πετυχαίνοντας να εξάψουν τη φαντασία, να κινητοποιήσουν την περιέργεια τους και να προκαλέσουν αυξημένο ενδιαφέρον για τη συμμετοχή τους στα δρώμενα.

Οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν σε όλες τις παρεμβάσεις κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων, που μέσα σ' ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν ν' αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.

Η δραματοποίηση, τα παιχνίδια ρόλων, η παντομίμα, το κουκλοθέατρο, τα μουσικοκινητικά παιχνίδια και ο αυτοσχεδιασμός αποτέλεσαν σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσαν την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, να οξύνουν τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους, να εργαστούν συνεργατικά και να κινηθούν μέσα στον χώρο με ασφάλεια, ανταποκρινόμενα σε ακουστικά ερεθίσματα.

Η διαδραστική/συμμετοχική αφήγηση των παραμυθιών/βιβλίων κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων και κράτησε αμείωτη την περιέργειά τους, συμβάλλοντας στην

εμπέδωση των πληροφοριών μέσα σε ένα ευχάριστο κλίμα, με τα παιδιά να συμμετέχουν στην ιστορία με κέφι και προθυμία ανταποκρινόμενα στις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις και ερωτήσεις κατανόησης/διευκρινιστικές καθώς και στην επεξεργασία της μέσα από την αναδιήγηση, τη σειροθέτηση εικόνων, τη δημιουργία λεζάντας, την επέκταση της ιστορίας δίνοντας ένα διαφορετικό τέλος κ.ά.

Οι καταστάσεις επίλυσης προβλήματος στις οποίες βρέθηκαν αντιμέτωπα τα νήπια σε 4 διδακτικές ενότητες τους έδωσαν την ευκαιρία να λάβουν αποφάσεις για το πώς θα επεξεργαστούν κάποιες πληροφορίες, ώστε να οδηγηθούν σε κάποιο αποτέλεσμα και στη συνέχεια να ελέγξουν την ορθότητά του.

Το παραγόμενο υλικό (κατασκευές, ζωγραφιές, κολλάζ, επιστολές/προσκλήσεις, ηλεκτρονικό βιβλίο κ.ά.) που υλοποιήθηκε σε 17 διδακτικές παρεμβάσεις επέτρεψε στα παιδιά να πειραματιστούν με τα υλικά και τα αντικείμενα, να αναπτύξουν τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και τους δόθηκε η ευκαιρία να καλλιεργήσουν δεξιότητες λεπτής και αδρής κινητικότητας καθώς και να βελτιώσουν τον συντονισμό ματιού-χεριού.

Τα τραγούδια που ακούστηκαν στις 10 διδακτικές ενότητες συνέβαλαν και αυτά στην καλλιέργεια του προφορικού λόγου των νηπίων και ταυτόχρονα έκαναν διασκεδαστικές και ευχάριστες τις δράσεις, εξοικειώνοντάς τα με τον ρυθμό και τη μελωδία.

Το πολυτροπικό υλικό (H/Y, tablet, διαδίκτυο, βίντεο, εκπαιδευτικά λογισμικά, εικόνες, μουσική, cd) που χρησιμοποιήθηκε σε αρκετές διδακτικές ενότητες και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να έρθουν σε επαφή με την τεχνολογία καθώς και άλλο εποπτικό υλικό (πίνακες ζωγραφικής, χάρτες, υδρόγειος σφαίρα, πίνακες αναφοράς, φύλλα εργασίας, καλλιτεχνικά εργαλεία, ανακυκλώσιμο υλικό, κουστούμια, βότσαλα, διακοσμητικά υλικά, κορδέλες, υλικά μακιγιάζ, σακούλες σκουπιδιών, μαγειρικά σκεύη, δαχτυλόκουκλες, κούκλες κ.ά.) που πλαισίωναν όλες τις διδακτικές ενότητες, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος, κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων.

Τέλος, ως προς τον τρόπο που εργάστηκαν τα νήπια σε όλες τις παρεμβάσεις υπήρχαν δραστηριότητες συνεργασίας όλων των νηπίων μαζί για την επίτευξη ενός στόχου, σε 10 από αυτές τα νήπια εργάστηκαν σε μικρές ομάδες και σε 5 εργάστηκαν σε ζευγάρια ώστε να καλλιεργηθεί ένα πνεύμα συνεργασίας, αλληλοϋποστήριξης και αλληλοσεβασμού ενισχύοντας έτσι τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Φυσικά, αυτό δε σημαίνει ότι υποβαθμιζόταν η αξία της ατομικής προσπάθειας του κάθε νηπίου που υπήρχε σε κάθε διδακτική ενότητα.

Όλες οι ενότητες σχεδιάστηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνουν δράσεις που αποσκοπούσαν στην ανάπτυξη γλωσσικών, γνωστικών, κινητικών, κοινωνικών και διαπολιτισμικών δεξιοτήτων για την επίτευξη της ολόπλευρης ανάπτυξης των νηπίων.

Πίνακας 3. Ο ρόλος της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας

Θεματικός άξονας	Κατηγορίες	Υποκατηγορίες	Συχνότητα εμφάνισης	
Ο ρόλος της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας	1. Μορφές επικοινωνίας	i. χρήση κουκλών	20	
		ii. χρήση εικόνων για τη μετάδοση νοήματος	12	
		iii. χρήση απλού και κατανοητού λεξιλογίου	20	
	2. Παρεμβάσεις		i. διευκρινιστικές οδηγίες-παραδειγματική αναπαράσταση	20
			ii. ενεργητική συμμετοχή στις δράσεις	20
			iii. ενθάρρυνση	20
			iv. παρεμβάσεις λόγω έντονου ενθουσιασμού από μέρους των νηπίων	5
			v. τροποποίηση δραστηριότητας κατά τη διαδικασία εφαρμογής	6
			vi. παροχή ποικίλου και ελκυστικού οπτικοακουστικού και εποπτικού υλικού	20

Επεξεργάζοντας τον παραπάνω πίνακα με τα αποτελέσματα των ημερολογίων καταγραφής στον άξονα που αφορά τον ρόλο του εκπαιδευτικού, καταλήγουμε σε ορισμένες παρατηρήσεις.

Ο ρόλος της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας καθόλη τη διάρκεια της πειραματικής εφαρμογής ήταν συμβουλευτικός και ενθαρρυντικός συμβάλλοντας στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των νηπίων και στην απόκτηση μιας ενεργούς συμπεριφοράς και κινήτρων για περαιτέρω δράση, ώστε να οδηγηθούν αβίαστα στη μάθηση. Η συμμετοχή της στις δράσεις και η παραδειγματική της συμπεριφορά κατέστησαν τη διαδικασία πιο ομαλή, συμβάλλοντας στην ελαχιστοποίηση του άγχους της αποτυχίας των νηπίων. Η χρήση των δύο κουκλών από μέρους της ήταν πολύ εύστοχη και χρήσιμη αφού τα νήπια δέθηκαν μαζί τους, τις θεώρησαν μέρος της ομάδας τους και αυτό διευκόλυνε τη ροή των δράσεων και την πειθαρχία τους στις

οδηγίες και στους κανόνες των παιχνιδιών και των εργασιών με χρήση κατάλληλου απλού και κατανοητού λεξιλογίου για την ηλικία τους.

Η ερευνήτρια δημιούργησε ένα ελκυστικό και ευχάριστο περιβάλλον προσφέροντας άφθονο εποπτικό υλικό κατάλληλα προσεγμένο ώστε να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των νηπίων, να κερδίσει την ενεργητική συμμετοχή τους και να τα εμπνεύσει ώστε να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Πολύ χρήσιμη αποδείχτηκε και η αξιοποίηση εικόνων για τη μετάδοση κάποιου νοήματος, που χρησιμοποιήθηκε σε δώδεκα (12) διδακτικές ενότητες οι οποίες έδωσαν ερεθίσματα στα νήπια να εκφραστούν, να σκεφτούν, να φανταστούν και να πειραματιστούν.

Η εκπαιδευτικός/ερευνήτρια χρειάστηκε να παρέμβει σε πέντε (5) περιπτώσεις όπου δημιουργήθηκε αναστάτωση και φασαρία λόγω έντονου ενθουσιασμού και ανυπομονησίας των νηπίων για συμμετοχή στη δράση, επηρεασμένα από το ελκυστικό υλικό που παρουσιάστηκε μπροστά τους, υπενθυμίζοντάς τους τους χρυσούς κανόνες της ομάδας μας και εφευρίσκοντας τρόπους για την καλύτερη διεξαγωγή της διαδικασίας.

Επιπρόσθετα σε έξι (6) περιπτώσεις η παιδαγωγός/ερευνήτρια προέβη στην τροποποίηση των δράσεων αλλάζοντας τον αρχικό σχεδιασμό της, εξαιτίας των δυσκολιών που προέκυπταν από την τήρηση των μέτρων για τη μη διασπορά του ιού covid-19 ή λόγω δυσκολίας χρήσης του υλικού ή δυσκολίας κατά τη διαδικασία, ώστε επιτευχθούν οι αρχικοί στόχοι και να ικανοποιηθούν παράλληλα οι ανάγκες των μαθητών.

Πίνακας 4. Συμπεριφορά νηπίων

Θεματικός άξονας	Κατηγορίες	Υποκατηγορίες	Συχνότητα εμφάνισης
Συμπεριφορά νηπίων	1. Στάση των νηπίων κατά τη διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος	i. ικανοποίηση/ενθουσιασμός/χαρά από τις δράσεις	20
		ii. ιδιαίτερο ενδιαφέρον/Ενεργητική συμμετοχή στις βιωματικές δραστηριότητες	20
		iii. θετική ανταπόκριση στη διδασκαλία με πολυμέσα	8
		iv. ανάπτυξη στρατηγικών για επίλυση προβλημάτων	4
		v. ανάληψη πρωτοβουλιών	15

	vi. συνεργασία/αλληλόδραση	19
2. Συμμετοχή στις δραστηριότητες	i. εικαστικές/κατασκευών	16
	ii. μουσικοκινητικές	9
	iii. δημιουργικές/βιωματικές	20
	iv. δραματοποιήσεις/παιχνίδια ρόλων/παντομίμα/καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός/κουκλοθέατρο	16
	v. δραστηριότητες επεξεργασίας παραμυθιού/ιστορίας (ακρόαση, συμμετοχική/διαδραστική ανάγνωση, αναδιήγηση, σειροθέτηση εικόνων της ιστορίας, δημιουργία λεζάντας, επέκταση της ιστορίας δίνοντας ένα διαφορετικό τέλος κ.ά.)	12
	vi. δραστηριότητες γνωριμίας άλλων λαών και πολιτισμών	6
	vii. δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων	4
3. Δυσκολίες κατά τη συμμετοχή στις δράσεις	i. δυσκολία κατανόησης οδηγιών	3
	ii. δυσκολία εκτέλεσης εργασιών	3
	iii. δυσκολία τήρησης κανόνων	5
	vi. αναστάτωση λόγω έντονου ενθουσιασμού	4

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι το σύνολο των νηπίων έδειξε ικανοποίηση, έντονο ενδιαφέρον και ενθουσιασμό σε όλες τις δράσεις και φάνηκε να απολαμβάνει το πρόγραμμα. Μέσα σε ένα ευχάριστο και ελκυστικό περιβάλλον τα νήπια συμμετείχαν ενεργά είτε στις ατομικές είτε στις ομαδικές δραστηριότητες. Από το σύνολο είκοσι (20) ενοτήτων, στις οχτώ (8) έγινε χρήση πολυμέσων και τα νήπια ανταποκρίθηκαν θετικά κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον τους και τη συμμετοχή τους, ενώ στις τέσσερις (4) βρέθηκαν αντιμετώπια με καταστάσεις επίλυσης προβλήματος που τους έδωσαν την ευκαιρία να λάβουν αποφάσεις για το πώς θα επεξεργαστούν πληροφορίες, ώστε να οδηγηθούν σε κάποιο αποτέλεσμα και στη συνέχεια να ελέγξουν την ορθότητά του, αναπτύσσοντας έτσι τις ανάλογες στρατηγικές.

Σε όλες σχεδόν τις διδακτικές ενότητες δόθηκαν ευκαιρίες στα νήπια να αναλάβουν πρωτοβουλίες τόσο για τη συνέχιση της διαδικασίας και του τρόπου που αυτή θα ολοκληρωθεί, όσο και για την επιλογή του εποπτικού υλικού, της ενδυμασίας τους/μεταμφίεσης και την επιλογή του ρόλου τους στις δράσεις.

Οι δραστηριότητες υλοποιήθηκαν μέσα σε μία ατμόσφαιρα χαρούμενη και διασκεδαστική με τα παιδιά πρόθυμα να συμμετέχουν σε κάθε κάλεσμα του Χαμογελαστούλη και της Χαμογελαστούλας. Κατάφεραν να συνεργαστούν, να μοιραστούν σκέψεις και συναισθήματα και να αναπτύξουν ένα αίσθημα αλληλεγγύης και ομαδικότητας, βελτιώνοντας τις μεταξύ τους σχέσεις. Οι κάποιες δυσκολίες που μπορεί να υπήρξαν σε αυτό τον τομέα αφορούσαν κυρίως το διαδικαστικό μέρος της δράσης και τον μεταξύ τους συγχρονισμό και όχι τη θέλησή τους να συνεργαστούν ή όχι.

Γενικά, οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες (παιχνίδια ρόλων, δραματοποίηση, μουσικοκινητικές, εικαστικές, δημιουργικές/αυθεντικές, επεξεργασία παραμυθιών, επίλυση προβλήματος) που επικρατούσαν σε όλες τις διδακτικές ενότητες κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων τα οποία μέσα σε ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον, κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να οξύνουν τη φαντασία τους, να αναδείξουν την πρωτοτυπία τους, να έρθουν σε επαφή με αυθεντικές καταστάσεις και να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και αντικειμενικότητα μέσα από το βίωμα και να αναπτύξουν συνολικά ποικίλες δεξιότητες.

Η συμμετοχή τους και το ενδιαφέρον τους στις δράσεις που αφορούσαν τη γνωριμία άλλων λαών και άλλων πολιτισμών ήταν επίσης συγκινητική και αυτό φάνηκε και από τις μεταξύ τους συζητήσεις μετά το πέρας των δράσεων αλλά και από τις εντυπώσεις που μετέφεραν οι γονείς των νηπίων από τις περιγραφές των παιδιών τους.

Ιδιαίτερες δυσκολίες δεν αντιμετώπισαν τα νήπια κατά την εφαρμογή του προγράμματος. Σε τρεις (3) μόνο περιπτώσεις υπήρξαν κάποιες δυσκολίες στην κατανόηση των οδηγιών και στην εκτέλεση ορισμένων εργασιών οι οποίες λύθηκαν με τις κατάλληλες παρεμβάσεις και τροποποιήσεις. Σε ελάχιστες περιπτώσεις παρατηρήθηκε μη τήρηση κανόνων καθώς και αναστάτωση από φασαρία στην τάξη λόγω του έντονου ενθουσιασμού τους και της μεγάλης τους ανυπομονησίας να αναλάβουν δράση.

Πίνακας 5. Αποτίμηση του προγράμματος

Θεματικός άξονας	Κατηγορίες	Υποκατηγορίες	Συχνότητα εμφάνισης
Αποτίμηση του προγράμματος	1. Μαθησιακά αποτελέσματα	i. ανάπτυξη γλωσσικών/ επικοινωνιακών δεξιοτήτων	20
		ii. ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων	20
		iii. ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	20
		iv. ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων	20
		v. ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων	19
		vi. καλλιέργεια φαντασίας και δημιουργικότητας	20
		vii. ικανοποίηση/ευχαρίστηση/ απόλαυση/διασκέδαση	20
	2. Καλλιέργεια στάσεων και αξιών	i. θετική στάση για διαφορετικούς λαούς και πολιτισμούς	6
		ii. ενίσχυση πολυπολιτισμικής/ διαπολιτισμικής επίγνωσης και ευαισθητοποίησης (Καλλιέργεια ευρύτερων διαπολιτισμικών αξιών και στάσεων)	19
		iii. συνεργασία/αλληλοβοήθεια	19
		iv. καλλιέργεια της αξίας της φιλίας	9
		v. ενίσχυση φιλικών δεσμών και δέσιμο της ομάδας	12
	3. Δυσκολίες κατά την εφαρμογή του πειραματικού προγράμματος	i. αυξημένος αριθμός δραστηριοτήτων	1
		ii. δυσκολία στην οργάνωση των δραστηριοτήτων	1
		iii. δυσκολία διαχείρισης του χρόνου λόγω ανάγκης επεξηγήσεων/διευκρινίσεων/ αμφίεσης/οργάνωσης χώρου	5
iv. δυσκολία λόγω απουσίας γνωστικού υπόβαθρου		2	
v. δυσκολία λόγω μη τήρησης		5	

	κανόνων	
	vi. δυσκολία λόγω των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας covid-19	4
	vii. δυσκολία λόγω επικινδυνότητας/ ακαταλληλότητας κάποιων υλικών	2
4. Προτάσεις βελτίωσης της διδακτικής διαδικασίας	i. καλύτερη οργάνωση στη διαχείριση του χρόνου	2
	ii. μικρότερος αριθμός δραστηριοτήτων σε κάποιες θεματικές	1
	iii. τροποποίηση/ αντικατάσταση δραστηριότητας	4
	iv. επιπλέον δραστηριότητες για εμπέδωση του θέματος	2

Η αποτίμηση της παρέμβασης, όπως φαίνεται από την ανάλυση του παραπάνω πίνακα, προκύπτει μέσα από τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά την υλοποίησή της, από τις στάσεις και τις αξίες που καλλιεργήθηκαν με τη διεκπεραίωση των δράσεων, καθώς και μέσα από τις δυσκολίες που προέκυψαν και τις προτάσεις που δόθηκαν για περαιτέρω βελτίωση της.

Οι δραστηριότητες του προγράμματος επιλέχθηκαν και σχεδιάστηκαν με πολλή προσοχή από την εκπαιδευτικό/ερευνήτρια, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία των παιδιών, τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις τους, την πληθώρα ερεθισμάτων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν στα νήπια ώστε να ενισχύσουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους καθώς και την καταλληλότητά τους για την εκπλήρωση των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων.

Έτσι, τα νήπια κατάφεραν να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου μέσα από την κατασκευή αυτοσχέδιων διαλόγων και παραγωγή κειμένων με τη χρήση εικόνων ή μη, προκειμένου να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας.

Κατάφεραν να αναπτύξουν τις γνωστικές τους δεξιότητες ευαισθητοποιούμενα πάνω σε διάφορα θέματα καθώς και τις κοινωνικές τους δεξιότητες μέσα από τις συνεργατικές δράσεις. Τα μουσικοκινητικά παιχνίδια αποδείχθηκαν ιδιαίτερα διασκεδαστικά και έδωσαν στα νήπια την ευκαιρία να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για κίνηση, καλλιεργώντας παράλληλα τις κινητικές τους δεξιότητες. Όλες οι δράσεις, πέρα από την καλλιέργεια δεξιοτήτων πρόσφεραν τη δυνατότητα στα παιδιά να διασκεδάσουν, να χαρούν και να απολαύσουν τη συμμετοχή τους αφήνοντάς τους ένα αίσθημα ικανοποίησης.

Σε όλες τις διδακτικές παρεμβάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια διαπολιτισμικές δεξιότητες μέσα από τη συμμετοχή τους στις δράσεις της πειραματικής εφαρμογής οι οποίες σχεδιάστηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να εκπληρώσουν το σκοπό της, που ήταν η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση και επίγνωση των νηπίων.

Στα νήπια καλλιεργήθηκαν θετικά συναισθήματα μέσα από την ανακάλυψη της ποικιλομορφίας των παιδιών της τάξης. Κατάφεραν να ανακαλύψουν τη μοναδικότητά τους, τόσο τις δικές τους κλίσεις, προτιμήσεις, χόμπι όσο και των μελών των οικογενειών τους και να τις μοιραστούν με τους «συμμαθητές» τους. Συνειδητοποίησαν ότι μπορούν να ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό τους και κατάφεραν να ερμηνεύσουν μία κατάσταση με βάση τα δικά τους πολιτισμικά πρότυπα.

Ενισχύθηκε η πολιτισμική τους επίγνωση μέσα από την επαφή με τα στοιχεία κουλτούρας και πολιτισμού άλλων χωρών, καθώς και ο σεβασμός και η αποδοχή των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των κατοίκων τους. Έγινε μία πρώτη προσπάθεια να συσχετιστούν στοιχεία μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και να αντληθούν εμπειρίες από τις ιστορίες και τα βιώματα και τις δημιουργίες άλλων πολιτισμών. Τους δόθηκε η ευκαιρία να προσεγγίσουν διαφορετικά μουσικά ακούσματα μέσα από τη μαγνητοφωνημένη μουσική και κατάφεραν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά άτομα», αλλάζοντας την εξωλεκτική συμπεριφορά τους (χειρονομίες, τόνος φωνής κλπ.) κατά την απαίτηση της διαπολιτισμικής περιστασης επικοινωνίας.

Έγινε προσπάθεια να αναγνωρίσουν τα νήπια την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων μεταξύ τους (διαφορετικά υλικά απαραίτητα για την παρασκευή του γλυκού, διαφορετικά υλικά απαραίτητα για την παρασκευή της σαλάτας) μεταφέροντας αυτή τους τη διαπίστωση στην καθημερινότητά τους, συνδυάζοντάς το με τη δική τους αρμονική συμβίωση μέσα στην τάξη, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι σ' ένα τόσο μικρό χώρο συνυπάρχουμε τόσα διαφορετικά άτομα, για τόσες πολλές ώρες κάθε μέρα, τόσο πολύ καιρό. Άτομα διαφορετικού φύλου, διαφορετικών προτιμήσεων και ενδιαφερόντων και όμως παρά τις μικροσυγκρούσεις και τις διαφορές μας, συνυπάρχουμε αρμονικά, σεβόμενοι ο ένας τον άλλο, δείχνοντας κατανόηση, αγάπη, ενδιαφέρον, αλληλεγγύη και αποδοχή.

Καλλιεργήθηκε μια στάση ενσυναίσθησης, δηλαδή κατανόησης και τοποθέτησης του εαυτού τους απέναντι σε καταστάσεις που βιώνουν οι «διαφορετικοί άλλοι» και επίσης καλλιεργήθηκε η ευαισθησία τους για κάποιον που αισθάνεται ανεπιθύμητος, νιώθοντας την ανάγκη να τον βοηθήσουν και να τον συμπαρασταθούν.

Τα νήπια κατάφεραν να βελτιώσουν την αυτοεκτίμησή τους, να τονωθεί το αυτοσυναίσθημά τους μέσα από τις φιλοφρονήσεις που έκαναν μεταξύ τους, ν' αντιληφθούν τη διαφορετικότητά τους και να νιώσουν την αποδοχή από τους γύρω τους εξαλείφοντας προκαταλήψεις και στερεοτυπικές απόψεις μέσα από την ενσυναίσθηση, την επικοινωνία και τη συνεργασία.

Καλλιεργήθηκε η αξία της φιλίας, ενδυναμώθηκαν οι φιλικές σχέσεις και δέθηκε η ομάδα, με απώτερο στόχο την αποφυγή περιστατικών απόρριψης παιδιών. Ενισχύθηκε ένα θετικό, ευχάριστο και δημιουργικό κλίμα, ώστε να αναπτυχθούν αξίες όπως η αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, η στοργή και η κατανόηση καθώς και θετικές στάσεις για αλληλοαποδοχή και υποστήριξη.

Ωστόσο, υπήρξαν ορισμένες δυσκολίες σε κάποιες από τις δράσεις χωρίς να επηρεάσουν βέβαια την αποτελεσματικότητα του προγράμματος. Οι δυσκολίες εντοπίστηκαν κυρίως στη διαχείριση του χρόνου, λόγω έντονου ενδιαφέροντος των νηπίων ή λόγω αυξημένου αριθμού δραστηριοτήτων. Σε δύο (2) από τις διδακτικές ενότητες υπήρξε δυσκολία κατανόησης λόγω απουσίας γνωστικού υπόβαθρου και σε πέντε (5) περιπτώσεις παρουσιάστηκαν δυσκολίες από τη μη τήρηση κανόνων οι οποίες εύκολα ξεπεράστηκαν. Δυσκολία υπήρξε κατά τον σχεδιασμό και την προετοιμασία σε μία (1) από τις διδακτικές ενότητες, γιατί το μεγαλύτερο μέρος του εποπτικού υλικού έπρεπε να ήταν έτοιμο από την ερευνήτρια εγκαίρως, πριν ξεκινήσουν οι δραστηριότητες ώστε να μπορέσουν να κυλήσουν ομαλά οι δράσεις χωρίς καθυστερήσεις και αναστάτωση. Επίσης, τα μέτρα πρόληψης για τον περιορισμό της διασποράς του ιού covid-19 δημιούργησαν κάποια προβλήματα τα οποία ξεπεράστηκαν με την τροποποίηση των δράσεων. Επιπρόσθετα, σε μία δραστηριότητα το υλικό δεν ήταν κατάλληλο για τη διεκπεραίωση του σκοπού του, ενώ σε μία άλλη (βότσαλα) ίσως να υπήρχε και ένας βαθμός επικινδυνότητας για την πρόκληση ατυχήματος γι' αυτό και απαιτούνταν αυξημένη προσοχή και επιτήρηση.

Τέλος, μέσα από τις ημερολογιακές καταγραφές σημειώθηκαν και κάποιες προτάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να βελτιώσουν την όλη εκπαιδευτική διαδικασία. Με καλύτερη οργάνωση του χρόνου σε κάποιες από τις δράσεις θα επιτυγάνονταν ο στόχος με μεγαλύτερη ευκολία. Επίσης, σε μία από τις διδακτικές ενότητες η μείωση του αριθμού των δραστηριοτήτων θα διευκόλυνε την όλη διαδικασία αφού θα μειωνόταν ο μεγάλος όγκος των πληροφοριών και θα αποφεύγονταν η κούραση των νηπίων. Ακόμα, σε δύο περιπτώσεις απαιτούνταν επιπλέον δραστηριότητες για την καλύτερη εμπέδωση των πληροφοριών και σε τέσσερις δράσεις θα μπορούσε να γίνει μια μικρή τροποποίηση ώστε η διαδικασία να εξελιχθεί πιο ομαλά και αποτελεσματικά.

5.2.3 Αποτελέσματα συνέντευξης ικανοποίησης των νηπίων

Η συνέντευξη ικανοποίησης των νηπίων πραγματοποιήθηκε σε κάθε νήπιο ξεχωριστά τις επόμενες ημέρες από την αποχώρηση των δύο κουκλών από την τάξη. Τα παιδιά με μεγάλη ευκολία απάντησαν στις ερωτήσεις σχετικά με το αν τους άρεσε το πρόγραμμα, τι τους δυσκόλεψε και τι θα ήθελαν να επαναληφθεί.

Οι απαντήσεις των νηπίων ήταν αρκετά ενδιαφέρουσες, όπως φαίνεται στον πίνακα 11 του α' μέρους του παραρτήματος της παρούσας εργασίας, καθώς οι προτιμήσεις τους σχετίζονταν με όλα σχεδόν τα δρώμενα που έλαβαν χώρα κατά την εφαρμογή του προγράμματος.

Από τις απαντήσεις των νηπίων διαπιστώνεται ότι η πειραματική εφαρμογή ήταν μια ιδιαίτερα ευχάριστη εμπειρία για τα παιδιά, καθώς όλα (εκτός των δύο νηπίων που λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους δεν θέλησαν να συμμετέχουν στη συνέντευξη) απάντησαν θετικά στην 1^η ερώτηση, η οποία αφορούσε τη γενική εντύπωσή τους από τις δράσεις του προγράμματος, κάνοντας αναφορές σε δρώμενα που τους ερχόταν εκείνη τη στιγμή στο νου, πιθανότατα επηρεασμένα από όλο το υλικό των δράσεων το οποίο παρέμενε αναρτημένο στους τοίχους και στις γωνιές της τάξης ή και ίσως από τις έντονες συγκινήσεις και συναισθήματα που είχαν βιώσει. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι προτιμήσεις τους σχετίζονταν κυρίως με δράσεις έντονα βιωματικές, στις οποίες είχαν και τη μεγαλύτερη συμμετοχή, απ' ότι φάνηκε και από τις καταγραφές στο ημερολόγιο.

Όσον αφορά το 2^ο ερώτημα, τα νήπια ομόφωνα απάντησαν ότι δεν συνάντησαν κάποια δυσκολία σε κάτι αλλά αντιθέτως χάρηκαν την όλη διαδικασία και εκδήλωσαν την επιθυμία της επιστροφής του Χαμογελαστούλη και της Χαμογελαστούλας στην τάξη για καινούριες εμπειρίες αλλά και για επανάληψη κάποιων δραστηριοτήτων που όπως φάνηκε από τις απαντήσεις τους στο 3^ο ερώτημα αφορούσαν κυρίως δράσεις οι οποίες είχαν περιγραφεί νωρίτερα.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η πειραματική εφαρμογή κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων και αποτέλεσε μία ευχάριστη, απολαυστική και ξεχωριστή εμπειρία η οποία κατάφερε αφενός να εξάψει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους και αφετέρου να βελτιώσει κάποιες δεξιότητές τους.

6. Συζήτηση

Βασικός σκοπός του πειραματικού προγράμματος ήταν η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επίγνωσης και της ευαισθητοποίησης παιδιών πρώιμης παιδικής ηλικίας σε θέματα διαφορετικότητας.

Η εκπαιδευτικός/ερευνήτρια βάσει μιας διαθεματικής, πολυαισθητηριακής, πολυγνωστικής και δραστηριοκεντρικής προσέγγισης (Γρίβα & Σέμογλου, 2013), αξιοποίησε βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες, όπου τα νήπια μέσα σε ένα ευχάριστο και ασφαλές περιβάλλον μάθησης, συμμετείχαν ενεργά, πειραματίστηκαν, αλληλεπίδρασαν, χωρίς ενδοιασμούς και ανασφάλειες (Χρυσυφίδης, 2005), προάγοντας την αυτενέργεια και την αυτόνομη δράση τους, παράλληλα με την ανάπτυξη γλωσσικών, γνωστικών, κινητικών και κοινωνικοσυναισθηματικών/διαπολιτισμικών δεξιοτήτων μέσα από μια πολυπολιτισμική διάσταση.

Οι ημερολογιακές καταγραφές της ερευνήτριας κατέδειξαν την αποτελεσματικότητα του πειραματικού προγράμματος καθώς από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της συνολικής αποτίμησης, διαπιστώθηκε η επιτυχία των αρχικών στόχων, αφού καλλιεργήθηκε η επίγνωση των νηπίων για τη μοναδικότητα της ύπαρξής τους και τονώθηκε το αυτοσυναίσθημα και η αυτοεκτίμησή τους κάτι που παρατηρήθηκε και στις έρευνες της Αγγουροδήμου (2019), Ευαγγέλου (2010), Νικολούδη (2014), Τσιούμη και Κατσινάκη (2000) και Χρηστάκος (2010), καθώς και το αίσθημα αποδοχής της διαφορετικότητας μέσω της γνωριμίας τους και της εξοικείωσής τους με το «διαφορετικό», κάτι που συνάδει με παλιότερες έρευνες (Αγγουροδήμου, 2019·Abril, 2006·d'Ambrosio, 2001·Magos, 2012·Rudman, Ashmore & Gary, 2001·Ho, 2000·Marchis, Ciascai & Saial, 2008·Munandar & Ulwiyah, 2012·Straffon, 2003).

Προκλήθηκε το ενδιαφέρον τους για επικοινωνία μεταξύ ατόμων από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, εκτιμώντας την πολιτισμική κληρονομιά άλλων χωρών, μέσω της επαφής τους με τα σημαντικότερα στοιχεία της κουλτούρας τους κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται και από προηγούμενες μελέτες (Ζιώγου & Μπέση, 2010·Κεσίδου, 2007·Μάγος & Τριανταφυλλίδη, 2014·Μπαξεβανίδου, 2018, Παλαιολόγου & συν., 2010·Στεργίου & Γούλα, 2015) και τέλος καλλιεργήθηκε ένα ομαδικό πνεύμα και ένα πνεύμα συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και αλληλοσεβασμού μεταξύ των νηπίων κάτι που συνάδει και με την έρευνα της Αγγουροδήμου (2019). Παράλληλα μέσα από τις δράσεις βελτιώθηκαν και ενισχύθηκαν τόσο οι κοινωνικές/διαπολιτισμικές, όσο και οι γλωσσικές, γνωστικές και κινητικές τους

δεξιότητες/ικανότητες επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα προηγούμενων μελετών (Griva & Chostelidou, 2012· Λαζαρίδου, 2014· Μπαξεβανίδου, 2018· Παπαδόπουλος & Γρίβα, 2016).

Σε παρόμοια συμπεράσματα, τα οποία ενισχύουν όλα τα παραπάνω, καταλήγουμε και μέσα από την ανάλυση των συνεντεύξεων των νηπίων όπου γίνεται φανερό, ότι η ενεργός εμπλοκή των νηπίων στις εναλλακτικού τύπου δραστηριότητες, τροποποίησε τις αρχικές τους απόψεις, καλλιέργησε την επίγνωσή τους για τη μοναδικότητα της ύπαρξής τους, τη γνώση για τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα που τα κάνουν να ξεχωρίζουν από τους άλλους και τα κατέστησε ικανά να μπορούν να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές στις επιλογές και προτιμήσεις τους, ενδυνάμωσε το αίσθημα αποδοχής της διαφορετικότητας, τους έδωσε πλούσιες εικόνες και εμπειρίες και ενίσχυσε την επικοινωνία και τη διάδραση στα πλαίσια της ομάδας συμβάλλοντας στη σύσφιξη των σχέσεων .

Επίσης, οι σχετικές δράσεις αλλά και οι πίνακες αναφοράς με τα πολιτισμικά και γενικά χαρακτηριστικά των ηπειρών και των χωρών τους, που έμειναν αναρτημένα για αρκετό διάστημα στην τάξη ώστε να μπορούν τα νήπια να τα συμβουλεύονται και να τα παρατηρούν, συνέβαλαν στην εμπέδωση των νέων γνώσεων και έδωσαν πλούσιες εικόνες και εμπειρίες στα παιδιά, γεγονός που το επιβεβαίωσαν και οι γονείς τους οι οποίοι μετέφεραν καθημερινά τις εντυπώσεις των παιδιών τους.

Όπως υποστηρίξαμε και στα πρώτα κεφάλαια της παρούσας εργασίας η προσχολική ηλικία είναι από τις σημαντικότερες περιόδους στη ζωή των παιδιών καθώς αποτελεί το σκαλοπάτι της μετάβασης του από τη βρεφική ηλικία και το οικείο οικογενειακό περιβάλλον, στο χώρο του παιδικού σταθμού και του νηπιαγωγείου. Σταδιακά το ενδιαφέρον των παιδιών μετατοπίζεται από το πρόσωπα του ασφαλούς οικογενειακού τους περιβάλλοντος στους σημαντικούς «άλλους» όπως είναι οι συνομήλικοι και οι εκπαιδευτικοί (Χατζηχρήστου, 2011).

Η ηλικία αυτή αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο για τη δημιουργία του εαυτού, της ατομικής ταυτότητας και των αντίστοιχων στερεότυπων και προκαταλήψεων (Vandenbroeck, 2010). Μέσα από τις συνεντεύξεις προελέγχου και μετελέγχου διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν κάποιες διαστρεβλωμένες αντιλήψεις και στερεοτυπικές απόψεις στα νήπια, οι οποίες τροποποιήθηκαν μετά την υλοποίηση σχετικών δράσεων, επισημαίνοντας το σημαντικό ρόλο της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης και στην πρώιμη αυτή παιδική ηλικία, καθώς σύμφωνα με τον Banks (2004) τα παιδιά ήδη από την ηλικία των τριών ετών μπορούν να αναγνωρίζουν πολιτισμικές διαφορές, να διαμορφώνουν στάσεις απέναντι στα άτομα άλλων πολιτισμικών ομάδων και να αποδέχονται στερεότυπα και προκαταλήψεις, τα οποία μπορούν να αλλάξουν μέσα από κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές στη συγκεκριμένη αυτή περίοδο της ζωής του παιδιού.

Μέσα από στοχευμένες, βιωματικού τύπου δραστηριότητες, τα νήπια κατάφεραν να αποκτήσουν επίγνωση των ομοιοτήτων και των διαφορών τους, να αποκτήσουν θετική εικόνα για τον εαυτό τους, σεβασμό για τους άλλους, να κάνουν κτήμα τους την αποδοχή των διαφορών και παράλληλα να θωρακιστούν με αντανακλαστικά που τους επιτρέπουν να αντιστέκονται και να αγωνίζονται ενάντια στις προκαταλήψεις, κατανοώντας ότι οι διαφορές καθεαυτές δεν δημιουργούν προβλήματα, αλλά ο τρόπος που προσεγγίζουμε τις διαφορές αυτές, όπως υποστηρίζει και ο Derman-Sparks (1989), κάτι που αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης.

Η διαπολιτισμική/διδακτική μας πρόταση δεν περιορίστηκε μόνο στις γνώσεις που θα πρέπει να κατέχουν τα νήπια γύρω από άλλους λαούς και άλλους πολιτισμούς, αλλά επιδιώχθηκε και επιτεύχθηκε σε αρκετά μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη δεξιοτήτων, οι οποίες συνέβαλαν στη συνεργασία, επικοινωνία και στον αλληλοσεβασμό μεταξύ των νηπίων, δημιουργώντας ένα περιβάλλον που σέβεται τη μοναδικότητα και την ξεχωριστή προσωπικότητα του καθενός, προάγοντας την πολιτισμική τους εξέλιξη, όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας από τον Παπαχρήστο (2011).

Μέσα σε ένα ελκυστικό και γεμάτο «προκλήσεις» μαθησιακό περιβάλλον τα νήπια σε όλη την εκπαιδευτική διαδικασία είχαν την ευκαιρία να συμμετέχουν ενεργά να αλληλοεπιδράσουν, να επικοινωνήσουν, να δημιουργήσουν, να εκφραστούν, να παίξουν, κάτι που επιβεβαιώνει και προηγούμενη μελέτη (Griva & Chostelidou, 2012).

Οι παιγνιώδεις δραστηριότητες με τις οποίες ήταν πλαισιωμένο το πειραματικό πρόγραμμα έδωσαν τη δυνατότητα στα νήπια να μαθαίνουν καθώς παίζουν, να εμπλέκονται σε ένα ταξίδι εξερεύνησης και δημιουργίας και παράλληλα να διασκεδάζουν και να το απολαμβάνουν (Γρίβα, Σέμογλου & Παντελή, 2014). Ανάμεσα στις πρακτικές εντάχθηκαν παιχνίδια ρόλων, δραματοποιήσεις, αυτοσχεδιασμοί, εικαστικές κατασκευές με ποικίλα υλικά, μουσικοκινητικές δραστηριότητες, όπου κινητοποίησαν το ενδιαφέρον των παιδιών και την ενεργητική συμμετοχή τους και τους έδωσαν την ευκαιρία να μαθαίνουν με μεγαλύτερη ευκολία και να εκφράζονται δημιουργικά μέσα σε ένα ευχάριστο και προσιτό περιβάλλον (Γρίβα & Σέμογλου, 2013).

Η διαδραστική/συμμετοχική αφήγηση των παραμυθιών/βιβλίων κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων και κράτησε αμείωτη την περιέργειά τους, συμβάλλοντας στην εμπέδωση των πληροφοριών μέσα σε ένα ευχάριστο κλίμα, με τα παιδιά να συμμετέχουν στην ιστορία με κέφι και προθυμία ανταποκρινόμενα στις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις και ερωτήσεις κατανόησης/διευκρινιστικές καθώς και στην επεξεργασία της, μέσα από την αναδιήγηση, τη σειροθέτηση εικόνων, τη δημιουργία λεξάντας, την επέκταση της ιστορίας

δίνοντας ένα διαφορετικό τέλος κ.ά., προωθώντας παράλληλα και τη διαπολιτισμική τους επίγνωση, κάτι που παρατηρήθηκε και σε προηγούμενες μελέτες (Αγγουροδήμου, 2016· Ευαγγέλου, 2010· Ζώγου & Μπέση, 2010· Λαζαρίδου, 2014· Τσιλιμένη, 2013).

Ο ενθαρρυντικός και υποστηρικτικός ρόλος της παιδαγωγού/ερευνήτριας, παράλληλα με την ενεργητική της συμμετοχή σε όλη τη μαθησιακή διαδικασία, ως μέλος της ομάδας, συνέβαλε στην ομαλή διεξαγωγή της πειραματικής εφαρμογής διαμορφώνοντας ένα θετικό κλίμα στην τάξη, ενίσχυσε την επικοινωνία και την αλληλόδραση των νηπίων κερδίζοντας την ενεργητική τους συμμετοχή και προώθησε, μεταξύ όλων των άλλων, την έννοια της φιλίας και της αρμονικής συνύπαρξης ταυτόχρονα με την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους γεγονός που συμφωνεί και με προηγούμενες μελέτες (Hamre et al., 2013· Hamre & Pianta, 2007).

Η οργάνωση και ο σχεδιασμός της πειραματικής εφαρμογής ήταν διαδικασίες που απαιτούσαν χρόνο και κόπο προκειμένου να ολοκληρωθούν. Ωστόσο τα πράγματα εξελίχθηκαν ομαλά και σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό.

Αν και η υπό μελέτη έρευνα διερεύνησε επαρκώς το θέμα και είχε θετικά αποτελέσματα, ωστόσο υπάρχουν ορισμένα κενά και περιορισμοί τα οποία είναι σκόπιμο να αναφερθούν.

Ο βασικότερος περιορισμός αφορά τη γεωγραφική προέλευση του δείγματος καθώς και το μικρό μέγεθος αυτού. Το δείγμα αφορούσε δεκαέξι (16) νήπια που φοιτούν σε ένα από τα δύο τμήματα ενός παιδικού σταθμού στην πόλη της Βέροιας. Δεν είναι σίγουρο κατά πόσο αντιπροσωπευτικό, του γενικού πληθυσμού των παιδιών αυτής της ηλικίας, μπορεί να θεωρηθεί το συγκεκριμένο δείγμα. Η επιλογή του έγινε λόγω του ότι η ερευνήτρια εργάζεται στον συγκεκριμένο παιδικό σταθμό και αυτό της έδινε την ευχέρεια να εφαρμόσει το πρόγραμμα προσαρμόζοντάς το στις εκάστοτε συνθήκες. Σε αυτή την περίπτωση δεν μπορούμε να μιλάμε για γενίκευση των ευρημάτων σε κάποιο πληθυσμό, ωστόσο το δείγμα μπορεί να μας δώσει χρήσιμες πληροφορίες για να απαντηθούν ερωτήματα και υποθέσεις, που στη συνέχεια ίσως να συγκριθούν με τον ευρύτερο πληθυσμό και να βγουν κάποια συμπεράσματα (Creswell, 2011).

Επίσης, ένας ακόμα περιορισμός, είναι το γεγονός ότι το συγκεκριμένο μαθητικό δείγμα δεν παρουσίαζε μεγάλο βαθμό πολυπολιτισμικού χαρακτήρα. Συμμετείχαν μόνο τέσσερα (4) παιδιά αλβανικής καταγωγής, από τα οποία τα δύο είχαν αναπτυξιακά προβλήματα και έχρηζαν ειδική υποστήριξη, θεσμός που δεν υφίσταται στον παιδικό σταθμό, με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν σε όλες τις διαδικασίες της έρευνας. Συμμετείχαν επιλεκτικά σε κάποιες από τις δράσεις και σχεδόν καθόλου στις συνεντεύξεις.

Επιπρόσθετα, τα μέτρα πρόληψης για τον περιορισμό της διασποράς του ιού covid-19, ανάγκασαν την ερευνήτρια να προβεί σε τροποποίηση της διαδικασίας σε ορισμένες δράσεις και αυτό ίσως μείωσε την αποτελεσματικότητά τους, σε αντίθεση με τα αναμενόμενα αποτελέσματα βάσει του αρχικού σχεδιασμού.

Επιπλέον, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε μέσα σε δυο - τρεις μήνες προς το τέλος του σχολικού έτους και αυτό δε δίνει την ευκαιρία να διαπιστωθεί αν οι θετικές επιδράσεις, που ήδη σημειώθηκαν, θα διατηρηθούν μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Τα νήπια του συγκεκριμένου τμήματος την επόμενη σχολική χρονιά θα φοιτήσουν στο νηπιαγωγείο, επομένως δεν θα υπάρξει η ευκαιρία της παραπάνω διαπίστωσης, αλλά ούτε και η συνέχιση της πειραματικής παρέμβασης, με εμπλουτισμό των δράσεων, στη νέα σχολική χρονιά με στόχο την καλύτερη αποτελεσματικότητά της.

Επιπρόσθετα, η ημιδομημένη συνέντευξη που χρησιμοποιήθηκε υπόκειται στο μειονέκτημα, ότι η προσωπικότητα και οι αντιλήψεις της ερευνήτριας μπορεί να επηρεάσουν τις απαντήσεις των νηπίων, χωρίς όμως να είναι ξεκάθαρη η έκταση και η φύση αυτού του αντίκτυπου (Creswell, 2011). Η προσωπική εμπλοκή της ερευνήτριας κατά τη διαδικασία της ερευνητικής παρέμβασης, ίσως, να μειώνει την αντικειμενικότητα του ρόλου της στην ερμηνεία των ερευνητικών ευρημάτων (Bryman, 2016).

Σε μια μελλοντική έρευνα η παρούσα παρέμβαση θα μπορούσε να διεξαχθεί σε περισσότερα του ενός τμήματα νηπίων, από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ίσως από την αρχή της χρονιάς, ώστε να υπάρχει πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα και να εξαχθούν περισσότερο ασφαλή και γενικεύσιμα συμπεράσματα. Επίσης, όσο μεγαλύτερη πολυπολιτισμική ποικιλία θα υπήρχε στο δείγμα, τόσο πιο αξιόλογα αποτελέσματα θα είχαμε από την εφαρμογή της. Η πλαισίωση ακόμα του προγράμματος με δράσεις όπου τα νήπια θα είχαν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν με περισσότερες χώρες, μαθαίνοντας για την κουλτούρα τους μέσα από την αναβίωση εθίμων, συνηθειών, γιορτών, φαγητών και παιχνιδιών, ίσως θα είχε κάποιο ενδιαφέρον αφού από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρξαν εκτεταμένες έρευνες πάνω σε αυτό το πεδίο σε παιδικούς σταθμούς.

Επιλογικός σχολιασμός

Η διαφορετικότητα είναι ένα πεδίο μέσα στο οποίο μπορεί ο καθένας ξεχωριστά να καταξιωθεί και να καθιερωθεί στα πλαίσια της κοινωνίας. Είναι το απαραίτητο στοιχείο το οποίο δίνει νόημα και σκοπό στη ζωή μας, τονίζει τη μοναδικότητά μας, μας φέρνει κοντά με τον

συνάνθρωπό μας, δίνοντάς μας τη δυνατότητα να επικοινωνήσουμε μαζί του, να συνεργαστούμε, να συμπορευτούμε και να ανακαλύψουμε τα μυστικά της ζωής.

Είναι σημαντικό λοιπόν από την πρώιμη ακόμη παιδική ηλικία τα παιδιά να γνωρίσουν πως να αντιμετωπίσουν αυτή την ποικιλομορφία, να μπορούν να συνυπάρχουν, να συνεργάζονται και να αλληλεπιδρούν με τους «άλλους» μακριά από προκαταλήψεις και διακρίσεις (Vandenbroeck , 2004).

Είναι αποδεκτό από όλους ότι η προσχολική ηλικία αποτελεί για τα παιδιά τη βάση πάνω στην οποία οικοδομούν τον εαυτό τους, χτίζουν την αυτοεικόνα τους και θέτουν τα θεμέλια για υγιείς σχέσεις με τους «άλλους» στο μέλλον.

Οι διαστάσεις του ρόλου του παιδικού σταθμού είναι ποικίλες και απαιτούν μεγάλη εμπειρία και συνεχή αυτοεξέταση. Σημαντικός ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού σε όλη αυτή την προσπάθεια, ο/η οποίος/α καλείται να εντοπίσει τον τρόπο με τον οποίο θα επικοινωνήσει με το κάθε παιδί ξεχωριστά, θα συλλέξει τις πληροφορίες του/της, θα δημιουργήσει τα κίνητρα για επικοινωνία, συνεργασία και αλληλεπίδραση παιδιών με διαφορετική κουλτούρα και πολιτισμό, λειτουργώντας ο/η ίδιος/α ως πρότυπο μέσα από τη συμπεριφορά του/της, ξεπερνώντας τυχόν προκαταλήψεις και στερεοτυπικές αντιλήψεις.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγουροδήμου, Σ. (2019). *Το παραμύθι στο νηπιαγωγείο ως μέσο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης* (Διπλωματική εργασία). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από:

https://apothesis.eap.gr/bitstream/repo/45236/1/96727_AΓΓΟΥΡΟΔΗΜΟΥ_ΣΟΦΙΑ.pdf..pdf

Βακαλιός, Θ. (1997). *Το πρόβλημα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στη δυτική Θράκη: η Περίπτωση της μουσουλμανικής μειονότητας με έμφαση στους Πομάκους: έρευνα* (1^η έκδ). Αθήνα: Gutenberg.

Βαρνάβα – Σκούρα, Τ. (2009). *Πρόγραμμα για την καλλιέργεια, την αγωγή και τη φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας–Παιδαγωγικό πρόγραμμα παιδικών Σταθμών*. Αθήνα: Ανάθεση στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Βруниώτη, Π.Κ., Κυρίδης, Γ.Α., Σιβροπούλου – Θεοδοσιάδου, Ε., & Χρυσοφίδης, Κ. (2008). *Οδηγός Γονέα*. Αθήνα: Πατάκη.

Γκανά, Γ., Ζησοπούλου, Ε., Θεοδωρίδης, Ν., Καραχάλιου, Κ., Κοκκίδου, Μ., & Χατζηκαμάρη, Π. (2004). *Το σχολείο - εργαστήρι τέχνης και δημιουργίας. Παιχνίδια έκφρασης : Πρόγραμμα 24 ενοτήτων με μουσική, χορό, εικαστικά και θεατρικό παιχνίδι για παιδιά της προσχολικής και της πρώτης σχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (ΑΠΘ).

Γραμματάς, Θ. (1998). *Θέατρο και παιδεία*. Αθήνα: Τελέθριον.

Γραμματάς, Θ. (1999). *Διδακτική του θεάτρου*. Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δάρδανος.

Γεωργογιάννης, Π. (2008). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Βηματισμοί για μια αλλαγή στην εκπαίδευση*. Πάτρα: Αυτοέκδοση.

Γκόβαρης, Χ. (2004). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.

- Γκότοβος, Α. (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα: ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γρίβα, Ε., & Σέμογλου, Κ. (2013). *Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές Δραστηριότητες Δημιουργικής Έκφρασης στην Πρωτοσχολική Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- Γρίβα, Ε., Σέμογλου, Κ., & Παντελή, Π. (2014). Παίζω, μαθαίνω, δημιουργώ»: η εφαρμογή του μοντέλου 6Ε σε πιλοτικά διαθεματικά πρότζεκτ δημιουργικής έκφρασης. *Στα Πρακτικά του Πανκύπριου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας*, Λευκωσία.
- Δαμανάκης, Μ. (1997). *Η Εκπαίδευση των Παλινοστώντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δαράκη, Π., & Χατζηκωνσταντίνου, Φ. (1981). *Παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Δεδούλη, Μ. (2001). Βιωματική μάθηση – Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 6, 145-159.
- Δημάση, Μ. (2000). *Η Φιλογράμματη και ο Φαγαλέξης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δρουμούζη, Π. (2021). *Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των μαθητών και η παιδαγωγική επάρκεια των εκπαιδευτικών σε ένα πολυπολιτισμικό νηπιαγωγείο: Απόψεις νηπιαγωγών* (Πτυχιακή Εργασία). Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/2195>.
- Ευαγγέλου, Ο. (2010). Η ανάπτυξη διαπολιτισμικών προσεγγίσεων σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης, Στο Σ. Πανταζής, Θ. Μπάκας, Μ. Σακελλαρίου & Ε. Καινούριου, (επιμ.). *Πρακτικά του 2ου Διεθνούς Συνεδρίου Προσχολικής Αγωγής*, τόμος Α', σσ.334-346.
- Ζάφειρα, Δ. (2009). Παιδικός σταθμός: Λύση ανάγκης ή κάτι περισσότερο; Η σημασία της

προσχολικής αγωγής. Ανακτήθηκε από:

<https://www.zougla.gr/oikogenia/article/pedikos--sta8mos-lisi-anagis-i-kati-perisotero-i-simasia-tis-prosxolikis-agogis>.

Ζάχος, Δ. (2017). *Επίκαιρα θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Κ. & Μ. Αντ. Σταμούλη.

Ζιώγου, Ζ., & Μπέση, Μ. (2010). Το παιδικό κείμενο ως διδακτικό διαπολιτισμικό εργαλείο στο νηπιαγωγείο. Στο Π. Γεωργογιάννης & Β. Μπάρος (Επιμ.), *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση Μετανάστευση - Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας*, Πρακτικά του 13^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου, Τόμος ΙΙ, (σσ.53-63). Πάτρα.

Θεοφιλίδης, Χ. (2010). *Η Προσχολική Αγωγή στην Κύπρο. Από τη Φιλανθρωπική Προσφορά στη Νομοθετημένη Προσχολική Εκπαίδευση*. Λευκωσία: Έκδοση του συγγ.

Καλογεράκη, Μ. (2016). *Φορώντας το κόκκινο φόρεμα της Σαβέλ* (Πτυχιακή εργασία). Αλεξανδρούπολη: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία. Ανακτήθηκε από: <https://repo.lib.duth.gr/jspui/handle/123456789/10412>.

Κανακίδου, Ε., & Παπαγιάννη, Β. (2003). *Από τον πολίτη του έθνους στον πολίτη του κόσμου*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.

Κάντζου, Ν., Δαμηλάκη, Ρ., & Λαμπρινέα, Ζ. (2009). *Ο κήπος των συναισθημάτων : 10 θεματικές προσεγγίσεις για το νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Δίπτυχο.

Καπαράκη, Φ., & Καρατζόγλου, Ζ. (2008). *Βαθμός ικανοποίησης των γονέων - παιδιών που βρίσκονται στους Δημοτικούς Παιδικούς Σταθμούς του Δήμου Ηρακλείου* (Πτυχιακή εργασία). Ηράκλειο: ΤΕΙ Κρήτης. Ανακτήθηκε από: <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2008/KaparakiFotini,KaratzoglouZoi/document-1279531898-795664-27023>.

Καρανικόλα, Ζ. (2015). *Η διαχείριση της πολιτισμικής ετερότητας με βάση το διεθνές και το*

ελληνικό νομικό πλαίσιο. Διαπολιτισμική ευαισθησία και ικανότητα των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Αιτωλοακαρνανίας (Διδακτορική διατριβή). Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία.

Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/10889/9142>.

Κατσαρού, Β., & Μελιοπούλου, Μ. (2021). Ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας των νηπίων κατά την πανδημία της νόσου COVID-19. *i-Teacher*, (28), 248-256.

Κατσώνης, Κ. (2013). *Εκπαίδευση για τον 21^ο αιώνα. Για μια παιδεία του ενεργού πολίτη, σύγχρονη και ανθρωπιστική*. Δοκίμιο. Λευκωσία: Πάργα.

Κεσίδου, Α. (2007). *Πολιτισμικός πλουραλισμός και πολυγλωσσία στο ελληνικό σχολείο: ένα Πρόγραμμα παρέμβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε από: <https://frel.web.auth.gr/sites/congres/Interventions/GR/kessidou.pdf>.

Κεσίδου, Α. (2008). Διαπολιτισμική εκπαίδευση: μια εισαγωγή. Στο: Ζωή Παπαναούμ (επιμ.) *Οδηγός επιμόρφωσης: Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή*. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Κιτσαράς, Γ. (2001). *Προσχολική Παιδαγωγική (2^η έκδ.)*. Αθήνα: Έκδοση του συγγραφέα.

Κολιάδης, Ε. (1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη, τ.Γ. Γνωστικές και κοινωνικογνωστικές θεωρίες*. Αθήνα: Ιδιωτική.

Κολοβός, Λ. (2019). *Ηέννοια του πρόσφυγα: project στο Νηπιαγωγείο* (Διπλωματική εργασία). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11610/19763>.

Κουρμούση, Ν. (2013). *Βήματα για τη ζωή- Πρόγραμμα ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων για το νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Σοκόλη-Κουλεδάκη

Κυπριανός, Π. (2007). *Παιδί, Οικογένεια, Κοινωνία Ιστορία της προσχολικής αγωγής από τις*

απαρχές έως τις μέρες μας. Αθήνα: Gutenberg.

Λαζαρίδου, Ι. (2014). *Ταξίδι στον κόσμο μέσα από το παραμύθι: Μια διαθεματική προσέγγιση γλωσσικής και κινητικής ανάπτυξης στο νηπιαγωγείο* (Διπλωματική εργασία). Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε από: <http://ikee.lib.auth.gr/record/136059/files/GRI-2015-14001.pdf>

Λουκκιανού, Ε. (2005). *Όλη η γη ένα χωριό. Οι άνθρωποι του κόσμου*. Αθήνα: Σαββάλας

Μάγος, Κ. (2013) «Η συμβίωση σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία»: Τα σχέδια εργασίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Στο Χ. Γκόβαρης (επιμ.), *Διδασκαλία και μάθηση στο διαπολιτισμικό σχολείο* (σσ. 199-222). Αθήνα: Gutenberg.

Μάγος, Κ., & Τριανταφυλλίδη, Ε. (2014). Ο Άγγελος και ο «Άλλος»: Η Καλλιέργεια της Διαπολιτισμικής Ικανότητας Μέσα από τη Συνεργασία Νηπιαγωγείου-Οικογένειας, *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 268-276.

Μανιάτης, Π. (2014). Ενδυναμώνοντας τις ταυτότητες στην πολυπολιτισμική σχολική τάξη: Επικοινωνία, κοινωνική αλληλεπίδραση και διαπολιτισμική εκπαίδευση. Στο Π. Αγγελίδης και Χ. Χατζησωτηρίου (επιμ.), *Διαπολιτισμικός διάλογος στην Εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις, πολιτικές πεποιθήσεις και παιδαγωγικές πρακτικές*. Αθήνα: Διάδραση.

Ματσαγούρας, Η. (2003). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Β΄. Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Μητσέλου, Β. (2021). *Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου: Ν. 927/1979, όπως τροποποιήθηκε με τους Ν. 4285/2014 και 4491/2017* (Διδακτορική διατριβή). Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ), Σχολή Νομική, Τμήμα Νομικής, Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/50468>.

Μπαξεβανίδου, Σ. (2018). *Παίζω και γνωρίζω όλο τον κόσμο: ένα πρόγραμμα πολύ/ Διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στο νηπιαγωγείο* (Διπλωματική εργασία).

Κοζάνη: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή, Τμήμα
Νηπιαγωγών. Ανακτήθηκε από:

<https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/1128>.

Μπάρος, Β., Στεργίου, Α, & Χατζηδήμου, Κ. (2014). *Ζητήματα διαπολιτισμικής επικοινωνίας και εκπαίδευσης*. Αθήνα: Διάδραση.

Νικολαΐδης, Η. (2017). *Γιατί η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει στην προσχολική αγωγή*. Διανέοσις, Οργανισμός Έρευνας και ανάλυσης. Ανακτήθηκε από:
<https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2019/07/preschool-education.pdf>.

Νικολάου, Γ. (2005). *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές*. Αθήνα: Πεδίο.

Νικολάου, Γ. (2007). Ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσα από το πρίσμα της κριτικής θεωρίας: το Σχολείο της Ένταξης. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση*, 9.

Νικολάου, Γ. (2011). *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον - Βασικές Αρχές*. Αθήνα: Πεδίο και Γ. Νικολάου.

Νικολούδη, Τ. (2014). Διαφορετικοί, αλλά ισότιμοι: Μια μελέτη περίπτωσης, που αναδεικνύει τα θετικά αποτελέσματα της ένταξης πολιτισμικών στοιχείων των ομάδων μειονοτήτων στο ημερήσιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, σε σχέση με τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 359-369.

Νικολούδη, Φ. (2000). *Το χαρούμενο λιβάδι*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολούδη, Φ. (2005). *Καλημέρα Φίλε*. (μτφ. Γ. Παππά Γιοβάνη). Αθήνα: Δίπτυχο.

Νικολαντωνάκη, Ι., (2019). *Το μελαχρινό κορίτσι με την κίτρινη φορεσιά*.

Ανακτήθηκε από:

<http://metaximas.org/2019/07/18/%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%B1%CF%87%CF%81%CE%B9%CE%BD%CF%8C-%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%B9-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%AF%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%B7-%CF%86%CE%BF/>

Ντολιοπούλου, Ε. (2003). Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας. Αθήνα: Τυπωθήτω – Δάρδανος.

Παλαιολόγου, Ν., Πάντσιου, Σ., & Μουλέλη, Ι. (2010). *Εφαρμόζοντας την προσχολική εκπαίδευση στην πράξη σε μια διαπολιτισμική προσέγγιση: Το παράδειγμα του ελληνοαλβανικού νηπιαγωγείου Κορυτσάς*. Ανακοίνωση στο 2ο Διεθνές Συνέδριο Προσχολικής Αγωγής, Ιωάννινα.

Παπαδόπουλος, Ι., Γρίβα, Ε. (2016), «Ο γύρος της Ελλάδας με συντροφιά το παραμύθι»: η ανάπτυξη της Ελληνικής γλώσσας και της πολιτισμικής επίγνωσης σε νήπια με μεταναστευτικό προφίλ, *Θεωρία και Έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής*, τχ. 9/2016, σ.σ. 113-136. Ανακτήθηκε από: <http://periodiko.inpatra.gr>

Παπαρρηγόπουλος, Ξ. Ι. (1999). Η πολυπολιτισμικότητα ως σύγχρονο πρόβλημα. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 2, 1-25.

Παπαχρήστος, Κ. (2011). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Σχολείο. Πολυπολιτισμικότητα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Η Διαπολιτισμική Διάσταση του Ολοήμερου Σχολείου. Διαπολιτισμικός Διάλογος και Διαπολιτισμική Επικοινωνία. Ο Διαπολιτισμικός ρόλος του εκπαιδευτικού. Εκπαιδευτική Πολιτική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Διδακτική της Πολυπολιτισμικής τάξης*. Αθήνα: Ταξιδευτής.

Παρθένης, Χ., & Φραγκούλης, Γ. (2015). *Η διαπολιτισμική εκπαίδευση απέναντι σε νέες προκλήσεις. Ρομά. Μία θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Πεγκλίδου, Π. Χ. (2014). "*STEM/6 Thinking Hats*": ένα μοντέλο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων δημιουργικότητας στην προσχολική εκπαίδευση με την αξιοποίηση των web 2.0

τεχνολογιών (Master's thesis).

Πεχτελίδης, Ι. (2015). Κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας, [ηλεκτρ. βιβλ.]. Ανακτήθηκε από:

<https://www.openbook.gr/koinwniologia-tis-paidikis-ilikias/>

Ραζή, Α. (2018). *Η προστασία της διαφορετικότητας των παιδιών σε διεθνές, Ευρωπαϊκό και Ελληνικό δίκαιο. Η στάση και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση* (Διπλωματική εργασία). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/25030>.

Σακελλαρίδης, Γ. (2000). *Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σιβροπούλου, Ρ. (2003). *Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών και διδακτικές διαστάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο επιστήμες.

Σκαρτσιούνη, Σ. Ε. (2002). *Η συμβολή της αισθητικής αγωγής στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο* (Bachelor's thesis). Ανακτήθηκε από: [file:///C:/Users/Home/Downloads/2103%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Home/Downloads/2103%20(1).pdf).

Σούνογλου, Μ., & Μιχαλοπούλου, Α. (2019). Ανθρώπινα Δικαιώματα και Πολιτότητα στην Προσχολική Εκπαίδευση: Απόψεις παιδιών. *Παιδαγωγική επιθεώρηση*, 65.

Στεργίου, Λ. & Γούλα, Κ. (2015). Προκλήσεις και απαντήσεις διαπολιτισμικής διδασκαλίας: μελέτη περίπτωσης προσχολικής εκπαίδευσης στη χώρα των Βάσκων. Στο: *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 5, σελ. 120-149. Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.12681/jret.8682>

Συμβούλιο της Ευρώπης. (2014). *Αναπτύσσοντας τη διαπολιτισμική ικανότητα μέσω της Εκπαίδευσης. Σειρά Pestalozzi του Συμβουλίου της Ευρώπης, Νο.3*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης (English Publication).

Τζαβάρα, Κ. (2011). *Έχω ένα μήνυμα για όλα τα παιδιά της γης. Τα δικαιώματα του παιδιού*. Θεσσαλονίκη: Βιβλιοδιάπλους.

Τοτικίδου, Ε. (2020). *Εκπαιδευτικό υλικό ανάπτυξης Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών*

δεξιότητων μεταναστών μαθητών (Διπλωματική Εργασία). Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή, Τμήμα Νηπιαγωγών. Ανακτήθηκε από: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/1656>

Τσαπακίδου, Α. (1997). *Κινητικές δεξιότητες. Προγράμματα ανάπτυξης κινητικών δεξιοτήτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press α.ε.

Τσιλιμένη, Τ. (2011). *Αφήγηση και εκπαίδευση. Εισαγωγή στην τέχνη της αφήγησης. Άρθρα και Μελετήματα*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Τσιλιμένη, Τ. (2013). Η αφήγηση ιστοριών για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: Ζητήματα εφαρμογής και παραδείγματα. Στο Π. Αγγελίδης, & Χ. Χατζησωτηρίου (επιμ.), *Διαπολιτισμικός Διάλογος στην Εκπαίδευση: θεωρητικές προσεγγίσεις, πολιτικές πεποιθήσεις και παιδαγωγικές πρακτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση

Τσιούμης, Κ., & Κατσινάκη, Α. (2000). Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτελέσματα μιας Εκπαιδευτικής παρέμβασης διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για το νηπιαγωγείο με επίκεντρο τον πολιτισμό. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 4, 79-90.
doi: <https://doi.org/10.12681/icw.18140>

Υπ. Απόφαση αριθμ. 41087/2017. «Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών». ΦΕΚ Β' 4249.

Χατζηχρήστου, Χ. (2011). *Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Πρόγραμμα για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της μάθησης στη σχολική κοινότητα*. Εκπαιδευτικό Υλικό I, II, III. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χρηστάκος, Ι. (2010). Διαπολιτισμικές προσεγγίσεις και εικαστική αγωγή: Ένα project με εργαλείο τον χάρτη στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. *Μέντορας*, 12, 87 – 102.

Χρυσοφίδης, Κ. (2005). *Βιωματική Επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

- Abbatiello, A. (2018). *Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο* (μτφ. Δ. Δότση). Αθήνα: Διόπτρα.
- Bryman, A. (2016). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας* (μτφ. Π. Σακελλαρίου). Αθήνα: Gutenberg.
- Cave, K. (2013). *Το κάτι άλλο* (μτφ. Ρ. Τουρκολιά - Κυδωνιέως). Αθήνα: Πατάκης.
- Cummins, J. (2005). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση: εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας* (μτφ. Σ. Αργύρη). Αθήνα : Gutenberg.
- Creswell, J. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας* (μτφ. Ν. Κουβαράκου). Αθήνα: Ίων/Έλλην.
- Derman - Sparks, κ. ο. A.B.C. (1989). *Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις. Παιδαγωγικά εργαλεία* (μτφ. Α. Χουντουμάδη., & Ε. Μόρφη), Αθήνα: Κέντρο παιδαγωγικής και καλλιτεχνικής επιμόρφωσης «Σχεδία».
- De Dios, O. (2017). *Ρόζα το τερατάκι* (μτφ. Μ. Ψύχαλου). Αθήνα: Μικρή Σελήνη.
- Fulghum, R. (1992). *Όσα πράγματα πρέπει να ξέρω τα έμαθα στο νηπιαγωγείο: ασυνήθιστες σκέψεις για καθημερινά πράγματα. All I really need to know I learned in kindergarten* (μτφ. Μ. Καββαδία). Αθήνα : Λύχνος.
- Linda, S., & Benji, D. (2016). *Φίλοι στον λόφο* (μτφ. Α. Παπαθεοδούλου). Αθήνα: Ίκαρος.
- Mclaren, T. (2004). *Όλη η γη ένα χωριό. Αγαπημένοι μου φίλοι* (μτφ. Δ. Μιχαήλ). Αθήνα: Σαββάλας.
- Vandenbroeck, M. (2004). *Με τη ματιά του Γέτι* (μτφ. Γ. Βογιατζής., & Χ. Γεμελιάρης). Αθήνα: Νήσος.
- Zimmer, R. (2007). *Εγχειρίδιο Ψυχοκινητικής. Θεωρία και Πράξη της Ψυχοκινητικής Παρέμβασης* (μτφ. Θεοδώρου, Ι & Ξανθή, Π. Επιστ. Επιμ. Καμπάς, Α.). Αθήνα: Αθλότυπο.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abril, C. R. (2006). Learning outcomes of two approaches to multicultural music education. *International Journal of Music Education*, 24(1), 30-42.

Acar-Ciftci, Y. (2016). Critical Multicultural Education Competencies Scale: A Scale Development Study. *Journal of Education and Learning*, 5(3), 51-63.

Aguado, T., Ballesteros, B., Malik, B., & Sánchez, M. (2003). Educación intercultural en la enseñanza obligatoria: prácticas escolares; actitudes y opiniones de padres, alumnos y profesores; resultados académicos de los estudiantes de diversos grupos culturales. *Revista de Investigación Educativa*, 21(2), 323-348.

Alina, B. & Lavinia, N. (2017). Developing Teamwork and Reading Skills in the ESP Classroom. Case Study. *Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series*, 17(1).

Anderstaf, S., Lecusay, R., & Nilsson, M. (2021). ‘Sometimes we have to clash’: how preschool teachers in Sweden engage with dilemmas arising from cultural diversity and value differences. *Intercultural Education*, 32(3), 296-310.

Arasaratnam, L. A. (2014). Ten years of research in intercultural communication competence (2003–2013): A retrospective. *Journal of Intercultural Communication*, 35(5).

Arasaratnam, L. A., & Doerfel, M. L. (2005). Intercultural communication competence: Identifying key components from multicultural perspectives. *International journal of intercultural relations*, 29(2), 137-163.

Arber, R. (2005). International students in neighborhood schools: A fickle commodity.

Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/profile/Ruth-Arber/publication/266895254_International_students_in_neighbourhood_schools_A_fickle_commodity/links/56eb5e3508aeb65d7593d4eb/International-students-in-neighbourhood-schools-A-fickle-commodity.pdf.

- Asante, M. K., Miike, Y., & Yin, J. (Eds.). (2014). *The global intercultural communication reader* (Vol. 2). New York, NY: Routledge.
- Au, K. H., & Blake, K. M. (2003). Cultural identity and learning to teach in a diverse community: Findings from a collective case study. *Journal of teacher education*, 54 (3), 192-205.
- Ausubel, D.P. (2000). *The acquisition and retention of knowledge: A cognitive view*. Dordresht: Kluwer Academic Publishers.
- Baker, W. (2012). From cultural awareness to intercultural awareness: Culture in ELT. *ELT journal*, 66(1), 62-70.
- Banks, J. (2004). *Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Παπαζήση
- Barnett, W. S. (2008). Preschool education and its lasting effects: Research and policy implications. Ανακτήθηκε από: <https://nepc.colorado.edu/publication/preschool-education>
- Bauer, S. (2008). What Qualities Should Preschool Teachers Have? Jakarta Post, Sep-tember. Ανακτήθηκε από: <http://www.tutortime.co.id/images/download/Teachers+role.pdf>.
- Becerra - Lubies, R. (2021). Intercultural education and early childhood: strengthening Knowledge based on Indigenous communities and territory. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, 17(2), 326-334.
- Bellini, S. (2016). *EU Blue Card: A promising tool among labour migration policies? A comparative analysis of selected countries* (No. 76/2016). Working Paper.
- Bennet, A., & Bennet, D. (2004). *Organizational survival in the new world*. Routledge.
- Boles, M. (2006). The effects of multicultural literature in the classroom. Ανακτήθηκε από: <https://commons.emich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1061&context=honors>

- Bruner, J. (1997). Celebrating divergence: Piaget and Vygotsky. *Human development*, 40(2), 63-73.
- Byers-Heinlein, K., Fennell, C. T., & Werker, J. F. (2013). The development of associative word learning in monolingual and bilingual infants. *Bilingualism: language and cognition*, 16(1), 198-205.
- Chapman, C. (2015). From one school to many: Reflections on the impact and nature of school federations and chains in England. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(1), 46-60.
- Chen, S. J., Hsu, C., & Caropreso, E. (2005). Cross - cultural collaborative online learning: When the west meets the east. In *E-Learn: World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education* (pp. 1931-1941). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Condliffe, B., Visher, M. G., Bangser, M. R., Drohojowska, S., & Saco, L. (2016). Project-based learning: A literature review. Ανακτήθηκε από:
<https://s3-us-west-1.amazonaws.com/ler/MDRC+PBL+Literature+Review.pdf>
- Coughlin, C. A., & Kirch, S. A. (2010). Place - based education: A transformative activist stance. *Cultural Studies of Science Education*, 5(4), 911-921.
- Csepeli, G., & Örkény, A. (2021). *Nation and Migration: How Citizens in Europe are Coping with Xenophobia*. Ανακτήθηκε από:
<https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/46596>.
- Curby, T. W., Rimm-Kaufman, S. E., & Ponitz, C. C. (2009). Teacher–child interactions and children’s achievement trajectories across kindergarten and first grade. *Journal of educational psychology*, 101(4), 912.
- d' Ambrosio, U. (2001). What is ethnomathematics, and how can it help children in schools?

Teaching children mathematics, 7(6), 308-310.

Davis, N., & Cho, M.O. (2005). Intercultural competence for future leaders of education Technology and its evaluation. *Interactive Educational Multimedia*, 10, 1-22. Retrieved from: <http://www.ub.edu/multimedia/iem>.

Dewey, J. (1986). Experience and education. In *The educational forum* (Vol. 50, No. 3, pp. 241-252). DOI: 10.1080/00131728609335764.

European Commission. (2012). Σύσταση 2006/962/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (EE L 394 της 30.12.2006, σσ. 10-18).

European Commission, EACEA, Eurydice and Eurostat. (2014). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe, 2014 Edition*. Eurydice and Eurostat Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Fantini, A., & Tirmizi, A. (2006). Exploring and Assessing Intercultural Competence. World Learning Publications. Ανακτήθηκε από:
https://www.researchgate.net/publication/254663146_Exploring_and_Assessing_Intercultural_Competence.

Fowler, S. M., & Mumford, M. G. (1999). *Intercultural Sourcebook: Cross - Cultural Training Methods. Volume 2*. Intercultural Press, Inc., PO Box 700, Yarmouth, ME 04096.

Gaither, S. E., Pauker, K., & Johnson, S. P. (2012). Biracial and monoracial infant own race face perception: An eye tracking study. *Developmental science*, 15(6), 775-782.

Galda, L., & Cullinan, B. E. (2002). *Cullinan and Galda's literature and the child*. Wadsworth Publishing Company.

Garcia, D. R. (2018). Ethnicity, multiculturalism, and transnationalism. In *The International Encyclopedia of Anthropology*.

- Gay, G. (2002). Culturally responsive teaching in special education for ethnically diverse students: Setting the stage. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 15 (6), σσ. 613-629.
Doi.org/10.1080/13603420702576474
- Ghosn, I. K. (2002). *Four good reasons to use literature in primary school ELT*. *ELT Journal*, 56(2), 172-179.
- Goleman, D. (1996). Emotional intelligence. Why it can matter more than IQ. *Learning*, 24(6), 49-50.
- Gonzalez-Mena, J. (2004). Lessons from Budapest. *Young children*, 27.
- Gromova, C., Khairutdinova, R., Birman, D., & Kalimullin, A. (2019). Teaching technologies for immigrant children: an exploratory study of elementary school teachers in Russia. *Intercultural Education*. 30 (5) σσ. 495-509.
Doi: 10.1080/14675986.2019.1586215.
- Griva, E., & Chostelidou, D. (2012). Additive bilingualism of immigrant children: introducing a multisensory project in kindergarten. In H. Switzer D. Foulker (Eds), *Kindergartens: Teaching Methods, Expectations and Current Challenges*, 83-104. Nova Science publishers.
- Gundara, J. S. (2000). *Interculturalism, education and inclusion*. Sage.
- Hajisoteriou, C. (2012). Intercultural education set forward: operational strategies and procedures in Cypriot classrooms. *Intercultural Education*, 23(2), σσ. 133-146, doi: 10.1080/14675986.2012.686022.
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2007). Learning opportunities in preschool and early elementary classrooms. In R. C. Pianta, M. J. Cox, & K. L. Snow (Eds.), *School readiness and the transition to kindergarten in the era of accountability* (pp. 49–83).
- Hamre, B. K., Pianta, R. C., Downer, J. T., DeCoster, J., Mashburn, A. J., Jones, S. M., ... & Hamagami, A. (2013). Teaching through interactions: Testing a developmental

framework of teacher effectiveness in over 4,000 classrooms. *The elementary school journal*, 113(4), 461-487.

Harten, N., Olds, T., & Dollman, J. (2008). The effects of gender, motor skills and play area on the free play activities of 8–11-year-old school children. *Health & Place*, 14(3), 386-393.

Hawkins, J. A. (2014). *Cross-linguistic variation and efficiency*. OUP Oxford.

Hill, I. (2006). Student types, school types and their combined influence on the development of intercultural understanding. *Journal of research in international education*, 5(1), 5-33.

Ho, C. M. L. (2000). Developing intercultural awareness and writing skills through email exchange. *The Internet TESL Journal*, 6(12).

Ανακτήθηκε από : http://iteslj.org/Articles/Ho-Email.html?show_details=1.

Horan, E. M., & Carr, M. (2018). How much guidance do students need? An intervention study on kindergarten mathematics with manipulatives. *International Journal of Educational Psychology: IJEP*, 7(3), 286-316.

Khalfaoui, A., García - Carrión, R., & Villardón - Gallego, L. (2021). A systematic review of the literature on aspects affecting positive classroom climate in multicultural early childhood education. *Early Childhood Education Journal*, 49(1), 71-81.

Kirova, A., & Adams, L. D. (2006). Lessons learned and implications for the future. *Global migration and education: Schools, children and families*, 321-326.

Liu, S., Volčič, Z. & Gallois, C. (2018). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική επικοινωνία. Παγκόσμιοι πολιτισμοί και πλαίσια*. Αθήνα. Gutenberg.

Long, M. H., & Porter, P. A. (1985). Group work, interlanguage talk, and second language acquisition. *TESOL quarterly*, 19(2), 207-228.

Luckner, A. E., & Pianta, R. C. (2011). Teacher–student interactions in fifth grade classrooms: Relations with children's peer behavior. *Journal of Applied Developmental*

Psychology, 32(5), 257-266.

Lustig, M.W., & Koester, J. (2006) *Intercultural Competence: Inter-Personal Communication across Cultures*. 3rd Edition, Pearson Education, Boston. Ανακτήθηκε από:

<https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2371870>

Magos, K. (2012). “The princess is a racist”: combating stereotypes through teaching folktales. An action - research project with young children. In N. Palaiologou and G. Detz (Eds), *Mapping the broad field of multicultural and intercultural education worldwide*, (pp.195-208). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing,

Marchis, I., Ciascai, L., & Saial, J. (2008). Developing Intercultural Competencies Using Activities with Different Media. *Acta Didactica Napocensia*, 1(1), 39-47.

Markaki, A., Kyridis, A., & Ziontaki, Z. (2016). The effect of Cultural and Linguistic Background on the Relationships of Pupils in two Kindergartens in Greece. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 15 (3), 74-101. Ανακτήθηκε από: <http://www.ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/589/274>

Mashburn, A. J., Pianta, R. C., Hamre, B. K., Downer, J. T., Barbarin, O. A., Bryant, D., ... & Howes, C. (2008). Measures of classroom quality in prekindergarten and children’s development of academic, language, and social skills. *Child development*, 79(3), 732-749.

Melhuish, E. C. (2011). Preschool matters. *Science*, 333(6040), 299-300.

Monesson, A. (2009). The Other - Race Effect and its Influences on the Development of Emotion Processing. *Masters Theses*, 336.

Morris, R., & Mims, N. (1999). Making Classrooms Culturally Sensitive. *Department of Educational Leadership and Professional Studies State University of West, Education and Culture Fall*, 16(1).

- Müller - Jacquier, B. (2000). *Linguistic awareness of cultures: Grundlagen eines Trainingsmoduls* (pp. 20-51). Popp.
- Munandar, M. I., & Ulwiyah, I. (2012). Intercultural approaches to the cultural content of Indonesia's High School ELT textbooks. *Cross - Cultural Communication*, 8(5), 67-73.
- Mürner-Lavanchy, I., Steinlin, M., Nelle, M., Rummel, C., Perrig, W. J., Schroth, G., & Everts, R. (2014). Delay of cortical thinning in very preterm born children. *Early human development*, 90(9), 443-450.
- Murray, P. (2012). *The sustainable self: A personal approach to sustainability education*. Routledge.
- National Association for Multicultural Education (NAME). (2016). *Anti – discrimination statement*. Washington, DC: Author
- Over, H. (2016). The origins of belonging: social motivation in infants and young children. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 371(1686), 20150072.
- Papadopoulos, I., & Griva, E. (2017). Crossing Cultural Bridges in the ‘neighbourhood’: A project of developing intercultural communication strategies and multicultural awareness in a Language Classroom. Published in the Proceedings of the IX Conference Intercultural Communication: current approaches, practices and representations. Romania. Ανακτήθηκε από:
https://www.researchgate.net/publication/327138400_Papadopoulos_I_Griva_E_2017_Crossing_Cultural_Bridges_in_the_'neighbourhood'_A_project_of_developing_intercultural_communication_strategies_and_multicultural_awareness_in_a_Language_Classroom_Publishe.
- Parsad, B., Lewis, L., & Farris, E. (2001). *Teacher preparation and professional development, 2000*. US Department of Education, Office of Educational Research, and Improvement.

- Peleman, B., Vandenbroeck, M., & Van Avermaet, P. (2019). De overgang naar de kleuterschool voor kinderen uit gezinnen in armoede. Ανακτήθηκε από: <https://biblio.ugent.be/publication/8601480/file/8601481>
- Pianta, R. C., La Paro, K. M., & Hamre, B. K. (2008). *Classroom Assessment Scoring System™: Manual K-3*. Paul H Brookes Publishing.
- Praxmarer, P. (2015). Intercultural (Communication) Competence Script & Study Materials. 2010. Ανακτήθηκε από: <https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2010/07/intercultural-communication-competencies-study-material.pdf>.
- Programme for International Student Assessment (PISA). (2018). Ανακτήθηκε από: <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (1986). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rios - Gonzalez, O., Puigvert Mallart, L., Sanvicén Torné, P., & Aubert Simón, A. (2019). Promoting zero violence from early childhood: a case study on the prevention of aggressive behavior in Cappont Nursery. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(2), 157-169.
- Róg, T. (2015). Intercultural Education at a Pre - school Level in the Context of Polish Kindergarten Curriculum Changes. *Journal of Linguistic Intercultural Education*, 8.
- Rudman, L. A., Ashmore, R. D. & Gary, M. L. (2001). "Unlearning" automatic biases: the malleability of implicit prejudice and stereotypes. *Journal of personality and social psychology*, 81(5), 856-868.
- Sakellariou, M., Mitsi, P., & Strati, P. (2019). Teachers' attitudes and beliefs on differentiated teaching in the Greek Kindergarten, Primary and High School: A comparative research. *Studies in Humanities and Social Sciences*, 113.

- Sarkaya, M., & Coşkun, E. (2015). A new approach in preschool education: Social entrepreneurship education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 195, 888-894.
- Schweinhart, L. J. (1994). Lasting Benefits of Preschool Programs. ERIC Digest.
- Sharan, Y. (2015). Meaningful learning in the cooperative classroom. *Education 3-13*, 43(1), 83-94. DOI: 10.1080/03004279.2015.961723.
- Silva, J. M. (2012). Critical classrooms: Using artists' lives to teach young students social groups, power, and privilege. *Urban Education*, 47(4), 776-800.
- Smallwood, B. A. (1988). *Children's literature for limited English proficiency students, Ages 9-14* (Publication from Eric document reproduction service no. ED 356647)
- Sobel, D. M., & Taylor, S. V. (2005). Diversity preparedness in teacher education. *Kappa Delta Pi Record*, 41(2), 83-86.
- Spinthourakis, J. A., Karatzia - Stavlioti, E., & Roussakis, Y. (2009). Pre-service teacher intercultural sensitivity assessment as a basis for addressing multiculturalism. *Intercultural Education*, 20(3), 267-276.
- Straffon, D. A. (2003). Assessing the intercultural sensitivity of high school students attending an international school. *International journal of intercultural relations*, 27(4), 487-501.
- Temple, J. A., & Reynolds, A. J. (2007). Benefits and costs of investments in preschool education: Evidence from the Child-Parent Centers and related programs. *Economics of Education Review*, 26(1), 126-144.
- Thomson, C. J. (2016). What Is Aspect? Contrasting Definitions in General Linguistics and New Testament Studies. *The Greek Verb Revisited: A Fresh Approach for Biblical Exegesis*, 13-80.
- Ukpokodu, O. N. (2004). The Impact of Shadowing Culturally Different Students on Preservice

- Teachers' Disposition toward Diversity. *Multicultural Education*, 12(2), 19-28.
- Van Hook, C. W. (2002). Preservice teachers reflect on memories from early childhood. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 23(2), 143-155.
- Vandekerckhove, A., & Aarsen, J. (2020). High time to put the invisible children on the agenda: Supporting refugee families and children through quality ECEC. *European Early Childhood Education Research Journal*, 20(1), 104-114.
Doi: <http://dx.doi.org/10.1080/13050293x.2020.1707366>
- Vandenbroeck, M. (2010). «Une coeducation possible en context d'asymetrie. Les meres migrantes et les crèches» in Actes *La coeducation en question*, sous la direction de S. Rayna & Rubio M.N. et Scheu, Toulouse, Eres. Pp 85-105.
- Volchegorskaya, E., & Nogina, O. (2014). *Musical development in early childhood*. Procedia-Social And Behavioral Sciences, 146, 364-368.
- Vorkapić, S. T., & Pelozza, I. (2017). Exploring personality traits and well - being among pre-School and primary school teachers in Croatia. *Current Issues in Personality Psychology*, 5(1), 21-31.
- Walton, J., Priest, N., & Paradies, Y. (2013). Identifying and developing effective approaches to foster intercultural understanding in schools. *Intercultural education*, 24(3), 181-194.
- Wohlwend, K. E. (2011). Mapping modes in children's play and design: An action - oriented Approach to critical multimodal analysis. *An introduction to critical discourse analysis in education*, 242-266.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Συνεντεύξεις προελέγχου και μετελέγχου των γνώσεων των νηπίων ανά θεματικό άξονα

Θεματικός άξονας: «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου»

Συνέντευξη προελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Πριν την εφαρμογή του 1^{ου} θεματικού άξονα του προγράμματος ήταν απαραίτητη η συλλογή πληροφοριών προκειμένου να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των παιδιών σχετικά με το θέμα του άξονα. Επιλέχθηκε η συνέντευξη προελέγχου της προϋπάρχουσας γνώσης των νηπίων στην οποία τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις μέσω των κουκλών που επισκέφτηκαν την τάξη μας.

Εισαγωγική δραστηριότητα

Δόθηκαν στα παιδιά ομαδικές φωτογραφίες από διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της χρονιάς (συγκεκριμένα: 28^η Οκτωβρίου - Από το σποράκι στο ψωμάκι - Τα δικαιώματα των παιδιών - Χριστούγεννα) καθώς και άλλες εικόνες από παρέες παιδιών άλλων χωρών (Αφρική-Ασία) με έντονα χαρακτηριστικά και τους ζητήθηκε να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

-Τι βλέπουμε σε αυτές τις φωτογραφίες;

(Φωτογραφίες της τάξης μας; 28^η Οκτωβρίου-Από το σποράκι στο ψωμάκι-Τα δικαιώματα των παιδιών-Χριστούγεννα)

-Τι βλέπουμε σε αυτές τις φωτογραφίες;

(Παρέες παιδιών άλλων χωρών)

-Μπορεί να εντοπίσει ο/η καθένας/μία τον εαυτό του/της;

- Έχουμε όλοι/ες τα ίδια χαρακτηριστικά; Σε τι μοιάζουμε; Σε τι διαφέρουμε;

-Υπάρχει άλλος/η ακριβώς σαν και μας πουθενά στον κόσμο;

- Είσαι ίδιος/α με τον καλύτερό/ή σου φίλο/η; Τι έχετε κοινό; Σε τι διαφέρετε;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΑΛΜΠΙΝΑ*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ*	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
-Τι βλέπουμε σε αυτές τις φωτογραφίες ; (Φωτογραφίες της τάξης μας-28^η Οκτωβρίου -Από το σποράκι στο ψωμάκι-Τα δικαιώματα των παιδιών-Χριστούγεννα)	Α! κρατάει σημαία.	Η Αρχοντούλα ανοίγει το μπαούλο με τα δικαιώματα ! Πού είναι η αντιδικαιωματούλα; Α!νάτη κλέβει τα δικαιώματα. Πήρε το κλειδί.	Εγώ είμαι η unicef.	Χορεύου με.	Βάφουμε με τα πινέλα. Ο Σταύρος με λέρωσε.	Η Ραφαηλία φοράει σκούφο και ανακατεύει το αλεύρι.	Α!Εγώ είμαι εδώ. Έχω σκουλαρίκια.	Εγώ ρίχνω το λάδι στα κουλουράκια. Ο Άγγελος μου τραβάει το χέρι.	Λερώθηκε η μπλούζα μου.	Εγώ πού είμαι κυρία; Γιατί δεν έχω σημαία;	Να!Να! Εγώ φυτεύω το σιτάρι. Αυτή την μπλούζα μου έκανε δώρο η νονά μου.	Εγώ και η αδερφή μου η Λουκία κάνουμε παρέλαση.	Γιατί ο Άγγελος τραβάει την κουτάλα; Άμα πέσει το αλεύρι; Α! εδώ εγώ πλάθω κουλουράκια.	Α! Εγώ.	Τα κορίτσια χορεύουν και τα αγόρια χτυπάνε παλαμάκια.	Χα!χα!Εγώ. Τι κάνω; Βάφω;
-Τι βλέπουμε σε αυτές τις φωτογραφίες ; (Παρέες παιδιών άλλων χωρών)	Αυτά είναι τα παιδιά σου κυρία;	Είναι καφέ.	Είναι ξένα παιδιά.	. Το καλοκαίρι μαύρισα και 'γω στη θάλασσα και η μαμά μου καθόταν στον ήλιο να μαυρίσει.	Έχουν κλειστά ματάκια .	Έχουν άλλα ρούχα.	Παιδάκια καφέ. Και η μαμά και ο μπαμπάς τους είναι καφέ.	Είναι μαύρα και δεν έχουν ρούχα.	Δεν έχουν μαλλιά	Έχουν μικρά μαλλιά.	Αυτά είναι ίδια με τον Χρήστο .	Είναι τα παιδιά της Αφρικής.	Αυτά έχουν την κοιλιά τους ζουληγμένη.	(Ο Άγγελος δεν μιλάει, δεν μπορεί να κάνει προτάσεις, δείχνει με το δάχτυλο τις φωτογραφίες και γελάει).	Είναι παιδάκια από ένα άλλο μέρος μακριά. Είδα και στην τηλεόραση.	Έχουν άσπρα δόντια.

Μπορεί να εντοπίσει ο καθένας τον εαυτό του;	Όλα τα παιδιά κατάφεραν να εντοπίσουν τον εαυτό τους στις φωτογραφίες από τις δραστηριότητες της τάξης μας καθώς και τους συμμαθητές/τριές τους.															
- Έχουμε όλοι τα ίδια χαρακτηριστικά	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	-	Όχι	Όχι
- Σε τι μοιάζουμε;	-	Παίζουμε μαζί.	Έχουμε ίδιες στολές.	Μοιάζουμε με τη Λουκία και την Παναγιώτα. Έχουμε ίδιο πρόσωπο και παίζουμε στο σπίτι με τις κούτσες (χαρτόκουτα).	Δεν ξέρω.	Εμείς είμαστε κορίτσια και φοράμε κορδέλες στα μαλλιά.	Εμείς δεν είμαστε καφέ.	Δεν ξέρω	Τίποτα.	Έχουμε άσπρες μπλούζες. Είναι ίδιες. Κάνουμε παρέλαση.	Εγώ και η Αρχοντία μοιάζουμε. Φοράμε κόκκινη φούστα, είναι στολή.	Έχω ίδιο πρόσωπο με τη Λουκία.	Έχουμε σκουλαρίκια στα αυτιά μας.	-	Έχουμε άσπρες μπλούζες και κρατάμε σημαίες.	Δεν ξέρω.
- Σε τι διαφέρουμε;	Ο Σταύρος έχει άλλα ρούχα.	Εγώ φοράω κόκκινη φούστα και η Ραφαηλία μοβ.	Τα ξένα παιδιά είναι καφέ.	Εεε! Μμμ... δεν ξέρω.	Εγώ είμαι πιο μεγάλος από τον Δημήτρη. Ακουμπάω τη σημαία.	Τα αγόρια δεν έχουν και μας πειράζουν.	Ο Χρήστος είναι καφέ.	Έχουμε άλλα ρούχα.	Τίποτα	Έχουμε άλλα παπούτσια. Τα δικά μου έχουν τον Μίκυ.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Εγώ έχω σγουρά μαλλιά και η αδερφή μου πράσα λέει η μαμά μου.	-	Εμείς είμαστε άσπρα.	Φοράμε άλλα ρούχα.
- Υπάρχει άλλος/η ακριβώς	Ναι, ο μπαμπάς μου.	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	-	Όχι	-

**σαν και μας
πουθενά
στον
κόσμο;**

**- Είσαι
ίδιος/α με
τον
καλύτερό/ή
σου φίλο/η;**

Έχω φίλο
τον
Σταύρο
και
παίζουμε
με τα
αυτοκινητ
άκια.

Έχω φίλη την
Νικολέτα και
παίζουμε με
τις κούκλες.

Η
Γεωργί
α είναι
φίλη
μου
και
μερικέ
ς
φορές
δεν με
παίζει.

Η Λουκία
και η
Παναγιώτ
α μερικές
φορές με
μαλώνουν
και δεν
μου λένε
συγγνώμη
.

Όχι.

Εγώ
αγαπάω
την
Μαρία
που μου
δίνει
αυτοκόλλ
ητα.

Εγώ εκεί
στην
Πατρίδα
(χωριό)
παίζω με
τον
Κώστα
στον
δρόμο. Εί
ναι φίλος
μου.

Ναι,
αφού
παίζουμε
μαζί

Δεν
ξέρω.

Ο Νίκο
είναι
φίλος
μου.
Μερικέ
ς φορές
με
μαλώνε
ι.

Είμαι
φίλη με
τα
κορίτσι
α. Τα
αγόρια
μάς
χαλάνε
τα
παιχνίδι
α μας.

Φίλη
μου
είναι η
Λουκία
και
έχουμε
το ίδιο
δωμάτι
ο.

Όχι.
Η
Παναγιώτ
α μου
χαλάει
την
κατασκευ
ή μου και
δεν την
έχω φίλη.
Αγατώ
τη
Γεωργία.

-

Όχι, ο
φίλος
μου ο
Γιώργος
είναι
μικρός.

-

**-Τι έχετε
κοινό;**

-

Έχουμε ίδια
μπλούζα με
την Πέπα.
Εμένα είναι
πράσινη και
της Νικολέτας
είναι ροζ.

Δεν
ξέρω.

Έχουμε
ίδια πόynu
και
μερικές
φορές τα
ξεχνάμε
το βράδυ
σε μας.

Έχουμε
ίδια
μαλλιά.
Είναι
μαύρα.

Είμαστε
κορίτσια.

Δεν
ξέρω.

Δεν ξέρω

-

Δεν
ξέρω.

Παίζου
με με
τις
κούκλε
ς, τα
κουζιτι
κά, τα
πόynu.

Έχουμε
ίδια
μπουφά
ν, είναι
καινούρ
ια.

Έχουμε
το ίδιο
παγουρίν
ο.

-

Δεν
ξέρω.

-

**-Σε τι
διαφέρετε;**

Εγώ έχω
άλλα
μαλλιά και
ο Σταύρος
είναι έτσι
προς τα
κάτω.

Δεν ξέρω.

Αυτή
έχει
κίτριν
α
μαλλιά
.

Δεν ξέρω.

Ο
μπαμπά
ς μου
είναι
πο
δυνατός
από
όλους.

Δεν ξέρω
εγώ.

Δεν
ξέρω.

Δεν ξέρω

-

Είμαι
πο
μεγάλο
ς.
Κοίτα,
κοίτα
μέχρι
που
φτάνω.

Δεν
ξέρω.

Εγώ
έχω
μαλλιά
κοντά
και η
Λουκία
σγουρά.

Δεν
ξέρω.

-

Δεν
ξέρω.

-

* Αλβανικής καταγωγής

Συνέντευξη μετελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Η συνέντευξη μετελέγχου διεξήχθη στο τέλος των διδακτικών ενοτήτων του θεματικού άξονα με στόχο να διαπιστωθεί τι νέο έχουν αποκομίσει τα νήπια και αν έχουν προβεί στην τροποποίηση των απόψεών τους. Με τη βοήθεια των κουκλών τα νήπια απάντησαν στις παρακάτω ερωτήσεις:

-Διασκεδάσατε μ' αυτά που κάναμε;

-Πέστε μου κάτι για τον εαυτό σας που σας κάνει να αισθάνεστε όμορφα.

-Πώς φαντάζεστε θα ήταν ο κόσμος μας ή η τάξη μας αν δεν υπήρχε αυτή η ποικιλία στα χαρακτηριστικά μας; Φαντάζεστε π.χ. να ήταν όλα τα λουλούδια κόκκινα; Θα σου άρεσε αυτή η ομοιομορφία;

-Ποιες είναι οι ομοιότητες που ανακαλύψαμε στην τάξη μας;

-Τι μάθατε για τους συμμαθητές/τριές σας; Πώς νιώθετε γι' αυτά που ανακαλύψατε γι' αυτούς;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΑΛΜΠΙΝΑ*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ*	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
Διασκεδάσατε μ' αυτά που κάναμε;	Ναι	Ναι, ήταν πολύ ωραία.	Ναι, μου άρεσε.	Ναι, ναι, να κάνουμε και άλλα.	Ναι	Ναι, να κάνουμε και άλλα.	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι, πολύ μου άρεσε.	Ναι	Ναι, θέλω να παίξουμε και άλλο.	Ναι, ήταν ωραία.	(Χαμογέλασε)	Ναι	Ναι
Πέστε μου κάτι για τον εαυτό σας που σας κάνει να αισθάνεστε όμορφα.	Μου αρέσουν τα μακαρόνια να τα τρώω και να τα ρουφάω.	Η γιαγιά μου λέει είσαι η πιο γλυκιά κουκλίτσα του κόσμου.	Κάνω ωραίες καρδούλες στις ζωγραφιές μου.	Μπορώ να ντύνομαι μόνη μου το πρωί πριν να έρθω στο σχολείο	Με τον μπαμπά μου οδηγώ το τρακτέρ. Με αφήνει να κρατάω το τιμόνι όταν πάω στο χωράφι.	Χάρισα το βότσαλο που φτιάξαμε στην αδερφή μου και το έβαλε στο γραφείο της.	Όταν κάνω εμβόλιο δεν κλαίω. Όταν την ήμουν μικρή έκλαιγα λίγο.	Όταν η μπεμπούλα κλαίει εγώ της κουνάω την κουδουνίστρα για να γελάσει.	Δεν ξέρω. (Στην προσπάθεια των κρουαζιέρών να εκμαιεύσουν μία απάντηση η Αλμπίνα έδωσε μία απάντηση) Κάνω ωραίες ζωγραφιές με τις κηρομπογιές και τις χαρίζω στη μαμά μου.	Εγώ πηγαίνω στον μπαμπά μου στο κρεοπωλείο και είο και τον βοηθάω στα κρέατα.	Έχω ωραία μαλλιά και η μαμά μου τα φτιάχνει ωραία κοτσιδάκια και μου λέει τι όμορφη που είσαι έτσι.	Έχω ωραίο μούτρο με κόκκινο μούτρο.	Και 'γω έχω ωραίο μούτρο.	Δεν απάντησε.	Δεν ξέρω (Στην προσπάθεια των κουκλών να εκμαιεύσουν μία απάντηση ο Δημήτρης έδωσε μία απάντηση) Μπορώ και κολλάω τα χαρτάκια στη ζωγραφιά.	Είμαι καλό παιδί.
Πώς φαντάζεστε θα ήταν ο κόσμος μας ή η τάξη μας αν δεν υπήρχε αυτή η ποικιλία	Δεν θα μου άρεσαν ήμαστα ν'όλοι ίδιοι.	Όχι, γιατί όταν γίναμε ζωάκια και είχαμε και προβοσκίδα και αυτιά	Όχι, δεν θα ήταν ωραία. Εμείς στο χωριό ο κήπος της γιαγιάς μου έχει λουλούδι	Μ' αρέσει το κόκκινο χρώμα εμένα, αλλά και το κίτρινο και	Δεν ξέρω... όλα κόκκινα; Ε, όχι δεν μ' αρέσει.	Δεν θα ήταν όμορφα έτσι. Εμείς έχουμε πολλές γλάστρες με πολλά χρώματα, στο	Όχι, να είναι πολύχρωμα θέλω τα λουλούδια όπως στη θεία που τα	Όχι, δεν θα μου άρεσε.	Θα ήταν άσχημος.	Όχι, είναι ωραία που έχουμε πολλά λουλούδια και μωβ και κίτρινα και	Δεν ξέρω, νομίζω δεν θα μου άρεσε, όπως δεν μου άρεσε τα ζωάκια έγιναν όλα ίδια.	Είναι ωραία που διαφορετικά ρούχα και μαλλιά. Δεν θα μου άρεσε να είναι	Όχι, θέλω πολλά χρώματα όπως οι μπλούζες μας που έχουνε	Δεν απάντησε.	Δεν θα ήταν ωραία, δεν θα μου άρεσε.	Δεν απάντησε (Οι κούκλες δεν καταφέρουν να του εκμαιεύσουν κάποια απάντηση)

στα χαρακτηρισ τικά μας; Φαντάζεστε π.χ. να ήταν όλα τα λουλούδια κόκκινα; Θα σου άρεσε αυτή η ομοιομορφί α;	και αγκάθια και φτερά δεν μου άρεσε.	ια με χρώματ α πολλά και μου αρέσει πολύ.	το μπλε και το πράσιν ο είναι ωραίο και όλα τα χρώμα τα μ' αρέσο υν και είναι ωραία που τα έχει και η μπλού ζα μου.	μπαλκόνι κοντά στα κάγκελα.	βάζει στο βάζο.	πράσινα και μπλε και πορτοκα λί.	όλα κόκκινα.	πολλά σχέδια.	. Ήταν αφοσιωμ ένος σε δυο παπαγαλ άκια που είχε φέρει από το σπίτι.)							
Ποιες είναι οι ομοιότητες που ανακαλύψα με στην τάξη μας;	Είμαστ ε όλοι παιδιά.	Όλοι έχουμε δύο χέρια, δύο πόδια και ένα κεφάλι.	Είμαστε όλοι όμορφοι 	Μας αρέσο υν όλους τα παιχνί δια.	Είμαστε όλοι χαμογελα στοί ... μερικές φορές γκρινιάζο υμε και λίγο.	Τραγουδά με δυνατά όταν έχουμε φάει πολύ πρωινό.	Θέλουμε ε να βγαίνου με στην αυλή και να κάνουμ ε τσουλή θρα, αλλά ο Σταύρο ς θέλει να κάνει πρώτος και μας σπρώχν ει.	Όλοι πεινάμε και θέλουμε φαγητό.	Τα δαχτυλάκ ια μας που είναι όλα πολύ σημαντικ ά και τα βάλαμε και κορόνες.	Θέλουμε όλοι να πίνουμε νερό από το παγουρί νο μετά το φαγητό.	Έχουμε δυνατές φωνές και ξεκουφάιν ουμε την άλλη τάξη όπως τότε που κάναμε τα ζώα και φωνάζαμε πολύ.	Έχουμε δύο μάτια, μία μύτη , ένα στόμα. Η μύτη του Χρήστου είναι λίγο πιο μεγάλη.	Εργόμα στε όλοι εδώ στο σχολείο	Δεν απάντησε.	Όλοι έχουμε μαμά και μπαμπά και αδελφούς	Συνέχισε να είναι αρνητικό ς.
Τι μάθατε για τους συμμαθητές/ τριές σας; Πώς νιώθετε γι'	Η Αλμπίν α μου λέει μυρμενγ γές όπως το ξέρω	Η Αρχοντο ύλα έχει μία αδερφού λα μικρή που μοιάζει	Η Λουκία και η Παναγι ώτα τρώνε τα δημητρι	Η Σουμέ λα όταν παιίζου με θέλει πάντα	Ο Σταύρος έχει κρεοπωλε ίο και πουλάει κρέατα. Ο	Η Αλμπίνα ανέβηκε σε αεροπλάν ο και πήγε κάπου	Η Ραφαηλ ία μένει στη γειτονιά μου, παιίζουμ ε μαζί	Ο Δημήτρης έχει ένα μεγάλο αδερφό, τον είδα το μεσημέρι	Η Λουκία και η Παναγιώ τα κοιμούντ αι στο ίδιο	Η Αρχοντο ύλα της αρέσει το κόκκινο χρώμα και	Η Σουμέλα τρέχει στη γειτονιά πολύ γρήγορα και σκαρφαλώ	Ο Χρήστος είπε ότι πάει στο κολυμβητ ήριο μαζί με τον ξάδερφό	Ο Χρήστο ς πολλές φορές φωνάζε ι και μας	Δεν απάντησε.	Ο Χρήστος ήταν πολύ όμορφος όταν τον φωτογρά	Δεν απάντησε

**αυτά που
ανακαλύψατ
ε γι' αυτούς;**

και 'γω
αυτό.

σαν
κούκλα.

ακά
τους με
κακάο.

να έχει
να έχει
το
μωράκ
ι το
μαυρά
κι.

μπαμπάς
μου είναι
φίλος με
τον
μπαμπά
του.

εκεί
ψηλά.

και
γελάμε
το
απόγευ
μα.

που τον
πήρε με
το
αυτοκίνητ
ο.

δωμάτιο.
Είναι
δίδυμες ,
μας
έδειξαν
και
φωτογρα
φίες.

έβαψε
το
βότσαλό
της
κόκκινο.

νει στα
δέντρα.

του και
μένα θα
μου άρεσε
να
πηγαίνω
στο
κολυμβητ
ήριο, αλλά
η μαμά
μας δεν
μας πάει.

σπρώχν
ει στην
παρεού
λα και
δε μας
ζητάει
συγγνώ
μη.
Όπως
τότε
που
κάναμε
τα
βότσαλ
α με τη
θάλασσ
α και
με
έσπρωξ
ε και με
πλάκωσ
ε.

φισα με
το tablet.

* Αλβανικής καταγωγής

Θεματικός άξονας: «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία... Απλώς άνθρωποι!!»

Συνέντευξη προελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Πριν την εφαρμογή του 2^{ου} θεματικού άξονα του προγράμματος ήταν απαραίτητη η συλλογή πληροφοριών προκειμένου να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των παιδιών σχετικά με το θέμα του άξονα. Επιλέχθηκε η συνέντευξη προελέγχου της προϋπάρχουσας γνώσης των νηπίων στην οποία τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις μέσω των κουκλών που επισκέφτηκαν την τάξη μας.

Εισαγωγική δραστηριότητα

Η παιδαγωγός/ ερευνήτρια φέρνει μία υδρόγειο σφαίρα μέσα στην τάξη και αφήνει τα παιδιά να την περιεργαστούν ερχόμενα το πρωί στον παιδικό σταθμό. Λέει στα παιδιά ότι σήμερα θα ταξιδέψουμε σε όλο τον κόσμο, θα δούμε τόπους μακρινούς, παιδιά σαν και σας, παιδιά που ζουν διαφορετικά, αλλά που όλα ζητούν να παίζουν, να ονειρεύονται, να γελάνε, να αγαπάνε. Πριν φύγουμε για το ταξίδι μας όμως ας δούμε που βρισκόμαστε τώρα (Εξηγεί τι είναι η υδρόγειος σφαίρα). Εντοπίζουμε την Ελλάδα και ακούμε το τραγούδι «Ελλάδα μου όμορφη» από την Πολυξένη.

<https://www.youtube.com/watch?v=KMIXA0uyzT4>

Ζητήθηκε να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Γνωρίζετε πως λέγεται η χώρα στην οποία μένουμε;
- Γνωρίζετε ή έχετε επισκεφτεί άλλες χώρες;
- Ποιες αποκαλούμε ξένες χώρες;
- Γνωρίζετε ποιους αποκαλούμε ξένους; Πιστεύετε ότι τους μοιάζετε;
- Πώς νιώθετε όταν βλέπετε κάποιον από ξένη χώρα;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙ Α	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙ Α	ΧΡΗΣΤΟ Σ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ ΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟ Σ	ΑΛΜΠΗΝ Α*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛ Α	ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟ Σ *	ΔΗΜΗΤΡ ΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ Σ*
Γνωρίζετε πως λέγεται η χώρα στην οποία μένουμε;	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Ελλάδα	Δεν ξέρω	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Ελλάδα	Ελλάδα	--	Ελλάδα	Δεν ξέρω.
Γνωρίζετε ή έχετε επισκεφτε ί άλλες χώρες;	Η γιαγιά μου και ο παππού ς μου είναι στην Αλβανί α. Δεν πήγα.	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ο θεός μου είναι στη Γερμανία και πήγαμε και 'μεις το καλοκαίρι με το αεροπλάνο.	Όχι	Όχι	Και 'γω την ξέρω την Αλβανία .	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	--	Όχι	--
Ποιες αποκαλού με ξένες χώρες;	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Αυτές που είναι μακριά.	Δεν ξέρω	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Που είναι κάπου αλλού μακριά στον ουρανό που έχει παιδάκια μαύρα όπως στις φωτογραφί ες εκείνες.	Δεν ξέρω.	--	Είναι αυτές που είναι στο βιβλίο που μου χάρισε η νονά μου . (Την άλλη μέρα ο Δημήτρη ς έφερε να μας δείξει το βιβλίο που ανέφερε «Τα σπίτια	--

															του κόσμου»).	
Γνωρίζετε ποιους αποκαλού με ξένους; Πιστεύετε ότι τους μοιάζετε;	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Είναι παιδάκια που έχουν μαύρο χρώμα. Εμείς είμαστε μεξ. Είναι διαφορετικοί.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Η μαμά μου μου λέει να μη μιλάμε με ξένους στον δρόμο που δεν τους ξέρουμε.	Στο φράγμα στη γέφυρα περπατάνε κάποιοι ξένοι που τους είδαμε και μου είπε ο μπαμπάς μου ότι είναι από εκεί που έχει πόλεμο και τους χαλάσανε τα σπίτια και τώρα είναι εκεί στο φράγμα. Είναι μαυριδεροί και έχουν ρούχα παλιά.	Ο μπαμπάς μου μου είπε να μην παίρνω ότι μου δίνουν οι ξένοι και να μην τους ακούω.	Δεν ξέρω.	Ένας ξένος ήρθε σπίτι μας και μαστόρεψε το πλυντήριο. Είχε πολλά εργαλεία και έκανε ντάκα ντούκα.	Δεν ξέρω.	Ναι, τα παιδάκια της Αφρικής που πεινάνε και έχουν λεπτές κοιλίες. Είναι άλλοι, είναι καφέ. Είναι σαν τα μωρά που παίζουμε και 'μεις εδώ στην τάξη μας.	Ναι, ναι αυτά τα παιδάκια που είδαμε και στο dvd στην τηλεόραση.	--	Ναι, αυτοί που είναι εκεί μέσα στα σπίτια, στο χιόνι, στη θάλασσα, στις σπηλιές.	--
Πώς νιώθετε όταν βλέπετε κάποιον από ξένη χώρα;	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Εγώ φοβόμουνα να μη μας πειράξουν, αλλά ο μπαμπάς μου μου είπε ότι δεν θα μας	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Μ' αρέσουν οι κουκλίτσες οι μαύρες και θέλω να παίξω αλλά η Λουκία όλο μου τις παίρνει.	Και η Παναγιώτα μου τις τραβάει και 'γω θέλω αυτές τις κούκλες.	--	Δεν νιώθω τίποτα.	--

πειράξου ν.

* Αλβανικής καταγωγής

Συνέντευξη μετελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Η συνέντευξη μετελέγχου διεξήχθη στο τέλος των διδακτικών ενοτήτων του θεματικού άξονα με στόχο να διαπιστωθεί τι νέο έχουν αποκομίσει τα νήπια και αν έχουν προβεί στην τροποποίηση των απόψεών τους. Με τη βοήθεια των κουκλών τα νήπια απάντησαν στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Τελικά, όταν ακούμε τις λέξεις «ξένες χώρες» και «ξένος», τι εννοούμε;
- Θα θέλατε να επισκεφτείτε κάποια χώρα που μελετήσαμε; Γιατί; Τι θα θέλατε να κάνετε εκεί; Τι θα θέλατε να δείτε;
- Σύμφωνα με αυτά που μάθατε για τις χώρες αυτές τι θα ήταν ποιο δύσκολο για εσάς να συνηθίσετε αν έπρεπε να ζήσετε σε κάποια από αυτές;
- Πώς αισθανθήκατε όταν επικοινωνήσατε με παιδιά από τόσα διαφορετικά μέρη; Βρήκατε ότι μοιάζετε σε κάτι;
- Βρήκατε ομοιότητες με τη δική μας χώρα;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΔΑΜΠΙΝΑ*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ*	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
Τελικά, όταν ακούμε τις λέξεις «ξένες χώρες» και «ξένος», τι εννοούμε;	Είναι η Αφρική και η Αμερική. Ξένος είναι ο Ινδιάνος.	Είναι όλες αυτές οι χώρες που βάλανε στον τοίχο.	Είναι όλες αυτές οι μακρινές χώρες που μας πήγε ο ξεναγός να δούμε.	Ε, να όλες αυτές γύρω (δείχνει) του Νίκο που γράφανε και τα γραμμάρια.	Αυτή η χώρα είναι η μαμά του Νίκο που γράφανε και τα γραμμάρια.	Είναι αυτές που πάμε με το αεροπλάνο μακριά, που εμείς με το μαγικό χαλί και είδαμε πολλά πράγματα.	Είναι αυτές οι χώρες στην Αφρική, οι κίτρινοι Κινέζοι, οι Ινδιάνοι.	Εκεί που πήραμε τα εισιτήρια και μπήκαμε στο λεωφορείο και πηγαίναμε στην Αφρική, στην Κίνα, στην Αμερική. Στους καουμπόηδες δεν πήγαμε.	Οι άλλες αυτές στον χάρτη. Αυτοί που κολλήσαμε εδώ πάνω.	Αυτές εκεί στην υδρόγειο σφαίρα που γυρνάμε γύρω γύρω.	Είναι εκεί στην Αφρική και στις άλλες που ταξιδέψαμε με το λεωφορείο και ο ξεναγός μάς μιλούσε με το μικρόφωνο και εμείς ρωτούσαμε.	Αυτές που είπαμε εκεί μακριά στην Αφρική και στους Ινδιάνους και εκεί η μαμά του Νίκο.	Αυτές εκεί στον χάρτη που μας έφερε ο Χαμογούλης με τη Χαμογούλα.	--	Αυτές που ταξιδέψαμε και ήταν και στο βιβλίο που σας έφερα και σας έδειξα.	--
		Ξένα είναι τα Κινέζα με τα καπέλα τα τρίγωνα.		Αυτοί οι άνθρωποι είναι κρεμασμένοι στην τάξη)	Αυτοί οι άνθρωποι που είναι εκεί, είναι ξένοι. Αυτοί που είναι στον δρόμο και είναι σε άλλα σπίτια κι αυτοί είναι ξένοι.		Ναι, όλοι αυτοί εκεί στα σπίτια τους είναι οι ξένοι. Ο μπαμπάς μου μου είχε πει να μην παίρνω πράγματα από ξένο αλλά αυτοί είναι	Αυτοί που βάλανε εκεί στον τοίχο είναι άνθρωποι.	Ξένος είναι αυτός που μιλάει αλλιώς.	Αυτοί που είναι μακριά είναι ξένοι άνθρωποι.	Αυτοί που κολλήσαμε πάνω στον χάρτη εδώ μακριά είναι ξένοι άνθρωποι.	Αυτοί εδώ που κολλήσαμε εκεί στον χάρτη στην Αφρική ή και εκεί στην Κίνα και αλλού εδώ πάνω.		Όλοι αυτοί οι ξένοι άνθρωποι που κολλήσαμε στον χάρτη και εκεί που είναι στα σπίτια στην Αφρική και στις σκηνές των Ινδιάνων.		

								άλλοι ξένοι.								
Θα θέλατε να επισκεφτείτε κάποια χώρα που μελετήσαμε; Γιατί; Τι θα θέλατε να κάνετε εκεί; Τι θα θέλατε να δείτε;	Θα ήθελα να πάω στην Αφρική και να πάω φαγητό στα παιδάκια που δεν έχουν.	Άμα πήγαι να στους Ινδιά νους ήθελ α να ανάμ ουμε μια μεγάλη φωτι ά για να ζεστα θούμ ε και να ψήσο υμε τα φαγη τά μας.	Πολύ μου αρέσουν οι πυραμίδ ες και μπορεί να έχουν και μούμενες μέσα.	Αφού πήγα με, ωραί α ήτανε .	Εγώ παίζω με το Νίκο και η μαμά του μπορεί να μας πάει στην Αλβανί α να κοιμηθο ύμε εκεί.	Μου άρεσε η Κίνα με τα ωραία τα φορέματα που φοράνε οι Κινέζες και οι ομπρέλες που είχες εσύ κυρία.	Εγώ θα ήθελα να πάω στους Ινδιάνου ς που χορεύου ν γύρω γύρω από τη φωτιά και φωνάζο υν δυνατά.	Στα ζώα στη ζούγκλα, θα μου άρεσε να πάω με τη μαμά και τον μπαμπά μου και να κρεμόμα στε από τα σκοινιά και να πηδάμε από δέντρο σε δέντρο.	Ναι, θα ήθελα να πάω στην Αλβανία που μας μίλησε και η μαμά του Νίκο. Και η μαμά μου την ξέρει και θα πάμε για γαγά και στον παππού.	Στους Ινδιάνο υς για να κυνηγά ω με το τόξο και το τσεκού ρι και να ανάβω φωτιές.	Θα ήθελα να δω τον κινέζικο δράκο στην Κίνα που τον χορεύουν και οι άλλοι άνθρωπο ι κοιτάνε.	Εκεί στην Αφρική θα πάμε με τη μαμά και την αδερφή μου είπαμε να δώσουμε φαγητό και παιχνίδια στα παιδάκια που πεινάνε.	Εκεί στους Ινδιάν ους που ταξιδέ ψαμε με το κανό και κουνο ύσαμε τα κουπιά για να πάμε να βρούμ ε ψάρια ήταν πολύ ωραία αλλά τ' αγόρια ήθελα ν αυτά συνεχε ια να μπαίνο υν μέσα.	Δείχνει τα γράμμα τα της αλβανικ ής αλφαβή τας.	Θα ήθελα να πάω στη χώρα του Ντάρεν κοντά στην Αμερική, να φάμε τη μακαρονό πιτα που μαγειρεύε ι η γιαγά του.	Δείχνει τα ζώα της ζούγκλας
Σύμφωνα με αυτά που μάθατε για τις χώρες αυτές τι θα ήταν ποιο δύσκολο για εσάς να	Να μην έχω παιχνίδια να παίζω.	Θα ήταν δύσκο ολο να κοιμό μαστ ε κάτω	Έχει πολλή ζέστη εκεί στις πυραμίδ ες και μπορεί να μη βρεις και	Να μην έχου με ήριο να πλέν ουμε	Εκείνο το ρυζάκι ήταν δύσκολ ο να το φάμε με τα ξυλάκια	Στη ζούγκλα εγώ θα φοβόμουνα το λιοντάρι και την Τίγρη και θα κρυβόμουνα να μη με δούνε.	Δεν έχουνε κρεβάτι α, κοιμούν ται κάτω στο χώμα, ούτε	Εκεί στις καλύβες τις ξύλινες στην Αφρική δεν έχουν παιδικό δωμάτιο	Που δεν έχουν σπίτια με τσιμέντο να εκεί (δείχνει το αφρικάνι κο	Το βράδυ οι Ινδιάνο ι όταν κοιμούν ται δεν έχουν φωτάκι	Ήταν δύσκολο με τα ξυλάκια να φάμε το κινέζικο ρύζι και καλύτερ	Δεν έχουν φαγητό ούτε νερό κάποια παιδάκια και άμα ήμασταν και εμείς εκεί θα	Εκεί που έτρωγ αν κάτω στο χώμα οι Ινδιάν	--	Θα ήταν δύσκολο να μιλάμε με τον Ντάρεν γιατί δεν θα ήξερε ελληνικά αν ζούσα	--

<p>συνηθίσετε αν έπρεπε να ζήσετε σε κάποια από αυτές;</p>	<p>στις πέτρες, χωρίς κρεβάτια εκεί στους Ινδιάνους.</p>	<p>νερό να πιείς για πολλή ώρα και να διψάς.</p>	<p>τα πιάτα και να πιηγαίνουμε στο ποτάμι να τα σαπουνίζουμε όπως έκαναν οι Ινδιάνοι.</p>	<p>και όλο έπεφτε κάτω από το τραπέζι.</p>	<p>καλοριφέρ για να ζεσταθούν μετά τη βροχή. Θα κρύωνα και θα ήταν σκληρά κάτω.</p>	<p>και πώς θα ξαπλώναμε να κοιμηθούμε;</p>	<p>χωριό) και θα χαλάσουν από τη γρήγορα.</p>	<p>και θα είναι πολύ σκοτεινά μέσα στη σκηνή.</p>	<p>α με το κουτάλι για να μη πέφτει και λερώνει το τραπέζι και το πάτωμα.</p>	<p>διγούσαμε και θα πεινούσαμε.</p>	<p>οι και έπλεναν τα πιάτα στο ποτάμι και δεν είχαν χαρτοπετσέτα να σκουπιστούνε ούτε τραπέζι και λερώνανε τα ρούχα τους.</p>	<p>στη χώρα του.</p>				
<p>Βρήκατε ότι μοιάζετε σε κάτι με τους ανθρώπους που γνωρίσατε στα τόσα διαφορετικά μέρη που ταξιδέψαμε; Βρήκατε ομοιότητες ή διαφορές με τη δική μας χώρα;</p>	<p>Εγώ στενοχωρήθηκα που εκείνα τα παιδιά δεν έχουν φαγητό και παιχνίδια, ενώ εμείς έχουμε πολλά πράγματα.</p>	<p>Τα μικρά τα Κινεζάκια έχουν χόρευαν και αυτά όπως χορεύαμε και εμείς με τις μουσικές. Έχουν άλλες μουσικές όμως</p>	<p>Και μένα μ' αρέσει πολύ το ρυζάκι όπως αρέσει στα Κινεζάκια αλλά το τρώω με γιουρτί όπως εδώ στο σχολείο.</p>	<p>Δεν ξέρω.</p>	<p>Μαγειρεύουν και αυτοί ωραία φαγητά και κάνουν και πίτα όπως κάνει η γιαγιά μου.</p>	<p>Δεν ξέρω. Στην Αφρική έχει θάλασσα γύρω γύρω όπως και σε μας.</p>	<p>Είναι διαφορετικοί από μας δεν είναι ίδιοι αλλά είναι ωραία και στη χώρα τους.</p>	<p>Ναι, μοιάζουμε λίγο, αλλά έχουν χρώμα, δεν είναι ίδιο και κάνουν άλλες δουλειές.</p>	<p>Είδαμε ίδια τα γράμματα της Αλβανίας και της Ελλάδας που τα γράγαμε στο χαρτόνι. Να, εκεί που τα έχουμε κρεμασμένα. Ήταν και η λέξη κακάο ίδια.</p>	<p>Και ο παππούς έχει τσεκούρι στο χωριό που κόβει τα ξύλα αλλά και ο μπαμπάς μου στο κρεοπωλείο έχει μια μαχαίρα που μοιάζει με τσεκούρι.</p>	<p>Τα παιδιά εκεί στην Κίνα έχουν ματάκια λίγο κλειστά, να έτσι (δείχνει τα μάτια) και έχουν ρύζι και εμείς έχουμε πολύ ρύζι όταν μαγειρεύει τρώμε</p>	<p>Έχουν άλλα σπίτια και μουσικές άλλες και χορεύουν χοροπηδώντες.</p>	<p>Δεν ξέρω εγώ. Είναι φίλοι μας όμως και στείλαμε και γράμματα στην Κατερίνα και στα παιδιά.</p>	<p>--</p>	<p>Και η γιαγιά μου μαγειρεύει πίτα αλλά όχι μακαρονόπιτα μόνο με σπανάκι και τυρί. Εμείς εδώ δεν έχουμε καρύδες στο Survivor έχουν πολλές.</p>	<p>--</p>

τσιν,
τσιν,
τσιν,
τσιν
τσον.

όλη
μέρα.

* Αλβανικής καταγωγής

Θεματικός άξονας: «Κάτω από τον ίδιο ουρανό»

Συνέντευξη προελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Πριν την εφαρμογή του 3^{ου} θεματικού άξονα του προγράμματος ήταν απαραίτητη η συλλογή πληροφοριών προκειμένου να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των παιδιών σχετικά με το θέμα του άξονα. Επιλέχθηκε η συνέντευξη προελέγχου της προϋπάρχουσας γνώσης των νηπίων, στην οποία τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις μέσω των κουκλών που επισκέφτηκαν την τάξη μας.

Εισαγωγική δραστηριότητα: «Το χωριό των μαρκαδόρων»

Οι κούκλες διηγήθηκαν στα παιδιά (κρατώντας μπροστά τους ένα κουτί μαρκαδόρους) μια ιστορία για το χωριό των μαρκαδόρων. Αναφέρθηκαν στο πόσο δύσκολο είναι να ζουν όλοι μαζί σ' ένα τόσο μικρό χωριό και τους ζητήθηκε να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ο κάθε μαρκαδόρος έχει το δικό του χρώμα και ρόλο και όλοι μαζί μπορούν να κάνουν μια όμορφη ζωγραφιά. Πόσο μονότονη θα ήταν η ζωγραφιά αν την έκανε μόνο ένας μαρκαδόρος;
- Μήπως η τάξη μας μοιάζει μ' ένα κουτί μαρκαδόρους;
- Ας φανταστούμε ότι το κουτί με τους μαρκαδόρους είναι η τάξη μας και οι μαρκαδόροι είμαστε εμείς. Είμαστε όλοι μια ομάδα;
- Ποιος θα θέλατε να βρίσκετε δίπλα σας στο κουτί με τους μαρκαδόρους;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 5

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΒΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΑΛΜΠΙΝΑ*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ*	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
Ο κάθε μαρκαδόρος έχει το δικό του χρώμα και ρόλο και όλοι μαζί μπορούν να κάνουν μια όμορφη ζωγραφιά. Πόσο μονότονη θα ήταν η ζωγραφιά αν την έκανε μόνο ένας μαρκαδόρος;	Δεν θα μου άρεσε πολύ.	Αν ζωγραφίζαμε μόνο με τον μαύρο μαρκαδόρο η ζωγραφιά δεν θα ήταν ωραία.	Εγώ στις ζωγραφιές μου βάζω και κόκκινο και κίτρινο και πράσινο και μοβ και άλλα χρώματα να γίνει χρωματιστή.	Δεν θα μ' αρέσει αν είχε μόνο ένα χρώμα. Θέλω να έχει πολλά.	Εμένα μ' αρέσει μόνο το μπλε και αν ήταν όλα μπλε θα ήταν ωραία.	Εγώ όταν σπίτια και λουλούδια βάζω πολλά χρώματα.	Εμένα το μαύρο και το καφέ δεν μου αρέσει πολύ και δεν βάζω μ' αυτά. Μ' αρέσει να βάζω ροζ, κόκκινο και πράσινο. Βάζω και μπλε στον ουρανό.	Δεν θα μου άρεσε πολύ.	Εμένα δεν μου αρέσει να είναι γκρι και να μην έχει κόκκινο και φουξ και κίτρινο.	Εγώ τα κάνω όλα μπλε, αυτό μου αρέσει.	Εμένα το κόκκινο και το κίτρινο δεν βάρουν καλά, έχουν τελειώσει και βάζω πράσινο και πορτοκάλι και καφέ όταν κάνω τους κορμούς.	Αν έχει ωραία χρώματα είναι πιο όμορφη.	Στα σπιτάκια βάρω κόκκινη τη σκεπή και άλλα χρώματα τα παράθυρα και τις πόρτες.	--	Εγώ βάζω πολλά χρώματα στις ζωγραφιές μου.	--
Μήπως η τάξη μας μοιάζει μ' ένα κουτί μαρκαδόρους;	Δε χωράμε όλοι μέσα στο κουτί.	Όχι, γιατί δεν είναι τόσο μικρή.	Δεν ξέρω, αφού δεν έχει τραπέζα και καρεκλάκια.	Όχι, δεν μοιάζει.	Όχι.	Δεν ξέρω.	Δεν ξέρω.	Όχι.	Δεν ξέρω.	Όχι, είναι μικρό κουτί.	Όχι, η τάξη είναι πιο μεγάλη.	Όχι, δε χωράμε μέσα στο κουτί.	Όχι.	--	Δεν ξέρω σε τόσο μικρό κουτί πως θα είναι η τάξη μας.	--

Ας φανταστούμε ότι το κουτί με τους μαρκαδόρους είναι η τάξη μας και οι μαρκαδόροι είμαστε εμείς. Είμαστε όλοι μια ομάδα;	Ναι, αφού μένουμ ε στο ίδιο χωριό.	Εγώ θέλω να είμαι στην ομάδα όταν παίζουμε παιχνίδια με την Κωνσταντίνα και τη Μαρία.	Ναι, αφού είμαστε κλεισμένοι μέσα στο κουτί.	Όχι, γιατί τα αγόρια παίζουν μόνα τους.	Όχι, αφού όλοι είμαστε στη σειρά και δεν μπορούμε να παίξουμε ε.	Όχι, γιατί εγώ θέλω να είμαι στην ομάδα μόνο με τη Σουμέλα, την Αρχοντούλα και τον Σταύρο.	Δεν ξέρω, αφού όλοι οι μαρκαδόροι είναι ξαπλωμένοι στη σειρά.	Όχι.	Δεν ξέρω.	Ναι, αφού είμαστε όλοι ο ένας κοντά στον άλλο.	Όχι, γινόμαστε πολλές ομάδες όταν παίζουμε ε.	Δεν ξέρω, δεν μπορούμε να παίξουμε εκεί μέσα.	Είναι στριμωχτά και δεν μπορούμε να κάνουμε τα παιχνίδια μας.	--	Εγώ δεν θέλω να είμαι στην ίδια ομάδα με τον Χρήστο γιατί με σπρώχνει	--
Ποιος θα θέλατε να βρίσκετε δίπλα σας στο κουτί με τους μαρκαδόρους;	Η Αλμπίνα και ο Χρήστος.	Η Κωνσταντίνα από τη μία μεριά και η Μαρία από την άλλη.	Θέλω τη Σουμέλα και τη Ραφαηλία.	Η Λουκία και η Παναγιώτα.	Ο Διονύσης και ο Σταύρος.	Η Σουμέλα, η Αρχοντούλα και ο Σταύρος.	Η Κωνσταντίνα και η Αλμπίνα.	Ο Άγγελος και ο Δημήτρης.	Ο Αλέξανδρος και η Σουμέλα.	Ο Χρήστος και Γεωργία.	Η Λουκία και η Αρχοντούλα.	Η Παναγιώτα και η Μαρία.	Ο Διονύσης και ο Νίκο.			

* Αλβανικής καταγωγής

Συνέντευξη μετελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Η συνέντευξη μετελέγχου διεξήχθη στο τέλος των διδακτικών ενοτήτων του θεματικού άξονα με στόχο να διαπιστωθεί τι νέο έχουν αποκομίσει τα νήπια και αν έχουν προβεί στην τροποποίηση των απόψεών τους.

Με τη βοήθεια των κουκλών τα νήπια απάντησαν στις παρακάτω ερωτήσεις:

-Τελικά, η τάξη μας είναι μια μεγάλη ομάδα μέσα στην οποία συμβιώνουμε; Ποιες δυσκολίες-προβλήματα προκύπτουν στην καθημερινή μας συμβίωση;

-Παρόλες τις διαφορές και δυσκολίες μας στηρίζουμε ο ένας τον άλλο συμβάλλοντας σε πρακτικά πράγματα μέσα στην τάξη;

-Εσείς ανήκετε σε άλλες διαφορετικές ομάδες; Πώς νιώθετε γι' αυτό;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 6

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙ Α	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ ΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟ Σ	ΛΑΜΠΙΝΑ *	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΗΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩ ΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓ ΓΕ ΛΟ Σ *	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛ ΕΞ ΑΝ ΔΡΟ Σ*
Τελικά, η τάξη μας είναι μια μεγάλη ομάδα μέσα στην οποία συμβιώνουμε;	Ναι, είμαστε μια μεγάλη ομάδα αφού είμαστε στο ίδιο σχολείο.	Ναι, όπως και τα ζωάκια που μπήκαν μέσα στο γάντι για να προφυλαχθούν από το κρύο.	Ναι, είμαστε ομάδα και γι' αυτό κάναμε το παζλ της τάξης μας και όλοι είμαστε από ένα κομμάτι.	Ναι, είμαστε ομάδα όπως και η ζάχαρη, το κακάο, το γάλα και τα μπισκότα στα τρουφάκια α.	Ναι, είμαστε μια ομάδα και οι μαρκαδόροι στο χωριό τους ήταν μια ομάδα.	Ναι, είμαστε όλοι μια ομάδα σαν τα ζωάκια στο παραμύθι με το γάντι που χόρεσαν μέσα στο γάντι και ήταν όλα αγαπημένα.	Ναι, είμαστε και στα τρουφάκια τα υλικά έγιναν μία μεγάλη ομάδα όπως εμείς.	Ναι, ναι, ναι, είμαστε.	Ναι.	Ναι, είμαστε μια μεγάλη ομάδα, να εκεί στο παζλ είμαστε όλοι ο ένας δίπλα στον άλλο.	Ναι, γι' αυτό φτιάξαμε το παζλ και το κρεμάσαμε στην πόρτα μας.	Ναι, σαν την ομάδα των ζώων στο γάντι που ο λύκος δεν έφαγε κανένα, ήτανε καλός και κρύωνε κι αυτός.	Ναι, η τάξη μας είναι μια ομάδα, αφού είμαστε όλοι κάθε μέρα εδώ μαζί.	--	Ναι, ναι είμαστε ομάδα όλοι μαζί στην τάξη μας.	--
Ποιες δυσκολίες-προβλήματα προκύπτουν στην καθημερινή μας συμβίωση;	Μερικές φορές ο Χρήστος κάθετα στη θέση μου.	Όταν παίζουμε μερικές φορές τ' αγόρια μάς παίρνουν τα πόνη.	Στο μπάνιο όταν πλένουμε τα χέρια μας κάποια παιδιά πιτσιλάνε νερά και μας βρέχουν.	Στην παρεούλα εγώ θέλω να κάθομαι κοντά στις κούκλες αλλά η Σουμέλα έρχεται και αυτή να κάτσει κοντά και με στριμώγει.	Μερικές φορές φωνάζω με όλοι μαζί δυνατά και δεν ακούμε τις κούκλες.	Ο Άγγελος και ο Αλέξανδρος τρυπώνουν κάτω από τα τραπέζια και κάνουν φασαρία και δεν μπορούμε να ακούσουμε το παραμύθι.	Στην αυλή θέλουμε να ανέβουμε όλοι στα δύο ποδηλατάκια και γίνεται φασαρία για το ποιος θ' ανέβει πρώτος.	Ο Αλέξανδρος μου έβαλε το πρωί το ψωμί του μέσα στο πιάτο μου και γω δεν ήθελα.	Κάποια παιδιά μου χαλάνε την κατασκευή ή με τα lego.	Ο Χρήστος μερικές φορές μουτζουρώνει τη ζωγραφιά μου.	Τ' αγόρια όλο θέλουν ν' αλλάξουν θέσεις και μας ενοχλούν.	Όταν πάμε να πλυθούμε τρέχουμε γρήγορα και άμα γλιστρήσουμε θα σπάσουμε τα μούτρα μας.	Η Παναγιώτα δεν τρώει τη σαλάτα και την έβαλε όλη στο δικό μου πιάτο και γω έκλαιγα.	--	Όταν μιλάμε χωρίς να κρατάμε την κόκκινη καρδιά στην παρεούλα γίνεται φασαρία και οι κούκλες στενοχωριούνται.	--

<p>Παρόλες τις διαφορές και δυσκολίες μας στηρίζουμε ο ένας τον άλλο συμβάλλοντας σε πρακτικά πράγματα μέσα στην τάξη;</p>	<p>Η Κωνσταντίνος μου δίνει τους μαρκαδόρους πάνω από το ράφι γιατί εγώ δεν φτάνω να τους κατεβάσω.</p>	<p>Εγώ βοηθάω τα παιδιά όταν κάνουνε κάστρα κουβαλώντας τουβλάκια.</p>	<p>Εγώ όταν είμαι στην ομάδα υπηρεσίας βοηθάω στο σερβίρισμα του φαγητού.</p>	<p>Όταν ο Αλέξανδρος με τον Άγγελο σκορπάνε τα παιχνίδια και δεν τα μαζεύουν, εγώ με τη Λουκία και την Παναγιώτα τους βοηθάμε.</p>	<p>Όταν μαζεύουμε τα παιχνίδια δεν βοηθάνε όλοι και κάποιους κάποιους θέλουν να παίξουν και άλλο.</p>	<p>Όταν τελειώνουμε τις κατασκευές μας καθαρίζουμε τα τραπέζια και βάζουμε τα υλικά στη θέση τους. Εγώ βάζω τα κουτιά από τις μπογιές ψηλά στο ράφι γιατί είμαι πιο ψηλή και φτάνω.</p>	<p>Η Ραφαηλία που κάνει ωραίες καρδούλες μου φτιάχνει και μένα στις ζωγραφιές μου.</p>	<p>Όταν βάζουμε το αυγό η Παναγιώτα με βοήθησε να μην το σπάσω και κρατούσε την αυγοθήκη.</p>	<p>Εγώ βοήθησα τον Νίκο να βρει το παπούτσι που το είχε χάσει πίσω από το καθισματάκι και το έψαχνε πολλή ώρα και έκλαιγε.</p>	<p>Η Λουκία μου δίνει τα πόνο όταν θέλω να παίξω και μετά εγώ της το ξαναδίνω.</p>	<p>Ο Χρήστος μου χάλασε τα κοτσιδάκια, μου έβγαλε τα κοκαλάκια και η Σουμέλα προσπαθούσε να μου τα φορέσει, αλλά ήταν δύσκολο.</p>	<p>Όταν βάζουμε τ' αυγά με τα πινέλα εγώ και η Λουκία καθαρίσαμε όλα τα πινέλα στις βρύσες στο μπάνιο και λίγο λερώσαμε και τις μπλούζες μας. Η Μαρία και η Σουμέλα μάξιψαν τις εφημερίδες και τις πέταξαν στο καλάθι.</p>	<p>--</p>	<p>Σήμερα που παίξαμε με τη φάρμα εγώ έστησα τα δέντρα και τον φράχτη και ο Διονύσης με την Αρχοντούλα και τη Γεωργία έβαλαν μέσα τα ζώα.</p>	<p>--</p>
<p>Εσείς ανήκετε σε άλλες διαφορετικές ομάδες;</p>	<p>Εγώ είμαι ΠΑΟΚ όπως ο μπαμπαός μου.</p>	<p>Στη ζωγραφική ή που πηγαίνω κάνουμε ομάδες με τ'</p>	<p>Στο μπαλέτο που πηγαίνω είμαστε μία άλλη ομάδα.</p>	<p>Στη ρυθμική είμαστε μια ομάδα.</p>	<p>Με τον αδερφό μου είμαστε ίδια ομάδα στο μάσκατο.</p>	<p>Στο «Σπίτι της γιαγιάς Μαρίκας» παίζουμε παιχνίδια σε ομάδες.</p>	<p>Και 'γω πηγαίνω στο «Σπίτι της γιαγιάς Μαρίκας» μαζί με την Κωνσταντίνα και</p>	<p>Εγώ με τον μπαμπαό είμαστε Παναθηναϊκός και έχω</p>	<p>Όχι.</p>	<p>Όταν κάνουμε ομάδες μέσα στην τάξη με τα χρωματισ</p>	<p>Εκεί που κάνουμε ζωγραφική είμαστε μαζί</p>	<p>Εγώ και η αδερφή μου η Λουκία πηγαίνω με στο κολυμβητήριο που</p>	<p>--</p>	<p>Εγώ δεν είμαι σε άλλη ομάδα, μόνο εδώ στην τάξη που κάνουμε ομάδες για να</p>	<p>--</p>

		άλλα παιδιά.					κάνουμε κατασκευές με τα άλλα παιδιά.	καπέλο και κασκόλ.		τά χαρτάκια για να παίζουμε παιχνίδια	με άλλα παιδιά σε μία άλλη τάξη.	είναι και άλλα παιδιά και τους έχουμε φίλους.	μπαμπάς με το αυτοκίνητο.		κάνουμε μία κατασκευή.	--
Πώς νιώθετε γι' αυτό;	Βλέπουμε τους αγώνες και τρώμε πίτσα.	Τους κάλεσα και στα γενέθλιά μου όταν τα έκανα στο bowling.	Μου αρέσει η ρυθμική και αγαπάω τις φίλες μου εκεί.	Είναι ωραία να είμαστε όλοι μαζί.	Όταν νικάει η ομάδα μας είμαστε χαρούμενοι.	Μ' αρέσει που κάνουμε και άλλες ομάδες πέρα από το σχολείο.	Κάνουμε ωραία πράγματα και παίζουμε πολλά παιχνίδια και περνάμε τέλεια.	Φωνάζου με και χειροκρο τάμε όταν βάζουμε γκολ.	--	Εγώ μερικές φορές δεν θέλω να είμαι στην ίδια ομάδα με τον Χρήστο.	Μου αρέσει.	Τους καλέσαμε και στο σπίτι μας να παίζουμε με τα χαρτόκου τα.	Λίγο φοβάμαι μόνη μου και τ' άλλα παιδιά μου λένε να μη φοβάμαι.	--	Είναι ωραία όταν κάνουμε ομάδες και κάνουμε πράγματα μαζί και βοηθάμε όλοι.	--

* Αλβανικής καταγωγής

Θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!

Συνέντευξη προελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Πριν την εφαρμογή του 4^{ου} θεματικού άξονα του προγράμματος ήταν απαραίτητη η συλλογή πληροφοριών προκειμένου να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των παιδιών σχετικά με το θέμα του άξονα. Επιλέχθηκε η συνέντευξη προελέγχου της προϋπάρχουσας γνώσης των νηπίων, στην οποία τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις μέσω των κουκλών που επισκέφτηκαν την τάξη μας.

Εισαγωγική δραστηριότητα

Οι κούκλες έδωσαν στο κάθε παιδί ένα μικρό χρωματιστό κομμάτι χαρτί (εκτός από ένα παιδί που επέλεξε να δώσουν λευκό χαρτάκι) και τους είπαν ότι δεν θα πρέπει να το δείξουν σε κανέναν άλλο, αλλά να το κρατήσουν μυστικό. Τους ζήτησαν να βρουν την ομάδα τους όσο το δυνατόν πιο γρήγορα (παιδιά που κρατούν χαρτιά με ίδιο χρώμα με το δικό τους) και να δημιουργήσουν έναν κύκλο. Το παιδί που κρατάει το λευκό χαρτάκι έμεινε μόνο του χωρίς ν' ανήκει σε κάποια ομάδα (Πριν μοιραστούν τα κομματάκια χαρτί είχε αποφασιστεί από την ερευνήτρια σε ποιον θα δοθεί το λευκό χαρτί).

Τα νήπια κλήθηκαν να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

-Ποιο είναι το κοινό χαρακτηριστικό της ομάδα σας; Ποιες οι διαφορές σας;

-Πώς είναι να μην μπορείς να βρεις μια ομάδα για σένα; Τι σκεφτόσουν; Τι αισθανόσουν; (Ερώτηση προς το παιδί με το λευκό χαρτάκι)

-Πώς θα ένιωθες εσύ αν ήσουν στη θέση του παιδιού με το λευκό χαρτάκι που δεν βρήκε ομάδα να συμμετέχει; (Ερώτηση προς τα υπόλοιπα παιδιά)

-Θα δεχόσασταν το παιδί με το λευκό χαρτάκι στην ομάδα σας αν σας το ζητούσε;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 7

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΑΛΜΠΙΝΑ*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ*	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
Ποιο είναι το κοινό χαρακτηριστικό της ομάδας;	Κρατάμε όλοι ένα κόκκινο χαρτάκι.	Το κίτρινο χαρτάκι.	(Κρατάει το λευκό χαρτάκι)	Έχουμε όλοι ένα κίτρινο χαρτάκι.	Έχουμε πράσινη καρτούλα.	Το κόκκινο χρώμα.	Το πράσινο χρώμα.	Το κόκκινο χαρτάκι.	Διαλέξαμε το κίτρινο χρώμα.	Το πράσινο χαρτάκι.	Το κόκκινο χρώμα.	Το κίτρινο χαρτάκι.	Όλοι κρατάμε ένα πράσινο χαρτάκι.	(Βρήκε την ομάδα του δείχνοντας ότι κρατάει και αυτός το κόκκινο χαρτάκι.	Το πράσινο χαρτάκι.	(Βρήκε την ομάδα του δείχνοντας ότι κρατάει και αυτός το κίτρινο χαρτάκι.
Ποιες οι διαφορές σας;	Έχουμε άλλα μαλλιά.	Είμαστε αγόρια και κορίτσια.	---	Έχουμε διαφορετικά ρούχα.	Έχουμε άλλα σπίτια.	Εγώ έχω κοτσιδάκια, οι άλλοι δεν έχουν.	Εγώ φοράω φούστα ενώ η Λουκία έχει κολάν.	Τα παντοφλάκια μας δεν είναι ίδια.	Έχουμε άλλο πρόσωπο.	Ο Χρήστος έχει μαυριδερό πρόσωπο.	Έχουμε κίτρινα και καφέ μαλλιά.	Τα ρούχα μας δεν είναι ίδια.	Είμαστε πιο μεγάλοι και πιο μικροί (δείχνει το ύψος)	Δεν απαντάει. (Δείχνει μόνο το κόκκινο χαρτάκι του)	Εγώ ο Χρήστος και ο Σταύρος είμαστε αγόρια και η Σουμέλα με τη Λουκία είναι κορίτσια.	Δεν απάντησε.
Πώς είναι να μην μπορείς να βρεις μια ομάδα για σένα; Τι σκεφτόσουν; Τι	--	--	Είμαι λυπημένη γιατί εγώ δεν έχω ομάδα και θα παίξω μόνη μου.	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**αισθανόσουν;
(Ερώτηση
προς το παιδί
με το λευκό
χαρτάκι)**

**Πώς θα
ένιωθες εσύ αν
ήσουν στη
θέση του
παιδιού με το
λευκό χαρτάκι
που δεν βρήκε
ομάδα να
συμμετέχει;
(Ερώτηση
προς τα
υπόλοιπα
παιδιά)**

Δεν θα μου άρεσε να είμαι μόνος.	Θα στενοχωριόμουν που δεν θα είχα φίλες.	---	Δεν θα ήθελα να έχω λευκό χαρτάκι γιατί δεν θα έβρισκα παρέα.	Δεν ξέρω, δεν νοιάζει.	Θα έκλαιγα.	Δεν θα μου άρεσε.	Δεν θα ήταν ωραία να μην παίζω.	Δεν ξέρω, εγώ έχω το κίτρινο και είμαι με τον Αλέξανδρο.	Δεν θα ήθελα το άσπρο.	Δεν μ'αρέσει να μην έχω ομάδα.	Θα ήμουν λυπημένη.	Θα έκλαιγα.	--	Αν είχα το λευκό χαρτάκι και ήμουν μόνος χωρίς άλλα παιδάκια, δεν θα μου άρεσε.	--
----------------------------------	--	-----	---	------------------------	-------------	-------------------	---------------------------------	--	------------------------	--------------------------------	--------------------	-------------	----	---	----

**Θα δεχόσασταν
το παιδί με το
λευκό χαρτάκι
στην ομάδα
σας αν σας το
ζητούσε;**

Ναι.	Δεν μπορεί να είναι σε μας γιατί εμείς έχουμε τα κίτρινα χαρτάκια.	(Η ερώτηση γίνεται διαφορετική στην Αρχοντία) Ναι, για να μην είναι μόνο του.	Όχι, γιατί εμείς είμαστε η ομάδα.	Γιατί να 'ρθει στην ομάδα μας αφού έχει άλλο χρώμα.	Ναι, για να μην στενοχωριέται και η Αρχοντία είναι και φίλη μου.	Εμείς είμαστε το πράσινο, έπρεπε να έχει πράσινο χαρτάκι.	Ναι, αφού θα ήταν μόνη της.	Άμα βάλει το χαρτάκι της κίτρινο μπορεί να είναι στην κίτρινη ομάδα.	Όχι, αφού είμαστε πράσινοι, δεν πρέπει να είναι σε μας.	Εμείς είμαστε όλοι κόκκινοι εδώ στον κύκλο, αλλά για να μην είναι μόνη της η Αρχοντία θα την πάρουμε μαζί μας.	Για να μην στενοχωριέται θα βάζαμε στον κύκλο.	Ναι, για να μην κλαίει και στενοχωριέται.	--	Ναι, θα την ήθελα την Αρχοντία αφού δεν είχε άλλα παιδάκια με λευκό χαρτάκι για να κάνει ομάδα.	--
------	--	---	-----------------------------------	---	--	---	-----------------------------	--	---	--	--	---	----	---	----

* Αλβανικής καταγωγής

Συνέντευξη μετελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Η συνέντευξη μετελέγχου διεξήχθη στο τέλος των διδακτικών ενοτήτων του θεματικού άξονα με στόχο να διαπιστωθεί τι νέο έχουν αποκομίσει τα νήπια και αν έχουν προβεί στην τροποποίηση των απόψεών τους.

Με τη βοήθεια των κουκλών τα νήπια απάντησαν στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Νιώσατε ποτέ συναισθήματα μοναξιάς ή απομόνωσης όπως η παπαρούνα της ιστορίας μας;
- Πώς θα αντιδράσουμε εμείς όταν κάποιος «διαφορετικός» από εμάς τολμήσει να συνυπάρξει δίπλα μας;
- Τι θα κάναμε για να νιώσει όμορφα;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 8

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙ Α	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ ΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟ Σ	ΑΛΜΠΙΝΑ *	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗ ΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩ ΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓ ΓΕ ΛΟ Σ *	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛ ΕΞ ΑΝ ΔΡΟ Σ*
Νιώσατε ποτέ συναισθήματα μοναξιάς ή απομόνωσης όπως η παπαρούνα της ιστορίας μας;	Όχι	Όχι	Εγώ όταν είχα το λευκό χαρτάκι και δεν είχα ομάδα στεναχωρήθηκα πολύ.	Όχι	Μερικές φορές στον δρόμο όταν παίζουμε τα μεγάλα παιδιά μάς διώχνουν γιατί λένε ότι είμαστε μικροί και δεν ξέρουμε τα παιχνίδια τους.	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι, στην παιδική χαρά όταν μου λέγανε ότι μιλάω σαν μωρό.	Όχι	Όχι	Ναι, κάποιες φορές η Λουκία η αδερφή μου με πειράζει και παίζει πιο πολύ με τη Γεωργία.	--	Όχι	--	
Πώς θα αντιδρούσαμε εμείς όταν κάποιος «διαφορετικός» από εμάς τολμήσει να συνυπάρξει δίπλα μας;	Θα τον θέλαμε.	Δεν θα τον έδιωχνα όπως έκανε στην αρχή το «Κάτι Άλλο» και έδιωχνε το «Κατιτί».	Δεν θα τον διώχναμε αλλά θα παίζαμε μαζί του.	Δεν θα με πείραζε και θα έκανα παρέα μαζί του.	Θα τον έβαζα να κάτσει στην πολυθρόνα όπως έκανε το «Κάτι Άλλο».	Δεν πειράζει που θα είναι «διαφορετικός». Μπορεί να γίνει φίλος μου.	Δεν θα τον έσπρωχνα όπως έκαναν οι μαργαρίτες την παπαρούνα.	Θα τον αγαπούσα και θα γινόταν φίλος μου.	Θα έπαιζα μαζί του.	Δε θα του έλεγα να φύγει όπως έκαναν οι μαργαρίτες με την παπαρούνα.	Δε θα τον έδιωχνα, θα τον αγαπούσα.	Θα του έλεγα να έρθει στην παρέα μας.	Θα τον βάζαμε στην παρέα μας.	--	Θα γινόμασταν φίλοι.	--
Τι θα κάναμε για	Θα παίζαμε.	Θα τον αγκαλιάζαμε.	Θα μοιραζόμασταν τα	Θα του χάριζα μια	Θα του έδινα να παίξει και αυτός	Θα παίζαμε μαζί στην παιδική χαρά.	Θα τον καλούσα να έρθει σπίτι μου για να	Θα χορεύαμε μαζί με όλους	Θα του έκανα μια ζωγραφιά	Θα έλεγα του μπαμπά μου να	Θα του έδειχνα τα παραμ	Θα τον αγκάλιαζα να μη	Θα παίζει με τα παιχνίδια μου.	--	Θα τον καλούσα στα γενέθλιά μου	--

**να νιώσει
όμορφα;**

παιχνίδια
μας.

σοκολάτ
α.

με τον
κεραυνό
Μακουίν.

παίζουμε
στο
δωμάτιό
μου.

τους
φίλους
μου όπως
τα
λουλουδι
α.

με πολλά
χρώματα.

του
αγοράσει
ένα
παγωτό
κακάο.

ύθια
μου
και η
μαμά
θα μας
διάβαζ
ε ένα.

στενοχωρ
ιέται.

και θα του
χάριζα δώρα.

* Αλβανικής καταγωγής

Θεματικός άξονας: « Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!»

Συνέντευξη προελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Πριν την εφαρμογή του 5^{ου} θεματικού άξονα του προγράμματος ήταν απαραίτητη η συλλογή πληροφοριών προκειμένου να διερευνηθούν οι γνώσεις και οι αντιλήψεις των παιδιών σχετικά με το θέμα του άξονα. Επιλέχθηκε η συνέντευξη προελέγχου της προϋπάρχουσας γνώσης των νηπίων, στην οποία τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις μέσω των κουκλών που επισκέφτηκαν την τάξη μας.

Εισαγωγική δραστηριότητα

Ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα έχουν φέρει στην τάξη μας ένα μεγάλο κουτί. Τι να κρύβεται άραγε μέσα;

Μέσα στο κουτί υπάρχει ένα αρκουδάκι το οποίο λέει ότι είναι πολύ λυπημένο γιατί δεν έχει βρει κανένα φίλο να παίξει στον παιδικό σταθμό επειδή είναι διαφορετικό απ' όλα τα παιδιά. Κλαίει και δεν θέλει να βγει από το κουτί (Ακούει πολλές φορές τα παιδιά να καυγαδίζουν, να μαλώνουν διεκδικώντας το ίδιο παιχνίδι, να μιλάνε άσχημα και όλα αυτά τον στενοχωρούν).

-Τι θα του λέγαμε για να τον πείσουμε να βγει από το κουτί;

Όταν το αρκουδάκι βγήκε από το κουτί είχε μαζί του πλαστικοποιημένες καρτέλες με εικόνες που απεικονίζουν παιδιά να καυγαδίζουν, να παίζουν, να αγκαλιάζονται, να χορεύουν κλπ. τις οποίες έδειξε στα νήπια.

Τα νήπια κλήθηκαν να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Είναι τα παιδιά αυτά φίλοι;
- Πώς συμπεριφέρονται;
- Τι σου αρέσει να κάνεις με τους φίλους σου;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 9

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡ ΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙ Α	ΜΑΡΙ Α	ΧΡΗΣΤΟ Σ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝ Α	ΣΟΥΜΕΛ Α	ΔΙΟΝΥΣΙΟ Σ	ΑΛΜΠΙΝΑ *	ΣΤΑΥΡΟ Σ	ΡΑΦΑΗΛΙ Α	ΠΑΝΑΓΙΩΤ Α	ΛΟΥΚΙ Α	ΑΓΓΕΛΟ Σ *	ΔΗΜΗΤΡΗ Σ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ *
Είναι τα παιδιά αυτά φίλοι;																
(Εικόνες με παρέες παιδιών να παίζουν)	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι		Ναι	
(Εικόνες με παιδιά να αγκαλιάζονται)	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Έδειχνε με το δάχτυλό του τις εικόνες και χαμογελ ούσε.	Ναι	Τις περιεργάστη κε αρκετά δευτερόλεπτ α κάτι που συνήθως δεν το κάνει.
(Εικόνες με παιδιά να χορεύουν)	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι		Ναι	
(Εικόνες με παιδιά να μαλώνουν)	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Έδειξε αποστρ οφή.	Όχι	
Πώς συμπεριφέροντ αι;																
(Εικόνες με παρέες παιδιών να παίζουν)	Παίζουν μαζί.	Μοιρ άζον ται τα παιγν	Τρέχουν στο λιβάδι.	Μοιρ άζοντ αι τους κύβο υς.	Παίζουν μπάλα όπως κι εμείς κάτω από το	Τα μεγαλύτερα παιδιά βοηθούν τα πιο μικρά.	Χαμογελ άνε που παίζουν όλοι μαζί.	Τους αρέσει να τρέχουν και να κλωτσάνε	Παίζουνε παιχνίδια .	Δεν αρπάζο υν ο ένας τα παιχνίδι	Τα δύο κοριτσάκ ια δείχνουν το παιχνίδι	Παίζουν μαζί αγόρια και κορίτσια.	Τα αγόρια δεν πειράζ ουν τα κορίτσ	--	Είναι χαρούμεν οι που παίζουν παιχνίδια και δε	--

	ίδια τους.			σπίτι στον δρόμο.			την μπάλα.			α του άλλου.	με τα σχήματα στα μωράκια.	ια και παίζουν μαζί.		μαλώνουν .		
(Εικόνες με παιδιά να αγκαλιάζονται)	Αγκαλιάζονται.	Είναι αγαπημένοι και αγκαλιασμένοι .	Κάνουν αγκαλιτσές.	Αγκαλιάζονται.	Αγκαλιάζονται.	Έχουν τα χέρια στους ώμους.	Κάνουν αγκαλιτσές.	Αγκαλιάζονται.	Είναι καλοί και αγκαλιάζονται.	Αγαπάει ο ένας τον άλλο.	Είναι φίλοι και κάνουν αγκαλιτσές.	Αγκαλιάζονται.	Αγκαλιάζονται.	--	Αγκαλιάζονται σφιχτά.	--
(Εικόνες με παιδιά να χορεύουν)	Χορεύουν και γελάνε .	Είναι χαρούμενοι και χορεύουν.	Χοροπηδάνε.	Χορεύουν.	Πηδάνε ψηλά.	Χορεύουν.	Χορεύουν.	Χοροπηδάνε.	Χορεύουν και είναι χαμογελαστοί.	Χορεύουν.	Χορεύουν.	Γελάνε και χοροπηδάνε.	Χοροπηδάνε.	--	Χορεύουν .	--
(Εικόνες με παιδιά να μαλώνουν)	Τραβάει τα μαλλιά του.	Παίζουν μπουνιές.	Είναι θυμωμένοι.	Τη μαλώνει και της δείχνει τα δόντια της.	Τον σπρώχνει και τον ρίχνει κάτω.	Του τραβάει τα μαλλιά.	Έχει θυμώσει και δεν θέλει να της μιλάει.	Ετοιμάζει να του δώσει μπουνιά.	Το άλλο παιδάκι τον έριξε κάτω και χτύπησε το κεφάλι του.	Μαλώνουν και θυμώνουν.	Έχουν άγρια πρόσωπα και μαλώνουν ο ένας τον άλλο.	Του τραβάει τα μαλλιά και ο άλλος θα του ρίξει μπουνιές.	Θυμώσανε γιατί μπορεί να της πήρε το παιχνίδι της.	--	Τον χτύπησε και κλαίει.	--
Τι σου αρέσει να κάνεις με τους φίλους σου;	Να παίζουμε στην παιδική χαρά.	Να έρχονται σπίτι μου και να	Να τραγουδάμε και να χορεύουμε.	Να κάνουμε τραμπάλα και	Να παίζουμε με τις μπάλες και τα αυτοκιν	Να παίζουμε τους Frozen.	Να κάνουμε σπιτάκια για τα πόνα.	Να τρέχουμε στην αυλή και να κυλιόμασ	Να παίζουμε με τις κουκλές.	Να πηγαίνουμε στο φράγμα και να κάνουμε	Να παίζουμε με το κομμοτηγώνα και	Να στήνουμε κάστρα και να βάζουμε μέσα την	Να μπαίνουμε μέσα στα χαρτόκουτα	--	Να παίζουμε με τον αυτοκινητόδρομο και με το τρενάκι.	--

μας κάνει η μαμά μου πίτσα .	τσουλ ήθρα.	ητάκια μας.	τε στο χορτάρι.	ποδήλατ ο.	τις κουρεύω.	πριγκίπισσ α.	που μας ζωγράφ φισε η μαμά.
							--

* Αλβανικής καταγωγής

Συνέντευξη μετελέγχου των γνώσεων των νηπίων

Η συνέντευξη μετελέγχου διεξήχθη στο τέλος των διδακτικών ενοτήτων του θεματικού άξονα με στόχο να διαπιστωθεί τι νέο έχουν αποκομίσει τα νήπια και αν έχουν προβεί στην τροποποίηση των απόψεών τους.

Με τη βοήθεια των κουκλών τα νήπια θα απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

-Ο καθένας ζωγράφησε με ξεχωριστό τρόπο τον κρίκο της αλυσίδας της φιλίας; Ωστόσο αυτό δημιούργησε πρόβλημα στο να σχηματιστεί η αλυσίδα που θα θέλαμε να φτιάξουμε; Την έκανε πιο όμορφη, πιο ξεχωριστή και όχι μονότονη;

-Το ότι είμαστε ξεχωριστοί/διαφορετικοί μας εμπόδισε να είμαστε καλοί φίλοι;

-Αν μαλώσεις με τον φίλο/η σου τι θα κάνεις ώστε να συμφιλιωθείτε ξανά;

Οι απαντήσεις των παιδιών φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 10

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΕΛΕΓΧΟΥ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΛΑΜΠΙΝΑ*	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ*	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
Ο καθένας ζωγράφισε με ξεχωριστό τρόπο τον κρίκο της αλυσίδας της φιλίας;	Ναι. Εγώ έβαλα χρώματα μπλε, κίτρινο και πράσινο.	Ναι. Εγώ έκανα καρδούλες και λουλουδάκια.	Ναι. Εγώ ζωγράφισα σπιτάκια και τη μαμά και τον μπαμπά.	Ναι. Εγώ έκανα γραμμούλες και κυκλάκια με όλα τα χρώματα.	Ναι. Εγώ έβαλα πολύ μπλε και ζωγράφισα και όλους τους φίλους μου.	Ναι. Εγώ έκανα καρδούλες όπως η Γεωργία, αλλά είναι πιο μεγάλες και χρωματιστές.	Ναι. Εγώ ζωγράφισα τα παιδάκια της τάξης μας.	Ναι. Εγώ έκανα μουτζούρες χρωματιστές.	Ναι. Εγώ έκανα μία έββα με τα ψαράκια.	Ναι. Κι εγώ έβαλα όλους τους φίλους μου όπως ο Χρήστος αλλά τους έκανα καφέ.	Ναι. Εγώ έβαλα τη μαμά, τον μπαμπά, τον αδερφό μου και πολλά λουλουδάκια.	Ναι. Εγώ έκανα τον Χαμογελαστόλη και τη Χαμογελαστή και τη Λουκία και τη μαμά και τον μπαμπά και τη γιαγιά και τον παππού.	Ναι. Κι εγώ έβαλα τον Χαμογελαστόλη και τη Χαμογελαστή και τον Χαμογελαστόλη και τη Χαμογελαστή και τον Χαμογελαστόλη.	(Χρωμάτισε τον κρίκο, αλλά δεν τον περιέγραψε)	Ναι. Εγώ έκανα το σχολείο μας με τα παιδάκια και την αυλή.	(Χρωμάτισε τον κρίκο, αλλά δεν τον περιέγραψε)
Ωστόσο αυτό δημιούργησε πρόβλημα στο να σχηματιστεί η αλυσίδα που θα θέλαμε να φτιάξουμε;	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	--	Όχι	--

Την έκανε πιο όμορφη, πιο ξεχωριστή και όχι μονότονη;	Είναι πολύ όμορφη.	Μου αρέσει πολύ γιατί έχει διαφορετικά χρώματα.	Είναι διαφορετική και όμορφη.	Είναι πιο όμορφη έτσι.	Είναι πολύ ωραία.	Μου αρέσει έτσι όπως την κάνανε.	Είναι πολύ ωραία έτσι χρωματιστή.	Ναι, είναι πιο όμορφη.	Είναι καλύτερη έτσι.	Είναι πολύ ωραία όπως την κάναμε.	Είναι τέλεια.	Είναι πιο όμορφη.	Ναι, είναι πολύ ωραία.	(Δεν απάντησε συγκεκριμένα απλά ήταν ενθουσιασμένος και ήθελε να την κρατήσει).	Έγινε πολύ όμορφη.	(Δεν έδωσε συγκεκριμένη απάντηση αλλά συμμετείχε στο κράτημά της στην αυλή καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας γεγονός που συνήθως δεν συμβαίνει).
Το ότι είμαστε ξεχωριστοί/διαφορετικοί μάς εμπόδισε να είμαστε καλοί φίλοι;	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	--	Όχι	--
Αν μαλώσεις με τον φίλο/η σου τι θα κάνεις ώστε να συμφιλιωθείτε ξανά;	Θα ζητήσω συγγνώμη.	Θα κάνουμε μια αγκαλιά.	Θα της δώσω ένα φιλάκι.	Θα υποσχεθώ ότι δεν θα την στεναχωρήσω ξανά.	Θα παίξουμε μαζί με το αγαπημένο μου παιχνίδι.	Θα ζητήσω συγγνώμη.	Θα πω συγγνώμη και δεν θα ξανακάνω.	Θα του πω ότι τον αγαπάω και δεν θα ξαναμαλώσουμε.	Θα ζητήσω συγγνώμη.	Θα του δώσω τα παιχνίδια μου.	Θα της δώσω ένα φιλάκι και μια αγκαλιά.	Θα της πω ότι δεν θα το ξανακάνω και θα ζητήσω συγγνώμη.	Θα ζητήσω συγγνώμη.	--	Θα μοιραζόμαστε τα παιχνίδια και δεν θα ξαναμαλώσουμε.	--

* Αλβανικής καταγωγής

Συνέντευξη ικανοποίησης των νηπίων

Πίνακας 11

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΗΠΙΩΝ	ΝΙΚΟ*	ΓΕΩΡΓΙΑ	ΑΡΧΟΝΤΙΑ	ΜΑΡΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΣΟΥΜΕΛΑ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΑΛΜΠΙΝΑ *	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΡΑΦΑΗΛΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΛΟΥΚΙΑ	ΑΓΓΕΛΟΣ *	ΔΗΜΗΤΡΗ Σ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ*
Σου άρεσαν όλα αυτά που κάναμε;	Όλα που κάναμε ήταν πολύ ωραία.	Μου άρεσαν όλα και γιατί παίζαμε ωραία με αυτά που μας έφερε ο Χαμογελ αστούλης με τη Χαμογελ αστούλα.	Μου άρεσε που ταξιδέψαμε στις χώρες και γίναμε Αφρικανοί και Κινέζοι και Ινδιάνοι και που μαγειρέψαμε, που παίζαμε πολλά παιχνίδια και κάναμε και το φίλτρο της φιλίας και την αλυσίδα και είδαμε και τα βιβλία με τη Ρόζα και το «Κάτι Άλλο» και τα παίζαμε και στο κουκλοθέατρο.	Ήταν πολύ ωραία όλα αυτά μας έκανε ο Χαμογελ αστούλης με τη Χαμογελ αστούλα και τα είχαμε τσεκούρι μας έφεραν πολλά ωραία πράγματα και βάραμ ρυζάκι με τα κολλούσαμε και ντυνόμασταν με στολές και χορεύαμε.	Ήταν άρεσε το παιχνίδι με τις κούτσες που παίναμε μέσα και παίζαμε, ήμασταν Ινδιάνοι και είχαμε τσεκούρι α και τη βάρκα και μαγειρεύαμε και Κινεζάκια που φάγαμε ρυζάκι με τα ξυλάκια και τραγουδούσαμε και ζωγραφίζαμε.	Ήταν πολύ ωραία που ο Χαμογελ αστούλης και η Χαμογελ αστούλης στην τάξη μας και παίζαμε και ντυνόμασταν με καπέλα και βάγαμε το πρόσωπό μας και ζωγραφίζαμε με τα πινέλα και μας έδειχνε η ξενανός τις χώρες και κάναμε και το φίλτρο της φιλίας.	Ήταν ωραία τις μέρες που ερχόταν ο Χαμογελ αστούλης και η Χαμογελ αστούλα και μας διάβαζαν βιβλία, έφεραν και κουτιά και παίζαμε και ταξιδεύαμε και στις χώρες και ντυνόμασταν και χορεύαμε και κάναμε κούτσες και παίζαμε κουκλοθέατρο.	Όλα ήταν ωραία και παίζαμε πολλά παιχνίδια με τις κούτσες, κάναμε και το χαρούμενο λιβάδι για να μη στενοχωριέται η παπαρούνα και ταξιδέψαμε στις χώρες και ραντιστήκαμε με το φίλτρο.	Ήταν ωραία που ήθε ο Χαμογελ αστούλης με τη Χαμογελ αστούλα από τη Χαμογελ αστοχώρα και μας έδειξαν ωραία πράγματα και πήγαμε και κολλήσαμε τις χώρες στον τοίχο και μπήκαμε και στο τεράστιο γάντι όλα τα ζωάκια μαζί.	Ήταν πολύ ωραία που παίζαμε χορεύαμε ε με τις μουσικές και πήγαμε και στην αυλή με τους Ινδιάνους που έφεραν ταξίδι στις χώρες και που κάναμε το πρόσωπό μας και τα χεράκια μας και παίζαμε με τη Ρόζα και το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί» και κάναμε τρουφάκια και σαλάτα.	Μου άρεσαν όλα που κάναμε με τον Χαμογελ αστούλη και τη Χαμογελ αστούλη και μαζεύαμε πολύ και μαζεύαμε κάθε φορά καινούρια πράγματα στην τάξη για να παίζουμε. Ήταν ωραία που ταξίδι στις χώρες και που κάναμε στην Αφρική και στους Κινέζους και στους Ινδιάνους και βάλουμε στο δέντρο τις φωτογραφίες με τη μαμά και τον μπαμπά και ραντιστήκαμε με το φίλτρο της	Ήταν ωραία με τον Χαμογελ αστούλη και τη Χαμογελ αστούλη με τη Χαμογελ αστούλη που έφερε μέσα στο μαγικό βαλιτσάκι και διαβάσαμε. Κολλήσαμε και όλες τις χώρες στον τοίχο να τις βλέπουμε και τρυπώσαμε στα κουτιά και ραντιστήκαμε και με το φίλτρο	--	Ήταν ωραία τα βιβλία που έφερε ο Χαμογελ αστούλης με τη Χαμογελ αστούλα που έφερε μέσα στο μαγικό βαλιτσάκι και διαβάσαμε. Κολλήσαμε και όλες τις χώρες στον τοίχο να τις βλέπουμε και τρυπώσαμε στα κουτιά και ραντιστήκαμε και με το φίλτρο	--	

										πολλά πράγματα.		φιλίας και ήρθαν και τα άλλα τα παιδιά και κάναμε μια μεγάλη αλυσίδα.	και παίξαμε και κουκλοθέατρο με το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί»		της φιλίας που κάναμε σε 'κείνη τη μεγάλη κατασρόλα.	
Τι σε δυσκόλεψε;	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	Τίποτε	---	Τίποτε	---
Τι θα ήθελες να ξανακάνου με;	Να έρθουν πάλι ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα.	Να έρθουν πάλι ο Χαμογελαστούλης και να κάνουμε πολλά παιχνίδια.	Να γίνουμε πάλι Ινδιάνοι και να μπούμε στο κανό.	Να φορέσω υμε πάλι τις στολές και να πάμε στις χώρες.	Να φέρουμε πολλές κούτες και να παίξουμε.	Να κάνουμε το φίλτρο της φιλίας και να βάλουμε πιο πολύ νερό μέσα και να ραντιστούμε πιο πολύ.	Να ταξιδεύουμε στις χώρες και να ντυνόμαστε σαν αυτούς.	Να ραντιστούμε πάλι με το φίλτρο της φιλίας.	Να φτιάξουμε πάλι το μαγικό γάντι και να τρύπωναν τα ζωάκια μέσα για να μην κρύνουν.	Να κάνουμε πάλι τη σκηνή των Ινδιάνων και να παίξουμε στην αυλή.	Να πάμε πάλι στις χώρες με το λεωφορείο και οδηγός να είμαι εγώ τώρα.	Να κάνουμε πάλι την αλυσίδα και να καλέσουμε και άλλα παιδάκια από άλλο σχολείο.	Να παίξουμε πάλι κουκλοθέατρο.	---	Να παίξουμε πάλι με τα κουτιά και να ριιτιζόμαστε με το φίλτρο της φιλίας.	---

* Αλβανικής καταγωγής

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Ημερολόγιο

Θεματικός άξονας: «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου»

1^η διδακτική ενότητα: «Ένας ξεχωριστός άνθρωπος»

Ημερομηνία: 10-03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με τον Χαμογελαστούλη και τη Χαμογελαστούλα που επισκέφτηκαν την τάξη μας και έδειξαν ενδιαφέρον από την πρώτη στιγμή να μάθουν την ιστορία τους συμμετέχοντας ενεργά στη συζήτηση. Όσο οι κούκλες αποκάλυπταν τα πράγματα που είχαν φέρει μαζί τους (την καρδιά, το κουτί-σπιτάκι, το μαγικό βαλιτσάκι) τόσο τα παιδιά ενθουσιαζόταν και περίμεναν με ανυπομονησία τι θα συμβεί παρακάτω. Χαρακτηριστικό ήταν που ζήτησαν από τις κούκλες εάν γίνεται να ανέβουν και αυτά πάνω στο χαλί και να ταξιδέψουν μαζί τους. Έκαναν ερωτήσεις του τύπου: «Πού είναι η μαμά και ο μπαμπάς σας;», «Εσείς έχετε σπίτι;», «Πηγαίνετε σχολείο;».

Έδειξαν μεγάλη περιέργεια για το τι μπορεί να περιέχει το κουτί-σπιτάκι (ακόμα και νήπια τα οποία συνήθως αδιαφορούν για ότι διαδραματίζεται στην τάξη) και έκαναν προβλέψεις όπως π.χ. «έχει ένα ζωάκι», «έχει ένα μωράκι», «έχει ζαχαρωτά», «έχει μαρκαδόρους», «έχει δωράκι μικρό», «έχει αυτοκόλλητα». Όταν οι κούκλες τούς επέτρεψαν να κοιτάξουν μέσα στο κουτί αλλά να μη μαρτυρήσουν αυτό που είδαν, τα παιδιά το σεβάστηκαν και αφού το κουτί πέρασε από όλους, στο τέλος ο καθένας έκανε το σχόλιό του. Τα περισσότερα από τα νήπια είπαν «είναι ένας καθρέφτης», ενώ υπήρξαν και κάποια που είπαν «είδα εμένα».

Οι κούκλες έδωσαν διευκρινίσεις για να βοηθήσουν τη συζήτηση:

«Ναι, υπάρχει ένας καθρέφτης, αλλά αν κοιτάξετε καλά μέσα στον καθρέφτη τι βλέπετε;»

Τότε τα παιδιά είπαν:

«είμαι εγώ», «βλέπω εμένα», «χα! χα! βλέπω το μούτρο μου», «βλέπω τα μάτια μου».

Στην κατασκευή αυτού του «ξεχωριστού ανθρώπου» τα παιδιά έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Διάλεξαν ανάλογα με το χρώμα των μαλλιών τους τα νήματα-μαλάκια που θα χρησιμοποιήσουν και φτιάξανε το προσωπάκι τους στο χάρτινο πιάτο. Τους άρεσε πολύ που θα έφτιαχναν τον εαυτό τους και με μεγάλη προθυμία περιέγραψαν στους υπόλοιπους πώς τον ζωγράφισε καθένα/μία παρουσιάζοντας στους άλλους και κάποιες από τις προτιμήσεις τους.

Το βιβλίο επίσης διέγειρε την περιέργειά τους και με ανυπομονησία ήθελαν να ανοίξουν «τα παραθυράκια» να δουν τι κρύβεται από πίσω.

Εκεί όμως που διασκέδασαν ιδιαίτερα ήταν στο μουσικοκινητικό παιχνίδι. Τους άρεσε πολύ αυτή η εναλλαγή θέσεων και το εντυπωσιακό ήταν ότι εκτελούσαν τις εντολές με πολύ μεγάλη ευκολία και εύστοχα. Τα τραγούδια που ακούσαμε στο τέλος άρεσαν πολύ στα παιδιά και θέλησαν να τα χορέψουν κιόλας, όπως και έκαναν (βάζοντας και τη Χαμογελαστούλα στο χορό).

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Οι κούκλες συνέβαλαν σημαντικά στην διαδικασία εφαρμογής της πρώτης αυτής διδακτικής ενότητας του προγράμματος και έδωσαν στα παιδιά ερεθίσματα ώστε να μπορέσουν να αλληλοεπιδράσουν και να εμπλακούν ενεργά σε όλες τις δραστηριότητες προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν, να μιλήσουν, να εκφραστούν. Η κόκκινη καρδιά που έφεραν μαζί τους, βοήθησε τα νήπια να μπορούν να κρατούν τη σειρά τους στη συζήτηση, να ακούν τους συνομήλικους τους και να κάνουν σχόλια χωρίς να χρειάζεται ιδιαίτερα κάποια άλλη παρέμβαση.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα παιδιά αποκόμισαν τις καλύτερες εντυπώσεις από τις δράσεις της σημερινής ημέρας και αυτό φάνηκε από την επιθυμία τους να μην φύγουν οι κούκλες και να κάνουμε και άλλα πράγματα μαζί. Ειδικά στο μουσικοκινητικό παιχνίδι δεν ήθελαν με τίποτα να τελειώσει και ζητούσαν να το παίξουμε ξανά και ξανά, εφευρίσκοντας και τα ίδια «εντολές» με διάφορα χαρακτηριστικά, βάσει των οποίων θα έπρεπε να ανακατευτούν

οι θέσεις τους. Επίσης, όταν κατασκεύασαν τον εαυτό τους χάρηκαν πολύ μ' αυτό και καμάρωναν μπροστά από τον τοίχο που τοποθετήσαμε τα προσωπάκια τους φτιάχνοντας τη διαφορετική παρεούλα μας.

Τα τραγούδια που ακούσαμε όταν παρουσίαζε ο καθένας/καθεμία τον εαυτό του/της, ζήτησαν να τα ακούσουμε δύο και τρεις φορές και το μεσημέρι κάποια από τα νήπια την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού τα σιγοψιθύριζαν.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Ιδιαίτερες δυσκολίες δεν αντιμετωπίστηκαν κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Ο ρόλος της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας ήταν υποστηρικτικός και εμπυχωτικός συμβάλλοντας στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των νηπίων και στην ενθάρρυνσή τους για συμμετοχή στις δράσεις.

Κάτι που δημιούργησε μία μικρή αναστάτωση ήταν το γεγονός ότι οι κούκλες ήταν τύπου «κούκλες βιτρίνας» οι οποίες είχαν δανειστεί από κατάσταση με παιδικά ενδύματα και τα χέρια τους «έβγαιναν» εύκολα από τη θέση τους. Τα παιδιά θέλανε να τις αγκαλιάσουν και να τις αγγίξουν με αποτέλεσμα κάποια στιγμή να βγούνε και τα δύο χέρια του Χαμογελαστούλη και εκεί για να σωθεί η κατάσταση, άλλαξε λίγο η ροή των δράσεων και πήγαμε τον Χαμογελαστούλη στο ιατρείο της τάξης μας, ώστε να μπορέσουμε να κάνουμε καλά τα χεράκια του (ειπώθηκε στα παιδιά ότι οι κούκλες λόγω της μεγάλης κούρασης από το μακρινό ταξίδι τους και επειδή κρατιόταν από το μαγικό χαλί δυνατά για να μην πέσουν , τα χεράκια τους πονέσανε και γι' αυτό συνέβη αυτό που συνέβη). Βάλαμε, λοιπόν, αρκετή χαρτοταινία για να τα στηρίξουμε (είπαμε ότι βάζουμε γάζες) και όλα έληξαν καλώς.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Κάτι που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί διασκεδαστικό ήταν το εξής: Όταν τα παιδιά κατασκεύασαν στο χάρτινο πιάτο το προσωπάκι τους και το σήκωσαν ψηλά για να φωνάξουν το όνομά τους, δύο από αυτά πήραν τα προσωπάκια και άρχισαν να τρέχουν μέσα στην αίθουσα, να τα κουνάνε και να λένε: «κυρία, κοίτα πετάω σαν τον χαρταετό!» επηρεασμένα ίσως από την Καθαρή Δευτέρα που πέρασε πρόσφατα.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα τα νήπια προϋδεάστηκαν για το θέμα της και προκλήθηκε ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης τους. Η εισαγωγή του θέματος χαρακτηρίστηκε από απόλυτη επιτυχία και τα νήπια ανταποκρίθηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον στις ερωτήσεις διερευνητικού τύπου θέλοντας να πούνε τη γνώμη τους ή να περιγράψουν τον εαυτό τους. Μεγάλη συμμετοχή είχαν και στη συνέχεια στις βιωματικού τύπου δραστηριότητες οι οποίες απάρτιζαν την ενότητα.

Η κατασκευή του εαυτού τους στο χάρτινο πιάτο επέτρεψε τα νήπια να πειραματιστούν με τα αντικείμενα και τα υλικά, να βρουν συνδυασμούς, τι ταιριάζει ή τι όχι στην κατασκευή του εαυτού τους, ενώ παράλληλα βελτίωσαν τη λεπτή τους κινητικότητα και τον συντονισμό ματιού-χειριού. Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, νήματα, χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες) προκειμένου να υλοποιήσουν την ιδέα τους.

Έγινε χρήση πολυτροπικού υλικού (τραγουδία) στο μουσικοκινητικό παιχνίδι το οποίο ήταν επικοινωνιακού τύπου προκειμένου να προωθηθεί η κατανόηση και εφαρμογή απλών οδηγιών και η ανταπόκριση σε ηχητικά ερεθίσματα.

Επίσης, βασικό διδακτικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε ήταν και το βιβλίο το οποίο πάντα προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών και αξιοποιεί τη δημιουργική τους σκέψη.

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Στα νήπια καλλιεργήθηκαν θετικά συναισθήματα αγάπης και φιλίας μέσα από την ανακάλυψη της ποικιλομορφίας των παιδιών της τάξης και αναπτύχθηκε η θετική τους αυτοαντίληψη και τονώθηκε η αυτοπεποίθησή τους.

2^η διδακτική ενότητα: «*Το βότσαλό μου, το βότσαλό σου, το βότσαλό μας*»

Ημερομηνία: 15-03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα παιδιά με ανυπομονησία περίμεναν τις κούκλες να επιστρέψουν στην τάξη μας, μετά από την επίσκεψή τους την προηγούμενη εβδομάδα και έτρεξαν να τις αγκαλιάσουν όταν αυτές εμφανίστηκαν. Είχαν μεγάλη περιέργεια για το τι παιχνίδια θα παίζανε αυτή τη φορά και τι εκπλήξεις είχαν κρυμμένες στο μαγικό τους βαλιτσάκι. Μόνο που αυτή τη φορά δεν είχαν μαζί τους το βαλιτσάκι, αλλά ένα μεγάλο καλάθι. Έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για το τι μπορεί να περιείχε μέσα και με μεγάλη προθυμία επέλεξε ο καθένας το δικό του φίλο-βότσαλο.

Εντυπωσιακές και γεμάτες φαντασία ήταν οι ιστορίες που έφτιαξαν για το βότσαλό τους καλλιεργώντας έτσι τον προφορικό τους λόγο μέσα από την αφήγησή τους. Στην αρχή βέβαια ήταν διστακτικά για να μιλήσουν για το βότσαλο σαν να μην ήξεραν τι να πούνε, αλλά όταν η Χαμογελαστούλα είπε τη δική της ιστορία για το δικό της βότσαλο, τότε τα παιδιά μπήκαν στο νόημα και άφησαν τη φαντασία τους να αυτοσχεδιάσει. Ενδεικτικά ειπώθηκαν τα εξής: «Το δικό μου βότσαλο ήταν κρυμμένο στην ουρά ενός καρχαρία και μου το έδωσε στην παραλία για να παίξω. Ο καρχαρίας δεν έχει χέρια και γι' αυτό ήταν κρυμμένο στην ουρά του», «Εγώ όταν ήμουν στη θάλασσα με τσίμπησε μία μέλισσα και η μαμά μου ακούμπησε το βότσαλο στο πόδι μου για να μην με πονάει», «Το δικό μου ήταν σε ένα κάστρο που το γκρέμισε ο αέρας και 'γω πήγα σιγά σιγά και το πήρα», «Μ' αυτή την πέτρα και με άλλες πέτρες εγώ στο χωριό φτιάχνω γεφυράκια», «Μια καλή νεράιδα το είχε κρύψει σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο και ο Σούπερμαν πήγε και το ελευθέρωσε». Υπήρξαν βέβαια και παιδιά που δεν έφτιαξαν καμιά ιστορία απλά είπαν «είναι γκρι», «είναι άσπρο», «είναι μυτερό».

Σημαντικό ήταν ότι ο καθένας/μία περίμενε τη σειρά του για να μιλήσει και σ' αυτό βέβαια βοήθησε και η κόκκινη καρδιά που «έδινε κατά κάποιον τρόπο τον λόγο». Με μεγάλη ευκολία, όταν τα βότσαλα ανακατεύτηκαν και πάλι στο καλάθι, εντόπισαν το δικό τους φίλο-βότσαλο και κατάφεραν να διακρίνουν το ξεχωριστό χαρακτηριστικό που τους βοήθησε να το αναγνωρίσουν. Έτσι λοιπόν είπαν: «είναι

άσπρο με κίτρινες γραμμές», «είναι μυτερό εδώ στη γωνία», «είναι γκρι», «είναι άσπρο με μαύρες βουλίτσες», «είναι στρογγυλό», «είναι το πιο μεγάλο απ' όλα». Δύο τρία από τα παιδιά ενώ εντόπισαν το δικό τους φίλο-βότσαλο δεν μπόρεσαν να περιγράψουν το ξεχωριστό χαρακτηριστικό λέγοντας όμως χαρακτηριστικά «ήταν μέσα στο μυαλό μου», «ήταν μέσα στο κεφάλι», «το σκέφτηκα».

Με πολύ κέφι και φαντασία πειραματίστηκαν με διάφορα υλικά για να διακοσμήσουν το βότσαλό τους και στη συνέχεια να το παρουσιάσουν στους υπόλοιπους αιτιολογώντας γιατί επέλεξαν τα συγκεκριμένα υλικά και πως διακόσμησαν τον καινούριο τους φίλο-βότσαλο, «έβαλα πολλά χρώματα και πούλιες γιατί μ' αρέσει που γυαλίζει» είπε ο Χ., «το έκανα κόκκινο σαν την κόκκινη καρδιά του Χαμογελαστούλη και της Χαμογελαστούλας» είπε η Γ., «το 'κανα σαν νεροχύτη» είπε η Ρ., «έβαλα χρωματιστή άμμο και χρυσόσκονη για να το δείξω στην αδερφή μου που όλο τέτοια κάνει στις ζωγραφιές της» είπε η Λ.

Κάποια από τα νήπια μπόρεσαν να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές στα βότσαλα μετά τη διακόσμησή τους με τη βοήθεια βέβαια των κουκλών οι οποίες με διευκρινιστικές ερωτήσεις τα βοηθούσαν να οδηγηθούν στην απάντησή τους. Η διαδικασία αυτή δυσκόλεψε αρκετά τα παιδιά τα οποία δύσκολα μπορούσαν να εντοπίσουν κοινά-διαφορές.

Η ιστορία «των βότσαλων πουλιάζονται στην παραλία» άρεσε πολύ στα παιδιά τα οποία κατάφεραν να εκφραστούν μέσα από τον αυτοσχεδιασμό και τη μίμηση, το καθένα με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο διασκεδάζοντας, ικανοποιώντας την ανάγκη τους για κίνηση και βρίσκοντας τρόπους να εκφραστούν εξωλεκτικά με σκοπό να μεταδώσουν κάποιο μήνυμα.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Οι δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν μέσα σε μία ατμόσφαιρα χαρούμενη και διασκεδαστική με τα παιδιά πρόθυμα να συμμετέχουν σε κάθε κάλεσμα των κουκλών. Με ενδιαφέρον άκουγαν την αφήγηση των συμμαθητών/τριών τους και υπομονετικά περίμεναν τη σειρά τους για να μιλήσουν και τα ίδια.

Μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα και συνεργάστηκαν άψογα στον αυτοσχεδιασμό όταν έπρεπε να ενωθούν όλα μαζί, να γίνουν ζευγάρια και να εκτελέσουν τις οδηγίες που οι κούκλες κάθε φορά έδιναν.

Ικανοποίησαν την ανάγκη τους για κίνηση δίνοντας χώρο ο ένας στον άλλο για να εκφραστεί.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα παιδιά ευχαριστήθηκαν και τις σημερινές μας δράσεις, ιδιαίτερα την τελευταία φάση με τον αυτοσχεδιασμό που εκεί γελάσανε αρκετά ειδικά όταν το κύμα (μπλε φόδρα) τους «χτυπούσε αλύπητα στην παραλία». Εκεί φώναζαν «να το ξανακάνουμε κυρία», «πάλι, πάλι».

Επίσης, με ανυπομονησία περίμεναν το μεσημέρι, που θα πάνε σπίτι, να πάρουν μαζί τους το βότσαλο και να το δείξουν στους γονείς τους και στ' αδέρφια τους.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Ιδιαίτερες δυσκολίες δεν υπήρξαν κατά την υλοποίηση των δράσεων, τα παιδιά συνεργάστηκαν, ακολουθούσαν τις οδηγίες των κούκλων και δεν δημιουργήθηκαν προβλήματα στην όλη διαδικασία. Ο ρόλος της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας ήταν συμβουλευτικός και ενθαρρυντικός συμβάλλοντας στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των νηπίων και στην απόκτηση μιας ενεργούς συμπεριφοράς και κινήτρων για περαιτέρω δράση, ώστε να οδηγηθούν αβίαστα στη μάθηση. Η συμμετοχή της στις δράσεις και η παραδειγματική της συμπεριφορά κατέστησαν τη διαδικασία πιο ομαλή.

Ένας προβληματισμός που γεννήθηκε κάποια στιγμή ήταν το γεγονός ότι ένα από τα νήπια πήγε να πετάξει το βότσαλο και εκεί τους εξήγησα (μέσω των κούκλων) ότι τα βοτσαλάκια δεν θέλουν να τα ταρακουνάμε πολύ, θέλουν να τα κρατάμε απαλά στα χέρια μας γιατί έχουν έρθει από πολύ μακριά και είναι κουρασμένα.

Η αλήθεια είναι ότι υπήρξε μία ανησυχία εκείνη τη στιγμή μην έχουμε κάποιο

τραυματισμό και γι' αυτό δόθηκε περισσότερη προσοχή ώστε να αποφευχθεί αυτό.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Στην τελευταία φάση, στο μεταστάδιο, όταν το κύμα (μπλε πανί) έπεσε πάνω στα βότσαλα εκεί τα παιδιά ξεκαρδίστηκαν στα γέλια, τσίριζαν, φώναζαν και προς το τέλος το τράβηξαν με τα χέρια τους και κουλουριάστηκαν μέσα σ' αυτό. Γέλασαν πάρα πολύ και μαζί τους και εμείς (οι παιδαγωγοί) που δεν μπορούσαμε να τους ξεμπερδέψουμε. Επίσης, σ' εκείνη τη φάση που τα βοτσαλάκια-νήπια εκτελώντας τις οδηγίες των κουκλών έπρεπε να ακουμπήσουν τον πωπό τους κάποιο από τα παιδιά φώναξε δυνατά «κυρία άκουσες το ντριτς» και όλοι γελάσαμε πολύ.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Οι βιοματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων τα οποία μέσα σ' ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα και να καλλιεργήσουν τον προφορικό τους λόγο μέσα από την αφήγηση αυτοσχέδιων ιστοριών.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόροι, τέμπερες, χρυσόκολλες, πούλιες, χρωματιστά χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες, πινέλα κ.ά.) προκειμένου να διακοσμήσουν το βότσαλό τους ενώ ταυτόχρονα τους δόθηκε η ευκαιρία να καλλιεργήσουν δεξιότητες λεπτής κινητικότητας αφού έπρεπε να ζωγραφίσουν, να κολλήσουν και να κατασκευάσουν. Ακόμα και οι μαθητές που ήταν οι πιο «αδύναμοι» δεν δίστασαν να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να επιλέξουν τα υλικά και να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στις απαιτήσεις της δραστηριότητας.

Ο καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός στο τέλος ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστικός για τα νήπια και έδωσε την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά, όξυναν τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης.

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών

τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Μέσα από τον εντοπισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των βότσαλων στην αρχή της δράσης, καθώς και τον εντοπισμό των ομοιοτήτων και διαφορών των διακοσμημένων βότσαλων στη συνέχεια τα νήπια κατάφεραν να ανακαλύψουν τη μοναδικότητα αυτών και να τη συσχετίσουν με τους εαυτούς τους και με τη δική τους μοναδικότητα και ιδιαιτερότητα.

3^η διδακτική ενότητα: *«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο»*

Ημερομηνία: 16 -03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα παιδιά και σήμερα υποδέχθηκαν τις κούκλες με μεγάλο ενθουσιασμό φωνάζοντας δυνατά «Τι θα κάνουμε σήμερα;», «Τι μας φέρατε;».

Όταν αντίκρισαν το βιβλίο είπαν σχεδόν όλα «Αα! είναι με ζώακια» και ονομάτισαν όλα τα ζώα του εξώφυλλου. Κατά την αφήγηση εξάσκησαν τις ακουστικές τους ικανότητες ως προς την κατανόηση του κειμένου και συμμετείχαν με μεγάλη προθυμία στις μεταμφιέσεις ανάλογα με το χαρακτηριστικό του κάθε ζώου, που παίρνει μέρος στο παραμύθι και κοιτάζοντας τον εαυτό τους στο τέλος στον καθρέφτη γέλασαν πολύ και γενικά διασκέδασαν με την όλη διαδικασία.

Στη συζήτηση που ακολούθησε και στην ερώτηση των κούκλων αν τους αρέσει αυτό που βλέπουν τα παιδιά έδωσαν απαντήσεις του τύπου «Έχω πλάκα έτσι, χα!χα!», «Μα ο ελέφαντας δεν έχει και αγκάθια και φτερά, έχει μόνο τεράστια προβοσκίδα», «Τα πουλάκια μ' αυτήν την τεράστια προβοσκίδα δεν θα μπορούν να πάνε την τροφή στα παιδάκια τους που πεινάνε στη φωλίτσα», «Η καμηλοπάρδαλη δεν πετάει, δεν είναι

ωραία με τα φτερά», «Ο ελέφαντας μαζί με τα δικά του μεγάλα αυτιά έχει και τα μακρουλά του λαγού, δεν μου αρέσει έτσι, βγάλ' τα μου κυρία», «Είμαι αστεία έτσι», «Τώρα τι ζώο είμαι εγώ έτσι;».

Γενικά τα παιδιά εξέφρασαν την άποψη ότι δεν τους αρέσει η εικόνα που είδαν στον καθρέφτη, ότι ήταν πολύ αστεία και καλύτερα το κάθε ζώακι να έχει το δικό του χαρακτηριστικό.

Στη δραματοποίηση του ήχου και των κινήσεων του κάθε ζώου (με τη χρήση του ανάλογου τραγουδιού) συμμετείχαν ενεργητικά ακόμα και κάποια από τα παιδιά που δύσκολα συμμετέχουν σε ανάλογες δραστηριότητες. Εκφράστηκαν δημιουργικά με το σώμα τους μέσα από την κίνηση και τη μουσική.

Εντυπωσιακό ήταν ότι ήξεραν πολύ καλά τα χαρακτηριστικά του κάθε ζώου και δεν χρειάστηκαν περαιτέρω οδηγίες για να μπουν στο νόημα και να παράγουν τους ήχους και τις κινήσεις του.

Η κούτα με τα πολλά παράθυρα κέντρισε την περιέργειά τους και με μεγάλη ανυπομονησία ήθελαν να δουν πως φαίνονται τα ζώακια του παραμυθιού που είχαμε βάλει μέσα κοιτάζοντάς τα κάθε φορά από διαφορετικό παράθυρο (μπροστά, πίσω, πλάι) μόνο τη μία όψη τους. Το ενδιαφέρον τους κεντρίστηκε μέσα από τη δημιουργία της ιστορίας για το πως τα ζώα βρέθηκαν μέσα στο κουτί (Μία μάγισσα τα φυλάκισε μέσα στο κουτί και τα νήπια θα έπρεπε τώρα να εντοπίσουν που είναι και στο τέλος να τα απελευθερώσουν) .

Στη συζήτηση που ακολούθησε είπαν την άποψή τους γι' αυτά που παρατήρησαν. Ενδεικτικά είπαν: «Απ' αυτό το παράθυρο βλέπω τα μάτια του ελέφанта και την προβοσκίδα», «Από το πίσω παράθυρο βλέπω την ουρά του», «Από 'δω ο λαγός με κοιτάει στα μάτια, από αυτή την μεριά φαίνεται μόνο το ένα αυτί», «Βλέπω τον λαιμό της καμηλοπάρδαλης που είναι πολύ ψηλός, αλλά εδώ από πίσω δεν βλέπω το πρόσωπό της, ο λαιμός φαίνεται όμως», «Βλέπω τον σκαντζόχοιρο με τη μουσούδα του είπε η Κ. (η οποία κοιτούσε από το μπροστινό παράθυρο)», «Όχι, όχι μόνο τ' αγκάθια του φαίνονται, εγώ δε βλέπω τα μουστάκια του είπε η Ρ. (η οποία κοιτούσε από το πίσω παράθυρο)» .

Στο τέλος συμφωνήσαμε όλοι ότι ανάλογα από ποια οπτική γωνία παρατηρούμε τα πράγματα (στη συγκεκριμένη περίπτωση τα ζώακια μας) έχουμε και διαφορετική άποψη.

Παρατηρώντας τις διαφημιστικές αφίσες από το διαδίκτυο που το νόημά τους ήταν δυσερμήνευτο, οι απόψεις των παιδιών είχαν μεγάλο ενδιαφέρον. Ακολούθησε συζήτηση και το κάθε παιδί διατύπωσε και μία διαφορετική άποψη.

Στην εικόνα με τη γυναίκα στο αυτοκίνητο τα νήπια είπαν: «Είναι μισή κοπέλα και μισή λιοντάρι», «Είναι κοπέλα που φόρεσε μάσκα λιονταριού», «Είναι λυκάνθρωπος», «Πάει σε αποκριατικό πάρτι».

Στην εικόνα με το λιοντάρι ειπώθηκαν τα εξής: «Έχει φάει μπουνιά στο μάτι», «Σκόνταψε, έπεσε πάνω σε ένα δέντρο και ένα κλαδί μπήκε στο μάτι του», «Μάλωσε με τα ζώα του δάσους και ο ελέφαντας το χτύπησε με την προβοσκίδα του», «Είναι σαν να το έβαψε με μαύρη κηρομπογιά», «Δεν βλέπει γι' αυτό είναι μαύρο».

Στην εικόνα με την τεράστια μπάλα στην πολυκατοικία είχαμε τις εξής περιγραφές: «Τσακ, πέταξαν μία μπάλα στο σπίτι και το έκαναν σμπαράλια», «Μόνο γίγαντας μπορεί να κλωσήσει αυτή την μπάλα», «Κάποια παιδάκια που έπαιζαν μπάσκετ ξέφυγε η μπάλα και χτύπησε τον τοίχο», «Είναι βαριά για να φτάσει εκεί ψηλά, μόνο ο μπαμπάς μου μπορεί που είναι πολύ δυνατός».

Στην εικόνα με την απλωμένη μπογιά κάτω είπαν: «Χύθηκε η μπογιά και οι μάστοροι δεν πρόλαβαν να την πιάσουν», «Ήθελαν να βάψουν τον δρόμο και πέταξαν πλατς! τον κουβά», «Η πράσινη μπογιά γλίστρησε και ρίχτηκε όλη κάτω», «Ένα γίγαντας κούνησε την πολυκατοικία και έπεσε μπογιά».

Στην εικόνα με το παιδάκι ειπώθηκαν τα εξής: «Είναι μέσα σε μια κλούβα και η μαμά τού δίνει φαγητό», «Καρότσι είναι του σούπερ μάρκετ και ψωνίζουν», «Έπεσε στα σκουπίδια και εκεί έμεινε όλη μέρα και πεινούσε και μετά φώναζε να το βγάλουν γιατί πεινούσε».

Στην εικόνα με το κυκλικό κτίριο τα παιδιά είπαν: «Είναι αεροπλάνο που προσγειώθηκε στο μπάσκετ», «Όχι είναι πλοίο, να τα παραθυράκια του, δεν είναι στη θάλασσα όμως, χάλασε και το έβγαλαν να το κάνουν». Βλέποντας την εικόνα με το παπούτσι-κροκόδειλο είπαν: «Αυτός πάτησε έναν κροκόδειλο και κόλλησε στο πόδι του», «Είναι μία σαύρα που μπήκε στο παπούτσι», «Έφαγε το παπούτσι και θα φάει και το παντελόνι».

Καταλήξαμε λοιπόν, εκφράζοντας τις εντυπώσεις μας και τις σκέψεις μας, στο πόσο μοναδικοί είμαστε και πόσο διαφορετικές απόψεις μπορεί να έχει ο καθένας/μία μας για την ίδια εικόνα, πόσο διαφορετικά μπορεί να την αντιληφθεί.

Στο τελευταίο στάδιο των δράσεών μας τα παιδιά έγιναν φωτογράφοι και με το tablet φωτογράφισαν τους εαυτούς τους από διαφορετική οπτική γωνία και ακολούθησε σύγκριση των φωτογραφιών. Άρεσε πολύ αυτή η διαδικασία στα παιδιά και στη συζήτηση που ακολούθησε συγκρίνοντας τις φωτογραφίες τα παιδιά εντόπισαν τις διαφορετικές όψεις του εαυτού τους ανάλογα από την οπτική γωνία που είχαν τραβήξει τη φωτογραφία. Στην ερώτηση των κουκλών «Τι είναι διαφορετικό στη φωτογραφία που τραβήξατε;» τα παιδιά ενδεικτικά απάντησαν: «Εδώ φαίνεται από μπροστά, ενώ εδώ φαίνεται από πίσω», «Σ' αυτή τη φωτογραφία φαίνεται η ζωγραφιά της μπλούζας της Κωνσταντίνας, ενώ στην άλλη φαίνεται από πίσω», «Εδώ φαίνεται μόνο λίγο το αυτί από το λιονταράκι που κρατάει ο Διονύσης και εδώ το βλέπω όλο το λιονταράκι». Η αλήθεια είναι ότι τα περισσότερα παιδιά δυσκολεύτηκαν να περιγράψουν τη φωτογραφία τους και έμεναν περισσότερο σε χαρακτηριστικά της μπλούζας τους ή των μαλλιών τους κλπ. Πάντως διασκέδασαν αυτή την επαφή τους με τα τεχνολογικά μέσα, στα οποία τα περισσότερα είναι αρκετά εξοικειωμένα.

Τα νήπια κατέβαλαν προσπάθεια να κατανοήσουν και να αναπαριστήσουν τα αντικείμενα από διαφορετική οπτική γωνία.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια απήλαυσαν και τις σημερινές μας δραστηριότητες, εξέφρασαν τις εντυπώσεις και τις σκέψεις τους, τα συναισθήματα και τις προτιμήσεις τους, άκουσαν τις απόψεις των «συμμαθητών/τριών» τους, συνεργάστηκαν κατά τη φωτογράφιση όπου το ένα παιδί ήταν το «μοντέλο» και το άλλο φωτογράφος, εκφράστηκαν δημιουργικά μέσα από την ανάληψη ρόλων, προσπάθησαν να κρατάνε τη σειρά του και υπομονετικά να περιμένουν για τη δράση (μετά βέβαια από κάποιες παρεμβάσεις της ερευνήτριας και των κουκλών) και πάνω απ' όλα διασκέδασαν με τους «συμμαθητές/τριές» τους.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Στα νήπια άρεσαν και οι σημερινές μας δράσεις. Περισσότερο ευχαριστήθηκαν την πρώτη φάση (αφήγηση του παραμυθιού με ταυτόχρονη μεταμπίεση) επειδή ήταν διασκεδαστική, αστεία και κρατούσε το ενδιαφέρον τους αμείωτο μέχρι την τελευταία

στιγμή που θα έβλεπαν τον εαυτό τους στον καθρέφτη. Επίσης, οι εικόνες με το δυσερμήνευτο περιεχόμενο διέγειραν τη φαντασία τους, συνέβαλαν στην ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων όπως να μπορούν να περιγράψουν αυτό που βλέπουν και να εστιάζουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Οι αφίσες εκτυπωμένες τοποθετήθηκαν στον φελλοπίνακα και εντυπωσιακό ήταν ότι τα παιδιά πήγαιναν κατά διαστήματα εκεί και τις παρατηρούσαν και συζητούσαν μεταξύ τους.

Το ότι έγιναν φωτογράφοι και χρησιμοποίησαν το tablet-φωτογραφική μηχανή τους έδωσε μεγάλη χαρά και ικανοποίηση και είπαν: «Κυρία, θα μας το δώσεις και αύριο να το κρατήσουμε;»

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η εκπαιδευτική διαδικασία κύλησε ομαλά. Ο ρόλος της εκπαιδευτικού/ερευνήτριας ήταν συμβουλευτικός και ενθαρρυντικός συμβάλλοντας στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των νηπίων και στην απόκτηση μιας ενεργούς συμπεριφοράς και κινήτρων για περαιτέρω δράση, ώστε να οδηγηθούν αβίαστα στη μάθηση. Η συμμετοχή της στις δράσεις και η παραδειγματική της συμπεριφορά συνέβαλαν στην επιτυχημένη ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Μία από τις δυσκολίες προέκυψαν ήταν κατά την μεταμφίση των παιδιών με τα χαρακτηριστικά των ζώων, επειδή όλη αυτή η διαδικασία απαιτούσε κάποιο χρόνο, τα νήπια ανυπομονούσαν να μεταμφιεστούν με το κάθε χαρακτηριστικό και όλη την ώρα φώναζαν «κυρία εμένα δε με έβαλες» με αποτέλεσμα να υπάρχει μια οχλαγωγία. Για να λυθεί αυτό ζητήθηκε η βοήθεια της συναδέλφου του άλλου τμήματος να συνδράμει στη διαδικασία ώστε σε σύντομο χρόνο να γίνει η μεταμφίση των παιδιών ώστε αυτά να μην ξεσηκώνονται.

Επίσης, στην τελευταία φάση «Γινόμαστε φωτογράφοι» πάλι δημιουργήθηκε το ίδιο πρόβλημα για το ποιο παιδί θα χρησιμοποιήσει πρώτο το tablet-φωτογραφική μηχανή, όπως ήταν και αναμενόμενο. Το θέμα λύθηκε με την υπενθύμιση των χρυσών κανόνων που τέθηκαν από την αρχή για την ομάδα μας και για να απασχοληθούν οι υπόλοιποι όταν δεν συμμετείχαν στη δράση, τους ζητήθηκε να κάνουν ένα τρενάκι το

οποίο κυκλοφορούσε μέσα στην τάξη με πολλή ησυχία και κάθε φορά που τελείωνε η κάθε φωτογράφιση ο Χαμογελαστούλης-σταθμάρχης φώναζε ποιο παιδί θα κατέβει από το τρένο για να συνεχίσει τη φωτογράφιση.

Αυτό που θα άλλαζα στην τελευταία αυτή δραστηριότητα είναι ότι δεν θα χρησιμοποιούσα τη φωτογραφία των εαυτών τους για να κατανοήσουν τη διαφορετική οπτική γωνία των αντικειμένων, αλλά θα ήταν προτιμότερο να ζωγράφιζαν τα νήπια (με όποιο τρόπο μπορούσαν) από διαφορετική οπτική γωνία ένα αντικείμενο με τη βοήθεια βέβαια της παιδαγωγού. Μ' αυτό τον τρόπο πιθανότατα να μπορούσαν καλύτερα να κατανοήσουν τη διαφορετική οπτική.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Διασκεδαστική ήταν όλη η φάση της μεταμφίεσης με όλα τα χαρακτηριστικά των ζώων επάνω μας, ειδικά όταν τα παιδιά κοίταζαν στον καθρέφτη ξεκαρδίστηκαν στα γέλια. Μάλιστα, ζήτησαν να μεταμφιέσουμε και τις κούκλες όπως και το κάναμε.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα τα νήπια προΐδεάστηκαν για το θέμα της και προκλήθηκε ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης τους. Η εισαγωγή του θέματος χαρακτηρίστηκε από απόλυτη επιτυχία και τα νήπια ανταποκρίθηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον στις ερωτήσεις διερευνητικού τύπου.

Η διαδραστική-συμμετοχική αφήγηση του παραμυθιού και οι παιγνιώδεις/βιωματικές δραστηριότητες κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων και κράτησαν αμείωτη την περιέργειά τους για το τελικό αποτέλεσμα.

Η δημιουργία πολυτροπικού περιβάλλοντος, με τη χρήση πολυμέσων (tablet) και την προβολή πολυτροπικού υλικού (τραγούδια, ήχοι, διαδικτυακές διαφημιστικές αφίσες) αποτελεί μία μέθοδο προσέγγισης ευχάριστη και δημιουργική. Ο χωρισμός σε ομάδες και η δραματοποίηση των ζώων έγιναν η αφορμή να έρθουν τα νήπια σε επαφή με αυθεντικές καταστάσεις, να αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες και να εκφραστούν δημιουργικά με την κίνηση και τη μουσική.

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών

τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Μέσα από τον εντοπισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ζώων του παραμυθιού (κατά τη διαδραστική – συμμετοχική αφήγηση της ιστορίας) τα νήπια κατάφεραν να ανακαλύψουν τη μοναδικότητα αυτών και να τη συσχετίσουν με τους εαυτούς τους και με τη δική τους μοναδικότητα και ιδιαιτερότητα.

4^η διδακτική ενότητα: *«Η δική μου οικογένεια»*

Ημερομηνία: 18 -03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα νήπια έχουν φέρει στον παιδικό σταθμό μια οικογενειακή φωτογραφία (οι γονείς τεσσάρων παιδιών δεν συνεργάστηκαν σ' αυτό το θέμα) και πριν ακόμα εμφανιστούν οι κούκλες για ν' αρχίσουμε τη δράση είχαν αρχίσει να τις δείχνουν στους συμμαθητές τους. Τους εντυπωσίασε πολύ η εικονική οθόνη τηλεόρασης (ένα μεγάλο χαρτόκουτο έχει μεταμορφωθεί σε οθόνη τηλεόρασης) και όλοι ήθελαν να μπούνε μέσα και να παρουσιάσουν την οικογένειά τους. Οι κούκλες ήταν οι δημοσιογράφοι που καλούσαν τα παιδιά να πάρουν θέση και να μας μιλήσουν για τα πρόσωπα της οικογένειάς τους. Με πολύ κέφι μάς μίλησαν για όλους που μένουν στο σπίτι μαζί, σχολίασαν και τη φωτογραφία («τρώμε στην ταβέρνα ψάρια, ο μπαμπάς πίνει κρασί», «είναι τα βαφτίσια της μπεμπούλας, φοράω σακάκι», «στολίσαμε το δέντρο, ο Άγιος Βασίλης μάς έφερε τα δώρα»), εντόπισαν τον εαυτό τους και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, τα ονομάτισαν και μας μίλησαν για τις προτιμήσεις τους.

Τα παιδιά που δεν είχαν την οικογενειακή φωτογραφία μαζί τους μπήκαν και αυτά στην τηλεόραση, μας είπαν κάποια πράγματα για τη δική τους οικογένεια και υποσχέθηκαν ότι αύριο θα φέρουν και αυτά μια φωτογραφία.

Τους άρεσε πολύ που φτιάξαμε «το δέντρο της ζωής» τοποθετώντας μέσα σε μεγάλα άνθη τις οικογενειακές τους φωτογραφίες και όλη μέρα το χάζευαν και κάπι έβρισκαν να σχολιάσουν με τους «συμμαθητές/τριές» τους.

Έγινε σύγκριση των οικογενειών τους , εντοπίσαμε κοινά στοιχεία αλλά και διαφορές και καταλήξαμε ότι ο καθένας μας έχει μια ιδιαίτερη ξεχωριστή οικογένεια. Σ' αυτό βοήθησε και η παρατήρηση των έργων τέχνης που είχαμε κρεμάσει στον φελλοπίνακα.

Παρατηρώντας τους πίνακες «Οικογένεια» του Victor Ivanov και «Πορτρέτο μιας οικογένειας» του Fernando Botero αρχικά κοιτούσαν με απορία τις δύο αυτές οικογένειες και ρωτούσαν «κυρία ποιο είναι αυτοί;», «είναι φίλοι σου». Αφού δόθηκαν κάποιες εξηγήσεις από τις κούκλες, ότι πρόκειται για πίνακες ζωγραφικής που εικονίζουν δύο οικογένειες τις οποίες δεν γνωρίζουμε, αλλά θα προσπαθήσουμε να τις μάθουμε παρατηρώντας τις καλά και βλέποντας εάν μοιάζουν με τις δικές μας οικογένειες, εκεί έδειξαν ενδιαφέρον και ανάμεσα σε αυτά που ειπώθηκαν είναι και τα εξής: «αυτοί εδώ είναι φτωχοί και έχουνε παλιά ρούχα», « τρώνε σούπα», «το μωρό το μικρό κάθεται πάνω στο τραπέζι, γιατί θα το φάνε κι αυτό;», «οι γυναίκες έβαλαν φάρμακο στα μαλλιά γιατί έχουν ψείρες και τα σκέπασαν μ' ένα μαντίλι», «το τραπέζι είναι παλιό και μικρό», «είναι όλοι παχουλοί», «το μωρό θέλει να κατέβει από την αγκαλιά του μπαμπά του», «δεν έχουν ωραία χρώματα», «δεν είναι χαρούμενοι, δε γελάνε», «έχουν διαφορετικά ρούχα, η μαμά μου φοράει ωραία φορέματα», «δεν βλέπουν τηλεόραση, εγώ όταν τρώω βλέπω και παιδικά», «εκείνος από το δέντρο θα πέσει στο κεφάλι τους».

Με προθυμία ασχολήθηκαν με το φύλλο εργασίας «Το σπίτι με τα μέλη της οικογένειάς μου» το οποίο και ήθελαν να το πάρουνε στο σπίτι τους να το δείξουν στους γονείς τους.

Στο μουσικοκινητικό παιχνίδι διασκέδασαν ιδιαίτερα, εκφράστηκαν δημιουργικά με το πρόσωπο και το σώμα τους ανταποκρινόμενα σε οπτικά και ηχητικά ερεθίσματα.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Οι δραστηριότητες και σήμερα υλοποιήθηκαν μέσα σε μία ατμόσφαιρα χαρούμενη και διασκεδαστική με τα παιδιά πρόθυμα να συμμετέχουν σε κάθε κάλεσμα του Χαμογελαστούλη και της Χαμογελαστούλας. Περίμεναν τη σειρά τους για να μιλήσουν για τη δική τους οικογένεια (με δυσκολία κάποια από τα παιδιά που πάντα πρώτα θέλουν να μιλήσουν) και άκουγαν προσεκτικά την παρουσίαση των υπολοίπων κάνοντας και τα δικά τους σχόλια. Μοιράστηκαν προσωπικά βιώματα και συναισθήματα με τους συμμαθητές/τριές τους.

Στο παιχνίδι με τις κάρτες συνεργάστηκαν μεταξύ τους για να βρουν τις ομάδες τους συνειδητοποιώντας ότι μπορούν ν' ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό τους.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ευχαριστημένα έδειξαν τα παιδιά και με τις σημερινές μας δραστηριότητες. Ήταν συγκινητικό με πόσο θέρμη μιλούσαν για τα μέλη της οικογένειάς τους και πόσα πράγματα είχαν να πούνε γι' αυτούς. Πηγαίνανε κατά διαστήματα μπροστά στο «δέντρο της ζωής», περιεργαζόταν τις φωτογραφίες και μιλούσαν για τις αναμνήσεις που αυτές τους έφερναν στο μυαλό τους. Ζήτησαν η οθόνη της τηλεόρασης να μείνει μέσα στην τάξη για να κάνουν και άλλα παιχνίδια.

Η ατάκα «θα 'ρθούνε και αύριο κυρία οι κούκλες;» και σήμερα ακούστηκε από τα παιδιά την ώρα που τις αποχαιρετούσαν.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Κάποιες μικρές παρεμβάσεις χρειάστηκε να γίνουν ώστε να διευκολυνθεί η διαδικασία. Για παράδειγμα στο φύλλο εργασίας «Το σπίτι με τα μέλη της οικογένειάς μου» τα νήπια έπρεπε να κολλήσουν τις ανάλογες φατσούλες (μαμά – μπαμπάς, παππούς-γιαγιά, τον εαυτό τους, τ' αδέρφια τους) υπήρξαν παιδιά που θέλανε να βάλουν μέσα στο σπίτι και τα ξαδερφάκια τους λέγοντας ότι είναι αδερφάκια τους. Εκεί οι κούκλες έδωσαν εξηγήσεις στα παιδιά ποιους θεωρούμε μέλη της οικογένειάς μας ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να τα ξεδιαλύνουν στο μυαλό τους. Ένα κοριτσάκι δεν

ήθελε να κολλήσει τη φατσούλα του μπαμπά, λέγοντας ότι «ο μπαμπάς μου είναι φαλακρός, δεν έχει μαλλιά» αρχίζοντας να ψευτοκλαίει και για να λυθεί αυτό το θέμα ψαλιδίσαμε τα μαλλιά της φατσούλας και την κάναμε φαλακρή. Τότε ικανοποιήθηκε και την τοποθέτησε μέσα στο σπιτάκι.

Ένας προβληματισμός που δημιουργήθηκε ήταν εάν υπήρχε περισσότερος χρόνος διαθέσιμος για την προσκόμιση των φωτογραφιών από τους γονείς, πιθανότατα και οι τέσσερις γονείς που δεν συνεργάστηκαν (λόγω του ότι δεν πρόλαβαν όπως είπαν) να κατάφερναν να ανταποκριθούν έτσι ώστε τα παιδιά τους να μην νιώσουν το αίσθημα της μειονεξίας.

Φυσικά, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Στη δραστηριότητα με την οθόνη της τηλεόρασης ειπώθηκαν και κάποιες αστείες ατάκες από τα παιδιά. Διασκεδαστικό ήταν όταν ένα παιδί μπήκε πίσω από την τηλεόραση και άρχισε να κάνει διάφορες γκριμάτσες και είπε «ότι είμαι ο Σεφερλής». Τα υπόλοιπα παιδιά ξεκαρδίστηκαν στα γέλια.

Επίσης, ένα παιδί που δεν μας έχει συνηθίσει να παίρνει μέρος στις δραστηριότητες (είναι παιδί από την Αλβανία που δεν μιλάει λόγω κάποιας διαταραχής) μπήκε και αυτό πίσω από την τηλεόραση και με τον δικό του τρόπο προσπάθησε να εκφραστεί κάνοντας γκριμάτσες και χαμόγελα.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Οι παιγνιώδεις και η βιωματικού τύπου δραστηριότητες κράτησαν αμείωτο το ενδιαφέρον των νηπίων και επέφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα και τη διεκπεραίωση των αρχικών στόχων.

Οι φωτογραφίες και οι εικόνες με τα έργα τέχνης έδωσαν ερεθίσματα στα παιδιά ώστε να μπορούν να περιγράφουν απλά τι παρατηρούν, να εντοπίζουν κοινά στοιχεία αλλά και διαφορές ανάμεσα στις οικογένειές τους καθώς και να ανακαλύπτουν

τόσο τις δικές τους κλίσεις, χόμπι, προτιμήσεις όσο και των μελών των οικογενειών τους.

Το μουσικοκινητικό παιχνίδι κατέστησε τα παιδιά ικανά να ανταποκριθούν σε οπτικά και ηχητικά ερεθίσματα, να εκφραστούν δημιουργικά με το πρόσωπο και το σώμα τους και να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό.

Το φύλλο εργασίας που χρησιμοποιήθηκε και η κατασκευή «του δέντρου της ζωής» έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εξασκήσουν τη λεπτή τους κινητικότητα και ταυτόχρονα να εξασκήσουν τις γλωσσικές –επικοινωνιακές τους δεξιότητες καταφέροντας να παρουσιάσουν τα μέλη της οικογένειάς τους που συμπεριέλαβαν στο «Σπίτι με τα μέλη της οικογένειάς μου» συγκρίνοντάς το με τις οικογενειακές τους φωτογραφίες που αναρτήθηκαν στο «Δέντρο της ζωής».

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Τα νήπια μέσα από τις δραστηριότητες της συγκεκριμένης ενότητας κατάφεραν να ανακαλύψουν τόσο τις δικές τους κλίσεις, προτιμήσεις, χόμπι όσο και των μελών των οικογενειών τους και να τις μοιραστούν με τους «συμμαθητές» τους. Συνειδητοποίησαν ότι μπορούν να ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό τους και κατάφεραν να ερμηνεύσουν μία κατάσταση με βάση τα δικά τους πολιτισμικά πρότυπα.

5^η διδακτική ενότητα: «Τα δαχτυλάκια»

Ημερομηνία: 21 -03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα παιδιά από την ώρα που μπήκαν στην τάξη ρωτούσαν τη Χαμογελαστούλα και τον Χαμογελαστούλη «Τι μας φέρατε σήμερα;» , «Τι θα κάνουμε;». Είχαν μεγάλη ανυπομονησία για το τι θα ακολουθούσε. Αφού τελείωσε το πρωινό κάθισαν στο

μαγικό χαλί και περίμεναν να δουν τι θα γίνει. Όταν άκουσαν ότι τα δάχτυλα μια μέρα άρχισαν να τσακώνονται μεταξύ τους, παραξενεύτηκαν και περίμεναν ν' ακούσουν τη συνέχεια της ιστορίας. Οι αυτοσχέδιες δαχτυλόκουκλες που η παιδαγωγός-ερευνήτρια φόρεσε στα δάχτυλά της καθώς και οι καρτέλες με τις εικόνες που βοηθούσαν την ιστορία, κατάφεραν να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των παιδιών ώστε ν' ακούσουν την αφήγηση και να ευχαριστηθούν τη διαδικασία. Επενέβαιναν στην ιστορία και έκαναν ερωτήσεις στις δαχτυλόκουκλες.

Μεγάλη συμμετοχή υπήρξε στην αναδιήγηση της ιστορίας από τα ίδια τα παιδιά τα οποία εκφράστηκαν δημιουργικά με τα δάχτυλα και γενικά με το σώμα. Όλοι ήθελαν να φορέσουν στα χέρια τους τις δαχτυλόκουκλες και να αναδιηγηθούν την υπόθεση της ιστορίας. Όταν τους ζητήθηκε να σκεφτούν τι άλλο θα μπορούσαν να πουν τα δαχτυλάκια μεταξύ τους, ειπώθηκαν άσχετοι διάλογοι και όλοι διασκέδασαν μ' αυτό. Χαρακτηριστικά είπαν: «Θα γλείψω λίγο από το παγωτό φράουλα που έχει μείνει στο μπολ, θέλεις να σου δώσω και σένα λίγο;», «Μπορείς να μου δείξεις που είναι το σχολείο σου;», «Έλα να σου ξύσω λίγο την πλάτη», «Ποπό! Τι νυχάρεις έχεις;», «Μη μαλώνετε παιδιά, όλοι είμαστε καλοί», «Πάμε κολυμβητήριο μετά το σχολείο; Εμένα το μαγιό μου είναι κόκκινο» κλπ.

Στην προσπάθειά τους να κάνουν διάφορες ενέργειες χωρίς τη βοήθεια κάποιων δαχτύλων (με χαρτοταινία κρύβαμε κάποια από τα δαχτυλάκια κάθε φορά μέσα στη χούφτα μας) γέλασαν πολύ γιατί δεν μπορούσαν να τα καταφέρουν και τότε χρησιμοποιούσαν και το άλλο τους χέρι κάτι που οι κούκλες δεν τους επέτρεπαν να κάνουν και συνέχεια τους το υπενθύμιζαν. Δυσκολεύτηκαν αρκετά για να καταλάβουν ότι δεν έπρεπε να χρησιμοποιηθεί καθόλου το άλλο χέρι και χρειάστηκε να το κάνουμε πολλές φορές ώσπου να το κατανοήσουν.

Όλοι/ες παραδέχτηκαν στο τέλος ότι δεν ήταν εύκολο να κάνουν αυτές τις κινήσεις και τους δυσκόλεψε πολύ η απουσία του ενός δακτύλου. Έτσι καταλήξαμε ότι κάθε δαχτυλάκι έχει τον ρόλο του και τη δική του αξία γι' αυτό και θα τα τιμήσουμε φορώντας τους από μία χρυσή κορώνα στην κορυφή τους.

Με πολλή φαντασία χρησιμοποίησαν διάφορα υλικά για να διακοσμήσουν την παλάμη τους βελτιώνοντας τη λεπτή τους κινητικότητα και όλοι/ες συμπεριέλαβαν το όνομα ενός φίλου τους ή κάποιου που τους προσέφερε μια βοήθεια σήμερα, στο βοηθητικό χέρι. Όταν τους ζητήθηκε να πουν ποιον συμπεριέλαβαν στο βοηθητικό χέρι

που έφτιαξαν και γιατί, ειπώθηκαν τα εξής: «Εγώ έβαλα την Κων/να γιατί με βοήθησε να μαζέψω τα τουβλάκια», «Εγώ έγραψα τον Σταύρο γιατί με βοήθησε να τελειώσω το παζλ», «Εμένα με βοήθησε η μαμά μου το πρωί να ντυθώ», «Εγώ έβαλα τη μαμά που με βοήθησε να φορέσω τα παπούτσια μου και γέμισε και το παγουρίνο μου με καθαρό νεράκι», «Εμένα με βοήθησε η αδερφή μου η Κατερίνα να τελειώσω τη ζωγραφιά μου και γι' αυτό την έβαλα εδώ», αναγνωρίζοντας και εκτιμώντας όσους τους προσφέρουν βοήθεια.

Με πολύ ενθουσιασμό και με ενωμένα όλα μαζί τα δάχτυλά τους φώναξαν δυνατά «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος, γιατί είμαι ο εαυτός μου» ακούγοντας «το τραγούδι της διαφορετικότητας».

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Η ιστορία των δαχτύλων έγινε η αιτία να δημιουργηθούν αυτοσχέδιοι διάλογοι μεταξύ των παιδιών, να πουν τις απόψεις τους, να διαφωνήσουν, να γελάσουν και να διασκεδάσουν. Πολλά από τα παιδιά στο βοηθητικό χέρι συμπεριέλαβαν «συμμαθητές/τριές τους» και όταν το ανακοίνωσαν στην ομάδα, τους έκαναν να νιώσουν όμορφα, να νιώσουν χρήσιμοι και αυτό συνέβαλε στη δημιουργία στενότερων δεσμών μεταξύ τους. Αυτό φάνηκε και στο υπόλοιπο της ημέρας όπου κάποια νήπια αναζητούσαν την παρέα του συμμαθητή/τρια τους που τους συμπεριέλαβε στο βοηθητικό τους χέρι

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Η ευχαρίστηση των παιδιών ήταν απόλυτα ζωγραφισμένη στο πρόσωπό τους. Ζήτησαν να παίξουν με τις δαχτυλόκουκλες και μετά το πέρας των δραστηριοτήτων. Μάλιστα έκαναν αυτοσχέδιο κουκλοθέατρο (πίσω από ένα καρεκλάκι) και έπλαθαν διάφορες αστείες ιστορίες. Στο τέλος βέβαια οι δαχτυλόκουκλες (φτιαγμένες από χαρτί) σκίστηκαν λίγο από την πολλή χρήση. Η τελευταία φράση με την οποία κλείσαμε τη σημερινή μας συνάντηση, «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος, γιατί είμαι ο εαυτός μου», αποτυπώθηκε έντονα στο μυαλό τους και την επαναλαμβάνανε πολλές φορές κατά τη

διάρκεια της ημέρας. Μάλιστα κάποια από τα παιδιά το μεσημέρι στην αποχώρηση αντικρίζοντας τους γονείς τους η πρώτη τους κουβέντα ήταν η φράση αυτή.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή της παρέμβασης χωρίς να υπάρξουν ιδιαίτερες δυσκολίες κατά την υλοποίησή των δραστηριοτήτων καθώς ήταν εύκολες, απλές, κατανοητές και ελκυστικές.

Η μόνη παρέμβαση που χρειάστηκε να γίνει ήταν όταν τα παιδιά έπρεπε να κάνουν κάποιες ενέργειες με την απουσία ορισμένων δακτύλων, λόγω της δυσκολίας που αντιμετώπιζαν χρησιμοποιούσαν ασυναίσθητα και το άλλο χέρι κάτι που έπρεπε να αποφευχθεί, ώστε να αντιληφθούν την αναγκαιότητα, σημαντικότητα και αξία όλων των δακτύλων. Χρειαζόταν λοιπόν να παρέμβει η ερευνήτρια/ παιδαγωγός μέσω των κουκλών δίνοντας διευκρινίσεις για τους κανόνες αυτής της δράσης.

Μία αλλαγή που θα μπορούσε να οδηγήσει στη μεγαλύτερη επιτυχία αυτής της άσκησης θα ήταν το εξής: Αν τα παιδιά κρατούσαν με το ένα τους χέρι ένα αντικείμενο το οποίο δεν θα έπρεπε να αφήσουν σε καμία περίπτωση κάτω (έτσι ώστε το ένα τους χέρι να είναι απασχολημένο) ίσως να ξεπερνούσαν η παραπάνω δυσκολία και ο χρόνος που χάσαμε για να την διεκπεραιώσουμε.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όλα κύλησαν πολύ φυσιολογικά και δεν υπήρξε κάποιο περιστατικό που να μπορεί να χαρακτηριστεί διασκεδαστικό, ασυνήθιστο ή παράξενο. Ίσως η χρήση της καρέκλας για κουκλοθέατρο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί διασκεδαστικό περιστατικό αλλά πολύ περισσότερο θα το χαρακτηρίζαμε δημιουργικό.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Η αφήγηση της ιστορίας με τη χρήση εικόνων-καρτελών και δαχτυλόκουκλων κράτησε αμείωτο το ενδιαφέρον των νηπίων δημιουργώντας ένα ευχάριστο κλίμα με τα παιδιά να συμμετέχουν στην ιστορία με κέφι και προθυμία. Οι διερευνητικού τύπου ερωτήσεις στο τέλος της αφήγησης έδωσαν την ευκαιρία στα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματά που τους δημιουργήθηκαν μέσα από τις διαμάχες των ηρώων-δαχτύλων.

Η αναδιήγηση της ιστορίας με τη χρήση των δαχτυλόκουκλων (βιωματική μέθοδος) συνέβαλε δημιουργικά στην καλλιέργεια του προφορικού τους λόγου, στην ενεργοποίηση της φαντασίας τους και αποτέλεσαν σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης.

Η άσκηση επίλυσης προβλήματος (προσπάθεια διαφόρων ενεργειών χωρίς τη βοήθεια ενός δαχτύλου) τα κατέστησε ενεργά και τα έδωσε την ευκαιρία να ψάξουν τρόπους προκειμένου να φτάσουν στην επίλυση του προβλήματος.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, νήματα, χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες) προκειμένου να σχεδιάσουν τις παλάμες τους και πειραματίστηκαν με τα υλικά για να βρουν τι ταιριάζει ή τι όχι στην κατασκευή τους, ενώ παράλληλα βελτίωσαν τη λεπτή τους κινητικότητα και τον συντονισμό ματιού-χεριού.

Το τραγούδι στο τέλος της δράσης συνέβαλε και αυτό στην καλλιέργεια του προφορικού τους λόγου και να κλείσει ευχάριστα και γλυκά η μέρα τους.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Τα νήπια κατάφεραν να συνειδητοποιήσουν ότι ενώ είμαστε διαφορετικοί είμαστε όλοι ίσοι και να αναγνωρίζουν και να εκτιμούν όσους τους προσφέρουν βοήθεια.

Θεματικός άξονας: «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία... Απλώς άνθρωποι!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Οι φυλές του κόσμου»

Ημερομηνία: 23-03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα νήπια αγνοούσαν τι είναι η υδρόγειος σφαίρα και στη θέα της αναρωτήθηκαν όλοι/ες τι μπορεί να είναι αυτή η μεγάλη μπάλα. Ένα παιδάκι είπε μόνο «έχουμε και εμείς μία τέτοια στο σπίτι» χωρίς να γνωρίζει όμως ούτε πως λέγεται ούτε τι είναι. Εντυπωσιάστηκαν από τα χρώματα και την περιστροφική κίνησή της και όλοι/ες ήθελαν να τη στριφογυρίσουν.

Αρκετές δυσκολίες συνάντησε η ερευνήτρια στην αρχή της δράσης καθώς τα παιδιά δεν γνώριζαν τι είναι η γη, δεν γνώριζαν τις ηπείρους της και χρειάστηκε αρκετή συζήτηση για να μπορέσουν να καταλάβουν ότι οι χώρες του κόσμου έχουν χωριστεί σε ομαδούλες που τις λέμε ηπείρους. Η ερευνήτρια τούς έδειξε που είναι η Ελλάδα και στη συνέχεια το κάθε παιδί προσπαθούσε να την εντοπίσει καθώς η υδρόγειος περιστρεφόταν. Όλα τα παιδιά κατάφεραν στο τέλος να εντοπίσουν την Ελλάδα και αυτό τους γέμισε με ικανοποίηση.

Δυσκολίες συνάντησαν τα νήπια στο να συγκρατήσουν τα ονόματα των 5 ηπείρων, ενώ πολύ εύκολα κατανόησαν ότι οι άνθρωποι χωρίζονται σε τέσσερις φυλές ανάλογα με το χρώμα της επιδερμίδας τους (ίσως σε αυτό βοήθησαν και οι δράσεις μας στη γιορτή της Αποκριάς όπου έγινε αναφορά σε Κινέζους, Αφρικανούς και Ινδιάνους) και κατάφεραν να αντιστοιχίσουν τις ηπείρους με τους κατοίκους τους στη μεγάλη επίπεδη αφίσα που η ερευνήτρια είχε φτιάξει, με τη βοήθεια φυσικά και των κουκλών, οι οποίες τόνιζαν τα χαρακτηριστικά από τις φιγούρες ώστε τα νήπια να καταφέρουν να τις τοποθετήσουν στην ανάλογη θέση. Μεγάλη συμμετοχή είχαμε σ' αυτή τη δράση και όλοι/ες ήθελαν να αντιστοιχίσουν τη δική τους φιγούρα με την ανάλογη ήπειρο.

Εκεί που διασκέδασαν βέβαια περισσότερο ήταν στη φάση που βάφτηκαν κόκκινοι, κίτρινοι, λευκοί και μαύροι με τα υποαλλεργικά κραγιόν, για να μοιάσουν στους ανθρώπους της κάθε φυλής. Εκεί ο καθένας/μία βλέποντας απέναντι τα άλλα παιδιά γελούσε μαζί τους όπως και με τον εαυτό του όταν κοιταζόταν στον καθρέφτη. Άρεσε πάρα πολύ στα νήπια αυτό το μουσικοκινητικό παιχνίδι με τις μουσικές της κάθε φυλής και ήθελαν να το παίξουμε ξανά και ξανά. Στην αρχή βέβαια δυσκολεύονταν ν' αναγνωρίσουν τα διαφορετικά μουσικά ακούσματα αλλά μετά από

κάποιες επαναλήψεις κατάφεραν να ανταποκρίνονται σωστά στα ακουστικά ερεθίσματα και να βρίσκουν τρόπους να εκφράζονται με το σώμα τους αναπαριστώντας τους ανθρώπους της κάθε φυλής.

Βλέποντας τον πίνακα του Picasso «Τα τέσσερα μέρη του κόσμου» εντυπωσιακό ήταν ότι κατάλαβαν αμέσως ότι αυτές οι τέσσερις φιγούρες συμβολίζουν τις τέσσερις φυλές και άρχισε ο καθένας να λέει ανάλογα με το χρώμα της φυλής που αντιπροσώπευε, «εγώ είμαι αυτός ... κυρία» δείχνοντας την ανάλογη φιγούρα. Πρόσεξαν στον πίνακα ότι τα χέρια των ανθρώπων ήταν ενωμένα και όλοι μαζί ακουμπούσαν το περιστέρι και ασυναίσθητα πιαστήκανε και αυτοί από τα χέρια για να το αναπαραστήσουν. Χαρακτηριστικές εκφράσεις που ακούστηκαν: «Είναι όλοι αγαπημένοι», «ο άσπρος και ο μαύρος έχουν πιο μεγάλα χέρια και μπορούν να τους αγκαλιάσουν», «Δεν έχουν μαλλιά και μάτια», «Προσπαθούν να πιάσουν το περιστέρι», «Το περιστέρι είναι της ειρήνης», «Εγώ στην τηλεόραση άκουσα ότι έχει πόλεμο», «Το περιστέρι θέλει να φύγει να πετάξει αλλά αυτοί εδώ το κρατάνε», « το μπλε είναι σαν την υδρόγειο σφαίρα».

Με μεγάλη χαρά ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα των κουκλών να φτιάξουν και αυτοί έναν ίδιο πίνακα με τα πινέλα τους, σαν αυτόν του μεγάλου ζωγράφου Picasso (Η χρήση των πινέλων πάντα είναι αγαπημένη ενασχόληση των νηπίων ακόμα και των παιδιών που συμμετέχουν ελάχιστα σε άλλες δραστηριότητες). Πραγματικά χάρηκαν με το αποτέλεσμα της προσπάθειάς τους και καμάρωναν για το δημιούργημά τους.

Όλοι μαζί χόρεψαν το τραγούδι «Αν όλα τα παιδιά της γης» παρακολουθώντας και το βιντεάκι, το οποίο τα εντυπωσίασε με τις υπέροχες εικόνες του και συνέβαλε στη δημιουργία θετικού κλίματος για την ομαλή συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών στην τάξη.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια κατάφεραν μέσα από τις δράσεις τους να συνεργαστούν, να εκφραστούν προφορικά και κινητικά και να απολαύσουν τη συμμετοχή τους στα δρώμενα. Μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα και εκφράστηκαν δημιουργικά μέσα από τις παιγνιώδεις δραστηριότητες. Υπήρξε άριστη συνεργασία στο να συναποφασίσουν και

να επιλέξουν ποια φυλή θα αντιπροσωπεύουν χωρίς να υπάρξει η παραμικρή διαφωνία. Η συνεργασία και η επικοινωνία για τη διεκπεραίωση των στόχων τους (αναπαράσταση του πίνακα-αναπαράσταση της φυλής με χρήση ανάλογης μουσικής) ήταν αποτελεσματική και στο τέλος τους άφησε ένα αίσθημα ικανοποίησης.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα νήπια χάρηκαν με τις συγκεκριμένες δράσεις μας και αυτό ήταν κάτι που μπορούσες να το διαπιστώσεις εύκολα. Ο διασκεδαστικός και διαδραστικός τρόπος υλοποίησης των δραστηριοτήτων, είχε ως αποτέλεσμα τα νήπια κατά τη διάρκεια της ημέρας να πηγαίνουν μπροστά στα δημιουργήματά τους και να κουβεντιάζουν σχετικά με το θέμα που επεξεργάστηκαν. Ευχάριστες ήταν οι εντυπώσεις τους από τα ακουστικά ερεθίσματα των μουσικών του κόσμου. Ιδιαίτερη εντύπωση προκλήθηκε από την μουσική των Ινδιάνων την οποία ήθελαν να την ακούσουν ξανά και ξανά. Επίσης, η υδρόγειος σφαίρα η οποία αναπαριστά τη γη μας, τους έκανε τρομερή εντύπωση και τους/τις έβαλε σε σκέψεις. Κάποιο από τα παιδιά είπε «Θα το πω στη μαμά μου» και τα υπόλοιπα που ακούσανε είπαν «Κι εμείς, κι εμείς θα το πούμε».

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Δεν υπήρξαν ιδιαίτερες δυσκολίες κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Δυσκολία υπήρξε κατά τον σχεδιασμό και την προετοιμασία γιατί το μεγαλύτερο μέρος του εποπτικού υλικού έπρεπε να ήταν έτοιμο από την ερευνήτρια εγκαίρως, πριν ξεκινήσουν οι δραστηριότητες ώστε να μπορέσουν να κυλήσουν ομαλά οι δράσεις χωρίς καθυστερήσεις και αναστάτωση.

Επίσης, απαιτούσε πολύ χρόνο η διαδικασία βαψίματος των προσώπων των παιδιών καθώς και η αφαίρεσή τους, με αποτέλεσμα να χαθεί χρόνος και να μετατεθεί το μεσημεριανό γεύμα μισή ώρα αργότερα από την καθορισμένη. Βέβαια, αυτό δεν ενόχλησε ιδιαίτερα γιατί τα παιδιά περνούσαν ευχάριστα με όλα όσα διαδραματιζόνταν και δεν αντιλήφθηκαν ότι πέρασε η ώρα του φαγητού.

Μεγαλύτερη βαρύτητα θα μπορούσε να είχε δοθεί στην πρώτη φάση, στην αντιστοίχιση των κατοίκων με τις ηπείρους, καθώς τα παιδιά δυσκολεύτηκαν να συγκρατήσουν τα ονόματα των ηπείρων και να κατανοήσουν τις έννοιες. Ίσως σε αυτή τη φάση θα έπρεπε να υπάρχει ακόμη μία σχετική δραστηριότητα ώστε να συμβάλει στην καλύτερη εμπέδωση των εννοιών. Βέβαια σε καθημερινή βάση βλέποντας τους πίνακες αναφοράς που είχαμε δημιουργήσει, γινόταν μνεία στις ηπείρους και στους κατοίκους και σιγά σιγά κατάφεραν τα περισσότερα παιδιά να τα ξεκαθαρίσουν στο μυαλό τους στο σημείο που επιτρέπει η χρονολογική τους ηλικία. Υπήρξαν βέβαια και παιδιά που δυσκολεύτηκαν και δεν τα κατάφεραν και συνήθως είναι τα παιδιά που προέρχονται από περιβάλλοντα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Γενικά, η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όταν γινότανε το βάζιμο με τα κραγιόν η κάθε ομάδα διεκδικούσε τις κούκλες για λογαριασμό της, ήθελε να τις εντάξει στη δική της ομάδα και να βαφούν με τα δικά τους χρώματα. Δεν μπορούσαν να βρουν μία λύση στο θέμα και γι' αυτό αποφασίστηκε να μην συμμετέχουν σε καμιά ομάδα για να μη δυσαρεστηθεί κανείς και ήταν και κάτι που βόλευε την ερευνήτρια γιατί οι κούκλες ήταν δανεικές και έπρεπε να επιστραφούν στο τέλος του προγράμματος στους ιδιοκτήτες τους, στην κατάσταση που παρελήφθησαν (πιθανότατα οι μπογιές να τις αλλοίωσαν και να τις κατέστρεφαν).

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Το πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον που δημιουργήθηκε κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων τα οποία κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα και να καλλιεργήσουν τον προφορικό τους

λόγο ονοματίζοντας τις ηπείρους και περιγράφοντας ένα έργο τέχνης (πίνακα) υποβοηθούμενα από τις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις των κουκλών.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (τέμπερες, πινέλα, κόλλες, ψαλίδια, κ.ά.) προκειμένου να απεικονίσουν- να αντιγράψουν τον πίνακα του Picasso «Τα τέσσερα μέρη του κόσμου» καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας. Ακόμα και οι μαθητές που ήταν οι πιο «αδύναμοι» δεν δίστασαν να πάρουν στα χέρια τους τα πινέλα και να συμμετέχουν με όρεξη στην όλη δράση.

Η δραματοποίηση των φυλών ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστική για τα νήπια και έδωσε την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά, να οξύνουν τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης. Συνέβαλε στην αναγνώριση διαφορετικών μουσικών ακουσμάτων καθώς και στην εκτίμηση προς τα μουσικά ακούσματα των «άλλων», ενώ ταυτόχρονα ικανοποίησε σε μέγιστο βαθμό την ανάγκη των νηπίων για κίνηση.

Τα εποπτικά μέσα (υδρόγειος σφαίρα, χάρτης, φιγούρες ανθρώπων των τεσσάρων φυλών, πίνακες ζωγραφικής, εικόνες, βίντεο, τραγούδια) συνέβαλαν στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων στις παιγνιώδεις και βιωματικού τύπου δράσεις είτε ατομικά είτε ομαδοσυνεργατικά.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Καλλιεργήθηκε θετική στάση απέναντι στα ακούσματα πολλών διαφορετικών μουσικών που η καθεμία έχει την ομορφιά της στο άκουσμά της και μας γεμίζει εικόνες και συναισθήματα.

2^η διδακτική ενότητα: *«Πάμε Ευρώπη;»*

Ημερομηνία: 28-03-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν στην ιδέα ότι θα «ταξιδέψουμε» στην Αλβανία και ιδιαίτερα τα παιδιά από την Αλβανία τα οποία έλεγαν στους υπόλοιπους «εμείς την ξέρουμε», «θα πάμε το καλοκαίρι, είπε η μαμά μου», «ο μπαμπάς μου μου λέει για την Αλβανία». Προσπαθήσαμε να την εντοπίσουμε στον χάρτη και όλοι/ες χάρηκαν που είδαν πόσο κοντά είναι στην Ελλάδα.

Είχαν περιέργεια να μάθουν πολλά πράγματα για τη χώρα και ετοίμασαν ερωτήσεις για τη μητέρα (αλβανικής καταγωγής) ώστε να λυθούν οι απορίες τους (Τι φαγητά τρώνε, εάν είναι μεγάλη η χώρα τους, εάν έχουν σχολεία εκεί, εάν έχει ήλιο, εάν έχουν θάλασσα, αν έχουν τραγούδια).

Στην ανάγνωση του δίγλωσσου βιβλίου «Καλημέρα, φίλε» από τη μητέρα του Νίκο (αλβανικής καταγωγής) τα νήπια έδειξαν ενδιαφέρον και προσήλωση στο άκουσμα των καινούριων λέξεων. Η μητέρα μάς βοήθησε στον εντοπισμό κοινών λέξεων στις δύο γλώσσες και στη συνέχεια τα νήπια έκαναν σύγκριση ελληνικής και αλβανικής αλφαβήτας. Εντόπισαν πολύ εύκολα τα κοινά γράμματα (οπτικά μόνο φυσικά) και δεν έδειξαν ότι κατανόησαν τι σημαίνει η αλφαβήτα το οποίο φυσικά δεν και ο στόχος μας, αφού για τα παιδιά αυτής της ηλικίας είναι δύσκολο. Ωστόσο αυτή η πρώτη επαφή με τη γραφή συμβάλλει στη μετέπειτα κατανόησή της στις επόμενες βαθμίδες.

Έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για να μάθουν να λένε «Καλημέρα, φίλε» στα αλβανικά. Η αλήθεια είναι ότι δυσκολεύτηκαν να προφέρουν τις καινούριες λέξεις και κάποια παιδιά δεν μπόρεσαν ούτε καν στον κόπο να το κάνουν. Ωστόσο όμως ήταν προσηλωμένα σ' αυτά που διαδραματιζόνταν και στο βλέμμα τους καθρεφτιζόνταν η απορία και η έκπληξη. Ήταν φυσικό να δυσκολευτούν και να διστάσουν να προφέρουν τις νέες λέξεις με τις οποίες δεν είναι εξοικειωμένοι αφού πρόκειται για μια ξένη γλώσσα που δεν έχουν ξανακούσει.

Δημιουργήθηκε ένα θετικό κλίμα στην τάξη μεταξύ των παιδιών διαφορετικών πολιτισμών και της μητέρας του συμμαθητή τους, γεγονός που συνέβαλε στην ενδυνάμωση του σεβασμού και της αποδοχής των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των παιδιών άλλης χώρας. Τα παιδιά αλβανικής καταγωγής έδειξαν χαρούμενα με αυτή την προσπάθεια να γνωρίσουμε τη χώρα τους και τις συνήθειές τους και μάλιστα όταν η μητέρα μίλησε για κάποια φαγητά που μαγειρεύουν στην Αλβανία τη διέκοψαν λέγοντας «κι εμείς κάνουμε τέτοια στο σπίτι», «μου αρέσουν και το τρώω όλο».

Το μουσικοκινητικό παιχνίδι γάλα-κακάο άρεσε πολύ στα παιδιά. Τα μεγάλα κομμάτια καφέ και λευκό γκοφρέ χαρτί που έριξαν στις πλάτες τους τα ενθουσίασε και θέλανε όλοι/ες να συμμετέχουν στη συγκεκριμένη δράση. Τα ακούσματα αλβανικής μουσικής που χρησιμοποιήθηκαν στο παιχνίδι, τους ξεσήκωσαν και με κέφι και χαρά ανταποκρίθηκαν με επιτυχία στα ηχητικά ερεθίσματα ικανοποιώντας παράλληλα και την ανάγκη τους για κίνηση. Εδώ συμμετείχαν όλα τα παιδιά χωρίς δισταγμό και ανασφάλεια όπως συμβαίνει συνήθως στις περισσότερες μουσικοκινητικές μας δραστηριότητες.

Τα παιδιά έκαναν υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί στο γάλα όταν αναμιχθεί με το κακάο. Χαρακτηριστικά είπαν: «θα μαυρίσει», «θα γίνει καφέ», «θα λιώσει», «θ' ανακατευτεί». Είχαν μεγάλη περιέργεια να δουν τι θα γίνει και αν επαληθευτούν τελικά οι υποθέσεις τους. Ανακατεύοντας λοιπόν με το κουτάλι και βλέποντας ότι το γάλα άλλαζε χρώμα άρχισαν να φωνάζουν με ενθουσιασμό «να, να κυρία άρχισε να μαυρίζει», «το κακάο έλιωσε» και φυσικά το ευχαριστήθηκαν όταν ήπιαν το γάλα κακάο που έφτιαξαν μόνοι τους, τσουγκρίζοντας τα ποτήρια τους και φωνάζοντας «στην υγεία μας».

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια συμμετείχαν ενεργά στη δημιουργία ερωτήσεων για τη συνέντευξη στη μητέρα του Νίκο και ανέπτυξαν τις γλωσσικές και επικοινωνιακές δεξιότητες μέσα από τη συμμετοχή τους στην αφήγηση του βιβλίου και στην επεξεργασία του. Κατάφεραν να αναγνωρίσουν και να συγκρίνουν διαφορετικές γραφές και γλώσσες εντοπίζοντας κοινά στοιχεία που μπορεί να έχουν δύο διαφορετικές γλώσσες.

Στην αφήγηση της ιστορίας από τη μητέρα δημιουργήθηκε μία αναστάτωση, στην προσπάθεια των παιδιών να δουν και να μιλήσουν με τη μητέρα στην άλλη άκρη της οθόνης του tablet, καθώς τα παιδιά πήγαιναν όλο πιο κοντά στην οθόνη με αποτέλεσμα ο ένας να μπαίνει εμπόδιο στον άλλο και ν' αρχίσουν τα παράπονα μεταξύ τους. Ευτυχώς το θέμα τακτοποιήθηκε με τις παραιτήσεις και τις οδηγίες των κουκλών, που τα παιδιά πάντα τις ακούν και τις λαμβάνουν υπόψη τους, βρίσκοντας μία θέση κατάλληλη για τον καθένα/μία. Τα παιδιά συνεργάστηκαν από το σημείο αυτό και μετά και επετεύχθη η ομαλή ροή της συζήτησης.

Στο μουσικοκινητικό παιχνίδι βρήκαν τα ζευγάρια τους χωρίς φασαρία, μοίρασαν τους ρόλους τους (γάλα-κακάο) ευτυχώς χωρίς διαφωνίες και κατάφεραν να εκφραστούν δημιουργικά ανταποκρινόμενοι στα ηχητικά ερεθίσματα.

Στο τέλος πίνοντας το ρόφημα φαντάστηκαν ότι βρίσκονται σε μία ταβέρνα και πίνουν το αγαπημένο τους ποτό με τους φίλους τους.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Στα παιδιά άρεσε πολύ που έμαθαν για μία άλλη γλώσσα που δεν καταλάβαιναν και έμαθαν να λένε και αυτά «καλημέρα, φίλε» στα αλβανικά. Κατά τη διάρκεια της ημέρας πολλές φορές επαναλάμβαναν αυτή την έκφραση, γελώντας μάλιστα και καμαρώνοντας παράλληλα που το είχαν μάθει. Ένα παιδί, είπε ότι θα το πει και στον μπαμπά του να το μάθει και αυτός.

Η επικοινωνία μέσω Υ/Η (εξ αποστάσεως) με τη μητέρα του Νίκο πραγματικά τα εντυπώσισε. Αναπτύχθηκε διάλογος μεταξύ μητέρας και νηπίων και όλο αυτό φάνηκε ότι ήταν μία πρωτόγνωρη εμπειρία γι' αυτά την οποία ζήτησαν να την επαναλάβουμε. Ζήτησαν να μάθουν για τα συνηθισμένα τους φαγητά και για τις συνήθειές τους, αντλώντας έτσι στοιχεία από τις ιστορίες, τα βιώματα και τις δημιουργίες άλλων πολιτισμών. Ο Νίκο έδειξε πολύ χαρούμενος που η μητέρα του συμμετείχε στη δράση μας και μας έδωσε όλες αυτές τις χρήσιμες πληροφορίες. Το ίδιο αισθάνθηκε και η μητέρα απ' ότι συζητήσαμε μετά. Της έκανε εντύπωση που ασχοληθήκαμε με μία τέτοια δράση και έδειξε ικανοποίηση και συγκίνηση για την ιδέα μας και την επιθυμία μας να μάθουμε για τη χώρα τους, να μάθουμε να λέμε «καλημέρα, φίλε» στα αλβανικά και γενικά ευχαριστήθηκε με την αποδοχή εκ μέρους μας των πολιτισμικών τους χαρακτηριστικών.

Έφτιαξε ο καθένας από μία ζωγραφιά για να τη χαρίσουν στη μητέρα του φίλου τους καθώς θα ερχόταν το μεσημέρι να πάρει τον Νίκο από τον παιδικό σταθμό. Επίσης, η αλβανική μουσική η οποία χρησιμοποιήθηκε κατά την διάρκεια του μουσικοκινητικού παιχνιδιού τούς έκανε εντύπωση και ήθελαν να την ακούσουν πολλές φορές. Η δράση έκλεισε απολαμβάνοντας το ρόφημα γάλα-κακάο που είχαμε φτιάξει όπου εκεί τα παιδιά συζήτησαν για τις εμπειρίες τους («και μένα μου κάνει η

μαμά μου τέτοιο», «εγώ πίνω με Nesquik», «εγώ το τρώω με τα δημητριακά, είναι και αυτά σοκολατένια» κλπ.).

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η δραστηριότητά μας αλλιώς είχε σχεδιαστεί να γίνει και διαφορετικά πραγματοποιήθηκε. Λόγω της πανδημίας (covid-19) αποφύγαμε την δια ζώσης επίσκεψη της μητέρας στην τάξη μας (όπως είχε προγραμματιστεί) και τροποποιήσαμε τον προγραμματισμό μας σχεδιάζοντας μία εξ αποστάσεως επικοινωνία. Η μητέρα είχε ενημερωθεί από την προηγούμενη μέρα, είχε παραλάβει το βιβλίο για να προετοιμαστεί κατάλληλα, όλα κύλησαν ομαλά και ο στόχος επιτεύχθηκε.

Ίσως, στην όλη διαδικασία, θα έπρεπε να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών στη γλώσσα και στα έθιμα των δύο λαών ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα τις έννοιες. Αυτό βέβαια θα είχε οργανωθεί καλύτερα εάν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η δια ζώσης επίσκεψη της μητέρας αλβανικής καταγωγής όπου σ' εκείνη την περίπτωση θα μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερες βιωματικού τύπου δράσεις, αναπαριστώντας έθιμα, δοκιμάζοντας φαγητά κλπ.

Γενικά, η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Η αλβανική μουσική η οποία χρησιμοποιήθηκε κατά την διάρκεια του μουσικοκινητικού παιχνιδιού ήταν ξεσηκωτική και δύο κορίτσια άρχισαν να χορεύουν τσιφτετέλι με τον ρυθμό της, κάνοντας διάφορα σκέρτσα και οι υπόλοιποι άρχισαν να χτυπάνε παλαμάκια. Για μια στιγμή ξεχάσαμε το γάλα και το κακάο, παρασυρθήκαμε και οι υπόλοιποι από τα κορίτσια που χόρευαν και μπήκαμε όλοι στον χορό.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Ο βιωματικός τρόπος παρουσίασης του δίγλωσσου βιβλίου κατάφερε να κεντρίσει το ενδιαφέρον και την προσοχή των νηπίων και συνέβαλε στην καλλιέργεια του γραπτού και προφορικού τους λόγου μέσα από την ακρόαση και την επανάληψη της προφοράς των καινούριων λέξεων και τον εντοπισμό των κοινών γραμμάτων των δύο γλωσσών.

Χρησιμοποιήθηκαν καλλιτεχνικά εργαλεία (μαρκαδόροι, χρυσόκολλες, χρωματιστά χαρτόνια, ξυλομπογιές κ.ά.) προκειμένου να ετοιμαστεί η ζωγραφιά για τη μητέρα αλβανικής καταγωγής που επισκέφτηκε διαδικτυακά την τάξη μας καθώς και άλλο εποπτικό υλικό (χάρτης, υδρόγειος σφαίρα) για τον εντοπισμό της χώρας.

Το μουσικοκινητικό παιχνίδι- παιχνίδι ρόλων ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστικό και έδωσε στα νήπια την ευκαιρία να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για κίνηση ενώ ταυτόχρονα τα κατέστησε ικανά ν' ανταποκριθούν σε ηχητικά ερεθίσματα, να συνεργαστούν ανά ζεύγη βελτιώνοντας τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες.

Η διαδικτυακή σύνδεση μέσω του H/Y-tablet καθώς και τα νέα μουσικά ακούσματα συνέβαλαν στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων.

Η βιωματικού τύπου ενασχόληση με τις φυσικές επιστήμες (διαλύματα-γάλα/κακάο) κατέστησε τα παιδιά ικανά να μπορούν να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τις αλλαγές που γίνονται σε κάποια υλικά όταν αναμειγνύονται, διαλύονται κάνοντας υποθέσεις και δοκιμές.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Ενισχύθηκε η πολιτισμική τους επίγνωση μέσα από την επαφή με τα στοιχεία κουλτούρας και πολιτισμού της χώρας (Αλβανίας) και ο σεβασμός και η αποδοχή των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των κατοίκων της. Έγινε μία πρώτη προσπάθεια να συσχετιστούν στοιχεία μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και να αντληθούν εμπειρίες από τις ιστορίες και τα βιώματα και τις δημιουργίες άλλων πολιτισμών.

3^η διδακτική ενότητα: *«Πάμε Αφρική;»*

Ημερομηνία: 30-03-2022 έως 01-04-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Το πρωί ερχόμενα τα παιδιά στον παιδικό σταθμό έφεραν μαζί τους εικόνες από το διαδίκτυο, περιοδικά και βιβλία που είχαν σχέση με τη ζωή στην Αφρική. Πριν ακόμα ξεκινήσει λοιπόν το πρόγραμμά μας ο καθένας παρουσίαζε στους άλλους το τι έχει βρει και γινόταν μικρές συζητήσεις μεταξύ τους στις διάφορες γωνιές δραστηριοτήτων. Ήταν χαρούμενα με την παραπάνω διαδικασία και έδειχναν την ανυπομονησία και την περιέργειά τους για το τι θα επακολουθήσει. Σχεδόν όλα τα παιδιά είχαν φέρει από μία εικόνα και αυτό ήταν θετικό ώστε ο καθένας να είχε κάτι να πει για το περιεχόμενό της. (Δύο παιδιά που δεν είχαν φέρει τίποτα τους δανείσανε οι συμμαθητές που είχαν φέρει περισσότερες).

Όταν ήρθαν η Χαμογελαστούλα και ο Χαμογελαστούλης και στρώσανε το μαγικό τους χαλί, απλώσανε όλα τα νήπια τις εικόνες τους κάτω (Η παιδαγωγός/ερευνήτρια είχε φέρει και αυτή αρκετές εικόνες σχετικές με το θέμα και τοποθετήθηκαν και αυτές στο κέντρο του χαλιού). Τα παιδιά με μεγάλο ενδιαφέρον μιλούσαν και περιέγραφαν τις φωτογραφίες υποβοηθούμενοι από τον Χαμογελαστούλη και τη Χαμογελαστούλα που με διερευνητικές ερωτήσεις οδηγούσαν τη συζήτηση στο σημείο που θέλαμε.

Με προσήλωση παρακολούθησαν τα περισσότερα παιδιά και το βίντεο με σκηνές από την καθημερινή ζωή στην Αφρική, ενώ υπήρξαν και δυο τρία που δεν έδειξαν ενδιαφέρον απλά συνέχισαν να περιεργάζονται τις φωτογραφίες.

Εκεί που όλα τα παιδιά συμμετείχαν ήταν στην κατασκευή του αφρικάνικου χωριού σε χαρτί του μέτρου όπου όλοι ήθελαν να κολλήσουν τις εικόνες τους και μάλιστα σε περίοπτη θέση. Η δυσκολία στη φάση αυτή ήταν ότι οι φωτογραφίες μας ήταν πάρα πολλές και τα παιδιά δεν είχαν την υπομονή να περιμένουν τη σειρά τους με αποτέλεσμα να σπρώχνονται για το ποιος θα κολλήσει πρώτος.

Το κυρίως στάδιο αποτελούνταν από τις κατασκευές μας με τις οποίες θα μπορούσαμε κι εμείς να αναπαραστήσουμε τη ζωή στην Αφρική. Αυτού του τύπου οι κατασκευές αρέσουν πάρα πολύ στα παιδιά, ακόμα και σ' αυτά που μένουν αμέτοχα

σε αρκετές δράσεις, τα οποία χαίρονται με τα δημιουργήματά τους, τα καμαρώνουν και επιζητούν να τα πάρουν σπίτι τους.

Ο χωρισμός σε ομάδες (κυνηγών για σαφάρι και Αφρικανών) έγινε ευτυχώς χωρίς αναστάτωση και με ευκολία τα νήπια επέλεξαν την ομάδα στην οποία ήθελαν να συμμετέχουν. Η κάθε ομάδα κατασκεύασε την ενδυμασία και τα αξεσουάρ της παίρνοντας ιδέες από τις φωτογραφίες που είχαμε φέρει και από το βιντεάκι που είδαμε.

Είχε γίνει μία πολύ καλή προεργασία από την παιδαγωγό-ερευνήτρια και αυτό συνέβαλε ώστε να λειτουργήσουν όλα ομαλά. Η τάξη μετατράπηκε σε εργαστήριο και τα παιδιά το χάρηκαν πολύ αυτό. Η κάθε ομάδα έριχνε κλεφτές ματιές και στους άλλους έχοντας την περιέργεια να δει τι γίνεται και στα άλλα τραπέζια.

Η κατασκευή των αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων τους κέντρισε το ενδιαφέρον και ανυπομονούσαν να τα χτυπήσουν, να τα κουνήσουν κλπ. μην έχοντας την υπομονή να περιμένουν να στεγνώσει το χρώμα τους.

Η δυσκολία που αντιμετωπίσαμε σ' αυτήν τη φάση ήταν η ακαταστασία που δημιουργήθηκε μ' όλες αυτές τις κατασκευές, καθώς έπρεπε να πλενόμαστε κατά διαστήματα για ν' αλλάξουμε αντικείμενο, γεγονός που πολλές φορές τα παιδιά δεν κατάφερναν να ελέγξουν τα λερωμένα χέρια τους και τα ακουμπούσαν σε καρέκλες, πόρτες, ντουλάπια με αποτέλεσμα στο τέλος να χρειαστεί να επέμβει το βοηθητικό προσωπικό (καθαρίστριες). Ωστόσο όμως αυτή τη δυσκολία τη βρήκαμε και μαγευτική καθώς όλοι είχαν με κάτι να ασχοληθούν, ήταν δημιουργικοί, ήταν ευχαριστημένοι με την κατάσταση και αυτό φαινόταν στα πρόσωπά τους και γενικά στην εξωλεκτική τους συμπεριφορά.

Η δράση με τα «ζώα της ζούγκλας» ήταν επίσης θελκτική για τα παιδιά. Στην καθημερινότητά τους ασχολούνται με τα ζώα της ζούγκλας που έχουμε στο παιχνιδόκουτο και ήταν κατενθουσιασμένοι με την ιδέα να τους φτιάξουμε τη δική τους ζούγκλα. Παρακολουθώντας τα βιντεάκια με τους ήχους των ζώων προσπάθησαν να τους μιμηθούν και εκεί διασκέδασαν πολύ μ' αυτή τους την επιθυμία. Ακόμα και ο Α. (νήπιο που δεν μιλάει και γενικά παίζει με συγκεκριμένα παιχνίδια και μόνος του) σ' αυτή τη φάση είχε ενεργητική συμμετοχή. Τα ζώα, ειδικά της ζούγκλας, είναι από τις αγαπημένες του ενασχολήσεις και ίσως αυτός ήταν ένας από τους λόγους που τράβηξε το ενδιαφέρον του και θέλησε να συμμετάσχει.

Η ημέρα που ήταν να αναπαραστήσουμε στην αυλή του παιδικού σταθμού τη ζωή στην Αφρική, με βάση όλα αυτά που είχαμε κατασκευάσει τις προηγούμενες ημέρες, θα μείνει στα νήπια σίγουρα αξέχαστη. Από την προσέλευση το πρωί των νηπίων ήταν έντονη η ανυπομονησία τους να μεταμφιεστούν, να φορέσουν όλα αυτά τα αξεσουάρ, να πάρουν στα χέρια τους τα μουσικά τους όργανα και πριν ακόμα έρθει η ώρα αυτή, είχαν ήδη φορέσει τα μισά. Το σκηνικό που είχε ετοιμαστεί στην αυλή με την καλύβα των Αφρικανών, το αυτοκίνητο για σαφάρι, τα εμπόδια, τα γεφυράκια κλπ. συμπλήρωσαν αυτή την προσδοκία τους και δεν έβλεπαν την ώρα να βγούνε έξω για να τα χαρούν. Σκαρφαλώνανε μάλιστα στα παράθυρα για να τα θαυμάσουν και έφαγαν χωρίς καθυστέρηση το πρωινό τους, γεγονός που συνήθως δεν συμβαίνει. Δεν υπήρξε νήπιο που να έδειξε κάποια ενόχληση (συνήθως όταν φοράμε κάποια αξεσουάρ σε δραστηριότητες δύο παιδιά το αρνούνται) και όλοι/ες ήταν ευχαριστημένοι/ες με τη μεταμφίεση. Στην αυλή διασκεδάσανε πολύ, το ευχαριστήθηκαν και ταυτόχρονα εμπέδωσαν με τον καλύτερο τρόπο όλα εκείνα που τις προηγούμενες ημέρες συζητήθηκαν. Οι διάλογοι που αναπτύχθηκαν και οι απορίες που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια της δράσης φανέρωσαν την καλλιέργεια της διαπολιτισμικής τους συνείδησης («δεν τους βρέχει σε ένα τέτοιο σπίτι;», «αυτό το ταμ τουμ ταμ τουμ είναι ωραίο τραγούδι», «τα ζώα δεν πρέπει να τα κυνηγάμε και να τα σκοτώνουμε», «καλά που φορούσαμε καπέλο γιατί έχει πολύ ήλιο στην Αφρική», «να τους καλέσουμε στο σχολείο μας να παίξουμε μαζί τους και να χορέψουμε με τα ταμπούρα»), και ταυτόχρονα ικανοποίησαν την ανάγκη τους για κίνηση, κινούμενα μέσα στον χώρο με ασφάλεια, αναπτύσσοντας και την ικανότητα προσανατολισμού τους.

Εντυπωσιακή και πολύ συγκινητική ήταν η συμμετοχή τους και το ενδιαφέρον τους για τα παιδάκια της Αφρικής που δεν έχουν φαγητό και άλλα ουσιώδη πράγματα. Φάνηκε ότι τους προβλημάτισε αυτή η αναφορά και αρκετές φορές πήγαιναν στο «αφρικανικό χωριό μας» και περιεργάζονταν τις ανάλογες εικόνες. Όλα τα παιδιά στο χαρτάκι-πανί «έγραψαν» ευχές και μηνύματα και με τα караβάκια τους τα στείλανε στα φτωχά παιδιά της Αφρικής (ζωγράφισαν καρδούλες για να δείξουν την αγάπη τους, λουλουδάκια, ανθρωπάκια λέγοντας ότι είναι κούκλες για να παίζουν, ένα παιδί ζωγράφισε σουβλάκι για να τους το στείλει, σπιτάκια για να μπούνε και να μην κρυώνουν, σιρόπι για να μην αρρωσταίνουν, εμβόλιο περιέγραψε κάποιο παιδί ότι έφτιαξε). Συγκινητική ήταν και η συμμετοχή του Α. ο οποίος τράβηξε και αυτός

κάποιες γραμμές στο χαρτί του και έσπρωξε το караβάκι του στη θάλασσα-λεκάνη με νερό. Δεν μπορώ να ξέρω αν όντως αντιλήφθηκε τι κάναμε εκείνη τη στιγμή ή απλά τον εντυπωσίασε το πλατσούρισμα στο νερό και ήρθε κοντά μας.

Με αφορμή το «Πάσχα» που πλησίαζε αποφασίσαμε να συγκεντρώσουμε κάποια από τα παιχνίδια μας και να τα στείλουμε στα παιδάκια.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια συνεργάστηκαν πολύ καλά στις ομάδες κατά την κατασκευή των αξεσουάρ και των μουσικών οργάνων όπως επίσης και στη δραματοποίηση στην αυλή του παιδικού σταθμού. Μόνο στην κατασκευή του «αφρικανικού χωριού» δημιουργήθηκε ένα θέμα με τη μη τήρηση της σειράς, το οποίο όμως γρήγορα λύθηκε. Ανέπτυξαν το αίσθημα της αλληλεγγύης, πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα παιδιά αποκόμισαν τις καλύτερες εντυπώσεις, η χαρά τους ήταν έκδηλη καθόλη τη διάρκεια της ημέρας και στην αποχώρηση ανυπομονούσαν να τα πούνε όλα στους γονείς τους, οι οποίοι έκπληκτοι τα έβλεπαν μεταμφιεσμένα (δεν ήθελαν με κανένα τρόπο να ξεντυθούνε) και να τους ξεναγήσουν στην αυλή δείχνοντάς τους το σκηνικό που είχαμε φτιάξει. Το μεσημέρι όλα τα παιδιά έφυγαν με την ενδυμασία της δραματοποίησης.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η δυσκολία που δημιουργήθηκε κατά την κατασκευή του αφρικανικού χωριού όπου τα παιδιά δεν είχαν την υπομονή να περιμένουν τη σειρά τους για να κολλήσουν τις υπερβολικές εικόνες που είχαν φέρει, με αποτέλεσμα να σπρώχνονται για το ποιος θα κολλήσει πρώτος, λύθηκε με την παρέμβαση των κουκλών και τη χρήση της κόκκινης καρδιάς η οποία αποτέλεσε το βασικό μέσο για την τήρηση της σειράς.

Οι δραστηριότητες αυτής της διδακτικής μας ενότητας ήταν τελικά πάρα πολλές και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ολοκληρωθούν σε τρεις ημέρες και όχι σε δύο (όπως είχε σχεδιαστεί) ώστε να μην πιεστούν τα παιδιά αλλά και ούτε να αφαιρεθούν κάποιες γιατί όλες είχαν τον στόχο τους, ήταν ενδιαφέρουσες και θα ήταν κρίμα να μην εφαρμοστούν. Αυτό ευτυχώς μπορούσε να τροποποιηθεί, αφού η ερευνήτρια εργάζεται στον παιδικό σταθμό και αυτό της παρέχει κάποια ευελιξία. Ίσως μεγαλύτερη βαρύτητα και περισσότερος χρόνος θα έπρεπε να δοθεί στο μεταστάδιο και στην δραματοποίησή μας όπου τα παιδιά φάνηκε ότι το διασκέδασαν πάρα πολύ και θα μπορούσε όλο αυτό να διαρκέσει περισσότερο ώστε να το ευχαριστηθούν ακόμη παραπάνω και στο τέλος να υπήρχε διαθέσιμος χρόνος να γίνει και μια συζήτηση από τα παιδιά για τα συναισθήματα και τις εντυπώσεις τους από όλα αυτά που διαδραματίστηκαν. Δυστυχώς δεν μπορούσαμε να αφιερώσουμε και τέταρτη μέρα γιατί παράλληλα τρέχουν και τα εποχιακά θέματα.

Επίσης, στην τελευταία δραστηριότητα «Είμαστε κοντά σας» χρειάστηκε να γίνει παρέμβαση και αλλαγή στο υλικό από το οποίο θα ήταν φτιαγμένο το караβάκι μας. Στον σχεδιασμό προβλέφθηκε να χρησιμοποιηθούν φέτες από πορτοκάλι ως караβάκια αλλά στην πράξη δυστυχώς δεν επέλεξαν με αποτέλεσμα να γίνει αλλαγή του υλικού (υλικό από μαλακό φελλό). Ήταν πολύ χρήσιμη αυτή η δυσκολία γιατί δόθηκε η αφορμή να μιλήσουμε εν τάχει για την πλεύση και τη βύθιση των υλικών κάνοντας δοκιμές για το ποιο υλικό θα καταφέρει τελικά να στείλει τα μηνύματά μας στην Αφρική και να καταλήξουμε στο τέλος στο υλικό από μαλακό φελλό.

Γενικά, η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όταν έγινε αναφορά στα παιδιά της Αφρικής, παρατηρώντας διάφορες εικόνες, κάποια από τα παιδιά δήλωσε την επιθυμία του να τους στείλουμε σουβλάκια να φάνε για να μην πεινάνε και χυμό να πιούνε γιατί το νερό τους δεν είναι πολύ καθαρό. Αυτό στάθηκε η αφορμή ώστε να ξεκινήσει μία κουβέντα μεταξύ των παιδιών για το τι παραγγέλνουν οι γονείς τους για να φάνε («εμείς παραγγείλαμε χθες πίτσα», «εμένα

μ' αρέσει το σουβλάκι με τις πατάτες», «εμείς παίρνουμε από “Το Κάτι Άλλο” μπιφτέκι με κέτσαπ», «στα γενέθλιά μου παραγγείλαμε πολλές πίτσες», «εγώ τρώω μόνο τις πατάτες, ο μπαμπάς μου τρώει όλο το κρεμμύδι».

Επίσης, τα παιδιά που ήταν κυνηγοί σαφάρι κατά την δραματοποίηση αποφάσισαν να μην κυνηγήσουν και σκοτώσουν τα ζώα, αλλά να γίνουν φίλοι μαζί τους και να τους πάνε και φαγητό. Αυτό ήταν εντυπωσιακό, ασυνήθιστο και πολύ ευχάριστο, αφού πολλές φορές τα παιδιά στα παιχνίδια τους έχει παρατηρηθεί να φτιάχνουν όπλα και κάποιον να κυνηγάνε.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων τα οποία μέσα σ' ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα και να καλλιεργήσουν τον προφορικό τους λόγο μέσα σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις καθώς και τον γραπτό τους λόγο προσπαθώντας να γράψουν μηνύματα για τα φτωχά παιδιά της Αφρικής.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (τέμπερες, χρυσόκολλες, χρωματιστά χαρτόνια, χαρτιά γκοφρέ, ψαλίδια, κόλλες, πινέλα κ.ά.) προκειμένου να κατασκευάσουν τις ενδυμασίες τους, τα μουσικά τους όργανα, το καλυβόσπιτο, το αυτοκίνητο για σαφάρι, τη μακέτα με τα ζώα της ζούγκλας ενώ ταυτόχρονα τους δόθηκε η ευκαιρία να καλλιεργήσουν δεξιότητες λεπτής και αδρής κινητικότητας αφού έπρεπε να ζωγραφίσουν, να κολλήσουν και να κατασκευάσουν. Ακόμα και οι μαθητές που ήταν οι πιο «αδύναμοι» δεν δίστασαν να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να επιλέξουν τα υλικά και να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στις απαιτήσεις των δραστηριοτήτων δουλεύοντας είτε ατομικά είτε ομαδοσυνεργατικά.

Η δραματοποίηση στο τέλος ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστική για τα νήπια και έδωσε την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά, όξυναν τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης.

Η προβολή πολυτροπικού υλικού(εικόνες, βίντεο, τραγούδια) κατά την εισαγωγή του θέματος αλλά και στη συνέχεια συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο

ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Ενισχύθηκε η πολιτισμική τους επίγνωση μέσα από την επαφή με τα στοιχεία της κουλτούρας και του πολιτισμού της Αφρικής, καλλιέργησαν την πολιτισμική τους συνείδηση, τους δόθηκε η ευκαιρία να προσεγγίσουν διαφορετικά μουσικά ακούσματα μέσα από τη μαγνητοφωνημένη μουσική και τα μουσικά όργανα του πολιτισμού αυτής της περιοχής και κατάφεραν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά άτομα», αλλάζοντας την εξωλεκτική συμπεριφορά τους (χειρονομίες, τόνος φωνής κλπ.) κατά την απαίτηση της διαπολιτισμικής περιστασης επικοινωνίας.

4^η διδακτική ενότητα: «Ταξίδι στην Κίνα»

Ημερομηνία: 05-04-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Το ταξίδι μας στην Κίνα ξεκίνησε με ένα απλό βιντεάκι κινουμένων σχεδίων της ζωής στην Κίνα, το οποίο και σταματούσαμε κατά διαστήματα για να συζητάμε αυτά που βλέπουμε. Ενδιαφέρον έδειξαν τα παιδιά για τις νέες αυτές εμπειρίες από τη ζωή στην Κίνα και κατάφεραν πολύ εύκολα να αναγνωρίσουν αυτά που είδαμε στο βίντεο, στο φωτογραφικό υλικό που τους δόθηκε.

Στη συζήτηση που εκτυλίχθηκε μεταξύ παιδιών και Κινέζας-ερευνήτριας-παιδαγωγού, τα παιδιά έδειξαν ιδιαίτερη περιέργεια να μάθουν και να περιεργαστούν όλες τις νέες πληροφορίες, οι οποίες ήταν σε από υλικό που έβλεπαν μπροστά τους. Ιδιαίτερα εντυπωσιάστηκαν από την κινέζικη γραφή η οποία τους φάνηκε σχετικά εύκολη και θέλησαν να την αποτυπώσουν στο καπέλο του Κινέζου που κατασκεύασαν. Ακόμα και παιδιά που δεν κατάφεραν μέχρι τώρα να πιάσουν καλά το μολύβι, έκαναν αρκετά ωραία σχεδιάκια που έμοιαζαν με την κινέζικη γραφή. Εκεί όμως που είχαμε

τη μεγαλύτερη συμμετοχή, ήταν στη φάση της μεταμφίεσης σε Κινεζάκια όπου φόρεσαν τα καπέλα που διακοσμήσανε καθώς και σακούλες σκουπιδιών για κιμονό και χόρεψαν με κινέζικη μουσική. Σ' αυτό το στάδιο όλα τα παιδιά ήθελαν να συμμετέχουν ακόμα και εκείνα που δεν εντυπωσιάζονται εύκολα και διστάζουν να λάβουν μέρος.

Στο παιχνίδι μας «Είσαι Κινεζάκι; Τρως πολύ ρυζάκι; Πόσες κουταλιές;» κατάφεραν να αντιστοιχίσουν τον αριθμό με τις κουταλιές ρύζι που τοποθετούσαν στο πιάτο τους. Δύο μονάχα από τα παιδιά δεν δέχτηκαν να πιάσουν καν το κουτάλι και να τοποθετήσουν το ρύζι στο πιάτο τους, φοβούμενα ίσως μήπως αναγκαστούν να το φάνε (δεν τα πάνε και πολύ καλά με το φαγητό). Όταν είδαν όμως τους υπόλοιπους συμμαθητές/τριες τα που προσπαθούσαν να πιάσουν τους κόκκους ρυζιού με τα ξυλάκια για να καταφέρουν να τους φάνε, άλλαξαν στάση και ήθελαν και αυτά να το δοκιμάσουν.

Πολύ διασκεδαστική στα παιδιά φάνηκε η δραματοποίηση του χορού του κινέζικου Δράκου, όπου ρίχνοντας τεράστια κόκκινα χαρτιά γκοφρέ πάνω στα κεφάλια και στο σώμα τους, προσπάθησαν να τον μιμηθούν, στριφογυρίζοντας μέσα στην αίθουσα με τον ρυθμό της μουσικής του βίντεο που έπαιζε. Ξετρελάθηκαν πολύ μ' αυτή τη δράση γιατί είχε κίνηση, είχε μουσική, είχε σασπένς καθώς είχαν κρύψει τα κεφάλια και το σώμα τους κάτω από τα υφάσματα (πάντα αρέσει στα παιδιά να κουκουλώνονται με σεντόνια, υφάσματα κτλ.) και οι ελιγμοί στον χώρο έφεραν γέλιο και αστείες τούμπες, αφού έπρεπε να συνεργαστούν ώστε να μη «σπάει το σώμα του Δράκου», κάτι που τις περισσότερες φορές δεν το κατάφεραν, ειδικά στην αρχή μέχρι να το συνηθίσουν. Υπήρχαν στην όλη φάση και εκείνα τα νήπια που τρέχανε λίγο πιο γρήγορα ή που έσπρωχναν επίτηδες για να δημιουργήσουν τη φασαρία, συνήθως τα παιδιά που το κάνουν και σε άλλες δραστηριότητες.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια δυσκολεύτηκαν στο συντονισμό και στη συνεργασία που έπρεπε να δείξουν στη δραματοποίηση του χορού του κινέζικου Δράκου καθώς θα έπρεπε να τηρούν τον ίδιο ρυθμό, τον ίδιο βηματισμό, να ακολουθούν το παιδί- κεφάλι Δράκου κάνοντας τους ίδιους ελιγμούς μ' εκείνο, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να το βλέπουν παρά μόνο να μπορούν να ξεχωρίζουν τα πόδια του κάτω από το κόκκινο σεντόνι-χαρτί γκοφρέ.

Χρειάστηκε να επαναληφθεί πολλές φορές η διαδικασία ώστε να επιτευχθεί ένα σχετικά καλό αποτέλεσμα. Υπήρξαν φυσικά και οι «ταραξίες» της τάξης που ήθελαν να κάνουν τις ζαβολιές τους ώστε να τραβήξουν την προσοχή και το ενδιαφέρον των υπολοίπων. Βέβαια μπορεί να δυσκόλευαν λίγο τη δράση, ωστόσο όμως το γέλιο που προκλήθηκε έκανε τα παιδιά περισσότερο να ευχαριστηθούν παρά να ενοχληθούν.

Καθισμένα στα τραπεζάκια στη δράση με το ρύζι, τα νήπια αντάλλαξαν εμπειρίες, πολλά εξέφρασαν βιώματα που είχαν κατά την επίσκεψή τους σε κινέζικο εστιατόριο με τους γονείς τους και γενικά ακούστηκαν διάφορες σκέψεις τους στην προσπάθειά τους να βάλουν τις σωστές κουταλιές στο πιάτο και να τις μετρήσουν κιόλας.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα παιδιά αποκόμισαν τις καλύτερες εντυπώσεις, η χαρά τους ήταν έκδηλη καθόλη τη διάρκεια της ημέρας και περιεργάζονταν κατά τακτά διαστήματα τη γωνιά της Κίνας που είχε στηθεί στη μία πλευρά του τοίχου εξηγώντας ο ένας στον άλλο κάποιες από τις πληροφορίες που εικονίζονταν. Στην αποχώρηση ανυπομονούσαν να τα διηγηθούν όλα στους γονείς τους, οι οποίοι έκπληκτοι τα έβλεπαν μεταμφιεσμένα (δεν ήθελαν με κανένα τρόπο να ξεντυθούνε) με τα καπέλα και τα κιμονό τους.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Λόγω της πανδημίας του covid-19 δεν επιτράπηκε η επίσκεψη της Κινέζας στην τάξη μας όπως είχε σχεδιαστεί αρχικά. Έτσι λοιπόν, αποφάσισα να μεταμφιεστώ εγώ σε Κινέζα φορώντας κιμονό, περούκα με ξυλάκια στα μαλλιά, ομπρέλα και βεντάλια και να παρουσιαστώ στα παιδιά μαζί με όλο το οπτικοακουστικό υλικό, ώστε να γίνει πιο ελκυστική και ενδιαφέρουσα η δράση, γεγονός που όντως συνέβη αφού στα νήπια προκλήθηκε η περιέργεια για την αμφίεσή μου, άρχισαν να με περιτριγυρίζουν και να με βομβαρδίζουν με ερωτήσεις («κυρία, πώς είναι έτσι τα μαλλιά σου;», «τι ντύθηκες;», «θα πάμε στους Αμερικάνους;», «αυτή η ομπρέλα γιατί την κρατάς κ.ά.»).

Γενικά, η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Κάποιο από τα παιδιά στη θέα της Κινέζας – ερευνήτριας φώναξε δυνατά μέσα στην τάξη: «Τι κυρία, θα πάμε στους Αμερικάνους;», τον ρώτησα λοιπόν «Γιατί το λες αυτό;». Η απάντησή του ήταν «Ε, ναι, αφού είσαι ντυμένη με αυτά τα φουστάνια».

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων που μέσα σ' ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου μέσα από τη συζήτηση με την Κινέζα- ερευνήτρια καθώς και στη συζήτηση μεταξύ τους, στην τραπεζαρία, παίζοντας το παιχνίδι με το ρυζάκι κατανοώντας και εφαρμόζοντας οδηγίες με μαθηματικές έννοιες (ρυζάκι-κουταλιές-αριθμοί)

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, χρωματιστά χαρτόνια, χαρτιά γκοφρέ, ψαλίδια, κ.ά.) προκειμένου να κατασκευάσουν τα καπέλα τους, καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας, αφού έπρεπε να ζωγραφίσουν-γράψουν στα καπέλα τους.

Η προβολή πολυτροπικού υλικού (εικόνες, βίντεο, τραγούδια, χάρτες, υδρόγειος σφαίρα, πίνακες αναφοράς) κατά την εισαγωγή του θέματος αλλά και στη συνέχεια συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων καθιστώντας τα ικανά να μπορούν να αναγνωρίζουν στοιχεία του κινέζικου πολιτισμού και να μπορούν να τα ονομάζουν, καθώς και να συνδέουν αυτά που είδαν στο βίντεο με το φωτογραφικό υλικό που είχαν μπροστά τους.

Η δραματοποίηση του χορού του κινέζικου Δράκου και η μίμηση των χαρακτηριστικών κινήσεων των ανθρώπων της Κίνας, αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, να εργαστούν συνεργατικά και να κινηθούν μέσα στον χώρο με ασφάλεια, ανταποκρινόμενα σε ακουστικά ερεθίσματα.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Ενισχύθηκε η πολιτισμική τους επίγνωση μέσα από την επαφή με τα στοιχεία της κουλτούρας και του πολιτισμού της Κίνας, καλλιεργήσαν την πολιτισμική τους συνείδηση, τους δόθηκε η ευκαιρία να προσεγγίσουν διαφορετικά μουσικά ακούσματα μέσα από τη μαγνητοφωνημένη μουσική και κατάφεραν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά άτομα», αλλάζοντας την εξωλεκτική συμπεριφορά τους (χειρονομίες, τόνος φωνής κλπ.) κατά την απαίτηση της διαπολιτισμικής περιστασης επικοινωνίας.

5^η διδακτική ενότητα: *«Γνωρίζοντας τους Ινδιάνους»*

Ημερομηνία: 06-04-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα νήπια με μεγάλη ανυπομονησία περίμεναν όλες αυτές τις μέρες το ταξίδι μας στη Β. Αμερική και στο χωριό των Ινδιάνων. Όταν λοιπόν οι κούκλες ανακοίνωσαν τον προορισμό μας χοροπήδησαν από τη χαρά τους. Πολύ εύκολα στον «δικό μας χάρτη» εντόπισαν την περιοχή και με πολύ ενδιαφέρον παρακολούθησαν το βίντεο με τις σκηνές της καθημερινής τους ζωής. Στους πίνακες αναφοράς που οι κούκλες είχαν κρεμάσει στη γωνιά της παρεούλας, τα παιδιά με μεγάλη ευκολία εντόπισαν τις πληροφορίες που έδωσε το βίντεο για τη ζωή τους και μάλιστα άρχισε μία «διαμάχη» μεταξύ τους για το ποιος θα μιλήσει και θα δείξει πρώτος τα στοιχεία του πολιτισμού τους. Στα αγόρια έκαναν μεγάλη εντύπωση τα τσεκούρια και τα τόξα των Ινδιάνων,

ενώ τα κορίτσια έδειξαν ενδιαφέρον για τα πολύχρωμα φτερά που φορούσαν στα κεφάλια τους (στερεοτυπικά πρότυπα).

Στην προτροπή των κουκλών για το στήσιμο ενός ινδιάνικου χωριού και της μεταμπίεσης σε Ινδιάνους έδειξαν όλοι/ες μεγάλη προθυμία και αμέσως ξεκίνησε η διαδικασία στην αυλή του παιδικού σταθμού. Πάρα πολύ τους άρεσε η σκηνή, που στήθηκε με τη χρήση μιας μεγάλης ξύλινης σκάλας, σκεπασμένη με ένα τεράστιο χρωματιστό ύφασμα μέσα στην οποία προσπαθούσαν να βρουν ευκαιρία να τρυπώσουν και να κρυφτούν. Επίσης, η κατασκευή του κανό το οποίο έμοιαζε σαν αληθινό, τους τράβηξε από την αρχή την προσοχή και όλοι ήθελαν ανά δύο να μούνε μέσα και να κωπηλατήσουν.

Στην ιστορία που στήθηκε όλοι/ες είχαν συμμετοχή και ακολουθούσαν με προσοχή τις οδηγίες που οι κούκλες με τη μορφή του καθοδηγούμενου αυτοσχεδιασμού έδιναν στα παιδιά. Έτσι λοιπόν, ξυπνήσανε, χασμουρήθηκαν, πήραν βαθιές αναπνοές, έφαγαν το πρωινό τους, βγήκαν να βρουν την τροφή τους, έκοψαν ξύλα για τη φωτιά, άναψαν τη φωτιά, έφτιαξαν σούπα, προσπάθησαν να προφυλαχτούν από τη βροχή, έπλυναν τα σκεύη τους στο ποτάμι, διέσχισαν το ποτάμι με το κανό κτλ. Ούτε μια στιγμή δεν ατόνησε το ενδιαφέρον τους και η ενεργητικότητά τους. Μάλιστα σκαρφίζονταν διάφορες ιστορίες για την καθημερινότητά τους που πιθανότατα να αντλούσαν από εικόνες βιβλίων ή παιδικών προγραμμάτων που είχαν παρακολουθήσει. Πάντως φάνηκε ότι δεν τους ήταν τόσο άγνωστα όλα αυτά που διαδραματιζόταν.

Στο παιχνίδι με τα ινδιάνικα ονόματα γελάσαμε πολύ αφού τα ονόματα που σκαρφίστηκαν ήταν πολύ ευρηματικά και ταυτόχρονα αστεία. Πέρα από τα κλασικά «Χλωμό Πρόσωπο», «Σιδερένιο Τσεκούρι», «Μαύρο Φτερό», που οι κούκλες τούς έδωσαν ως ιδέες, ακούστηκαν και άλλα όπως: «Κατουρημένο Παντελόني», «Τρύπιο βρακί», «Λερωμένο πρόσωπο», «Μαυρισμένο Μάτι», «Παρδαλή Γάτα», «κόκκινο φτερό», «Άσπρο Δόντι», «Βρωμερή Πατούσα», «Ανάποδο Ταψί», «Άγριο Λιοντάρι», «Άγρια Τίγρη», «Δυνατή βροχή», «Θυμωμένος Γίγαντας».

Η ιστορία της μικρής Ινδιάνας που αγάπησε τον ήλιο, άρεσε πολύ στα παιδιά, τα καθήλωσε και με το στόμα ανοιχτό αγωνιούσαν για την εξέλιξή της. Έδειξαν ότι συμπάσχουν με τη μικρή Ινδιάνα όταν ο ήλιος την έκανε στάχτη και η πλειοψηφία των παιδιών κατάφερε να αναδιηγηθεί το παραμύθι βάζοντας σε σειρά τις ανακατεμένες εικόνες του. Τρία από τα παιδιά δεν ήθελαν να συμμετέχουν σ' αυτό, η προσήλωσή

τους ήταν στο κανό και σιγά σιγά ξεγλίστρησαν από τους υπόλοιπους, πήγαν και τρύπωσαν μέσα σ' αυτό.

Δημιουργικοί ήταν και οι διάλογοι που δημιουργήθηκαν από τα παιδιά μεταξύ Ινδιάνας και Ήλιου που αποτέλεσαν το υλικό για να φτιαχτεί το ηλεκτρονικό μας βιβλίο. Σ' αυτό βέβαια μεγαλύτερη συμμετοχή είχαν τα κορίτσια ενώ τ' αγόρια ασχολούνταν με τα τσεκούρια και τα καπέλα τους και τρύπωναν μέσα στη σκηνή. Τέλος, στην αναδημιουργία της ιστορίας ακούστηκαν κάποιες ιδέες από τα παιδιά (εδώ βοήθησαν πολύ οι κούκλες κάνοντάς τους ερωτήσεις για να ενεργοποιήσουν τη σκέψη τους) οι οποίες και έγιναν πράξη και πραγματικά βγήκε ένα πολύ καλό αποτέλεσμα. Βέβαια δεν συνεχίστηκε για πολύ, γιατί φάνηκε ότι τα παιδιά ήθελαν να παίξουν και λίγο μόνα τους στο ινδιάνικο χωριό και να νιώσουν σαν πραγματικοί Ινδιάνοι, όπως και έγινε. Εντυπωσιακό ήταν ότι ήθελαν τη μικρή Ινδιάννα στο χωριό τους, της έφτιαξαν φαγητό, την έβαλαν να ξαπλώσει, να ξεκουραστεί, την ξενάγησαν στο χωριό τους, χόρεψαν μαζί της με ινδιάνικη μουσική και στο τέλος έφτιαξαν μία ζωγραφιά για να της χαρίσουν. Ήταν πολύ δημιουργική όλη αυτή η διαδικασία και πραγματικά άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις στα νήπια.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια συνεργάστηκαν άριστα κατά τη διαδικασία όλων των δραστηριοτήτων και εκφράστηκαν δημιουργικά μέσα από τη δραματοποίηση και την ανάληψη ρόλων. Περίμεναν υπομονετικά τη σειρά τους για να μπουν μέσα στο κανό το οποίο χωρούσε μόνο δύο άτομα, καθώς και σε όλες τις υπόλοιπες δράσεις που απαιτούνταν η σειρά προτεραιότητας. Πραγματικά, ενήργησαν σαν ομάδα, σαν μια μεγάλη παρέα Ινδιάνων η οποίοι για να επιβιώσουν θα έπρεπε να συνεργαστούν, να μοιραστούν τις δουλειές και να λειτουργήσουν συμπληρωματικά ο ένας στον άλλο.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Πολύ ευχαριστημένα από τις νέες δράσεις μας αναχώρησαν τα νήπια το μεσημέρι για τα σπίτια τους. Στην αποχώρηση ανυπομονούσαν να τα διηγηθούν όλα στους γονείς

τους, οι οποίοι έκπληκτοι τα έβλεπαν μεταμφιεσμένα (δεν ήθελαν με κανένα τρόπο να ξεντυθούνε) με τα φτερωτά καπέλα και τα τσεκούρια τους. Φεύγοντας οδηγούσαν τους γονείς τους στον χώρο της αυλής για να τους δείξουν το ινδιάνικο χωριό τους και να τους περιγράψουν τις εμπειρίες τους.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων και αυτό φάνηκε και από το αμείωτο ενδιαφέρον των παιδιών καθόλη τη διάρκεια.

Εκείνο που θα γινόταν κάπως διαφορετικά, αν έπρεπε να ξαναγίνει από την αρχή η δράση, είναι η φάση της αναδιήγησης της ιστορίας της μικρής Ινδιάνας (σειροθέτηση εικόνων) η οποία ήταν προτιμότερο να λάβει χώρα μέσα στην τάξη και όχι στον χώρο της αυλής, γιατί όπως διαπιστώθηκε, η αυλή δίνει και άλλα ερεθίσματα και κάποια από τα παιδιά αποσυντονίστηκαν και προτίμησαν να ασχοληθούν με άλλα αντικείμενα γεγονός που στον εσωτερικό χώρο πιθανότατα δεν θα συνέβαινε.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Στη δραματοποίηση της ιστορίας «Η μικρή Ινδιάνη που αγάπησε τον ήλιο» το κοριτσάκι που υποδυόταν τον ήλιο όταν έπρεπε να πλησιάσει κοντά στην Ινδιάνη για να τη φιλήσει δεν ήθελε να το κάνει γιατί τη λυπόταν και φοβόταν να την κάψει. Στην προτροπή των κουκλών να πάει πιο κοντά, έκανε κάποια βήματα πλησιάζοντας αλλά όταν έπρεπε να την ακουμπήσει με τον λαμπερό ήλιο από χαρτόνι που κρατούσε στα χέρια της δεν το έκανε και τραβιόταν απότομα πίσω λέγοντας: «καλύτερα να μην καεί» και οι κούκλες για να την καθησυχάσουν της είπαν ότι δεν θα πονέσει απλά θα μεταμορφωθεί στο πολύ όμορφο μαυροκίτρινο λουλούδι το «Ηλιοτρόπιο».

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων, που μέσα σ' ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν ν' αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου μέσα από τη συμμετοχή στη συζήτηση για τον πολιτισμό των Ινδιάνων, την παραγωγή ιδιαίτερων, παράξενων και ευρηματικών ονομάτων, την αφήγηση και αναδιήγηση ιστοριών, τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων, δίνοντας ένα διαφορετικό τέλος, ανταποκρινόμενα σε διερευνητικού τύπου ερωτήσεις και σε ερωτήσεις κατανόησης.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, χρωματιστά χαρτόνια, χαρτιά γκοφρέ, ψαλίδια, κόλλες κ.ά.) προκειμένου να κατασκευάσουν τα καπέλα τους, τα τσεκούρια τους, καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας καθώς και αδρής κινητικότητας μέσα από το στήσιμο του ινδιάνικου χωριού.

Η προβολή πολυτροπικού υλικού (εικόνες, πίνακες αναφοράς, χάρτες, βίντεο, τραγούδια) καθώς και άλλο εποπτικό υλικό στην εισαγωγή του θέματος αλλά και στη συνέχεια συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος, κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων, καθιστώντας τα ικανά να μπορούν να αναγνωρίζουν στοιχεία του πολιτισμού των Ινδιάνων και να τα ονομάζουν, καθώς και να συνδέουν αυτά που είδαν στο βίντεο με το φωτογραφικό υλικό που είχαν μπροστά τους. Η παραγωγή πολυτροπικού υλικού (ηλεκτρονικό βιβλίο με το εργαλείο story jumper) έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να έρθουν σε επαφή με τον Η/Υ και να εξασκηθούν στη λειτουργία του.

Ο καθοδηγούμενος αυτοσχεδιασμός, η δραματοποίηση και τα παιχνίδια ρόλων αποτέλεσαν σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσαν την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, να εργαστούν συνεργατικά και να κινηθούν μέσα στον χώρο με ασφάλεια, ανταποκρινόμενα σε ακουστικά ερεθίσματα.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Ενισχύθηκε η πολιτισμική τους επίγνωση μέσα από την επαφή με τα στοιχεία της κουλτούρας και του πολιτισμού των Ινδιάνων, καλλιέργησαν την πολιτισμική τους συνείδηση, τους δόθηκε η ευκαιρία να προσεγγίσουν διαφορετικά μουσικά ακούσματα

μέσα από τη μαγνητοφωνημένη μουσική και κατάφεραν να ερμηνεύσουν διαφορετικούς τρόπους/συμπεριφορές για να καταλάβουν «διαφορετικά άτομα», αλλάζοντας την εξωλεκτική συμπεριφορά τους (χειρονομίες, τόνος φωνής κλπ.) κατά την απαίτηση της διαπολιτισμικής περίπτωσης επικοινωνίας.

6^η διδακτική ενότητα: *«Αγαπημένοι μου φίλοι»*

Ημερομηνία: 07-04-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Βλέποντας τα νήπια το βιβλίο που οι κούκλες έβγαλαν από το κόκκινο βαλιτσάκι αμέσως κινητοποιήθηκε η περιέργειά τους για το τι μπορεί να κρύβεται στις σελίδες του. Περιεργάζονταν το εξώφυλλο και προσπαθούσαν να μαντέψουν το περιεχόμενό του. Καθώς το βιβλίο περνούσε από χέρι σε χέρι και βλέποντας τα παιδιά τους φακέλους που περιείχε και τους οποίους δεν μπορούσαν προς το παρόν να ανοίξουν σύμφωνα με τις οδηγίες των κουκλών, η περιέργειά τους κορυφώθηκε.

Εντυπωσιακό είναι πάντως ότι παρατηρώντας την εικόνα του εξώφυλλου καταλήξαν στο συμπέρασμα ότι το βιβλίο μας αναφέρεται σε παιδιά από διαφορετικές χώρες. Εντόπισαν το διαφορετικό χρώμα του δέρματος και αυτό μάλλον ήταν το χαρακτηριστικό που τους έκαναν να το σκεφτούν. Με μεγάλο ενδιαφέρον, κατά την αφήγηση του βιβλίου, περίμεναν να ανοιχτούν οι φάκελοι και να μάθουν για το περιεχόμενό τους. Όλα τα νήπια θέλησαν να «γράψουν» το δικό τους γράμμα στην Κατερίνα και τους άρεσε πολύ η διαδικασία να βάλουν το γράμμα μέσα στον φάκελο. Στη συζήτηση στο τέλος για το τι γράψανε στην Κατερίνα ακούστηκαν πολύ ωραίες σκέψεις και φάνηκε ότι τα νήπια είχαν καταλάβει τον σκοπό της διαδικασίας. Ανάμεσα σ' αυτά που ειπώθηκαν ήταν και τα παρακάτω: «Εγώ ζωγράφισα τη μαμά, τον μπαμπά, τη μπέμπα και τα ωραία μακαρόνια που φτιάχνει με σόγια σως», «Εγώ θα στείλω καρδούλες και έφτιαξα την κούκλα που κοιμάμαι μαζί το βράδυ», «Ζωγράφισα το σπίτι μας με το μεγάλο μπαλκόνι και τη γάτα που κάθεται στα σκαλιά», «Τα ξαδέφφια μου είναι εδώ και η γιαγιά που μας έκανε πίτα».

Εκεί που τα νήπια διασκέδασαν πολύ ήταν στο παιχνίδι ρόλων «Ο ξεναγός». Τους άρεσε πάρα πολύ η όλη δράση και κράτησε αμείωτο το ενδιαφέρον τους μέχρι το τέλος. Όλα τα παιδιά πέρασαν από όλους τους ρόλους, ακόμα και τα παιδιά που συνήθως μένουν αμέτοχα σε άλλες δράσεις. Σ' αυτό βοήθησε το όλο στήσιμο του παιχνιδιού, με την πληθώρα εποπτικού υλικού που αφορούσε τις χώρες και ήταν αναρτημένο σε διάφορες γωνιές της τάξης, η πολύ καλή οργάνωση του ταξιδιωτικού γραφείου με χάρτες, αφίσες, εισιτήρια, σφραγίδες, αριθμομηχανή, μπλοκ αποδείξεων κτλ., η ιδέα να μπουνε τα καρεκλάκια το ένα πίσω από το άλλο και να αποτελέσουν το τουριστικό λεωφορείο που θα ταξίδευε τους εκδρομείς στις διάφορες χώρες, τα καπέλα, οι τσάντες και τα υπόλοιπα αξεσουάρ που φορούσαν οι εκδρομείς, το μικρόφωνο και η μεγάλη καπελαδούρα του ξεναγού και γενικά η καλή διάθεση που είχαμε όλοι από το πρωί.

Οι συζητήσεις, οι ερωτήσεις και οι περιγραφές που ακούστηκαν από τα νήπια κατά τη διάρκεια όλου αυτού του ταξιδιού στις ηπείρους, ανέδειξαν την κατανόηση από μέρος τους, πολιτισμικών στοιχείων άλλων λαών, στον βαθμό που μπορεί να γίνει κατανοητό σ' αυτή την ηλικία.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων**

Υπήρξε πολύ καλή συνεργασία μεταξύ των νηπίων καθόλη τη διάρκεια των δραστηριοτήτων και επιτεύχθηκε μέσα από το παιχνίδι ρόλων η δημιουργική τους έκφραση και η ανάπτυξη πνεύματος ομαδικότητας. Οι διάλογοι που αναπτύχθηκαν μεταξύ τους, οι ερωτήσεις στον/στην ξεναγό και οι απαντήσεις του/της ξεναγού, η εναλλαγή των ρόλων μετά από συμφωνία μεταξύ τους, ανέδειξαν την επικοινωνιακή τους ικανότητα, αντανακλώντας την κοινωνική τους γνώση ως μέλη μιας ομάδας που πρέπει να ανταποκριθεί σε μια συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίσταση.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα νήπια έδειξαν την ευχαρίστησή τους για όλα όσα διαδραματίστηκαν στην τάξη, συνεχίζοντας το παιχνίδι και μόνα τους στη διάρκεια του ελεύθερου παιχνιδιού τους, μετά το τέλος της οργανωμένης δράσης.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν ιδιαίτερες δυσκολίες και αυτό φάνηκε και από το αμείωτο ενδιαφέρον των παιδιών καθόλη τη διάρκεια.

Το μόνο που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι κατά την αφήγηση του βιβλίου, λόγω της αρκετά μεγάλης έκτασής του (πολλοί φάκελοι με πολλά γράμματα), για να μην κουραστούν τα παιδιά και να μην πλατειάσει η διαδικασία, προτιμήθηκε να μην διαβαστούν όλες οι σελίδες και όλα τα γράμματα, απλά να γίνει επιλογή ορισμένων από αυτά. Το δύσκολο στην υπόθεση αυτή είναι ότι τα παιδιά το έπαιρναν είδηση και φώναζαν «κυρία, κυρία, ξέχασες μία σελίδα , ξέχασες να ανοίξεις ένα φάκελο», με αποτέλεσμα να γίνεται προσπάθεια εφεύρεσης τρόπων ώστε αυτό να γίνει όσο πιο διακριτικά μπορούσε, τραβώντας τους την προσοχή με κάτι άλλο ώστε να μην το αντιλαμβάνονται.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Στη φάση της ετοιμασίας μας για το παιχνίδι ρόλων με το ταξιδιωτικό γραφείο και τους εκδρομείς, όταν δόθηκε το μικρόφωνο ως αξεσουάρ στον ξεναγό το παιδί που υποδυόταν ώσπου να ετοιμαστούν και οι υπόλοιποι ανέβηκε πάνω στο καναπεδάκι και έκανε τον τραγουδιστή (μάλιστα όπως μας είπε ήταν ο Σάκης Ρουβάς).

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Η ελκυστική εισαγωγή του θέματος καθώς και οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων, που μέσα σ' ένα πολυτροπικό και ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν ν' αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου μέσα από τους διαλόγους που αναπτύχθηκαν κατά την αφήγηση του βιβλίου (με τις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις των κουκλών), τη σύνταξη επιστολών με σκοπό τη μεταφορά μηνύματος καθώς και με την ανταλλαγή πληροφοριών (ερωτήσεων-απαντήσεων) κατά την «επίσκεψη» στις χώρες που πρότεινε το ταξιδιωτικό γραφείο.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, χρωματιστά χαρτόνια, χρωματιστά μολύβια κ.ά.) προκειμένου να συντάξουν τις επιστολές τους καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας.

Η προβολή πολυτροπικού υλικού (εικόνες, πίνακες αναφοράς, χάρτες) καθώς και άλλο εποπτικό υλικό (καπέλα, εισιτήρια, χάρτες, αφίσες, σφραγίδες, αριθμομηχανή, μπλοκ αποδείξεων, μικρόφωνο, τσάντες κτλ.) συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος, κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων, καθιστώντας τα ικανά να μπορούν να αναγνωρίζουν στοιχεία του πολιτισμού των άλλων χωρών, να τα ονομάζουν, να τα ερμηνεύουν και να τα συσχετίζουν μεταξύ τους.

Το παιχνίδι ρόλων αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, να εργαστούν συνεργατικά και να κινηθούν μέσα στον χώρο με ασφάλεια, ανταποκρινόμενα σε οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Ενισχύθηκε η πολιτισμική τους επίγνωση μέσα από την επαφή με τα στοιχεία της κουλτούρας και του πολιτισμού των χωρών του ταξιδιού τους, καταφέροντας να εφαρμόσουν όλα αυτά που έμαθαν και συνάντησαν στη διάρκεια αυτών των δράσεων και καλλιεργήθηκε η πολιτισμική τους συνείδηση καθώς τους δόθηκε η ευκαιρία να προσεγγίσουν τους άλλους λαούς ερμηνεύοντας και συσχετίζοντας γεγονότα.

Θεματικός άξονας: «Κάτω από τον ίδιο ουρανό»

1^η διδακτική ενότητα: «Συνταγές με γάλα και κακάο»

Ημερομηνία: 13-04-22

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Όταν οι κούκλες μπήκαν στην τάξη κουβαλώντας το καλάθι με τα υλικά ζαχαροπλαστικής, τα παιδιά εκδήλωσαν την περιέργειά τους για το περιεχόμενό του και για το τι θα επακολουθήσει. Φάνηκε ότι γνώριζαν τι σημαίνει η λέξη «συνταγή» οπότε πολύ εύκολα κύλησε η διαδικασία της δράσης μας. Με την χρήση των πολύχρωμων καρτών έγινε ο χωρισμός τους στις τρεις ομάδες. Οι Γραφούληδες ένιωσαν έναν έντονο ενθουσιασμό που θα «έγραφαν» τα υλικά των συνταγών (κολλούσαν δίπλα στο όνομα του υλικού την ανάλογη εικόνα) και οι Ψαξούληδες με πολύ μεγάλο κέφι προσπαθούσαν να εντοπίσουν στο καλάθι τα υλικά που διαθέτουμε, ώστε να καταλήξουν στο ποια από τις δύο συνταγές θα μπορέσει να υλοποιηθεί. Με πανηγυρισμούς εκδήλωσαν τη χαρά τους για το γεγονός ότι με τα υλικά που ανακάλυψαν μπορούν να φτιάξουν τρουφάκια. Από την άλλη οι Βοηθούληδες με μεγάλη προθυμία ετοίμασαν τον χώρο και τα σκεύη που θα χρειαζόταν για την παρασκευή της συνταγής.

Κατά την εκτέλεση της συνταγής δόθηκε η ευκαιρία να γίνει αναφορά στα μίγματα-διαλύματα όπου εκεί τα παιδιά έκαναν υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί σε κάποια υλικά όταν διαλύονται ή αναμειγνύονται, έκαναν δοκιμές και διαπίστωσαν αν επαληθεύονται οι υποθέσεις τους, παρακινούμενα από τις κούκλες.

Με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον τα νήπια παρατηρούσαν τις αλλαγές στα υλικά και έκαναν τα δικά τους σχόλια («Αν μπει το κακάο, το γάλα θα μαυρίσει», «Το μπισκότο θα γίνει λιώμα μέσα στο γάλα», «Θα μαλακώσει πολύ», «Αν μπει η ζάχαρη στο γάλα θα γίνει γλυκό»).

Η ιδέα να ζυμώσουν τα τρουφάκια με τα χέρια τους άρεσε πολύ στα παιδιά και έμειναν εντυπωσιασμένα από το πως η τρούφα κολλούσε πάνω τους και τα μετέτρεπε σε πολύχρωμα μπαλάκια. Σ' αυτή τη φάση είχαμε τη μεγαλύτερη συμμετοχή

απ' όλα τα παιδιά, καθώς η διαδικασία να πιάνουν με τα χέρια, να λερώνονται, να ανακατεύουν είναι από τις αγαπημένες τους.

Καταλήξαμε στη διαπίστωση της αναγκαίας συνύπαρξης των υλικών για την παρασκευή του γλυκού (Μέσα από τις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις των κουκλών τα παιδιά έφτασαν στο συμπέρασμα της χρησιμότητας και της αναγκαιότητας του κάθε υλικού ξεχωριστά για την παρασκευή της συνταγής, καθώς η απουσία έστω και ενός υλικού θα οδηγούσε στην αποτυχία).

Ενθουσιασμένα ήταν τα παιδιά για τις κούκλες-υλικά αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες για τα μέσα που θα επιλέξουν για την κατασκευή τους και πως θα τις χρησιμοποιούσαν στο κουκλοθέατρο φτιάχνοντας δικά τους σενάρια.

Γενικά η όλη δράση κύλησε ομαλά, χωρίς δυσκολία από μέρους των παιδιών.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Δεν υπήρξαν ιδιαίτερα προβλήματα με την επικοινωνία-αλληλόδραση μεταξύ των νηπίων κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Χωρίς καμία αντίρρηση έγινε ο χωρισμός των ομάδων σε Γραφούληδες, Ψαξούληδες και Βοηθούληδες (τα χρωματιστά χαρτάκια πάντα βοηθούν σ' αυτή τη διαδικασία και δίνονται με τέτοιο τρόπο ώστε οι ομάδες να αλλάζουν συνεχώς και να είναι ανομοιογενείς, άσχετα αν στα παιδιά φαίνεται τυχαίο). Η κάθε ομάδα συνεργάστηκε πολύ καλά για να φέρει σε πέρας την αποστολή της, παρόλο που μπορεί να αποτελούνταν από παιδιά που δεν κάνουν πολύ παρέα μεταξύ τους.

Τα παιδιά κατάφεραν να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους παίζοντας ρόλους με τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή του γλυκού, εξοικειώνοντάς τα με την τεχνική του κουκλοθέατρου και αναπτύσσοντας την εκφραστική και δημιουργική τους κίνηση μέσα από τον χειρισμό αυτοσχέδιων κουκλών. Δημιούργησαν αυτοσχέδιους διαλόγους, αστείους κάποιες φορές και διασκέδασαν πολύ με όλη αυτή τη διαδικασία («έλα γαλατάκι βοήθησέ με να γίνω μαλακό για ν' ανακατευτώ με το κακάο», «ε, περιμένετε και μένα τη ζάχαρη να παίξω μαζί σας και να σας γλυκάνω λίγο», «μ' έσπρωξες λίγο, πήγαινε λίγο παραπέρα», «για να σας στολίσω και να σας κάνω ωραίες νυφούλες, είπε η τρούφα», «κάνουμε ένα πάρτι μέσα στη λεκανίτσα;», «ελάτε ν' αγκαλιαστούμε σφιχτά για να γίνουμε μια μεγάλη

τρουφάρα», «αν μπορούμε όλοι με τη σειρά όλοι θα χωρέσουμε, «τι ωραία που είμαστε όλοι μαζί μια μεγάλη μεγάλη αγκαλιά;», «αν εγώ (η ζάχαρη) ανακατευτώ με το γάλα και το κάνω να γλυκάνει θα γίνει πιο ωραίο το τρουφάκι».

Οι κούκλες βοηθούσαν με ερωτήσεις βοηθούσαν τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τι θα μπορούσαν να κάνουν για να συνεργαστούν καλύτερα.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ικανοποιημένα φάνηκαν τα παιδιά στο τέλος της ημέρας μετά την υλοποίηση των δράσεων. Με ανυπομονησία περίμεναν το μεσημέρι να πάρουν το τρουφάκι τους το οποίο είχαμε βάλει στο ψυγείο για να παγώσει (σφίξει) και να το δείξουν στους γονείς τους, περιγράφοντάς τους, ήδη από την πρώτη επαφή στην πόρτα, τη διαδικασία παρασκευής του. Επίσης, την κουκλίτσα-υλικό που κατασκεύασαν, την πήραν μαζί τους το μεσημέρι φεύγοντας από τον παιδικό σταθμό και χαρακτηριστικό ήταν το γεγονός ότι της δώσανε ανθρώπινη υπόσταση και μιλούσαν στους γονείς τους μέσα απ' αυτήν.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Ιδιαίτερες δυσκολίες δεν υπήρξαν στην όλη διαδικασία. Οι δραστηριότητες ήταν βατές, τα παιδιά έχουν κάνει και ανάλογες στο παρελθόν γεγονός που βοήθησε ώστε να εξελιχθούν όλα ομαλά.

Γενικά, η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όταν ξεκίνησε το ανακάτεμα των υλικών, πριν ακόμα δέσουν όλα τα υλικά μαζί και μαλακώσει το μπισκότο, το μίγμα ήταν αρκετά μαλακό και κολλώδες μ' αποτέλεσμα να κολλάει στα χέρια των παιδιών και να μην μπορούν καλά να το πλάσουν. Έτσι τα χέρια τους λερώθηκαν από το μίγμα μέχρι τον καρπό και άρχισαν να γελάνε μ' αυτή την κατάσταση ενώ κάποιο από τα παιδιά φώναξε εκείνη τη στιγμή «τα χέρια μας έχουνε γίνει σαν τα παιδάκια από την Αφρική» παίρνοντας στη συνέχεια μία ποσότητα υλικού με τη χούφτα του, πασαλείφει και το πρόσωπό του λέγοντας «θα κάνω και το μούτρο μου σαν τα παιδάκια από την Αφρική».

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Η ελκυστική εισαγωγή του θέματος καθώς και οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων, που μέσα σ' ένα ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου μέσα από την κατασκευή αυτοσχέδιων διαλόγων και παραγωγή κειμένων με τη χρήση εικόνων, προκειμένου να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας, να συγκρίνουν τις συνταγές μεταξύ τους και να επιλέξουν ποια θα φτιάξουν με τα υλικά που διαθέτουν καθώς και να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τις αλλαγές που γίνονται σε κάποια υλικά όταν αναμειγνύονται, διαλύονται, θερμαίνονται ή κρυώνουν, υποβοηθούμενα από τις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις των κουκλών.

Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, χρωματιστά χαρτόνια, γλωσσοπίεστρα, νήματα, ψαλίδια, κ.ά.) προκειμένου να κατασκευάσουν τις κούκλες- υλικά, αναπτύσσοντας τη φαντασία τους και καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας.

Η χρήση εποπτικού υλικού (τραπεζομάντιλα, οικιακά σκεύη, καλάθι με υλικά μαγειρικής-ζαχαροπλαστικής, συνταγές κτλ.) συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων, καθιστώντας τα ικανά να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες εστιάζοντας την προσοχή τους, ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις ομαδικά ή ατομικά.

Η εξοικείωσή τους με την τεχνική του κουκλοθέατρου, παίζοντας ρόλους με τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή του γλυκού, αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, να εργαστούν συνεργατικά, να μοιραστούν συναισθήματα, σκέψεις, εντυπώσεις φτιάχνοντας υποθετικά σενάρια και να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική κίνηση μέσα από τον χειρισμό των αυτοσχέδιων κουκλών.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Τα παιδιά κατάφεραν να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων μεταξύ τους (διαφορετικά υλικά απαραίτητα για την παρασκευή του γλυκού) μεταφέροντας αυτή τους τη διαπίστωση στην καθημερινότητα τους, συνδυάζοντάς το με την αρμονική συμβίωση διαφορετικών ανθρώπων, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι παρόλο που μπορεί να είμαστε διαφορετικοί, είμαστε σημαντικοί και μπορούμε να συνυπάρχουμε

2^η διδακτική ενότητα: «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα»

Ημερομηνία: 14-04-22

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Όταν οι κούκλες ήρθαν στην τάξη κουβαλώντας το καλάθι με τα ζαρζαβατικά, η πρώτη αντίδραση των νηπίων ήταν να αναφωνήσουν σχεδόν όλα μαζί «κυρία, τι θα κάνουμε; πάλι θα γίνουμε χάλια; θα λερώσουμε τα χέρια μας;» αφού συνειρμικά ήρθαν στο νου τους εικόνες από την προηγούμενη ημέρα με το καλάθι των υλικών ζαχαροπλαστικής και την παρασκευή του γλυκού. Τους παραξένεψε το βιβλίο που ήταν ανάμεσα στα ζαρζαβατικά και άρχισαν να κάνουν εικασίες για το τι μπορεί να περιέχει. Με μεγάλη ευκολία κατονόμασαν τα υλικά που υπήρχαν στο καλάθι και αμέσως τα συνδύασαν με την ιστορία που μπορεί να κρύβεται στις σελίδες του βιβλίου. Μετά την αφήγηση του παραμυθιού κατασκευάστηκε ο πίνακας αναφοράς με τα υλικά της σαλάτας,

διαδικασία η οποία άρεσε πολύ στα παιδιά και όλα ήθελαν να κολλήσουν την ανάλογη εικόνα δίπλα στο όνομα του ζαρζαβατικού. Το μόνο που δεν γνώριζαν ήταν το ραπανάκι, πράγμα αναμενόμενο, το οποίο με απορία περιεργάζονταν.

Γέλασαν αρκετά με το τραγούδι «η σαλάτα» που άκουσαν και είδαν μέσα από τον Η/Υ και προσπάθησαν να επαναλάβουν κάποιους στίχους. Εκεί όμως που είχαμε τη μεγαλύτερη συμμετοχή και πιο έντονο ενδιαφέρον ήταν στην παρασκευή της δικής μας σαλάτας όπου όλοι ήθελαν να ανακατέψουν, να κόψουν, να αλατίσουν κτλ. Εκεί που δεν υπήρξε προθυμία ήταν στο να δοκιμάσουν όλοι από τη σαλάτα μας (γεγονός αναμενόμενο αφού τα συγκεκριμένα νήπια δεν τα πάνε και πολύ καλά με τις σαλάτες όπως φαίνεται στα καθημερινά μας γεύματα) και αυτός ήταν ένας βασικός λόγος που επιλέχθηκε μία τέτοιου είδους δραστηριότητα, μήπως και καταφέρουμε να αλλάξουμε τη στάση μας απέναντι στα λαχανικά.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα παιδιά κατάφεραν να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους παίζοντας ρόλους με τα υλικά που υπήρχαν μέσα στο καλάθι που ήταν και οι πρωταγωνιστές του παραμυθιού. Δημιούργησαν αυτοσχέδιους διαλόγους, αστείους κάποιες φορές και διασκέδασαν πολύ με όλη αυτή τη διαδικασία («έλα ντοματούλα να κάνουμε τσουλήθρα πάνω στο αγγουράκι», είπε η πιπεριά, «οχ! γλίστρησα πάνω στο λάδι και έφαγα μία τούμπα», είπε το κρεμμύδι, «αχ! έγινα πολύ ξινό», είπε το μαρούλι κτλ.)

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Στα παιδιά άρεσε πολύ η διαδικασία παρασκευής της σαλάτας αλλά δεν έδειξαν ιδιαίτερο ενθουσιασμό και προθυμία να τη δοκιμάσουν. Εδώ οι κούκλες έκαναν πολλές προσπάθειες να κεντρίσουν το ενδιαφέρον τους ώστε όλα τα παιδιά να δοκιμάσουν τα λαχανικά λέγοντας αστείες ιστορίες γι' αυτά γεγονός το οποίο βέβαια δεν είχε και το καλύτερο αποτέλεσμα αφού πολλά από τα νήπια αρνήθηκαν να γευτούν κάποια από τα υλικά. Ωστόσο όμως υπήρξαν και παιδιά που έκαναν μια προσπάθεια άσχετα αν στο τέλος μερικά από αυτά είπαν «μπλιαχ!».

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

Η δυσκολία βέβαια ήταν στην προσπάθεια να προκληθεί επιθυμία των νηπίων να δοκιμάσουν τη σαλάτα, να την απολαύσουν, ώστε έτσι να μπορέσουμε να καταλήξουμε και στον στόχο μας που ήταν η επίγνωση της αναγκαιότητας συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων, ώστε στη συνέχεια να το συνδυάσουμε με την αναγκαιότητα της δικής μας συνύπαρξης μέσα στην τάξη και κατ' επέκταση στην καθημερινότητα. Δυστυχώς δεν επιτεύχθηκε αυτό, αφού τα περισσότερα παιδιά δεν ήθελαν να δοκιμάσουν και επομένως δεν είχαν και άποψη για την απόλαυση της γεύσης από τον συνδυασμό τόσων λαχανικών. Μόνο σε τέσσερα από τα παιδιά άρεσε η σαλάτα, την οποία έφαγαν αδειάζοντας το πιάτο τους και μας μίλησαν για την εμπειρία τους (ένιωσαν μεγαλύτερη απόλαυση όταν δοκίμασαν την σαλάτα παρά όταν δοκίμασαν ένα ένα τα υλικά).

Αυτό που θα μπορούσε να γίνει για την καλύτερη επιτυχία της δραστηριότητας θα ήταν η χρήση ενός συνδυασμού μόνο των αγαπημένων τους λαχανικών (αφού θα γινόταν συλλογή στοιχείων για τις προτιμήσεις τους) ώστε μεγαλύτερος αριθμός παιδιών να συμμετέχουν στη δοκιμή της σαλάτας και ίσως μετά σιγά σιγά να γινόταν προσθήκη κάποιων καινούριων υλικών ώστε να τα συνηθίσουν.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όχι, δεν υπήρξε κάτι αξιοσημείωτο.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Η εισαγωγή του θέματος καθώς και οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων, που

μέσα σ' ένα ευχάριστο και πολυτροπικό περιβάλλον κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου μέσα από την κατασκευή αυτοσχέδιων διαλόγων μεταξύ των λαχανικών και παραγωγή κειμένων με τη χρήση εικόνων, προκειμένου να κατονομάσουν τους πρωταγωνιστές της σαλάτας και να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τις ιδιότητες κάποιων υλικών, παίρνοντας ερεθίσματα από την αφήγηση του παραμυθιού.

Η χρήση εποπτικού υλικού (οικιακά σκεύη, καλάθι με λαχανικά κτλ.) συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων, καθιστώντας τα ικανά να μπορούν να κατανοούν και να εφαρμόζουν οδηγίες εστιάζοντας την προσοχή τους, ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις ομαδικά ή ατομικά.

Η εξοικείωσή τους με την τεχνική του κουκλοθέατρου, παίζοντας ρόλους με τα λαχανικά που υπήρχαν στο καλάθι, αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, φτιάχνοντας υποθετικά σενάρια.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Έγινε προσπάθεια ώστε τα παιδιά να καταφέρουν να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης διαφορετικών πραγμάτων μεταξύ τους (διαφορετικά υλικά απαραίτητα για την παρασκευή της σαλάτας) μεταφέροντας αυτή τους τη διαπίστωση στην καθημερινότητά τους, συνδυάζοντάς το με την αρμονική συμβίωση διαφορετικών ανθρώπων, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι παρόλο που μπορεί να είμαστε διαφορετικοί, είμαστε σημαντικοί και μπορούμε να συνυπάρχουμε.

3^η διδακτική ενότητα: *«Το μαγικό γάντι»*

Ημερομηνία: 15-04-22

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Με μεγάλο ενδιαφέρον παρακολούθησαν τα νήπια την αφήγηση του ουκρανικού παραμυθιού «Το μαγικό γάντι» μέσα από την οθόνη της τηλεόρασης, σχολιάζοντας κάθε φορά τα ζώακια που έμπαιναν μέσα στο γάντι, κάνοντας προβλέψεις για το αν θα γίνουν δεκτά από τα υπόλοιπα ζώα. Η πρόβλεψή τους ήταν ότι δεν θα δεχθούμε τον λύκο και το αγριογούρουνο γιατί θα φάνε τα υπόλοιπα ζώα όπως επίσης και για την αρκούδα σχολίασαν ότι δεν θα χωρέσει γιατί είναι πολύ μεγάλη. Με έκπληξη διαπίστωσαν ότι όλα τα ζώα τελικά χώρεσαν στο γάντι και κατάφεραν να συμβιώσουν χωρίς κανένα πρόβλημα. Μάλιστα είπαν «είναι καλός τελικά ο λύκος», «η αρκούδα συμμαζεύτηκε για να μην τα στριμώξει, είναι καλή αρκούδα».

Στην αναδιήγηση της ιστορίας κατάφεραν να βάλουν σε σειρά τις εικόνες παρατηρώντας ότι πρώτα μπήκε το μικρότερο ζώο (ποντίκι) και τελευταίο το μεγαλύτερο (αρκούδα). Όλοι ήθελαν να συμμετέχουν σε αυτή τη φάση και τους άρεσε πολύ η διαδικασία της σειροθέτησης των εικόνων του παραμυθιού όπως επίσης και η άσκηση «μάντεψε ποιο λείπει» κατά την οποία αφαιρούνταν ένα ζώο από τα επτά και τα νήπια έπρεπε να μαντέψουν ποιο ήταν αυτό.

Εκεί που διασκέδασαν πάρα πολύ και ήθελαν να το επαναλάβουν ξανά και ξανά ήταν στη δραματοποίηση του παραμυθιού, όπου τα ζώακια-νήπια έπρεπε να τρυπώσουν μέσα στο γάντι- σπιτάκι από ύφασμα/φόδρα για να προφυλαχτούν από το κρύο. Ακόμα και τα νήπια που δεν συμμετέχουν σε αρκετές από τις καθημερινές μας δραστηριότητες έδειξαν μεγάλη προθυμία και θέληση να λάβουν μέρος και αυτό ήταν πολύ ενθαρρυντικό.

Ευχαριστήθηκαν πολύ που κατάφεραν και χώρεσαν μέσα στο γάντι -σπίτι εκφράζοντας τα συναισθήματά τους και τις δυσκολίες που συνάντησαν («Ο Άγγελος άπλωνε πολύ τα πόδια και μας στρίμωνχε», «Η Παναγιώτα ήθελε συνέχεια να είναι μπροστά στην πορτούλα και δεν μας άφηνε να είμαστε και εμείς», «Ήταν πολύ ζεστά εκεί μέσα και δεν μας έπιανε το κρύο»). Στη συνέχεια φαντάστηκαν πως η τάξη μας είναι το γάντι του παραμυθιού, ένας μικρός χώρος όπου συνυπάρχουμε τόσα διαφορετικά άτομα, για τόσες πολλές ώρες κάθε μέρα, τόσο πολύ καιρό. Όμως

συνυπάρχουμε αρμονικά, σεβόμενοι ο ένας τον άλλο, δείχνοντας κατανόηση, αγάπη, ενδιαφέρον, αλληλεγγύη και αποδοχή.

Με πολλή όρεξη τα νήπια συμμετείχαν στην κατασκευή του παζλ της τάξης μας (ένα σπίτι) προσθέτοντας ο καθένας το δικό του μοναδικό κομμάτι σ' αυτό, αφού το διακόσμησε με το δικό του μοναδικό τρόπο. Μεγάλη εντύπωση τους προκάλεσε το τελικό αποτέλεσμα, καθώς αντίκρισαν το σπίτι που σχηματίστηκε βάζοντας ο καθένας το κομμάτι που είχε διακοσμήσει.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια κατάφεραν να δείξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας εκφραζόμενα δημιουργικά μέσα από τη μίμηση και τον αυτοσχεδιασμό κατά τη δραματοποίηση του παραμυθιού. Μοίρασαν τους ρόλους δημοκρατικά χωρίς να υπάρξουν διενέξεις και συγκρούσεις μεταξύ τους. Μοιράστηκαν συναισθήματα, σκέψεις και εντυπώσεις και ανέπτυξαν ενσυναίσθηση και αντικειμενικότητα απέναντι σε καταστάσεις μέσα από το βίωμα.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Τα παιδιά εντυπωσιασμένα ζητούσαν να δραματοποιήσουν ξανά και ξανά το παραμύθι και το μεσημέρι στην αποχώρηση ζήτησαν να τους υποσχεθώ ότι θα το επαναλάβουμε και αύριο. Επίσης, κατά διαστήματα μέχρι το τέλος της ημέρας πήγαιναν μπροστά στο παζλ της τάξης μας, παρατηρούσαν τα κομμάτια σχολιάζοντας τον τρόπο που τα ζωγράφισε ο καθένας, παρουσιάζοντας το δικό τους στους υπόλοιπους, επισημαίνοντας τη θέση που βρίσκεται καθώς και «τη γειτονιά του».

Η τοποθέτηση του παζλ/σπιτάκι της τάξης μας έξω από την πόρτα έδωσε την ευκαιρία στα παιδιά, το μεσημέρι στην αποχώρηση να το δείχνουν στους γονείς τους, εξηγώντας τους τι είναι και καμαρώνοντας για την κατασκευή τους.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν δυσκολίες και χωρίς να χρειαστεί να γίνουν κάποιες παρεμβάσεις.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Κατά την αναδιήγηση της ιστορίας μας, μετά την παρακολούθησή της μέσα από το ηλεκτρονικό βιβλίο και κατά τη διαδικασία όπου τα νήπια προσπαθούσαν να βάλουν σε σειρά τις εικόνες του παραμυθιού, ένα από τα νήπια αρπάζει μία πλαστικοποιημένη εικόνα (αυτήν με τον λύκο που είναι και ένα από τα αγαπημένα του ζώακια που αρέσκεται να παίζει) την κρύβει κάτω από την μπλούζα του και τρυπώνει κάτω από ένα τραπεζάκι και δεν ήθελε να την επιστρέψει με τίποτα για να συνεχιστεί η δράση. Η Χαμογελαστούλα έσωσε την κατάσταση λέγοντάς του ότι όταν θα τελειώσουν το παιχνίδι θα του δώσουν το ζώακι να παίζει όσο θέλει.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Χρησιμοποιήθηκαν βιωματικού-επικοινωνιακού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες και σ' αυτή την παρέμβαση οι οποίες κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων και συνέβαλαν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης προφορικού λόγου (μέσα από την αναδιήγηση της ιστορίας τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων, ονοματίζοντας τα ζώα και συγκρατώντας διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση του παραμυθιού ώστε να απαντηθούν οι ερωτήσεις κατανόησης) καθώς και στην καλλιέργεια μαθηματικών εννοιών (ταξινόμηση των ζώων από το μικρότερο στο μεγαλύτερο και το αντίθετο, εντοπισμός του ζώου που έχει αφαιρεθεί από τη σειρά, ταξινόμηση των εικόνων τηρώντας τη σειρά των γεγονότων).

Η διαδραστική -συμμετοχική αφήγηση του παραμυθιού κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων και κράτησε αμείωτη την περιέργεια για το τελικό αποτέλεσμα. Η αναδιήγηση της ιστορίας με τη χρήση εικόνων-καρτελών κράτησε αμείωτο το ενδιαφέρον των νηπίων δημιουργώντας ένα ευχάριστο κλίμα, με τα παιδιά να συμμετέχουν στην ιστορία με κέφι και προθυμία. Οι διερευνητικού τύπου ερωτήσεις

στο τέλος της αφήγησης έδωσαν την ευκαιρία στα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματά που τους δημιουργήθηκαν μέσα από τη συνύπαρξή τους στο ίδιο γάντι.

Η διδασκαλία με πολυμέσα και η προβολή πολυτροπικού υλικού (ηλεκτρονικό βιβλίο) δημιούργησε ένα ευχάριστο και ελκυστικό περιβάλλον κινητοποιώντας το ενδιαφέρον των νηπίων τόσο κατά την εισαγωγή του θέματος όσο και στη συνέχεια.

Τα νήπια χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, ψαλίδια, κόλλες, κ.ά.) προκειμένου να διακοσμήσουν το δικό τους κομμάτι του παζλ ενώ ταυτόχρονα τους δόθηκε η ευκαιρία να καλλιεργήσουν δεξιότητες λεπτής κινητικότητας αφού έπρεπε να ζωγραφίσουν, να κολλήσουν και να κατασκευάσουν.

Η δραματοποίηση ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστική για τα νήπια και έδωσε την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά, όξυνε τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης. Ο χωρισμός σε ομάδες και η δραματοποίηση των ζώων έγιναν η αφορμή να έρθουν τα νήπια σε επαφή με αυθεντικές καταστάσεις, να αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες, να εκφραστούν δημιουργικά και να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και αντικειμενικότητα απέναντι σε καταστάσεις μέσα από το βίωμα.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Τα νήπια κατάφεραν να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα της αρμονικής συνύπαρξης των διαφορετικών ζώων μέσα στο γάντι μεταφέροντας αυτή τους τη διαπίστωση στην καθημερινότητα τους, συνδυάζοντάς το με τη δική τους αρμονική συμβίωση μέσα στην τάξη αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι σ' ένα τόσο μικρό χώρο συνυπάρχουμε τόσα διαφορετικά άτομα, για τόσες πολλές ώρες κάθε μέρα, τόσο πολύ καιρό. Άτομα διαφορετικού φύλου, διαφορετικών προτιμήσεων και ενδιαφερόντων και όμως παρά τις μικροσυγκρούσεις και τις διαφορές μας, συνυπάρχουμε αρμονικά, σεβόμενοι ο ένας τον άλλο, δείχνοντας κατανόηση, αγάπη, ενδιαφέρον, αλληλεγγύη και αποδοχή.

Θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Ρόζα το τερατάκι»

Ημερομηνία: 03-05-22

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Στα νήπια άρεσε πολύ η ιδέα να ζωγραφίσουν τη Ρόζα όπως τη φαντάζονται, χωρίς να δουν την εικόνα της στο εξώφυλλο παρά μόνο να στηριχτούνε στις δύο πληροφορίες που τους έδωσε η Χαμογελαστούλα, ότι είναι ροζ και τριχωτή. Πραγματικά ήταν πολύ ενδιαφέρουσες οι εικόνες που έφτιαξαν τα παιδιά και πλησίασαν αρκετά στην εικόνα της Ρόζας, όπως τη φαντάστηκε η εικονογράφος. Όταν τους αποκαλύπτεται το εξώφυλλο του βιβλίου και βλέπουν το πραγματικό πρόσωπο της Ρόζας αρχίζουν τα σχόλιά τους για τις διαφορές και ομοιότητες που παρατηρούσαν ανάμεσα σε αυτά που ζωγράφισαν εκείνα και στην πραγματική εικόνα της Ρόζας («Και 'γω έχω βάλει πολλές τρίχες ροζ όπως φαίνεται και στο βιβλίο», «Είναι στρογγυλή όπως η δικιά μου», «Αα! αυτή έχει μόνο ένα μάτι μεγάλο, εγώ έβαλα δύο», «Αα! τι μεγάλο στόμα, σαν αυτό που έφτιαξα και 'γω», «Εγώ της έβαλα πιο πολλά χέρια γιατί είναι τερατάκι»).

Όλα τα παιδιά ήθελαν να μιλήσουν για τη δική τους ζωγραφιά και να τη συγκρίνουν μ' αυτή του βιβλίου. Τους άρεσε πάρα πολύ όλη αυτή η διαδικασία που προσπαθούσαν να μαντέψουν την εικόνα της Ρόζας και να την αποτυπώσουν στο χαρτί τους. Ακόμα και ο Α... ο οποίος δεν συμμετέχει σε όλες τις δράσεις θέλησε να φτιάξει και αυτός ένα σχέδιο απλά χρησιμοποίησε μπλε μπογιά και δεν μπόρεσε να μας το περιγράψει λόγω των ιδιοτεροτήτων του.

Η διαδραστική/συμμετοχική «ανάγνωση» που ακολούθησε αποδείχτηκε μια πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία αφού τα παιδιά μπήκαν στη λογική να σκεφτούν και να διακρίνουν πληροφορίες μόνο από το οπτικό ερέθισμα της εικόνας, πριν λάβουν στοιχεία του κειμένου που τη συνοδεύει. Εντυπωσιακή ήταν η συμμετοχή όλων των νηπίων στη συγκεκριμένη φάση και πολύ ενδιαφέροντα ήταν τα υποθετικά σενάρια που δημιουργούσαν πριν γυρίσει η σελίδα και δούνε τι πραγματικά έγινε (π.χ. Στην πρώτη σελίδα που εικονίζονται 6 αυγά μικρά λευκά και ένα μεγάλο ροζ χνουδωτό πολύ

εύκολα τα παιδιά επισήμαναν ότι το ροζμεγάλο αυγό ήταν της Ρόζας και στην ερώτηση τι πιστεύουν ότι μπορεί να συμβεί παρακάτω είπαν ότι θα σκάσει το αυγό και θα πεταχτεί από μέσα η Ρόζα το τερατάκι).

Παρόλο που τα κειμενάκια στο συγκεκριμένο βιβλίο είναι μία με δύο σειρές ή και μία λέξη, ωστόσο η όλη διαδικασία κράτησε αρκετά αφού τα παιδιά βλέποντας τις εικόνες έκαναν πολλές περιγραφές και είχαν πολλές ιδέες για το τι επρόκειτο να συμβεί παρακάτω. Ήθελαν όλα να μιλήσουν και να πουν τις ιδέες τους με αποτέλεσμα σε κάποια στιγμή να δημιουργηθεί μία οχλαγωγία και να μην ακούγεται ξεκάθαρα αυτό που ήθελαν να πουν. Εδώ η κόκκινη καρδιά έσωσε πάλι την κατάσταση και όλα μπήκαν σε τάξη.

Στη διαδικασία της κατασκευής της Ρόζας, με τη χρήση πλαστικών συσκευασιών γιαουρτιού και λωρίδων ροζ χαρτιού, υπήρξε συμμετοχή απ' όλα τα παιδιά που χρησιμοποίησαν με φαντασία διάφορα υλικά και δημιουργήθηκε μεγάλο ενδιαφέρον και περιέργεια για το αποτέλεσμα που θα προκύψει. Όταν τελείωσαν την κατασκευή, ζωντάνεψαν τη «δική τους Ρόζα» φτιάχνοντας φανταστικούς διαλόγους μεταξύ τους, χρησιμοποιώντας και στοιχεία από την ιστορία του βιβλίου (π.χ. πολύ ενδιαφέρον ήταν που αναφέρθηκαν στη χώρα που ζούσε η Ρόζα στην αρχή που τα πάντα ήταν λευκά και μόνο αυτή είχε χρώμα ροζ και το ότι δεν της άρεσε να ζει εκεί, καθώς και στη χώρα των χρωμάτων που όλοι εκεί ήταν διαφορετικοί, ο καθένας είχε το δικό του τύπο και εκεί η Ρόζα αποφάσισε να μείνει για πάντα για να είναι ευτυχισμένοι). Από τους διαλόγους τους φάνηκε η προτίμησή τους στη διαφορετικότητα και αυτό ήταν μία ευχάριστη έκπληξη αφού ήταν και ένας από τους στόχους που επιλέχθηκε το συγκεκριμένο βιβλίο.

Το μουσικοκινητικό παιχνίδι όπως ήταν αναμενόμενο ενθουσίασε τα παιδιά. Η μεταμπίηση που κάναμε με το χαρτί γκοφρέ και τα καπέλα τους έδωσε ένα μεγαλύτερο κίνητρο για να συμμετέχουν και να εκφραστούν δημιουργικά, τηρώντας τους κανόνες του παιχνιδιού και καταφέροντας να ανταποκριθούν σε ακουστικά ερεθίσματα εστιάζοντας την προσοχή τους στις οδηγίες. Η χρήση της ανάλογης μουσικής (μελαγχολική και χαρούμενη) συνέβαλε επίσης στη δημιουργία κατάλληλου κλίματος για την υλοποίηση της δράσης.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα παιδιά κατάφεραν να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους φτιάχνοντας φανταστικούς διαλόγους με τις αυτοσχέδιες «Ρόζες» τους, αναπτύσσοντας την εκφραστική και δημιουργική τους κίνηση μέσα από τον χειρισμό αυτών των δημιουργημάτων. Δημιούργησαν αυτοσχέδιους διαλόγους, αστείους κάποιες φορές και διασκέδασαν πολύ με όλη αυτή τη διαδικασία.

Στο μουσικοκινητικό παιχνίδι κατά τον χωρισμό των ομάδων (σε κατοίκους της χώρας των λευκών και σε κατοίκους της χώρας των χρωμάτων) υπήρξαν κάποιες μικρές διαφωνίες ως προς το «ποιος» θα ανήκει «που», το οποίο και λύθηκε με τη διευκρίνηση ότι οι ρόλοι θα αλλάξουν και όλοι θα περάσουν από όλες τις θέσεις. Αυτό συνέβαλε ώστε στη συνέχεια να κυλήσει ομαλά η διαδικασία. Η κάθε ομάδα συνεργάστηκε πολύ καλά για να φέρει σε πέρας την αποστολή της, παρόλο που μπορεί να αποτελούνταν από παιδιά που δεν κάνουν πολύ παρέα μεταξύ τους.

Οι κούκλες με τις οδηγίες που έδιναν στα παιδιά, τους βοηθούσαν να τηρούν τους κανόνες του παιχνιδιού και τη σειρά τους και τους παρότρυναν κάθε φορά, ανάλογα με τα παραγγέλματα, να εκφράσουν το αντίστοιχο συναίσθημα (π.χ. όλοι στη χώρα των λευκών κλαίνε ή γκρινιάζουν ή θυμώνουν, ενώ όλοι στη χώρα των χρωμάτων γελάνε ή τραγουδάνε ή χοροπηδάνε) δίνοντάς τους και ιδέες για μια καλύτερη συνεργασία μέσα στην ομάδα.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ευχαριστημένα φάνηκαν τα παιδιά στο τέλος της ημέρας μετά την υλοποίηση των δράσεων. Το τερατάκι «Ρόζα» που κατασκεύασαν το πήραν μαζί τους το μεσημέρι και το έδειχναν στους γονείς τους περιγράφοντάς τους τις περιπέτειές του.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες

φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν δυσκολίες και χωρίς να χρειαστεί να γίνουν κάποιες παρεμβάσεις. Ακόμα και στη διαδραστική/συμμετοχική «ανάγνωση» για την οποία υπήρχε ένας ενδιασμός αν θα αρέσει στα παιδιά και θα τους προκαλέσει το ενδιαφέρον για να συμμετέχουν, τα πράγματα πήγαν πολύ καλύτερα από το αναμενόμενο.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όταν κατασκεύασαν τα παιδιά τη «Ρόζα» με την άδεια συσκευασία γιαουρτιού κάποιο από τα νήπια αφού κόλλησε τις ροζ λωρίδες έβαλε την κατασκευή πάνω στο κεφάλι του και φώναξε «καρναβάλι, καρναβάλι». Τότε κάποιες λωρίδες που δεν είχαν στεγνώσει ξεκόλλησαν και με την κόλλα που είχαν πάνω τους κόλλησαν στα μαλλιά του. Όλοι γέλασαν με το θέαμα και στη συνέχεια τρέξαμε γρήγορα στο μπάνιο να καθαρίσουμε τις κόλλες από τα μαλλιά.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Η αινιγματική εισαγωγή του θέματος καθώς και οι βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων, που μέσα σ' ένα ευχάριστο περιβάλλον κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου, μέσα από τη δημιουργία αυτοσχέδιων διαλόγων και υποθετικών σεναρίων προκειμένου να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες συνθήκες επικοινωνίας, να εντοπίζουν τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ της πραγματικής «Ρόζας» και του δημιουργήματός τους και να συγκρατούν διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση της ιστορίας, ώστε να απαντούν στις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις/ερωτήσεις κατανόησης των κουκλών και της παιδαγωγού/ερευνήτριας.

Κατασκεύασαν το ομοίωμα της «Ρόζας» χρησιμοποιώντας τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (κόλλες, ψαλίδια, χαρτί γκοφρέ, χαρτί Α4, ξυλομπογιές κ.ά.) αναπτύσσοντας τη φαντασία τους και καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας.

Η χρησιμοποίηση υλικών μεταμπίεσης (καπέλα, χρωματιστά υφάσματα ή χαρτιά για μέρτες) συνέβαλε στη δημιουργία ενός πιο ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος, κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των νηπίων, ώστε να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες δράσεις ομαδικά ή ατομικά.

Η συμμετοχή τους στο μουσικοκινητικό παιχνίδι αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά, να εργαστούν συνεργατικά, να μοιραστούν συναισθήματα και να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική τους κίνηση.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Αποδοχή του άλλου και της διαφορετικότητάς του. Καλλιεργήθηκε μια στάση ενσυναίσθησης δηλαδή κατανόησης και τοποθέτησης του εαυτού τους απέναντι σε καταστάσεις που βιώνουν οι άλλοι.

2^η διδακτική ενότητα: «Το Κάτι Άλλο»»

Ημερομηνία: 04-05-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα παιδιά ερχόμενα στην τάξη το πρωί αντίκριζαν τις δύο κούκλες με τις φιγούρες του «Κάτι Άλλο» και του «Κατιτί» που ήταν τοποθετημένες σε μια γωνιά της τάξης. Η ύπαρξη των κουκλών κέντρισε την περιέργειά τους και τους έκανε να αναρωτηθούν πως βρέθηκαν αυτά τα πλασματάκια στην τάξη τους και πως τα λένε. Τις απαντήσεις έδωσαν η Χαμογελαστούλα με τον Χαμογελαστούλη οι οποίες είχαν μαζί τους και το βιβλίο με την ιστορία τους. Με ανυπομονησία τα νήπια ήθελαν να μάθουν όλες τις λεπτομέρειες για τις δύο κούκλες και το λόγο της επίσκεψης.

Η αφήγηση της ιστορίας από τις δύο κούκλες με τρόπο θεατρικό, κράτησε αμείωτο το ενδιαφέρον των νηπίων, τα οποία κατά τη διαδικασία συμμετείχαν κάνοντας ερωτήσεις και σχολιάζοντας κάποιες φράσεις των κουκλών.

Στη θέαση της εικόνας του παραμυθιού (Τα ζώα λένε στο «Κάτι Άλλο»: Α! δεν είσαι σαν και 'μας. Είσαι κάτι άλλο. Δεν μπορείς να μείνεις μαζί μας») τα νήπια εξέφρασαν τα συναισθήματά τους για το «Κάτι Άλλο» χρησιμοποιώντας εκφράσεις όπως «Το καημένο το Κάτι Άλλο», «Γιατί δεν το παίζουν και το διώχνουν», «Τι πειράζει που είναι διαφορετικό» «Τώρα είναι λυπημένο», «Έχει κλειστά τα μάτια του και μπορεί να κλαίει», καθώς και τα συναισθήματά τους για τα υπόλοιπα ζώα λέγοντας «είναι κακά», «δεν αγαπάνε το Κάτι Άλλο», «του μιλάνε άσχημα και θα το κάνουν να κλαίει», «τα ζώα νομίζουν ότι δεν ταιριάζει στην παρέα τους», «του λένε φύγε από 'δω δεν μπορείς να παίξεις με τα παιχνίδια μας», αφού νοερά μπήκαν στη θέση των πρωταγωνιστών. Τα προβληματίσε αυτή η συμπεριφορά των ζώων και θέλησαν να χαϊδέψουν το «Κάτι Άλλο» για να το παρηγορήσουν και είπαν ότι αυτά θα τον έχουν φίλο και θα παίζουν σήμερα μαζί του. Αξιοσημείωτο είναι ότι όλα τα παιδιά είχαν κάτι παρηγορητικό να πουν για το «Κάτι Άλλο» και όλα θέλανε να πάνε κοντά του και να παίζουν μαζί του.

Όταν τα νήπια καλέστηκαν να ζωγραφίσουν πάνω στην πολυθρόνα διαφορετικά πλάσματα που θα μπορούσαν να καθίσουν όλα μαζί ανταποκρίθηκαν με μεγάλη προθυμία και στη συνέχεια περιέγραψαν και παρουσίασαν αυτό που έκαναν στην ομάδα δικαιολογώντας την επιλογή τους. Πολλά από τα νήπια έβαλαν στην πολυθρόνα το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί», μερικά από τα παιδιά έβαλαν κάποια καρτούν από τα παιδικά προγράμματα που παρακολουθούν και δύο από τα νήπια έβαλαν την οικογένειά τους (μαμά, μπαμπάς, αδερφάκια). Υπήρξε και κάποιο παιδί που είπε ότι έβαλε όλα τα παιδιά της τάξης πάνω στην πολυθρόνα αφού όλοι είμαστε μια ομάδα και παίζουμε μαζί. Στην αιτιολόγηση της επιλογής τους ακούστηκαν διάφορες εκφράσεις όπως: «Γιατί είναι φίλος μου και μου φτιάχνει ωραίες καρδούλες», «Γιατί είναι μόνα τους εκεί ψηλά στο βράχο και είναι λυπημένα», «Γιατί είναι πολύ δυνατός και μπορεί να πάει παντού», «Γιατί θέλω να παίζουμε μαζί συνέχεια».

Επίσης, εντυπωσιακούς αυτοσχέδιους διαλόγους δημιούργησαν τα παιδιά παίζοντας κουκλοθέατρο με τις κούκλες «Κάτι Άλλο» και «Κατιτί» σχετικούς με το παραμύθι αλλά και άσχετους, καλλιεργώντας δεξιότητες παραγωγής προφορικού

λόγου. Με τη φαντασία τους μετέφεραν τις φιγούρες σε σκηνές που διαδραματίζονται στην καθημερινότητά τους, αναπτύσσοντας διαλόγους από παραστάσεις που είχαν («Κατιτί, θα μου φτιάξεις ένα τσάι να πω και να φάμε και ένα κομμάτι κέικ;», «Κάτι Άλλο, έλα να πάμε στην παιδική χαρά να κάνουμε τσουλήθρα και τραμπάλα», «Έλα να παίξουμε με την μπάλα εκεί στον δρόμο κάτω από το σπίτι»). Σημαντικό είναι ότι όλα τα παιδιά συμμετείχαν στη δραστηριότητα και όλοι ήθελαν να μπουκίσουν πίσω από το κουκλοθέατρο και να εκφραστούν μέσα από τις δύο φιγούρες. Ακόμα και τα δύο παιδιά (λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους) που δεν μπορούν να εκφραστούν με τον λόγο και που πολλές φορές αποφεύγουν να συμμετέχουν σε δράσεις, οι δύο φιγούρες τα εντυπωσίασαν και θέλησαν και αυτά να τις κρατήσουν και να τις κουνήσουν πίσω από το κουκλοθέατρο.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια κατάφεραν να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους φτιάχνοντας φανταστικούς διαλόγους σχετικούς με το παραμύθι αλλά και άσχετους, δίνοντας ανθρώπινη υπόσταση στις κούκλες «Κάτι Άλλο» και «Κατιτί».

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ικανοποιημένα φάνηκαν τα παιδιά στο τέλος της ημέρας μετά την υλοποίηση των δράσεων. Είχαν αποκτήσει άλλους δύο φίλους το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί» οι οποίοι συμμετείχαν στα παιχνίδια τους καθόλη τη διάρκεια της ημέρας.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική

διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν δυσκολίες και χωρίς να χρειαστεί να γίνουν κάποιες παρεμβάσεις.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Διασκεδαστικές ήταν οι προβλέψεις που έκαναν τα παιδιά για το τι είναι αυτές οι φιγούρες και πως βρέθηκαν στην τάξη μας. Ειπώθηκαν διάφορα αστεία και παράξενα σχόλια. Κάποιοι είπαν ότι η φιγούρα «Κάτι Άλλο» είναι σκύλος και το «Κατιτί» ελεφαντάκι με κοντή προβοσκίδα». Επίσης, ακούστηκαν τα εξής: «Χτύπησε τη μύτη του και μαύρισε», «Μπήκανε από τη χαραμάδα της πόρτας το βράδυ που εμείς λείπαμε», «Πήδηξαν από το παράθυρο γι' αυτό μαύρισε η μύτη του».

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα τα νήπια προϋδαίστηκαν για το θέμα, με την επίσκεψη των φιγούρων «Κάτι Άλλο» και «Κατιτί» κάνοντας προβλέψεις για την προέλευσή τους και την ονομασία τους και περιμένοντας με ανυπομονησία να λάβουν απαντήσεις.

Η διαδραστική - συμμετοχική και με θεατρικό τρόπο αφήγηση του παραμυθιού, κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων και κράτησε αμείωτη την περιέργεια τους μέχρι το τέλος. Οι διερευνητικού τύπου ερωτήσεις στο τέλος της αφήγησης έδωσαν την ευκαιρία στα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν μέσα από τις καταστάσεις των ηρώων.

Το φύλλο εργασίας που χρησιμοποιήθηκε έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εξασκήσουν τη λεπτή τους κινητικότητα και ταυτόχρονα να εξασκήσουν τις γλωσσικές – επικοινωνιακές τους δεξιότητες καταφέροντας να παρουσιάσουν το αποτέλεσμα (ποια πλάσματα έβαλαν να καθίσουν όλα μαζί στην πολυθρόνα) και να αιτιολογήσουν την επιλογή τους στους υπόλοιπους.

Τα νήπια, μέσα σ' ένα ευχάριστο περιβάλλον και μέσα από την τεχνική του κουκλοθεάτρου και τις βιωματικές/παιγνιώδεις δραστηριότητες, κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου, δημιουργώντας αυτοσχέδιους διαλόγους και υποθετικά σενάρια, χρησιμοποιώντας

διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση της ιστορίας και εμπλουτίζοντάς τες ταυτόχρονα με προσωπικά βιώματα.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Αποδοχή του άλλου και της διαφορετικότητάς του. Καλλιεργήθηκε μια στάση ενσυναίσθησης, δηλαδή κατανόησης και τοποθέτησης του εαυτού τους απέναντι σε καταστάσεις που βιώνουν οι άλλοι και επίσης καλλιεργήθηκε η ευαισθησία τους για κάποιον που αισθάνεται ανεπιθύμητος, νιώθοντας την ανάγκη να τον βοηθήσουν και να τον συμπαρασταθούν.

3^η διδακτική ενότητα: « Ένα χαρούμενο λιβάδι»

Ημερομηνία: 05-05-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα νήπια ενδιαφέρθηκαν να μάθουν την ιστορία των δύο λουλουδιών που κρατούσε η Χαμογελαστούλα και άρχισαν να της κάνουν ερωτήσεις για την ονομασία τους και την προέλευσή τους. Κάποια από τα παιδιά γνώριζαν την παπαρούνα και αναφέρθηκαν στο μέρος που την είχαν συναντήσει («έχει τέτοιες στη γιαγιά μου πολλές στον κήπο», «είδαμε παπαρούνες την πρωτομαγιά που πήγαμε στο φράγμα»), ενώ οι περισσότεροι ήξεραν ότι ήτανε λουλούδια αλλά δεν γνώριζαν την ονομασία τους ούτε και έδειξαν ότι μπορεί να τα είχανε ξαναδεί. Με ανυπομονησία τα νήπια ήθελαν να μάθουν όλες τις λεπτομέρειες για τα δύο λουλούδια και το λόγο της επίσκεψής τους στην τάξη μας.

Η αφήγηση της ιστορίας του βιβλίου από τη Χαμογελαστούλα, κράτησε αμείωτο το ενδιαφέρον των νηπίων, τα οποία κατά τη διαδικασία συμμετείχαν κάνοντας ερωτήσεις και σχολιάζοντας τις εικόνες του παραμυθιού.

Από τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις κατανόησης έδειξαν ότι συγκράτησαν στοιχεία της υπόθεσης και μάλιστα χρησιμοποιούσαν και συγκεκριμένες φράσεις από την ιστορία για να περιγράψουν αυτό που ήθελαν.

Εκεί που διασκεδάσαν αρκετά και υπήρχε πολύ μεγάλη συμμετοχή ήταν στο παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού καθώς κρύβοντας την παπαρούνα και τη μαργαρίτα στην αυλή προσπαθούσαν να τις βρουν σύμφωνα με τα παραγγέλματα-οδηγίες που τους έδιναν ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα. Είχαν μεγάλη αγωνία για το που μπορεί να κρύβονται τα δύο λουλούδια και με μεγάλη προσοχή άκουγαν τις πληροφορίες των κουκλών ώστε να κάνουν τις επόμενες κινήσεις τους. Βέβαια, υπήρξαν και τρία από τα αγόρια μας που δεν ήθελαν να ακολουθήσουν ακριβώς τις οδηγίες αλλά έκαναν του κεφαλιού τους τρέχοντας μέσα σε όλη την αυλή ψάχνοντας. Επίσης, ένα από τα παιδιά προτίμησε να παίξει στις κούνιες και να μην μας ακολουθήσει στην αναζήτηση του κρυμμένου θησαυρού. Είναι από τα παιδιά που προτιμούν περισσότερο το ελεύθερο παιχνίδι και όχι τις οργανωμένες δραστηριότητες με κανόνες και οδηγίες τις οποίες τις περισσότερες φορές δεν θέλει να ακολουθήσει.

Στο επόμενο παιχνίδι μας τα νήπια κατάφεραν να περπατήσουν ανάμεσα στις μαργαρίτες και παπαρούνες που σκορπίσαμε στην αυλή χωρίς να τις πατήσουν ακούγοντας τις οδηγίες των κουκλών. Αυτό που άρεσε πολύ στα παιδιά ήταν η άσκηση κατά την οποία έπρεπε να μαζέψουν στα χέρια τους όσες περισσότερες μαργαρίτες ή παπαρούνες μπορούσαν (ανάλογα με το σύνθημα των κουκλών). Εκεί υπήρχε συμμετοχή από όλους ακόμα και το νήπιο που αδιαφορούσε νωρίτερα και ανέβαινε στις κούνιες θέλησε τώρα να λάβει μέρος στη διαδικασία. Με πολύ ζήλο τα νήπια προσπαθούσαν να μαζέψουν όσα περισσότερα από τα σκόρπια λουλούδια μπορούσαν και να τα δείξουν στους υπόλοιπους καμαρώνοντας για το αποτέλεσμα. Ζήτησαν να το επαναλάβουμε αρκετές φορές πιθανότατα για να τους δοθεί η ευκαιρία να βελτιώσουν το αποτέλεσμα. Εκεί που δυσκολεύτηκαν λίγο ήταν στις εντολές με το συνδυασμό διαφορετικών αριθμών και διαφορετικών λουλουδιών μαζί (π.χ. προσπαθήστε να βρείτε δύο μαργαρίτες και μία παπαρούνα ο καθένας). Στη συγκεκριμένη άσκηση τα μισά από τα παιδιά μπερδεύτηκαν λίγο και κάποιοι δεν άκουγαν καθόλου τις εντολές και συνέχισαν να μαζεύουν όσες περισσότερες μπορούσαν. Υπήρξαν βέβαια και νήπια που κατάφεραν να κατανοούν και να εφαρμόζουν τις οδηγίες με επιτυχία.

Τα τραγούδια της παπαρούνας και της μαργαρίτας άρεσαν στα παιδιά τα οποία προσπάθησαν να επαναλάβουν κάποιους από τους στίχους καλλιεργώντας έτσι τον προφορικό τους λόγο και εξοικειώθηκαν με τον ρυθμό και τη μελωδία τους.

Εκεί όμως που είχαμε τη μεγαλύτερη, επιτυχία από πλευράς ενδιαφέροντος και ικανοποίησης των νηπίων, ήταν στη δραματοποίηση του παραμυθιού. Τέτοιου είδους βιωματικές δράσεις πάντα αρέσουν στα παιδιά, ειδικά όταν χρησιμοποιούμε αξεσουάρ μεταμφίεσης, μουσική και σκηνικό, όπου όλα θέλουν να συμμετέχουν, να φορέσουν τα διάφορα κουστούμια, τα καπέλα, τα υφάσματα και να εκφραστούν δημιουργικά με το σώμα τους, με την κίνηση και τη μουσική. Μέσα από τους ρόλους τους οποίους υποδύθηκαν τα νήπια κατάφεραν να μπουν στη θέση του άλλου και το πως αυτός αισθάνεται, τι μπορεί να λέει και τι να σκέφτεται όπως φάνηκε από τη συζήτηση που ακολούθησε στο τέλος της δραματοποίησης όπου τα παιδιά εκφράσανε την εμπειρία τους και τις σκέψεις που τους δημιουργήθηκαν.

Ως συνέχεια των προηγούμενων δράσεων ήταν και η κατασκευή του «Χαρούμενου λιβαδιού της τάξης μας» που τα νήπια με χαρά δημιούργησαν και αποτέλεσε ένα στολίδι για τον τοίχο μας και ένα ερέθισμα για να μας θυμίζει τις εμπειρίες που ζήσαμε.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Οι κούκλες συνέβαλαν σημαντικά στην όλη διαδικασία και έδωσαν στα παιδιά ερεθίσματα ώστε να μπορέσουν να αλληλοεπιδράσουν και να εμπλακούν ενεργά σε όλες τις δραστηριότητες προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν, να μιλήσουν, να εκφραστούν, να κινηθούν. Με τις πληροφορίες που έδιναν στα παιδιά, τούς βοηθούσαν να τηρούν τους κανόνες του παιχνιδιού και τη σειρά τους και τους παρότρυναν κάθε φορά, ανάλογα με τα παραγγέλματα, να εκτελούν τις ενέργειες με επιτυχία.

Τα νήπια κατάφεραν μέσα από τις δράσεις τους να συνεργαστούν και να απολαύσουν τη συμμετοχή τους στα δρώμενα. Μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα και ανέπτυξαν ενσυναίσθηση και αντικειμενικότητα απέναντι σε καταστάσεις μέσα από το βίωμα. Εκφράστηκαν δημιουργικά μέσα από την ανάληψη ρόλων κατά τις παιγνιώδεις δραστηριότητες δείχνοντας πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας. Μοίρασαν τους ρόλους δημοκρατικά χωρίς να υπάρξουν διενέξεις και συγκρούσεις μεταξύ τους.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ικανοποιημένα φάνηκαν τα παιδιά στο τέλος της ημέρας μετά την υλοποίηση των δράσεων. Η χαρά τους ήταν έκδηλη καθόλη τη διάρκεια της ημέρας και στην αποχώρηση ανυπομονούσαν να τα πούνε όλα στους γονείς τους, ξεναγώντας τους στην αυλή και δείχνοντάς τους το χώρο που διαδραματίστηκαν οι δράσεις μας. Επίσης, σε άσχετες στιγμές κάποια παιδιά σιγοψιθύριζαν τα τραγούδια μας και επίσης περιεργάζονταν «Το χαρούμενο λιβάδι της τάξης μας» κάνοντας σχόλια για τις μαργαρίτες και τις παπαρούνες.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η μόνη δυσκολία που αντιμετωπίσαμε ήταν στην άσκηση με τις μαθηματικές έννοιες (τόσες μαργαρίτες, τόσες παπαρούνες) όπου τα περισσότερα παιδιά δεν κατάφεραν να την διεκπεραιώσουν και γι' αυτό τον λόγο έγινε μια μικρή τροποποίηση στη δράση. Έγινε χωρισμός σε μικρότερες ομάδες (κάθε φορά συμμετείχαν μόνο τρία παιδιά και οι υπόλοιποι παρακολουθούσαν) για να μπορεί να γίνεται καλύτερα η εμπέδωση των οδηγιών, καθώς δινόταν επεξηγήσεις χωριστά στο καθένα ώστε να μπορέσει να κατανοήσει την ενέργεια που έπρεπε να κάνει και ταυτόχρονα δινόταν η ευκαιρία στους υπόλοιπους να έχουν εικόνα της όλης δράσης.

Γενικά η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Διασκεδαστικό ήταν το τέλος του παιχνιδιού με τις σκόρπιες μαργαρίτες και παπαρούνες στο γρασίδι της αυλής όπου τα παιδιά αφού τελειώσαμε τη δράση και λίγο πριν τις μαζέψουμε άρχισαν να τις πετάνε στον αέρα μιμούμενα το παιδί που το πρωτοξεκίνησε.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Τα νήπια προϋδεάστηκαν για το θέμα, με την παρουσία των δύο λουλουδιών και τις διερευνητικού τύπου ερωτήσεις των κουκλών, κάνοντας προβλέψεις για την προέλευσή τους και την ονομασία τους και περιμένοντας με ανυπομονησία να λάβουν απαντήσεις.

Η διαδραστική - συμμετοχική αφήγηση του παραμυθιού κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων και κράτησε αμείωτη την περιέργειά τους συμβάλλοντας στην εμπέδωση των πληροφοριών μέσα σε ένα ευχάριστο κλίμα, με τα παιδιά να συμμετέχουν στην ιστορία με κέφι και προθυμία, μιας και το βασικό διδακτικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το βιβλίο το οποίο πάντα προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών και αξιοποιεί τη δημιουργική τους σκέψη.

Οι βιωματικού-επικοινωνιακού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες και σ' αυτή την παρέμβαση κέντρισαν το ενδιαφέρον των νηπίων και συνέβαλαν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης προφορικού λόγου (μέσα από την αναδιήγηση της ιστορίας τηρώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων και συγκρατώντας διάφορες πληροφορίες από την αφήγηση του παραμυθιού ώστε να απαντηθούν οι ερωτήσεις κατανόησης) καθώς και στην καλλιέργεια μαθηματικών εννοιών.

Η δραματοποίηση του παραμυθιού ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστική για τα νήπια και έδωσε την ευκαιρία να εκφραστούν δημιουργικά, να οξύνουν τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού και διασκέδασης. Έγινε η αφορμή να έρθουν τα νήπια σε επαφή με αυθεντικές καταστάσεις, να αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες και να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και αντικειμενικότητα απέναντι σε καταστάσεις μέσα από το βίωμα.

Η κατασκευή «του χαρούμενου λιβαδιού της τάξης» επέτρεψε τα νήπια να πειραματιστούν με τα υλικά, να βρουν συνδυασμούς, τι ταιριάζει ή τι όχι στην κατασκευή τους, ενώ παράλληλα βελτίωσαν τη λεπτή τους κινητικότητα και τον συντονισμό ματιού-χεριού. Χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (ξυλομπογιές, ψαλίδια, κόλλες, χαρτόνια) προκειμένου να υλοποιήσουν την ιδέα τους.

Τα τραγούδια κατά τη διάρκεια της δράσης συνέβαλαν και αυτά στην καλλιέργεια του προφορικού λόγου των νηπίων και ταυτόχρονα έκαναν

διασκεδαστικές και ευχάριστες τις δράσεις, εξοικειώνοντάς τα με τον ρυθμό και τη μελωδία.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Τα νήπια εξέφρασαν τα συναισθήματα και τις γνώσεις τους για ότι τα ίδια θεωρούν ως «άλλο» ως «διαφορετικό» και κατάφεραν να βελτιώσουν την αυτοεκτίμηση και την αντίληψή τους, να αντιληφθούν τη διαφορετικότητά τους αλλά και να νιώσουν την αποδοχή από τους γύρω τους, εξαλείφοντας προκαταλήψεις και στερεοτυπικές απόψεις μέσα από την ενσυναίσθηση, την επικοινωνία και τη συνεργασία.

Θεματικός άξονας: «Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!»

1^η διδακτική ενότητα: « Τα μαγικά γυαλιά»

Ημερομηνία: 09-05-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Τα ξεχωριστά γυαλιά που φορούσε η παιδαγωγός/ερευνήτρια όταν έκανε την εμφάνισή της προκάλεσαν την περιέργεια των παιδιών, τα οποία αναρωτήθηκαν για ποιο λόγο τα φοράει και τι είδους γυαλιά είναι αυτά. Περίμεναν λοιπόν εξηγήσεις από την παιδαγωγό και εκδήλωσαν την επιθυμία να τα φορέσουν κι εκείνα.

Στην ερώτηση της ερευνήτριας τι ξεχωριστό πιστεύουν ότι μπορούμε να δούμε μέσα από αυτά τα γυαλιά, μερικά από τα νήπια έκαναν κάποιες προβλέψεις («θα τα βλέπουμε όλα ροζ», «θα βλέπουμε να πετιούνται καρδούλες», «θα τα βλέπουμε όλα πολύ μεγάλα», «θα μπορούμε να δούμε μέσα στο κεφάλι μας»), ενώ κάποια άλλα προτίμησαν να μη μιλήσουν και είπαν «Δεν ξέρουμε εμείς κυρία, θα μας πεις εσύ»).

Στη συνέχεια, καθώς η παιδαγωγός περιέγραφε τα θετικά στοιχεία του κάθε νηπίου, θέλοντας να τονώσει το αυτοσυναίσθημά τους και να περάσει θετικά

μηνύματα, τα παιδιά ικανοποιημένα άκουγαν τις φιλοφρονήσεις και συμπλήρωναν τα σχόλια της ερευνήτριας.

Με πολύ κέφι μπήκαν στη διαδικασία της κατασκευής των δικών τους μαγικών γυαλιών, διακοσμώντας τα με διάφορα υλικά, ανυπομονώντας να τα φορέσουν και να περιγράψουν τους συμμαθητές τους. Όλα τα παιδιά (εκτός των δύο) φορώντας τα γυαλιά είχαν κάτι καλό να πούνε για τους συμμαθητές τους μιμούμενοι την παιδαγωγό που το είχε κάνει νωρίτερα και χρησιμοποιώντας λίγο έως πολύ τα ίδια στοιχεία που είχε τονίσει και η κυρία για τους συμμαθητές τους («Ο Σταύρος μιλάει ευγενικά και ζητάει συγγνώμη όταν στεναχωρήσει κάποιον», «Η Γεωργία υπομονετικά περιμένει τη σειρά της για να μιλήσει», «Η Κωνσταντίνα βοηθάει τον Γιάννη στις κατασκευές για να τελειώσει γρήγορα και να προλάβει κι αυτός να παίξει», «Η Λουκία λέει ευχαριστώ όταν της δίνουμε ένα παιχνίδι») κ.τ.λ.

Στο επόμενο παιχνίδι «Ένα χάδι ταξιδεύει» διασκέδασαν πολύ τα νήπια και γέλασαν αρκετά, εφευρίσκοντας διάφορες κινήσεις που θα μπορούσαν να μεταδοθούν από παιδί σε παιδί κάνοντας τον κύκλο της παρευούλας μας.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια κατάφεραν να αλληλοεπιδράσουν και να επικοινωνήσουν απολαμβάνοντας τη συμμετοχή τους στα δρώμενα. Μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα για τους συμμαθητές τους, αναγνωρίζοντας κάτι θετικό για όλους, γεγονός που συνέβαλε στην τόνωση της αυτοπεποίθησής τους και στην ανάπτυξη ισχυρών δεσμών ανάμεσά τους.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ευχαριστημένα έδειξαν τα παιδιά στο τέλος της ημέρας μετά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Πολύ προσεκτικά φύλαξαν τα γυαλιά που έφτιαξαν στο συρτάρι τους, με την υπόσχεση ότι κάθε φορά που θα σκέφτονται κάτι αρνητικό για τους άλλους ή θα μαλώνουν μαζί τους, θα τρέχουν να τα αναζητούνε και φορώντας τα σίγουρα θ' αλλάζουν γνώμη, αφού θα τους βοηθάνε να βλέπουν τα καλά στοιχεία του φίλου τους και να τον συγχωρούνε ότι και αν τους έκανε.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων για τη μείωση της διασποράς του ιού covid-19, έγινε κάποια μικρή τροποποίηση στην υλοποίηση της δράσης. Ενώ αρχικά είχε σχεδιαστεί τα νήπια να φορέσουν και αυτά τα «μαγικά γυαλιά» της παιδαγωγού και να μιλήσουν για τα θετικά χαρακτηριστικά των συμμαθητών τους, προτιμήθηκε να μην ακολουθηθεί αυτή η διαδικασία, αλλά να κατασκευαστούν απ' όλα τα νήπια (ατομικά) ένα ζευγάρι μαγικά γυαλιά, με τις ίδιες ιδιότητες, τα οποία φορώντας τα, τα νήπια θα μπορούσαν να βλέπουν τα θετικά χαρακτηριστικά των άλλων μιμούμενα τη διαδικασία που ακολούθησε και η κυρία τους.

Γενικά η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν δυσκολίες και χωρίς να χρειαστεί να γίνουν κάποιες παρεμβάσεις.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Όταν τα νήπια κατασκεύασαν τα δικά τους γυαλιά ένα από τα παιδιά φορώντας τα φώναξε «Ο Λάκης ο γλυκούλης» και οι υπόλοιποι γέλασαν μαζί του.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Η εισαγωγή του θέματος χαρακτηρίστηκε από απόλυτη επιτυχία, αφού τα νήπια εντυπωσιάστηκαν από τα μαγικά γυαλιά, κεντρίστηκε η περιέργειά τους και με ανυπομονησία περίμεναν τι θα συμβεί παρακάτω.

Μέσα από τις βιωματικού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες τα νήπια κατάφεραν να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα, να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου μέσα από τις φιλοφρονήσεις που έκαναν για τους συμμαθητές τους, αναπτύσσοντας παράλληλα και την αυτοεκτίμησή

τους. Επίσης, κατάφεραν να αναπτύξουν την εκφραστική και δημιουργική τους κίνηση μέσα από το σώμα και ταυτόχρονα να διασκεδάσουν και να ψυχαγωγηθούν.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Τα νήπια κατάφεραν να βελτιώσουν την αυτοεκτίμησή τους, να τονωθεί το αυτοσυναίσθημά τους μέσα από τις φιλοφρονήσεις που έκαναν μεταξύ τους, ν' αντιληφθούν τη διαφορετικότητά τους και να νιώσουν την αποδοχή από τους γύρω τους.

2^η διδακτική ενότητα: «Φίλοι στον λόφο»

Ημερομηνία: 12-05-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Η ύπαρξη των μεγάλων χαρτόκουτων που είχαν τοποθετηθεί στη γωνιά της παρεούλας κέντρισε το ενδιαφέρον των νηπίων τα οποία αναρωτήθηκαν πώς βρέθηκαν αυτά στην τάξη τους και τι μπορεί να κρύβουν μέσα. Άρχισαν λοιπόν να τα περιεργάζονται, ανακαλύπτοντας τις δύο κούκλες, ένα βιβλίο και πολλές πλαστικοποιημένες έγχρωμες εικόνες, κάνοντας προβλέψεις για το λόγο της παρουσίας τους. Ξέρανε ότι οι κούκλες θα τους δώσουν τις απαντήσεις που θέλανε και με ανυπομονησία περίμεναν να έρθει εκείνη η στιγμή.

Με μεγάλη προσοχή και ενδιαφέρον παρακολούθησαν τα νήπια την αφήγηση του παραμυθιού «Φίλοι στον λόφο», μέσα από την οθόνη της τηλεόρασης σχολιάζοντας τις σκηνές που έβλεπαν κάνοντας συνειρμούς με δικές τους προσωπικές ιστορίες/βιώματα. Στην αναδιήγηση της ιστορίας, με τη βοήθεια των κουκλών κατάφεραν να βάλουν στη σωστή σειρά τις εικόνες (από την αρχή-στο τέλος). Στην προσπάθεια να τοποθετηθούν οι εικόνες με ανάποδη σειρά (από το τέλος-στην αρχή) δυσκολεύτηκαν πολύ και παράλες τις διευκρινίσεις των κουκλών δεν τα κατάφεραν. Ωστόσο ανοίγοντας το παραμύθι, σελίδα σελίδα από το τέλος προς την αρχή,

παρατηρούσαν την εικόνα, έβρισκαν την αντίστοιχη πλαστικοποιημένη και την τοποθετούσαν στη σειρά της. Έτσι μ' αυτόν τον τρόπο κατάφεραν να διεκπεραιώσουν την παραπάνω δράση.

Εκεί που διασκέδασαν πάρα πολύ (συμμετοχή απ' όλους ανεξαιρέτως) και επιζητούσαν την επανάληψη ξανά και ξανά ήταν στο παιχνίδι με τις κούτες, ένα από τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών. Οι χάρτινες κούτες έγιναν καράβια, σπίτια, αυτοκίνητα, φωλιές, κάστρα, καπέλα, κρυψώνες, προσφέροντας στα παιδιά απέραντη ευχαρίστηση και πολλές ευκαιρίες για να εκφράσουν τη φαντασία τους, να γελάσουν, να παίξουν, να χαρούν.

Τους εντυπώσισε το γεγονός ότι μπορούσες να τρυπώσεις μέσα και να κρυφτείς (μία από τις αγαπημένες συνήθειες των παιδιών αυτής της ηλικίας) καθώς και οι εναλλαγές στη χρήση τους, που μαζί με την αξιοποίηση των επιπλέον αξεσουάρ (καπέλα, στέμματα, ραβδιά κτλ) γινόταν πιο ελκυστικές.

Εκδήλωσαν την επιθυμία τους οι κούτες να μείνουν μέσα στην τάξη αποτελώντας το καταφύγιο που όταν επιθυμούν θα πηγαίνουν με τους φίλους τους να κάνουν πράγματα μαζί και με μεγάλη προθυμία θέλησαν να τις διακοσμήσουν και να τις στολίσουν ώστε να της δώσουν κάποιο χαρακτήρα, όπως και έπραξαν με μεγάλη επιτυχία.

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Τα νήπια κατάφεραν να αλληλοεπιδράσουν και να επικοινωνήσουν απολαμβάνοντας τη συμμετοχή τους στα δρώμενα. Η συνεργασία για τη διεκπεραίωση των στόχων τους (κατασκευή του «καταφυγίου», χρήση με διαφορετικούς τρόπους των χάρτινων κουτιών κ.τ.λ.) ήταν αποτελεσματική και στο τέλος τους άφησε ένα αίσθημα ικανοποίησης. Μοιράστηκαν σκέψεις και συναισθήματα για τη φιλία, μοιράστηκαν παιχνίδια με τους φίλους τους, κουβέντιασαν για τις συμπεριφορές τους (φιλικές ή μη) καθώς και για την προσφορά τους στις μεταξύ τους σχέσεις.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ο διασκεδαστικός και διαδραστικός τρόπος υλοποίησης των δραστηριοτήτων ενθουσίασε τα νήπια και η χαρά τους ήταν έκδηλη καθόλη τη διάρκεια της ημέρας. Οι κούτες αποτέλεσαν το αγαπημένο τους παιχνίδι καθώς και το καταφύγιό τους, αφού κατά διαστήματα τρύπωναν μέσα σ' αυτές κάνοντας τις αγαπημένες τους ασχολίες. Φεύγοντας το μεσημέρι ζήτησαν την υπόσχεση και την επιβεβαίωση ότι οι κούτες θα παραμείνουν για πάντα στην τάξη.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν ιδιαίτερες δυσκολίες.

Η μόνη παρέμβαση που χρειάστηκε να γίνει ήταν στο παιχνίδι με τις κούτες, το οποίο ήταν πολύ εντυπωσιακό για τα παιδιά, γεγονός που προκάλεσε αναστάτωση και φασαρία στην τάξη, αφού οι κούτες ήταν πολύ λιγότερες από τα παιδιά, με αποτέλεσμα να μην μπορούν όλα ταυτόχρονα να συμμετέχουν. Η ανυπομονησία τους να μπουν σε μία κούτα και να κάνουν το δικό τους παιχνίδι, προκάλεσε κάποιες γκρίνιες και δυσαρέσκεια και χρειάστηκε πάλι η υπενθύμιση «των χρυσών κανόνων της ομάδας μας» καθώς και να έρθει στο προσκήνιο η κόκκινη καρδιά, η οποία θα αποτελούσε το μέσο για τη συμμετοχή του καθενός.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Σ' ένα από τα νήπια άρεσε τόσο πολύ το παιχνίδι με τις κούτες που δεν ήθελε με τίποτα να βγει μέσα από την κούτα, ούτε και στο μεσημεριανό φαγητό. Πήρε το ψωμί του κρυφά κρυφά (μόνο ψωμί συνήθως τρώει και όχι το φαγητό του) και τρύπωσε μέσα στην κούτα για να το φάει. Τα υπόλοιπα παιδιά το αντιλήφθηκαν και το σχολίασαν αρνητικά λέγοντας ότι θα λερώσει το καταφύγιό τους.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Τα νήπια προϊδεάστηκαν για το θέμα, με την παρουσίαση των χάρτινων κουτιών, κάνοντας προβλέψεις για την προέλευση και το περιεχόμενό τους και περιμένοντας με ανυπομονησία να λάβουν απαντήσεις.

Η διδασκαλία με πολυμέσα και η προβολή πολυτροπικού υλικού (ηλεκτρονικό βιβλίο) δημιούργησε ένα ευχάριστο και ελκυστικό περιβάλλον κινητοποιώντας το ενδιαφέρον των νηπίων. Η διαδραστική αφήγηση του παραμυθιού κέντρισε το ενδιαφέρον τους και κράτησε αμείωτη την περιέργειά τους μέχρι το τέλος. Η αναδιήγηση της ιστορίας με τη χρήση εικόνων-καρτελών κράτησε σε εγρήγορση τον ενθουσιασμό των νηπίων, δημιουργώντας ένα ευχάριστο κλίμα, με τα παιδιά να συμμετέχουν στην ιστορία με κέφι και προθυμία.

Οι βιωματικού/επικοινωνιακού τύπου και παιγνιώδεις δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν και σ' αυτή την παρέμβαση, ενίσχυσαν τη συμμετοχή των νηπίων και συνέβαλλαν στην καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης προφορικού λόγου καθώς και στην καλλιέργεια μαθηματικών εννοιών.

Το δημιουργικό παιχνίδι με τις κούτες ήταν διασκεδαστικό και έδωσε την ευκαιρία στα νήπια να εκφραστούν δημιουργικά με το σώμα τους, όξυνε τη φαντασία τους, την πρωτοτυπία τους και αποτέλεσε σημαντική πηγή ενθουσιασμού, βοηθώντας τους ταυτόχρονα να αντιληφθούν τον χώρο σε σχέση με τον όγκο του σώματός τους.

Τα νήπια χρησιμοποίησαν τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (πινέλα, τέμπερες, χαρτιά γκοφρέ κ.τ.λ.) προκειμένου να διακοσμήσουν τα χάρτινα κουτιά και να κατασκευάσουν «το καταφύγιό τους», καλλιεργώντας δεξιότητες λεπτής κινητικότητας.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Καλλιεργήθηκε η αξία της φιλίας, ενδυναμώθηκαν οι φιλικές σχέσεις και δέθηκε η ομάδα με απώτερο στόχο την αποφυγή περιστατικών απόρριψης παιδιών. Ενισχύθηκε ένα θετικό, ευχάριστο και δημιουργικό κλίμα, ώστε να αναπτυχθούν αξίες όπως η

αλληλεγγύη, η αλληλοβοήθεια, η στοργή και η κατανόηση καθώς και θετικές στάσεις για αλληλοαποδοχή και υποστήριξη.

3^η διδακτική ενότητα: «Φιλία....λέξη μαγική»

Ημερομηνία: 16-05-2022

- **Ποια ήταν η συμπεριφορά των παιδιών στην αρχή και κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (Τι άρεσε περισσότερο στα νήπια και σε ποιους κυρίως, τι τους δυσκόλεψε, τι τους προβλημάτισε και γιατί;)**

Η επαναληπτική ακρόαση του τραγουδιού «Η φιλία» από την παιδική χορωδία του Σπύρου Λάμπρου, κέντρισε το ενδιαφέρον των παιδιών τα οποία αναρωτήθηκαν τον λόγο της επανάληψής του, προσπαθώντας να εστιάσουν στους στίχους του για να κατανοήσουν το νόημά του. Σ' αυτό βέβαια βοήθησαν και οι διευκρινιστικές ερωτήσεις του Χαμογελαστούλη και της Χαμογελαστούλας, οι οποίοι καθοδηγούσαν τα παιδιά στην παραπάνω διαδικασία. Με ενθουσιασμό τα νήπια ήθελαν να μιλήσουν για τους δικούς/ές τους φίλους/ες που έχουν εκτός του σχολείου μας.

Τα νήπια ενεργοποιώντας τη φαντασία τους πρότειναν τρόπους για να είμαστε πάντα φίλοι και να μη μαλώνουμε («Να λέμε συγγνώμη όταν σπρώχνουμε κάποιον», «Να μη λέμε ψέματα», «Να μην αρπάζουμε τα παιχνίδια του άλλου», «Να μιλάμε ευγενικά», «Να βοηθάμε ο ένας τον άλλο»).

Ενθουσιάστηκαν με την ιδέα της παρασκευής του μαγικού φίλτρου της φιλίας που θα διαδραματίζονταν στην αυλή του παιδικού σταθμού. Στη θέα του καζανιού με το νερό εκδήλωσαν τη χαρά τους, χοροπηδώντας και φωνάζοντας: «*Ζήτω! θα κάνουμε μαγικά*».

Τα νήπια δυσκολεύτηκαν λιγάκι να αποφασίσουν από ποια συστατικά θα αποτελείται το φίλτρο της φιλίας. Έγινε εκτεταμένη συζήτηση για αυτό τον λόγο και στο τέλος υποβοηθούμενα από καρτέλες με αξίες και συναισθήματα θετικά και αρνητικά (αγάπη, αγκαλιά, χαρά, γέλιο, παιχνίδι, παρέα, σεβασμός, εμπιστοσύνη, αλήθεια, κατανόηση, αλληλοβοήθεια) προσπάθησαν να ζωγραφίσουν στο χαρτάκι τους ένα από τα παραπάνω «συστατικά» του φίλτρου και στη συνέχεια να το ρίξουν μέσα στο καζάνι. Εντυπωσιακό ήταν ότι τα παιδιά αντιλήφθηκαν, μετά απ' όλα αυτά, ότι το περιεχόμενο του φίλτρου θ' αποτελούνταν από θετικά συναισθήματα και αξίες και

αυτό φάνηκε από τις επιλογές που έκαναν βλέποντας τις καρτέλες (δεν επέλεξαν τη λύπη, τα ψέματα, το κλάμα, το μίσος κ.ά.).

Πολύ διασκεδαστική και ενδιαφέρουσα ήταν η διαδικασία του ανακατέματος των συστατικών, όπου όλα τα παιδιά ήθελαν να συμμετέχουν. Οι μαγικές λεξούλες «άμπρα κατάμπρα» που ηχούσαν από τα στόματα των νηπίων καθώς χόρευαν γύρω από το καζάνι, με τις χρωματιστές κορδέλες στα χέρια τους, ξεσήκωσαν τη γειτονιά. Η διαδικασία του ραντίσματος με το ψεκαστήρι ήταν ιδιαίτερα διασκεδαστική και απολαυστική καθώς τέτοιου είδους δραστηριότητες πάντα εντυπωσιάζουν τα παιδιά.

Με κέφι και πολλή φαντασία συμμετείχαν στην κατασκευή της «Αλυσίδας της φιλίας» διακοσμώντας τις λωρίδες χαρτονιού που αποτελούσαν τους κρίκους της. Εντυπωσιακό ήταν το γεγονός ότι όλοι στον κρίκο τους ήθελαν να γράψουν τα ονόματα σχεδόν όλων των παιδιών της τάξης και όχι μόνο των κολλητών τους φίλων. Τους άρεσε η ιδέα της πρόσκλησης των παιδιών του διπλανού τμήματος (να φτιάξουν όλοι από ένα κρίκο και να έρθουν να τον προσθέσουν στην αλυσίδα μας) και με μεγάλη προθυμία έγραψαν την πρόσκληση (είπαν τις ιδέες τους για το τι θα περιέχει και η ερευνητριά έγραφε) και στάλθηκε στο άλλο τμήμα με τον ταχυδρόμο της τάξης μας.

Μεγάλη ήταν η χαρά τους που η διπλανή τάξη ανταποκρίθηκε στο κάλεσμά τους και όλοι μαζί στην αυλή κράτησαν ψηλά την τεράστια αλυσίδα της φιλίας που έφτιαξαν, ακούγοντας τα τραγούδια «Ο λουλουδόκοσμος» και «Όλου του κόσμου τα παιδιά».

- **Πώς τα πήγαν τα νήπια με την επικοινωνία – αλληλόδραση κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων;**

Οι δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν μέσα σε μία ατμόσφαιρα χαρούμενη και διασκεδαστική με τα παιδιά πρόθυμα να συμμετέχουν σε κάθε κάλεσμα των κουκλών.

Η συνεργασία και η επικοινωνία για τη διεκπεραίωση των στόχων τους (παρασκευή «του φίλτρου της φιλίας»-κατασκευή «της αλυσίδας της φιλίας») ήταν αποτελεσματική και στο τέλος τους άφησε ένα γλυκό αίσθημα ικανοποίησης. Περίμεναν υπομονετικά τη σειρά τους για να προσθέσουν το συστατικό της φιλίας, να ανακατέψουν με την κουτάλα και στο τέλος να ραντίσουν με το ψεκαστήρι.

Οι διάλογοι που αναπτύχθηκαν μεταξύ τους ανέδειξαν την επικοινωνιακή τους ικανότητα καθώς μοιράστηκαν τις προσωπικές τους φιλίες έξω από το σχολείο και τις

προτιμήσεις τους για το ποιους από τους συμμαθητές/τριές τους θα συμπεριλάβουν στο δικό τους κρίκο. Κατάφεραν να αλληλοεπιδράσουν και με τα παιδιά του διπλανού τμήματος αφού όλοι μαζί ένωσαν τους κρίκους τους ώστε να μεγαλώσει η αλυσίδα της φιλίας τους.

- **Ποιες ήταν οι εντυπώσεις των παιδιών για τις δραστηριότητες μετά την ολοκλήρωσή τους;**

Ευχαριστημένα φάνηκαν τα παιδιά στο τέλος της ημέρας μετά την υλοποίηση των δράσεων. Ζητούσαν κατά διαστήματα το ψεκαστήρι με το φίλτρο της φιλίας για ψεκάσουν κάποιον φίλο τους όταν τους πείραζε στο παιχνίδι. Το μεσημέρι στην αποχώρηση έδειχναν στους γονείς τους την αλυσίδα της φιλίας, την οποία κρεμάσαμε στο κιόσκι της αυλής μας, περιγράφοντάς τους τα δρώμενα της ημέρας.

- **Υπήρξαν δυσκολίες κατά την υλοποίησή τους; Χρειάστηκε να κάνω κάποιες παρεμβάσεις; Ποιες και γιατί; Πού έπρεπε να δώσω μεγαλύτερη βαρύτητα, τι θα μπορούσα να αλλάξω και γιατί;**

Λόγω του υγειονομικού πρωτοκόλλου για τη λοίμωξη του covid-19, σύμφωνα με το οποίο συστήνεται η αποφυγή της ανάμειξης των τμημάτων του παιδικού σταθμού, χρειάστηκε να γίνει τροποποίηση στη δραστηριότητα με «την αλυσίδα της φιλίας» σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό, ώστε να μην ακυρωθεί τελείως η δράση. Για να αποφευχθεί η επαφή των νηπίων των δύο τάξεων αλλά ταυτόχρονα να πραγματοποιηθεί και η ιδέα μας, βγήκαμε στην αυλή, το κάθε τμήμα στον καθιερωμένο και ξεχωριστό χώρο του και ενώσαμε τις αλυσίδες, χρησιμοποιώντας μία κορδέλα ανάμεσα στα δύο μέρη, ώστε αφενός να διατηρηθούν οι αποστάσεις και αφετέρου να ενωθούν οι κρίκοι των νηπίων, όπως είχαμε σκεφτεί αρχικά.

Γενικά, η καλή προετοιμασία του υλικού, οι διευκρινιστικές οδηγίες και η παραδειγματική αναπαράσταση από την παιδαγωγό/ερευνήτρια (μέσω των κουκλών τις περισσότερες φορές), η συμμετοχή της στις δράσεις και η συνεχής ενθάρρυνση των νηπίων συνέβαλαν στην ομαλή και αποτελεσματική διεξαγωγή των δράσεων χωρίς να υπάρξουν δυσκολίες και χωρίς να χρειαστεί να γίνουν κάποιες παρεμβάσεις.

- **Συνέβη κάτι διασκεδαστικό ή ευτράπελο/παράξενο;**

Στη συζήτηση για το ποια συστατικά θα μπορούσε να περιέχει το φίλτρο της φιλίας κάποια από τα παιδιά, πριν δοθούν διευκρινίσεις και γίνει επίδειξη των βοηθητικών καρτελών έκαναν αναφορά σε υλικά μαγειρικής και συγκεκριμένα σε αυτά που είχαμε χρησιμοποιήσει για να φτιάξουμε τα τρουφάκια σε προηγούμενη δράση μας. Κάποιο από τα παιδιά είπε: «Αν βάλουμε όλα αυτά μέσα στο τέλος, θα το φάμε κιόλας» και όλοι ξεκαρδίστηκαν στα γέλια.

- **Τι διδακτικά μέσα-τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;**

Τα νήπια προϊδεάστηκαν για το θέμα μέσα από την επανάληψη της ακρόασης του τραγουδιού «Η φιλία» και με τις διευκρινιστικές ερωτήσεις των κουκλών, κατάφεραν να κατανοήσουν το νόημα των στίχων και να αναγνωρίσουν τα μηνύματά τους.

Οι δημιουργικές/βιωματικές και παιγνιώδεις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν και σ' αυτή την παρέμβαση, ενίσχυσαν τη συμμετοχή των νηπίων, τα οποία μέσα σε ένα ευχάριστο περιβάλλον με πλούσιο εποπτικό υλικό, κατάφεραν να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα και να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου (συστατικά φίλτρου, γραπτή πρόσκληση, ονόματα των φίλων τους στον κρικό τους).

Χρησιμοποίησαν με κέφι τα καλλιτεχνικά τους εργαλεία (χαρτόνια, ξυλομπογιές κ.ά.) προκειμένου να κατασκευάσουν την αλυσίδα της φιλίας, ενώ ταυτόχρονα τους δόθηκε η ευκαιρία να καλλιεργήσουν δεξιότητες λεπτής κινητικότητας.

Η χρήση της μουσικής συνέβαλε στη δημιουργία ενός ευχάριστου και ελκυστικού περιβάλλοντος, κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον για τη συμμετοχή των νηπίων, εξοικειώνοντάς τα με τον ρυθμό και τη μελωδία των τραγουδιών, βελτιώνοντας τη ρυθμική τους ικανότητα και δίνοντάς τους την ευκαιρία για δημιουργική έκφραση μέσα από τον χορό.

- **Ποιες ευρύτερες διαπολιτισμικές αξίες και στάσεις καλλιεργήθηκαν στα νήπια;**

Καλλιεργήθηκε η αξία της φιλίας, ενδυναμώθηκαν οι φιλικές σχέσεις μεταξύ των νηπίων με απώτερο στόχο την αποφυγή περιστατικών απόρριψης παιδιών στο μέλλον.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Φωτογραφικό υλικό

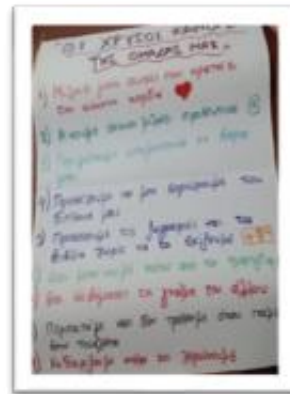
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΑΣ

Θεματικός άξονας: «Είμαι μοναδικός και σπουδαίος γιατί είμαι ο εαυτός μου»

1^η διδακτική ενότητα: «Ένας ξεχωριστός άνθρωπος»

«Ο Χαμογελαστούλης και η Χαμογελαστούλα άφησαν τη Χαμογελαστοχώρα και επισκέφθηκαν την τάξη μας»

«Θέτουμε τους χρυσούς κανόνες της ομάδας μας»

«Μιλάει πάντα μόνο αυτός που κρατάει την κόκκινη καρδιά»

«Το κόκκινο μαγικό βαλιτσάκι...
... με τις εκπλήξεις του»

«Τι να κρύβεται άραγε μέσα
στο κουτί-σπιτάκι;»

«Κρύβεται ένας πολύ ξεχωριστός
άνθρωπος... ο εαυτός μου»

«Κατασκευάζουμε αυτόν τον ξεχωριστό άνθρωπο»

«Πώς τον έφτιαξε ο καθένας μας;»
«Παρουσιάζουμε αυτόν το ξεχωριστό άνθρωπο... τον εαυτό μας»

«Η διαφορετική παρεούλα μας»

«Εγώ είμαι εγώ και ... μου αρέσω»
Μουσικοκινητικό παιχνίδι:
«Αλλάζω θέση»

2^η διδακτική ενότητα: *«Το βότσαλό μου, το βότσαλό σου, το βότσαλό μας»*

«Οι κούκλες έχουν φέρει ένα καλάθι.
Τι να περιέχει άραγε;»

«Διαλέγουμε ένα βότσαλο από το καλάθι,
το παρατηρούμε, προσπαθώντας να
γνωρίσουμε το νέο μας «φίλο»

«Φτιάχνω μια ιστορία για το
βότσαλό μου»

«Όλα τα βότσαλα πάλι στο καλάθι»

«Αναγνωρίζω τον δικό μου φίλο/βότσαλο»

«Διακόσμηση του βότσαλου μου»
Πώς τα φτιάξαμε; Είναι όλα ίδια;»

«Τα βότσαλα βρίσκονται στην παραλία.
Λιάζονται στον ήλιο»

«Ένα απαλό κύμα πέφτει πάνω
τους και τους δροσίζει»

«Τώρα το κύμα δυνάμωσε και σπρώχνει
τα βότσαλα μακριά... Μάταια όμως...
τα βότσαλα ενωμένα είναι πολύ
δυνατά»

«Τα βοτσαλάκια χορεύουν από τη
χαρά τους που δεν μπόρεσε το
κύμα να τα παρασύρει»

«Το ένα ξαπλώνει στο ώμο του άλλου να ξεκουραστεί»

3^η διδακτική ενότητα: «Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο»

«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι να έχεις πράσινο χρώμα! είπε ο βάτραχος..... «Όχι το πιο σημαντικό πράγμα είναι να έχεις φτερά! είπε το πουλί»

«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι να έχεις αγκάθια! είπε ο σκαντζόχοιρος»

«Το πιο σημαντικό πράγμα στον κόσμο είναι να έχεις μεγάλα αυτιά! έλεγε το λαγουδάκι» ... «Όχι το πιο σημαντικό πράγμα είναι να έχεις μεγάλη προβοσκίδα! είπε το ελεφαντάκι»

«Σας αρέσει ο νέος σας εαυτός;»

«Όχι,δεν μας αρέσει ο νέος μας εαυτός»

«Δραματοποίηση των κινήσεων και των ήχων των ζώων»

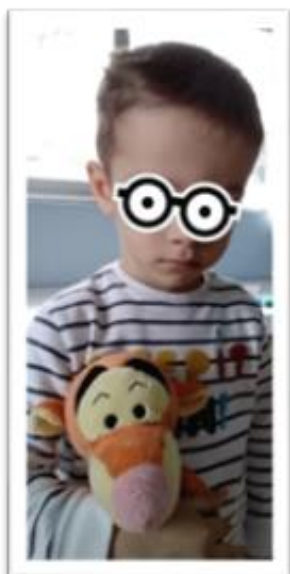

«Πολλά παράθυρα – διαφορετικές ματιές»

«Πόσο διαφορετικά μπορεί
ν' αντιλαμβάνεται ο καθένας
μας την ίδια εικόνα;»

«Γίνομαι φωτογράφος»

« Φωτογραφίζω τον εαυτό μου από διαφορετική οπτική γωνία
και συγκρίνω τις φωτογραφίες μεταξύ τους»

4^η διδακτική ενότητα: «Η δική μου οικογένεια»

«Παρουσιάζω την οικογένειά μου και τον εαυτό μου μέσα σ' αυτήν»

«Πόσα πολλά πράγματα μάθαμε για σένα;»

«Το δέντρο με τις οικογενειακές μας φωτογραφίες»

«Η οικογένεια μέσα από την τέχνη»

«Το σπίτι με τα μέλη της οικογένειάς μου»

«Ανήκω σε ομάδες με βάση κάποιο χαρακτηριστικό μου»

5^η διδακτική ενότητα: «Τα δαχτυλάκια»

«Μια μέρα τα δάχτυλα άρχισαν να τσακόνονται μεταξύ τους για το πιο ήταν το καλύτερο...»

«Τι άλλο θα μπορούσαν να πουν τα δαχτυλάκια μεταξύ τους;»

«Πόσο μας δυσκόλεψε η απουσία του ενός δαχτύλου;»

«Σχεδιάζουμε και κόβουμε το περίγραμμα των χεριών μας... Στεφανώνουμε κάθε δάχτυλο του ενός χεριού ώστε να δείξουμε τη σημαντικότητα του καθενός»

«Ποιον συμπεριλάβατε στο βοηθητικό χέρι που φτιάξατε και γιατί;»

«Ολοκληρώνουμε τη διαφορετική παρεούλα μας»

Θεματικός άξονας: «Άνθρωποι!! Κόκκινοι ή κίτρινοι, μαύροι ή λευκοί δεν έχει σημασία... Απλώς άνθρωποι!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Οι φυλές του κόσμου»

«Εντοπίζουμε την Ελλάδα στην υδρόγειο σφαίρα»

«Οι χώρες του κόσμου έχουν χωριστεί σε ομαδούλες ή για να το λέμε πιο σωστά σε ηπείρους. Πάμε να τις γνωρίσουμε;»

«Για να δούμε ποιοι άνθρωποι μένουν εκεί;»

«Κολλάμε πάνω στην αφίσα φιγούρες ανθρώπων όλων των φυλών φτιάχνοντας ένα πίνακα αναφοράς»

«Βαφόμεστε κόκκινοι, κίτρινοι, λευκοί και μαύροι για να μοιάσουμε στους ανθρώπους κάθε φυλής»

Με χαρτοταινία στο πάτωμα σχεδιάζουμε τις ηπείρους που κατοικούν οι τέσσερις φυλές.

«Κάθε ομάδα-φυλή ανάλογα με τη μουσική που ακούγεται σηκώνεται και χορεύει αυτοσχεδιάζοντας ανάλογα με τον ρυθμό»

«Σε χαρτί του μέτρου τα παιδιά που αντιπροσωπεύουν την κάθε φυλή με τα πινέλα τους και το χρώμα της φυλής τους προσπαθούν να αναπαραστήσουν τον πίνακα του Picasso»

«Τα τέσσερα μέρη του κόσμου μέσα από την τέχνη»

2^η διδακτική ενότητα: «Πάμε Ευρώπη;»

«Διαδικτυακή επίσκεψη μιας μητέρας από την Αλβανία.
Ανάγνωση του δίγλωσσου βιβλίου
‘Καλημέρα φίλε’ από τη μητέρα και στις δύο γλώσσες»

«Σύγκριση ελληνικής και αλβανικής αλφαβήτας»

«Μουσικοκινητικό παιχνίδι: Γάλα-κακάο»

«Αναμειγνύουμε γάλα και κακάο (διαλύματα), κάνουμε υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί στα υλικά όταν διαλύονται. Κάνουμε δοκιμές.»

«Διαπιστώνουμε αν επαληθεύονται οι υποθέσεις μας και στο τέλος το πίνουμε στην υγεία μας»

3^η διδακτική ενότητα: «Πάμε Αφρική;»

«Φτιάχνουμε το αφρικανικό μας χωριό»

«Κατασκευή κολιέ από χάρτινα πιάτα»

«Τα κιάλια μας με τη χρήση ρολών χαρτιού υγείας»

«Τυμπανάκια από μικρές πλαστικές γλάστρες»

«Ξυλάκια»

«Μπαστούνι της βροχής»

«Ετοιμάζουμε το αυτοκίνητό μας για σαφάρι»

Μακέτα: «Η ζούγκλα»

«Τοποθέτηση των ζώων στο φυσικό τους περιβάλλον»

«Επιβαστείτε στο αμάξι και φύγαμε»

«Ανακαλύψατε κάτι;»

«Απολαμβάνουμε τη ζωή στην Αφρική»

«Στέλνουμε ευχές με τις βαρκούλες μας για να σταματήσουν τα παιδιά της γης να πεινάνε και να αρρωσταίνουν»

4^η διδακτική ενότητα: «Ταξίδι στην Κίνα»

«Παρακολουθούμε ένα βίντεο με τη ζωή στην Κίνα»

«Τα παιδιά αναγνωρίζουν τα στοιχεία του βίντεο στο φωτογραφικό υλικό που τους δόθηκε»

«Κατασκευάζουμε το καπέλο του Κινέζου»

«Μεταμφιεζόμαστε σε Κινεζάκια και η κυρία μας σε Κινέζα...»

«Περπατάμε και χορεύουμε με κινέζικη μουσική»

«Είσαι Κινεζάκι; Τρως πολύ ρυζάκι;»

«Πόσες κουταλιές;»

«Προσπαθούμε να πιάσουμε το ρυζάκι με τα chopsticks»

«Ξεχωριστή θέση στον κινέζικο πολιτισμό κατέχει ο «Δράκος της Κίνας»

«Φτιάχνουμε τον δικό μας δράκο...»

... και χορεύουμε τον χορό του»

«Έτοιμη η γωνιά της Κίνας»

5^η διδακτική ενότητα: «Γνωρίζοντας τους Ινδιάνους»

«Ταξίδι στη χώρα των Ινδιάνων»

«Παρατηρούμε τους πίνακες αναφοράς...

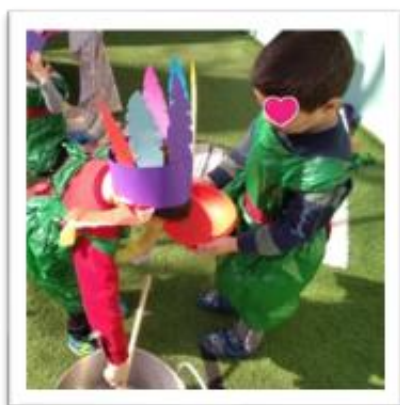
... με τα στοιχεία της καθημερινότητάς τους»

«Το χωριό των Ινδιάνων»

«Ωρα για δράση»

«Ετοιμάζοντας το καθημερινό φαγητό»

«Καλή μας όρεξη!!!»

«Πλένουμε τα σκεύη στο ποτάμι»

«Προφυλαγόμαστε από τη βροχή»

«Διασκεδάζουμε!!!»

«Κόβουμε ξύλα για τη φωτιά»

«Ταξιδεύουμε με το κανό μας»

«Η ιστορία της μικρής Ινδιάνας»

«Αν σε πλησιάσω περισσότερο, θα καείς!»

«Ας καώ , φτάνει να 'ρθω μια στιγμή κοντά σου»

«Κι έτσι ο Ήλιος κάποια μέρα της έκανε το χατίρι. Την πλησίασε για ένα και μοναδικό φιλί που διήρκεσε μόνο λίγα δευτερόλεπτα»

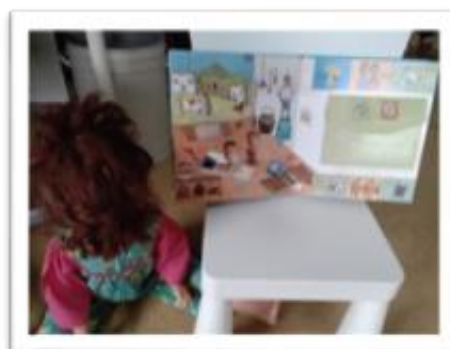

«Από τις στάχτες της φύτρωσε ένα κιτρινόμαυρο λουλούδι»

6^η διδακτική ενότητα: *«Αγαπημένοι μου φίλοι»*

Βιβλίο: *«Αγαπημένοι μου φίλοι»*

«Ανοίγουμε τους φακέλους και διαβάζουμε τα γράμματα των παιδιών»

«Αποφασίσαμε να γράψουμε (ζωγραφίσουμε) κι εμείς στην Κατερίνα»

«Έτοιμο το ταξιδιωτικό μας γραφείο»

«Για να δούμε, πού θα πάμε;»

«Έχω να σας προτείνω διάφορα μέρη»

«Πάρτε παρακαλώ, τα εισιτήριά σας!»

«Είστε έτοιμοι για το ταξίδι μας;»

«Πρώτη μας στάση η Αλβανία»

«Θέλετε κάτι να ρωτήσετε;»

«Καλωσήρθαμε στην Αφρική»

«Εδώ είναι οι πυραμίδες»

«Παρακαλώ πολύ, μπορώ να κάνω έλεγχο στα εισιτήριά σας;»

«Πόσα πολλά πράγματα έχουμε να δούμε και στην Κίνα»

«Είστε έτοιμοι για τον τελευταίο μας προορισμό;»

«Ηρθαμε και στη χώρα των Ινδιάνων»

«Περάσατε καλά στο ταξίδι μας;»

Θεματικός άξονας: «Κάτω από τον ίδιο ουρανό»

1^η διδακτική ενότητα: «Γάλα και κακάο»

«Το γάλα και το κακάο του παραμυθιού επισκέφθηκαν την τάξη μας»

«Ποια άραγε από τις δύο συνταγές θα μπορούσαμε να υλοποιήσουμε με βάση τα υλικά που διαθέτουμε;»

«Οι Γραφούληδες γράφουν τα υλικά των συνταγών»

«Οι Ψαξούληδες ψάχνουν στο καλάθι ποια υλικά διαθέτουμε για την υλοποίηση των συνταγών»

«Οι Βοηθούληδες ετοιμάζουν τον χώρο και τα σκεύη που θα χρειαστούμε για την Παρασκευή της συνταγής»

«Είμαστε έτοιμοι να φτιάξουμε τα τρουφάκια μας»

«Αρχίζει η ανάμειξη των υλικών»

«Τα παιδιά κάνουν υποθέσεις για το τι μπορεί να συμβεί σε κάποια υλικά όταν διαλύονται ή αναμειγνύονται, κάνουν δοκιμές και διαπιστώνουν αν επαληθεύονται οι υποθέσεις τους»

«Τα νήπια μετρούν τις ποσότητες των υλικών που απαιτούνται.....»

..... ανακατεύουν τα υλικά και παρασκευάζουν το γλυκό»

«Κατασκευάζουμε τις κούκλες – υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή του γλυκού»

«Τι λέτε άραγε να ειπान τα υλικά μεταξύ όταν βρέθηκαν μέσα στο γλυκό;»
 Τα νήπια κατά ομάδες συζητούν μεταξύ τους για το σενάριο και παρουσιάζουν στους υπόλοιπους την ιστορία τους.

2^η διδακτική ενότητα: «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα»

«Οι κούκλες έφεραν μαζί τους ένα καλάθι με λαχανικά και το βιβλίο «Ιστορία μέσα σε μια σαλάτα»

«Γράφουμε τα υλικά της σαλάτας σε χαρτόνι και κολλάμε δίπλα την ανάλογη εικόνα ως πίνακα αναφοράς»

«Φτιάχνουμε τη δική μας σαλάτα»

«Ήρθε η ώρα να την απολαύσουμε»

3^η διδακτική ενότητα: «Το μαγικό γάντι»

«Παρακολούθηση του ουκρανικού παραμυθιού «Το γάντι»»

«Αναδιήγηση της ιστορίας βάζοντας στη σειρά τις εικόνες»

«Μαντεύω ποιο ζώο λείπει»

«Δραματοποίηση του παραμυθιού»

«Ποιος είναι μέσα στο γάντι;»

«Η ποντικίνα η Δαγκωνίτσα, ο βάτραχος ο Χίτης Χόπης και ο λύκος ο γκρίζος ο ουρλιαχτός»

«Μπορώ να μπω κι εγώ μέσα;
Κάνει πολύ κρύο έξω»

«Τι γλυκιά ζεστασιά έχει εδώ μέσα;»

«Εδώ θα ζήσω! Θα μείνω όλο τον
χειμώνα ώσπου να περάσει το κρύο»

«Ο καθένας μας μοναδικός και ξεχωριστός,
συμπληρώνει ο ένας τον άλλο...»

..... φτιάχνει το δικό του μοναδικό κομμάτι για να

..... το προσθέσει και να δημιουργηθεί το παζλ της τάξης μας»

«Το παζλ της τάξης μας είναι έτοιμο»

Θεματικός άξονας: «Είσαι μοναδικός και ξεχωριστός... όπως ακριβώς είσαι!!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Ρόζα το τερατάκι»

« Η Χαμογελαστούλα κρύβει το εξώφυλλο τα παιδιά και τους περιγράφει απλά τη Ρόζα, λέγοντας ότι είναι ροζ και τριχωτή»

«Στη συνέχεια ζητάει από τα παιδιά να ζωγραφίσουν πως φαντάζονται τη Ρόζα»

«Παρουσίαση της Ρόζας όπως τη φαντάστηκε ο καθένας»

« Αποκαλύπτεται το εξώφυλλο του βιβλίου και όλα τα παιδιά βλέπουν το πραγματικό πρόσωπο της Ρόζας, οπότε και αρχίζει η συζήτηση παρατηρώντας τις διαφορές ανάμεσα σ' αυτά που ζωγράρισαν εκείνα και την πραγματική εικόνα της Ρόζας όπως τη φαντάστηκε η εικονογράφος.»

« Διαδραστική/συμμετοχική «ανάγνωση» του βιβλίου»

«Φτιάχνω και γω τη δική μου Ρόζα»

«Τα παιδιά ζωντανεύουν τη δική τους «Ρόζα» φτιάχνοντας μια φανταστική ιστορία»

«Η χώρα των λευκών και η χώρα των πολλών χρωμάτων»

«Όταν η Ρόζα επισκέπτεται τη χώρα των χρωμάτων νιώθει ευχάριστα και πολύ χαρούμενη και μαζί με τους κατοίκους που ζουν εκεί χορεύουν σε τρελούς ρυθμούς»

«Όταν η Ρόζα επισκέπτεται τη χώρα των λευκών είναι λυπημένη, αφού υπάρχει μονοτονία και μαζί με τους κατοίκους που ζουν εκεί κάθεται σκυθρωπή στο πάτωμα»

2^η διδακτική ενότητα: «Το κάτι άλλο»

«Τα νήπια περιεργάζονται τις φιγούρες και να αναρωτιούνται πως βρέθηκαν εκεί»

« Η ιστορία του βιβλίου θα μας δώσει τις απαντήσεις που χρειαζόμαστε»

«Ποιος άλλος χωράει στην πολυθρόνα μαζί μου;»

« -Τι μπορεί να συζητούσαν το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί» όταν κάθισαν μαζί στην πολυθρόνα;»

« -Τι είπε το «Κάτι Άλλο» όταν είδε το «Κατιτί» στην πόρτα του;
-Τι ένιωθαν το «Κάτι Άλλο» και το «Κατιτί» όταν έπαιζαν μαζί;»

3^η διδακτική ενότητα: «Ένα χαρούμενο λιβάδι»

«Η Χαμογελαστουλά κρατάει στα χέρια της δύο λουλούδια, μία μαργαρίτα και μία παπαρούνα»

«Για να μάθουμε την ιστορία τους!!»

«Παίζουμε το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού»

«Σκορπάμε μαργαρίτες και παπαρούνες από χαρτόνι κάτω στην αυλή (τις οποίες έχουμε ετοιμάσει από πριν) και φτιάχνουμε ένα παπαρουνομαργαριτολιβάδι. Ανάλογα με το σύνθημα που μας δίνουν οι κούκλες μαζεύουμε στα χέρια μας όσες περισσότερες μαργαρίτες ή παπαρούνες μπορούμε»

«Οι μαργαρίτες χορεύουν ανέμελα στο χαρούμενο λιβάδι»

«Ξαφνικά εμφανίζεται μπροστά τους
ένα κόκκινο λουλούδι»

«Είναι μία παπαρούνα, είτε ο σκυφτός
άντρας»

«Γκρίνια ανάμεσα στις μαργαρίτες,
δεν μπορούν να δεχτούν κάποιον
διαφορετικό και θέλουν να τον διώξουν»

«Υπάρχουν και άλλα λιβάδια γεμάτα μαργαρίτες
και παπαρούνες και όλα τα λουλούδια είναι φίλοι
και ζουν αρμονικά... είτε η γιαγιά
Μαργαριταρένια»

«Άλλωστε, είναι και αυτή λουλούδι σαν
και μας. Λες και 'μεις είμαστε ίδιες;»

«Αμφιβολία των μαργαριτών για το
κατά πόσο αυτές είναι μεταξύ τους όμοιες»

«Παίρνουν το μέτρο και αρχίζουν να μετριούνται»

«Αποφασίζουν να ζήσουν όλοι μαζί ευτυχισμένοι και το λιβάδι γίνεται πολύχρωμο από παπαρούνες, μαργαρίτες...

... και μαργαριτοπαπαρουνοπαιδάκια!!»

«... και το λιβάδι μας έγινε ένα χαρούμενο, ευτυχισμένο λιβάδι»

«Θα σας άρεσε να φτιάχναμε ένα τεράστιο χαρούμενο λιβάδι σε χαρτί του μέτρου στον τοίχο μας;»

Θεματικός άξονας: « Εγώ, εσύ... μαζί και διαφορετικοί!!!»

1^η διδακτική ενότητα: «Τα μαγικά γυαλιά»

«Αυτά τα γυαλιά είναι μαγικά και μέσα από αυτά βλέπουμε πολύ ξεχωριστά πράγματα»

«Κατασκευάζουμε όλοι από ένα ζευγάρι μαγικά γυαλιά χρησιμοποιώντας χοντρό χαρτόνι το οποίο βάφουμε και διακοσμούμε ανάλογα»

«Αυτά τα γυαλιά έχουν μαγικές ιδιότητες και μπορούμε να βλέπουμε μόνο όμορφα πράγματα»

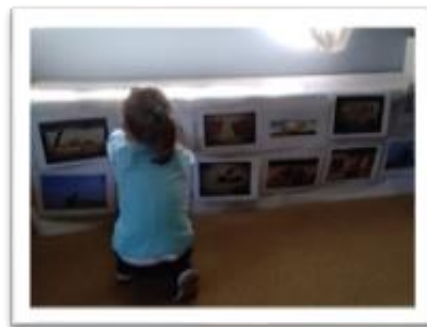
2^η διδακτική ενότητα: «Φίλοι στον λόφο»

«-Τι να θέλουν άραγε αυτά τα κουτιά στην τάξη μας;
-Τι κάνουν άραγε εκεί μέσα οι κούκλες και τι είναι αυτά που κρατάνε;»

« Παρακολούθηση του παραμυθιού “Φίλοι στον λόφο” στην οθόνη της τηλεόρασης»

« Προσπαθούμε να βάλουμε τις εικόνες του παραμυθιού στη σωστή σειρά....

..... αλλά και με ανάποδη σειρά (από το τέλος στην αρχή)»

« Οι χάρτινες κούτες αποτελούν αγαπημένο παιχνίδι των παιδιών»

«...γίνονται καράβι....

.....αλλά και αυτοκίνητο!»

«Ο γλάρος βρίσκει τη φωλιά του.....

...και η νεράιδα του δάσους το σπίτι της!»

«Ο Βασιλιάς του παλατιού τους
υπηκόους του...

.....η βασίλισσα του χιονιού το παλάτι της!»

« Οι ιδέες των παιδιών για όσα μπορείς να κάνεις με ένα χαρτόκουτο είναι άπειρες»

«Οι κούτες αφού τις διακοσμήσουμε θα μείνουν στην τάξη μας, σε κάποια γωνιά που εμείς θα επιλέξουμε και θα αποτελέσουν “το καταφύγιό μας” που όταν επιθυμούμε θα πηγαίνουμε με τους φίλους μας να κάνουμε πράγματα μαζί.»

3^η διδακτική ενότητα: «Φιλία...λέξη μαγική»

« -Τι μαγικό μπορούμε να κάνουμε για να μείνουμε όλοι φίλοι και να μην μαλώσουμε ξανά;»

-Εδώ υπάρχει ένα καζάνι που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε
- Θέλετε να φτιάξουμε ένα μαγικό φίλτρο της φιλίας και να ραντιστούμε μετά μ' αυτό;

-Τι θα βάλουμε μέσα;
- Μπορείτε να ζωγραφίσετε τα συστατικά που θα ρίξουμε μέσα;

-Ας ανακατέψουμε

« Αμπρα κατάμπρα! »

« Έτοιμο το φίλτρο μας!! »

« Ας ραντιστούμε μ' αυτό!! »

« -Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε για να είμαστε δεμένοι και αγαπημένοι;
-Θέλετε να φτιάξουμε την αλυσίδα της φιλίας;»

Το καθένα διακοσμεί τη λωρίδα του και γράφει μέσα το όνομα το δικό του
και των φίλων του.

Η παιδαγωγός βοηθάει τα παιδιά να ενώσουν τις λωρίδες τους και να δημιουργήσουν την
«Αλυσίδα της φιλίας».

- Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να μεγαλώσουμε αυτή την αλυσίδα;
Γραπτή πρόσκληση για τα παιδιά του διπλανού τμήματος (Να φτιάξουν όλοι από ένα κρικό,
Να 'ρθουν να τον προσθέσουν στην αλυσίδα μας).

« Ο ταχυδρόμος της τάξης μας, διαβιβάζει την πρόσκληση»

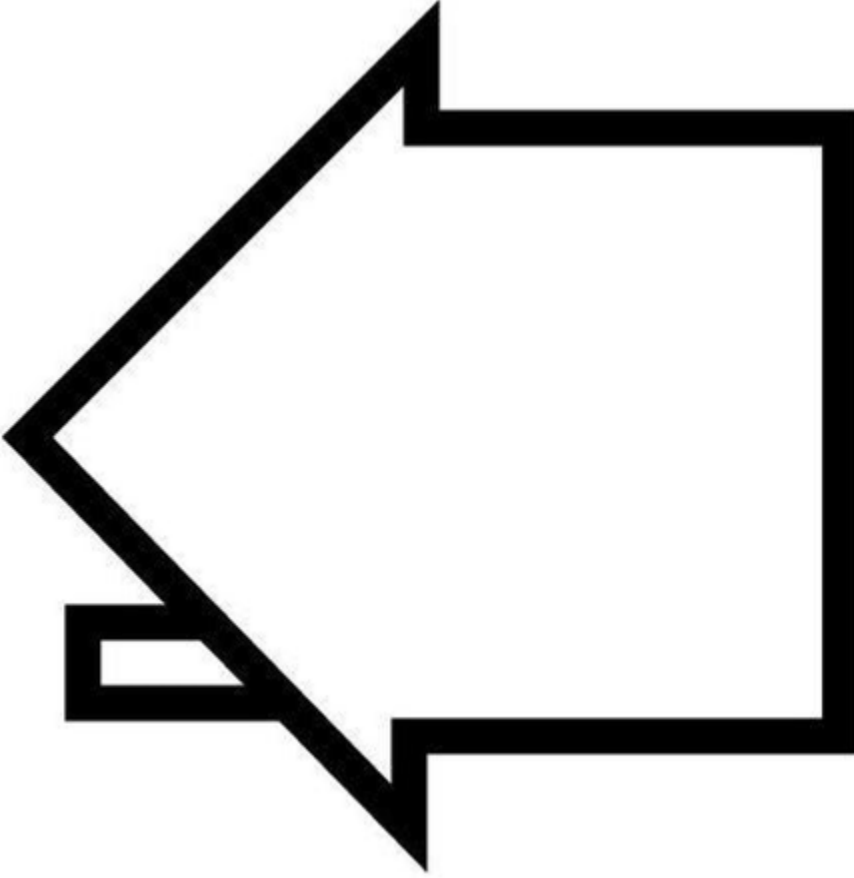

« Τα παιδιά και των δύο τμημάτων κρατώντας τους κρίκους της αλυσίδας
Φωνάζουν δυνατά το σύνθημά μας: **«Εγώ και συ... μαζί και διαφορετικοί!!!»**.
Κρεμάμε την αλυσίδα μας σε εμφανές σημείο στην αυλή μας!!»

Δ' ΜΕΡΟΣ

Φύλλα εργασίας

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΟΥ ΟΝΟΜΑ :

Η οικογένεια μου αποτελείται από μέλη

Ζωγράφισε στην
πολυθρόνα τον
εαυτό σου μαζί με
κάποιον εντελώς
διαφορετικό!

